Neden YALNIZCA KURAN?

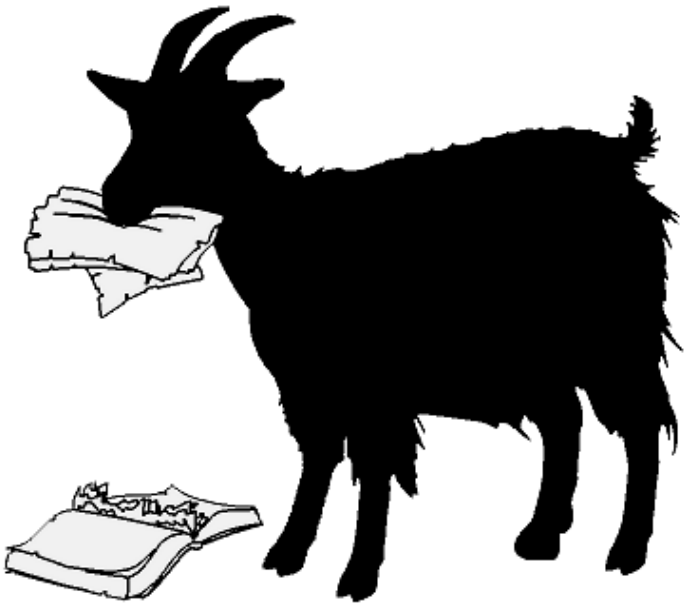

"Kesinlikle, arı din yalnız Allah'ındır." (39:3)

— • —

Selim Çalışkan
gerceginkitabi.wordpress.com
mobidik.com/kullanici/69114
scribd.com/st3792
st3792@mail.com
Güncelleme 5 – Ekim 2016

Okuma kılavuzu:

Bu yazının önyargılardan arınmış olarak okunması gerekir. Hiç bir düşünce kalıbına, kampına, siyasi akıma bağlanmayan, unvansız biri tarafından, herkes okusun diye kısa ve öz yazılmıştır. Yeni bilgi içermez, gün gibi ortada olanın gösterilmesinden öteye gitmez. Benzerlerinden farklı olarak, hiçbir kanıt atlanmamaya çalışılmıştır. Ancak gün gibi ortada olanın ayırt edilmesi çoğu zaman çaba gerektirir. İlk bölüm yalnızca Kuran'ın izlenmesi gerektiği yönünde Kuran'dan kanıtları, ikinci bölüm sünnet ve mezhep inancını savunanların tezlerini çürütür. Kısa tutulabilmesi için göndermede bulunulan 400'e yakın ayetin tümü yazılmamıştır. Ayetlerin her biri uzun uzun yorumlanmamıştır. Okur ayetlerin bağlamını göz ardı etmemeli ve üzerinde düşünmelidir. İlk görünen anlam, ayetin tek ve zorunlu anlamı olmayabilir. Yanınızda en az bir Kuran çevirisi bulunması tavsiye edilir. Değişik çevirilerden ve sözlüklerden yararlanmanız önerilir.

"Dinlemeyi öğrenirsen, kötü konuşmalardan bile faydalanabilirsin."
Plütark

"Dinlemeyen kimsenin ilmi de olmaz."
Musa Carullah Bigi

Kapak: İbni Mace 1944 ve Ahmed bin Hanbel 5/131, 132, 183 ve 6/269'de rivayet edilen hadise göre Kuran'da "zina eden kadını taşlayarak öldürün" ayetinin olduğu sayfayı yiyerek tarihin akışını değiştiren (!) ünlü keçi.

I. "Yalnızca Kuran" İnancına Kuran'dan Kanıtlar

Söylenegelmiş olanın ve geleneğin aksine, İslam'ın Kuran'dan başka kaynağı yoktur. Bu gerçek Kuran'da açıkça haber verilmektedir. Bu kitapçık bu gerçeği tartışmak ve kanıtlamak amacıyla yazılmıştır.

İslam *Yalnızca Kuran*'dır

Bugün yaygın kabul gören geleneksel İslam inancında bir yanlışlık vardır. Bu yanlışlık, din olarak gönderilen Kuran'ın yanına insan yapımı dogmaları eklemektir. Bu eklemelerin geçerliliği tartışılmadan önce bunların gerekliliğinin kanıtlanması gerekir. Kanıt yükümlülüğü savcıdadır, savunma makamında değil. Bizi Allah'ın adlarından ve İslam'dan açıkça haberdar eden ilk kaynak Kuran'dır. Bunun yanına ikinci veya üçüncü kaynakları ekleyebilmek için mantık kurallarına göre önce bunun gerekliliği ortaya konmalıdır. Oysa gelenekçi öğreti bunun tersini yapmakta, Kuran + sünnet + icma +... paketini dogmatik olarak ortaya koyup bunlardan herhangi birinin geçersizliği için sunulan gerekçeleri eleştirmektedir. Bir mantık ilkesi olan kanıt yükümlülüğünü görmezden gelmektedir.

İlk ekleme gerekçesi Kuran'ın bir tür özet olduğu ve gereken ayrıntıyı barındırmadığıdır. Kuran, gerekmeyen ayrıntıyı sunmadığı için suçlanamaz. Kuran'ı, onda bulmak istediğimizi bulmak üzere okuyamayız:

> *Yoksa bir kitabınız var da onu mu okuyorsunuz?* Kalem 68:37

> *De ki: "Allah'tan başka bir de ayrıca yakarışlarda bulunduğunuz ortaklarınızı görüyor musunuz? Onların, yeryüzünde ne yarattıklarını bana gösterin!" Yoksa onların, göklerde bir ortaklığı mı var? Yoksa onlara bir kitap verdik de ondaki bir kanıta mı dayanıyorlar? Hayır! Haksızlık yapanlar, birbirlerine aldanıştan başka bir söz vermezler.* Fatır 35:40

Kuran, ona içtenlikle yaklaşmayanlara, gerçeği aramayanlara kendini açmaz:

> *Onların arasında, seni dinleyenler de vardır. Ama onu anlamamaları için, yüreklerine örtü ve kulaklarına ağırlık koyduk. Her türlü mucizeyi görseler de ona inanmazlar. Öyle ki, seninle tartışmak için geldiklerinde, nankörlük edenler, şöyle derler: "Öncekilerin söylencelerinden başka bir şey değil bu!"* Enam 6:25

> *Kuran okuduğunda, seninle sonsuz yaşama inanmayanların arasına görünmeyen bir perde çekeriz. Onların yüreklerinin üzerine de onu anlamalarını engelleyen kabuklar, kulaklarına da ağırlık koyarız. Efendini, tek ve eşsiz olarak Kuran'da andığında, nefretle arkalarına dönüp kaçarlar.* İsra 17:45-46

> Ayrıca bkz: 7:146, 12:7, 18:57, 41:44.

Önce zekat yüzdesi, rekat sayısı gibi kavramlar uydurup sonra onu bulamadığımız için Kuran'ın eksik olduğunu söylemek mantığa aykırıdır. Kişinin çevresinden, ailesinden öğrendiğini sandığı dini Kuran'da araması yanlış bir yaklaşımdır. Kuran'ın yargı vermediği konularda inananlar serbesttirler:

> *Ey inanca çağırılanlar! Açıklandığında sizi üzecek şeyleri sormayın. Kuran indirilirken sorsaydınız, size açıklanırdı. Allah, onları bağışlamıştır. Çünkü Allah, Sınırsız Bağışlayandır; Hoşgörülüdür.* Maide 5:101

Sözgelimi, secdede uyluk ve kaval kemikleri arasındaki açının kaç derece olması gerektiği merak ettiğimiz bir ayrıntı ise, değil fıkıh kitapları, yeryüzündeki hiç bir kitap bizi tatmin etmeyecektir.

Aslında Kuran'da rekat sayısı aramak gibi aymazlıklara düşmemizin nedeni İslam'ı öğrenme biçimimizdir. Bizi küçük yaşta dinle, Allah'la büyüklerimiz tanıştırır. İslam'ın kaynağı konusunda onların kafaları karışık olduğunda bunun zararını görürüz. İslam'ı hemen hepimizin evinde bir kopyası bulunan tek kaynağından öğrenmeye çalışmıyoruz. Oysa Allah bize kendini ve İslam'ı yalnızca Kuran'da tanıtır. Bu yalın gerçeğin ayırdına varamadıkça, Allah ve din hakkındaki bilgi kirliliğinden kurtulmamız ve Kuran'ı bu kirlilikten kurtulmuş temiz bir zihinle okuyup anlamamız mümkün olmaz.

Kuran'ın yetersiz olduğunu öne sürenler ancak onu tek başına okuyup anlamayı denememiş olanlardır. "Kitap bana ne anlatacak, bir bakalım" diyerek kitaba önyargısız yaklaşmayı denememekte inat ederler. Kaybederler, kaybettirirler.

Kuran'ın tek başına yetmediği inancına göre, sözgelimi *hemen herkesin* yoldan çıktığı bir dünyada tek başımıza doğru yolu bulmamız olanaksızdır. Kuran "yetmediği" için bize doğru yolu gösterecek hadis kitapları, eski din bilginlerinin kitapları, doğru yolu bulmuş bir toplum ve bu toplumun din bilginlerinin fetvaları gerekecektir. Peki Allah neden tek başına işe yaramayacağını bildiği bir Kuran'ı korurken (15:9) hadis ve mezhep kitaplarını, toplumu ve din bilginlerini korumamıştır? İşte bu soruya gelenekçi öğreti içinde mantıklı bir yanıt verilememektedir.

Kuran metninin ilk durumunu koruduğu ve değiştirilmediği üzerinde uzlaşma vardır. Kuran'ın metnini değiştiremeyen, ondan eksiltemeyen kötü niyetlilerin mesajı bozmak ve kitabı izleyenleri yolundan çıkarmak için geriye tek seçeneği kalmaktır: Ona yeni metinler eklemek. Bu ekleme de zorunlu olarak ayet ve sure biçiminde değil, başka adlar altında olacaktır. Gerçekleşen tam olarak budur. Kuran'ın arkasına dinsel yargı kaynakları eklenmiştir. Elbette ki minareyi çalan kılıfı hazırlayacak ve bunların Kuran'ın zorunlu devamı /eki /yardımcısı olduğunu öne sürecek, bunları izlemeyenleri tekfir edecektir. Kuran eksiksiz ve kusursuz bir kitap olduğu için daha bu olay gerçekleşmeden bunları öngörmüş ve izleyicilerini uyarmıştır.

Müslümanların Kuran'a ve yalnızca Kuran'a uymaları gerektiği açıktır:

> *"O, ayrıntılı olarak Kitap'ı size indirmişken, Allah'tan başka yargıcı mı arayacağım?" Kitap verdiklerimiz, onun, efendinden gerçek olarak indirildiğini bilirler. Artık, sakın kuşkuya düşenler arasında olma. Efendinin sözü, doğruluk ve adaletle tamamlanmıştır…* Enam 6:114-115

> Ayrıca bkz: 2:38, 2:63, 2:91, 2:120-121, 2:213, 2:176, 3:32, 3:73, 4:105, 5:3, 5:47-48, 5:99, 6:19, 6:155-6:157, 7:3, 7:144-147, 7:169-171, 12:111, 17:9, 18:27, 20:113, 20:123-124, 20:133-134, 21:27, 21:45, 22:16, 22:54, 23:49, 23:73, 25:30, 28:49, 28:56, 33:1-2, 33:67, 34:6, 39:23, 39:41, 41:44, 45:6-10, 50:45, 98:1-8.

Kuran Peygamber'in veya başkasının tefsirine muhtaç değildir, kendini açıklar:

> *Öyleyse onu okuduğumuzda, onun okunuşunu izle. Sonra, kuşkusuz, onun anlamını açıklamak bize özgüdür.* Kıyamet 75:18-19
>
> *Gerçek Olan Egemen Allah, Yüceler Yücesidir! Onun bildirimi tamamlanmadan önce, Kuran hakkında acele etme. Ve şunu söyle: "Efendim! Bilgimi artır!"* Taha 20:114
>
> Ayrıca bkz: 2:99, 3:118, 4:26,176, 10:37, 25:33, 2:159, 5:15-16, 6:105, 7:52, 7:174, 9:11, 11:1, 16:9, 17:12, 17:89, 18:54, 19:97, 26:193-195, 39:27-28, 42:13, 43:2-3, 44:2, 44:4, 57:17, 65:11.

Kuran kılavuzluk için ışıktır:

> *Ey insanlar! Efendinizden, size kesin bir kanıt geldi ve size apaçık bir aydınlık indirdik. Sonunda, Allah'a inananları ve ona sarılanları, kendisinden bir rahmet ve lütuf içine yerleştirecek ve onları dosdoğru yol ile kendisine eriştirecektir.* Nisa 4:174-175
>
> *Ve işte böylece, sana, kendi buyruğumuzdan bir Ruh bildirdik. Kitap nedir, inanç nedir; sen bilmezdin. Fakat onu, kullarımızdan dilediğimizi, onunla doğru yola eriştireceğimiz bir aydınlık yaptık. Çünkü aslında sen kesinlikle doğru yola eriştiriyorsun.* Şura 42:52

Işık, çevreyi aydınlatmak ve daha önce görünmeyenleri görebilmek için kullanılır. Işığın daha fazla ışığa ihtiyacı yoktur!

İbrahim'de bizim için güzel bir örnek vardır (60:4). İbrahim aklı ve vicdanıyla Allah'ı bulmuştur. Samimi olarak gerçeği aramış, *akıl yürütmüş* ve tek tanrı inancını benimsemiştir. İbrahim'e okuyacağı bir kitabı olmadığı halde yol gösteren Allah bize elimizde Kuran varken yol göstermeyecek midir? Elimizde Kuran olduğu halde akıl yürüterek doğruyu bulamayacağımızı söylemek hangi Müslüman'a yakışır? Şüphesiz bunu söylemek Kuran'ın okunmadığının veya anlaşılmadığının belirtisidir.

Kuran'da akıl etmek, anlamak, derin düşünmek gibi kavramlar sayısız kez geçer (3:118, 6:50,98, 8:22, 10:24, 98-102, 21:10, 23:68, 30:28, 34:46, 38:29, 47:23-24, 67:10…). Herhangi bir şekilde aklını kullan(a)mayan kişi, kendisi, çevresi ve Tanrı'sı ile uyumlu olamaz. Dolayısıyla da ruhsal dengesi etkilenir. Kuran'da "anlamazlar, bilmezler, akılsızlar, beyinsizler" olarak nitelenenlerden biri olur. Kuran'da sorgulayan, aklını kullanan peygamberler örnekleri, mantıksal çıkarsama örnekleri verildiği, mantığa seslenen sorular sorulmasına karşın taklit kavramı yalnızca müşrikler hakkında, olumsuz anlamdadır (2:170, 5:104, 10:78,100, 17:36, 26:74, 31:21, 34:43, 43:22). Taklit üzerine kurulan mezheplerin, öğretilerin, anlayışların doğru yolda olduğunu söylemek olanaksızdır. Mezhep anlayışı Kuran'da olmayan yargıları içtihat adıyla dine eklemeyi olağanlaştırmaktadır. 23:53 ayetinde bu davranış kınanır:

> *Fakat onlar işlerini aralarında parçalayıp çeşitli zübürlere/kutsallaştırmış hizip kitaplarına ayırdılar. Her hizip, yalnız kendi yanındakiyle sevinip övünmektedir.* Müminun 23:53

Kuran'ın anlaşılması için Peygamber'in onu açıklamasına, uygulamasına, çok bilen "alim"lerin tefsirlerinin zorunlu olduğu fikri, hem Kuran hem de evrenle ilgili temel bir yanılsamadan kaynaklanıyor. Allah, yeryüzünün bütün cahillerine varlığını şüpheye yer bırakmayacak

şekilde belli etmek, deyim yerindeyse gözlerine sokmak isteseydi bunu yapmaz mıydı? Gökten üzerinde sureler yazılı dev elmas bloklar indirmez miydi? Kuran'da anlattığı mucizeleri her birimize göstermez miydi? Dağı her birimizin kafasının üzerine kaldırmaz mıydı? Kuran'ı hiç bir emeğe, gayrete ihtiyaç duymadan anlaşılabilir kılmak isteseydi her dildeki çevirisini indirmez miydi? Hatta yanında sözlük, tefsir, içtihat kitapları indirmez miydi? Ünlü bir batılı ateistin dediği gibi ayın üzerine herkesin göreceği şekilde kocaman bir haç veya hilal çizemez miydi? Böyle beklentiler içine girenlerin Kuran'ın anlaşılmadığını öne sürmesi olağandır (bkz.74:52).

Ancak inançlı bir insanın farkına varması gereken şudur: Nasıl evrenden, yaşamdan herkesin anladığı başka olabiliyorsa, herkes yaratılmış kitaptaki işaretleri değişik düzeylerde anlayabiliyor veya kimi hiç anlamıyorsa, Kuran'dan anladıklarımız da farklı olabilir. Kuran'ı her okuyan ona inanmıyor. Sizce Allah onları "ikna etmeyi" başaramıyor mu? Herkesin çaba sarf etmeden onu aynı seviyede anlaması ve aynı çıkarımları yapması, aynı biçimde yaşama geçirmesi, yeryüzünde tek tip Müslüman olması istenseydi bir cilt kitap değil, bir kütüphane indirilirdi. Allah herkesin aynı namazı kılmasını isteseydi onu baştan sona namaz hocası kitabı gibi anlatırdı. Dikkat edin, herkesin aynı abdesti almasını istiyor ki, abdesti nasıl alacağımızı ayrıntısıyla anlatıyor. Buna karşın abdestin nasıl alınacağı konusunda tartışıp duran işgüzarlar olacaktır, orası ayrı. "Yolda kalmışa yardım edin" buyruğunu aldığımızda, buyuranın ayrıntıya girmeyeceğini, sorularımıza bire bir yanıt vermeyeceğini bilirsek, yine de bu buyruğu birinin bize açıklamasını bekler miyiz? İnanıyorsak beklemez, aklımızı kullanır, bu bize neyi ifade ediyorsa o şekilde yerine getiririz. Evet, Kuran hazır lokma değil. Kuran, kendisini anlamaya çalışana karşılığını verir. Anlamaya çalışmak ve görece başarısız olmak başka, anlamaktan vazgeçmek başka şeylerdir. Onu anlamak için emek harcayacağız:

> *Ve insan için kendi çalışmasından başkası yoktur. Necm 53:39*

Kuran onu okuyan herkese seslenir. Bilgi düzeyi, kültür farklılığı ayırt etmez. Onu eline alıp karıştıran veya es kaza birkaç cümle duyan herkes onun muhatabıdır. Çünkü herkesin onu anlaması olanaklıdır. Bunu kabullenemeyen çevirmenler Kuran'ın herkese seslendiği yerlere "Ey Peygamber", "Ey habibim" gibi parantezler sokuşturarak *ekleme* yaparlar. İşte bu yolla Kuran'ın Peygamber'i veya özel kişileri muhatap aldığı izlenimi yaratılır. Bu da kişide onu tek başına anlayamayacağı ve birisinin anlayıp ona anlatması gerektiği düşüncesini doğurur.

İslam'ın Kuran'la değil, Kuran'ın yanına koydukları sünnet, icma vb. kaynaklarla "tamamlandığını" öne sürenler, tamamlanma konusunda da mantık hatası yapmaktadırlar. Bilginlerin içtihat yapması gerekli ise bu iş hiç bitmeyecektir. Bu durumda İslam tamamlanmış değildir. Tamamlanması da olası değildir, çünkü yaşam bize her gün çözecek yeni sorunlar sunmaktadır. "İçtihat kapısının kapandığı" varsayımı da aynı oranda akıl dışıdır. Allah sözüm ona bize Kuran'ı ve sünneti verdi, içtihatları vermedi ve dini eksik mi bıraktı? Allah'ın eksik bıraktığını bilginler mi tamamladı? Allah en başta neden eksiksiz bir kitap indirmedi? Yalnızca Kuran fikrini geri çevirenler bu soruları yanıtlayamamaktalar. Yalnızca Kuran'ın yetmediğini iddia edenler 2:23, 11:13, 17:88 ve 28:49'da geçen "Kuranın bir benzerini getirin" meydan okumasını da üstlenmiş görünüyorlar.

> *Ey iman edenler! "Raina" demeyin, "unzurna" deyin /"bizi davar gibi güt" diye konuşmayın, "bize bak" diye konuşun ve dinleyin.* Bakara 2:104

Koşulsuz boyun eğilecek bir halife veya *ul'ul emr* özleminde olanlar bu ayetin hedefidir. Herkes kendi izlediği yoldan sorumludur. Kutsal önderlerin ardına takılmak Kuran'ın mesajıyla çelişmekle kalmaz, er ya da geç yeryüzü tanrıları edinmeyle sonuçlanır. Bu beklenti herkesin

Kuran'ın muhatabı olmadığı yanılsamasını yaratır. Buna göre Kuran yalnızca özel kişiler içindir, sıradan halk bu kişilerin onlara söylediklerini yapacaktır. Oysa kimse kimsenin kefili değildir ve sorgu gününde kişiye kimleri izlediği ve kimden akıl aldığına göre ayrıcalık yapılmayacaktır. Müslümanlar yalnızca ve yalnızca Kuran'dan sorumludurlar:

> *Gerçek şu: Bu Kuran sana ve toplumuna elbette ki bir hatırlatıcı/bir düşündürücü/bir şeref/bir öğüttür. Bundan sorumlu tutulacaksınız.* Zuhruf 43:44

Allah'ın gücü tek başına yetecek bir kitap indirmeye yeter mi, yetmez mi? Kuran'ın yetersiz bir kitap olduğuna inananların dünyasında Allah, elçisine eksiklerle dolu ve on binlerce sayfalık hadis, sünnet, siyer, içtihat kitapları olmadan bir işe yaramayacak bir kitap indiren bir tanrıdır. Her şeye gücü yeten Allah'ın neden böyle yaptığı sorusunu akıllarına getirmemek ve bastırmak için sürekli çaba sarf etmek zorundadırlar. Onlara göre Allah her isteyene ve çabalayana yol göstermez. Yanlarında soracakları din bilginleri olmalıdır. Din, karmaşık ve zor bir uzmanlık alanıdır.

Kuran'ı yeterli bulanların dünyasında ise Allah onlara dört dörtlük, eksiksiz ve kendisinde kuşku olmayan yol gösterici bir kitap vermiştir. Her şey berraktır. İnananlar kalabalık da olsalar, yalnız da olsalar her satırı bilgelikle dolu bu kitabın anladıkları kadarının bile onlara ışık tutacağından, kurtuluşa eriştireceğinden emindirler. Belki de onları korkulacak kişiler yapan veya hedef durumuna getiren bu güvendir.

Kuran'a şu gözle bakmayı deneyelim: Varsayalım ki Allah herkese vahiy veriyor. Yalnızca kendi mesajını öğretecek. Dinlemez miyiz? "Bize bir peygamberin sözlerini de öğret, yoksa gelmeyiz" mi deriz?

"Peygamber Sünneti"

İslam Muhammed Peygamber'le başlamamıştır. Bütün elçiler İslam'a çağırmıştır:

> *Havarilere şunu vahiy etmiştim: "Bana ve resulüme iman edin." Şöyle demişlerdi: "İman ettik, sen de tanık ol ki biz, Müslümanlarız."* Maide 5:111
> *Babanız İbrahim'in dinini esas alın.* Hac 22:78

İbrahim'in, Musa'nın, Davut'un, İsa'nın dinleri hep tek ve gerçek dindi, yani İslam'dı. Öyleyse bize Muhammed Peygamber'in sünneti kadar bu peygamberlerin sünnetleri de gerekmez mi? 3:75-84 ayetlerini dikkatle okuyunuz. Peygamberleri tanrı edinmekten söz edilir, hemen ardından peygamberler arasında ayrım yapanlar uyarılır. Bağlama dikkat edin, Müslümanlar kitaptan sansın diye söz üretenler Kitaplıların arasındaki inkarcılardır:

> *Ehlikitap'tan öylesi vardır ki, ona yüklerle emanet teslim etsen onu sana iade eder. Onlardan öylesi de vardır ki, onu bir dinar emanet etsen, tepesine çökmedikçe onu sana geri vermez.*
> *…*
> *Allah'a verdikleri sözü ve yeminlerini basit bir bedel karşılığı satanlar var ya, işte onlar için ahirette hiçbir nasip yoktur… Onlardan bir zümre vardır, aslında Kitap'tan olmayan bir şeyi siz Kitap'tan sanasınız diye, dillerini Kitap'la eğip bükerler…* Ali İmran 3:75-78

Kuran'a göre Muhammed Peygamber'de de, İbrahim Peygamber'de de bizim için güzel bir örnek vardır:

> *İbrahim'le, beraberinde olanlar da sizin için çok güzel bir örnek vardır.* Mümtehine 60:4

Bu peygamberlerin sünnetleri, hadisleri neredедir? Neden bunlara ihtiyaç duyulmuyor? Sünnet savunucuları Muhammed Peygamber'i sahiplenip diğerlerini dışlıyorlar mı? Yanıtı yine Kuran'dadır:

> *Şu bir gerçek ki, insanların İbrahim'e gönülce en yakın olanları, elbette ona uyanlar, bu peygamber, bir de iman sahipleridir. Allah, müminlerin Veli'sidir.* Ali İmran 3:68

"Bu peygamber"in elinde İbrahim'in siyeri ve sünneti yoktur ancak Kuran'a göre ona en yakın olanlardandır. Bu demektir ki İbrahim'in örnek alınacak davranışları, tıpkı Muhammed'in örnek alınacak davranışları gibi Kuran'ın içindedir, başka bir kitapta değil. Kuran'da en çok sözü edilen halk Yahudilerdir. Tevrat'ı değiştirmiş ve bozmuş oldukları söylenmesine karşın[*] ona bağlı kalmamakla eleştirilirler:

> *İçinde Allah'ın hükmü bulunan Tevrat yanlarında iken, nasıl oluyor da senin hakemliğine başvuruyorlar?* Maide 5:43

Bu eleştiri pek çok surede değişik biçimlerde yinelenir. Bunların hiçbirinde "Peygamberlerinin sünnetini terk ettiler" benzeri bir eleştiriye rastlamayız. Dikkat edin, içinden eksiltilmiş ve eklenmiş olduğu bilinen bir kitaba bağlılığa çağrılıyorlar, buna karşın peygamber sünnetini terk etmekle eleştirilmiyorlar!

İzlenecek örnek bir uygulama arama bahanesiyle de olsa Peygamberlerin arasında seçim yapmak Kuran'a aykırıdır (2:285). İzlenmesi gereken örnek yine Kuran'ın içindedir, dışında değil (17:89, 18:54, 30:58, 39:27). Yalnızca Kuran'ı izleyenler iddia edildiği gibi "Peygamber düşmanı" ise, yalnızca Muhammed Peygamber'in sünnetini izleyip ötekilerin sünnetini dışlayanlar öteki bütün peygamberlerin düşmanı olmaz mı? İlginçtir, Müslümanlar üçlemeye inanan Hristiyanlara da İsa'nın yalnızca bir elçi olduğunu hatırlattıklarında İsa'ya düşmanlık yapmakla suçlanmaktadırlar!

Peygamber'in hayatı Kuran'ın hazır uygulanmışı ise ve onu taklit etmek (olanaksız ama bir an için böyle olduğunu varsayalım) yetecekse, bu, Kuran'ı çalışıp anlamaya gereksinimimiz olmadığını gösterir. O zaman Kuran'ı çalışıp anlama uğraşı Müslüman sorumluluğunun bir parçası olmaktan çıkar. Oysa hem Kuran'ı hem de evreni anlamaya çalışmak, Allah'ın nimetini ve isimlerini/sıfatlarını içselleştirip Ona yaklaşmak için gereklidir. Allah bir şeyi taklit

[*] Pek çok ayette Tevrat'ın doğrudan metninin değiştirildiğine veya anlamının kaydırıldığına işaret edilir. Bunlardan bazısı: 2:59,75,78-79,102,105-106, 3:70-71,78,187, 5:13,15,44, 6:91, 7:162, 13:37-39, 14:28, 16:103. Tevrat çevirilerinin bütünü incelendiğinde Kuran'ın mutlak bilge ve mutlak adil Tanrı'sından beklenmeyecek sözler dikkat çeker. Ayrıca Kuran, Eski Ahit'e insan eliyle eklenmiş uydurmalardan kimisini düzeltir. Eski Ahit'in şu bölümlerini Kuran'la karşılaştırınız: Yaratılış 2:2 ile Kuran 2:255 ve 50:38; Çıkış 32:4-5 ile Kuran 20:90; Çıkış 32 ile Kuran 20:85-97; I. Krallar 11 ile Kuran 23:102 ve 38:30,40; Yaratılış 18:8 ile Kuran 11:69-70; Tesniye 31:15 ve Yeşaya 19 ile Kuran 2:210-211; Yaratılış 18:20-23 ile Kuran 11:74-76 ve 15:57-59.

etmemizi isteseydi düşünmeye vurgu yapmazdı. Ders çıkarmamız için anlattığı öykülerin yanında çıkarılacak dersi de hazır olarak verirdi. Gelenekçiler Kitap'ın kendisinin de yaşamın öteki bileşenleri gibi sınavın bir parçası olduğunu kavrayamamış gözüküyorlar.

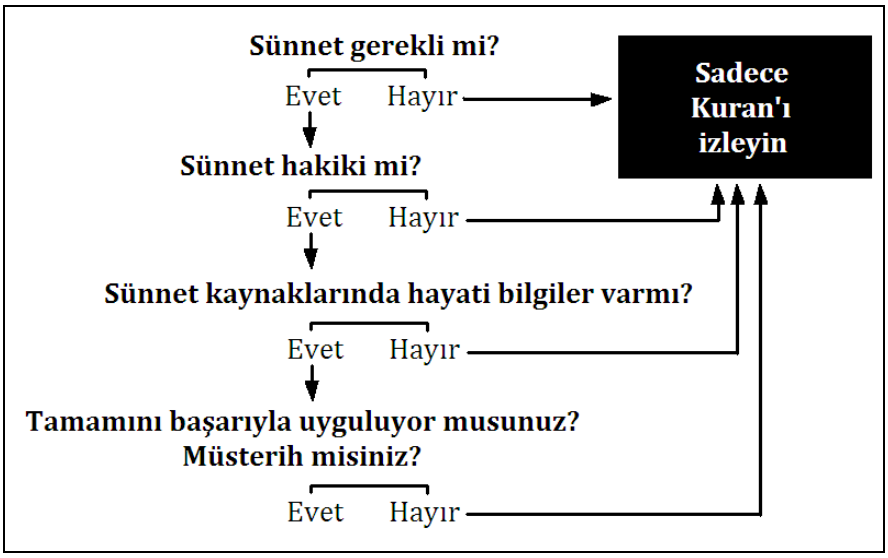

Birini örnek almak, onu taklit etmekten farklıdır. Peygamber bir şeyi farz kıldı veya yasakladı ise bu ya bir ayette açıkça belirtilmiştir ya da Peygamber içtihat (yorum) yapmıştır. İçtihat yaptı ise, bu içtihadı ancak örnek almamız gerekir, bu içtihadı Kuran'a eklememiz değil. "Kuran + Sünnet"çilerin yaptığı tam olarak Peygamber'in yaptığını varsaydıkları içtihatları Kuran'a ikinci bir kaynak olarak eklemektir. Peygamber "benim yaptığımı yapın" deseydi bile bu, "benim gibi Kuran'a uyun ve gereken yerde içtihat yapın" demek anlamına gelirdi. Sünnetçilerin davranışı parmağıyla gökteki ayı gösteren Peygamber'in parmağının ucuna bakmaktır.

Peygamberi taklit etmek diye bir amacımız var ise bu amacı gerçekleştirmeye Kuran'ı bugün inmiş gibi okuyarak başlayabiliriz. Çünkü Muhammed Peygamber *tam* olarak bunu yapmıştı!

Peygamber örneğinin izlenmesi hadis ve sünnet kitapları olmadan olanaksız ise, bu kitaplar yazılıp, çoğaltılıp İslam coğrafyasına dağıtılana kadar geçen yüzyıllar boyunca Müslümanlar Peygamber'i örnek alamamışlar mıdır? Bu yüzden doğru yola iletilmemişler midir?

> *Şunları görmedin mi? Kendilerinin, sana indirilene de senden önce indirilene de inandıklarını sanarken, inkar etmekle emir olundukları tağutu aralarında hakem yapmak istiyorlar. Zaten şeytan da onları geri dönülmez bir sapıklıkla sersem hale getirmek istiyor. Kendilerine, Allah'ın indirdiğine ve resule gelin denince, o ikiyüzlülerin senden iyice yüz çevirdiklerini görürsün.* Nisa 4:60-61

Burada Muhammed Peygamber'e indirilene ve ondan önce indirilene inandıklarını söyleyenler kuşkusuz kendilerine *Müslüman* diyenlerden bir bölümüdür. Bunlar Allah'ın indirdiğinden, Kuran'dan başkasını hakem yapmakla, yani başka yerde yargı aramakla suçlanıyorlar.

Kendilerine daha önce kitap verilenlerin hakem olarak bir peygambere ihtiyaçları yoktu (5:42-43,47). Ayrıca 3:144 üzerinde düşününüz. Yahudiler ellerindeki Kitap'ın hakemliğine başvurmayıp çözümü Muhammed Peygamber'in sünnetine başvurmakla suçlanmaları ilginçtir:

> *İçinde Allah'ın hükmü bulunan Tevrat yanlarında iken, nasıl oluyor da senin hakemliğine başvuruyorlar?* Maide 5:43

Bugün Sünnet savunucularının yaptıklarının bundan hiçbir farkı yoktur. İçinde Allah'ın hükmü bulunan Kuran yanlarında iken, nasıl oluyor da Kütübi Sitte'nin, Sahabe'nin, mezhep imamlarının hakemliğine başvuruyorlar?

Peygamberlerin sonuncusu olan Muhammed, yalnızca Kuran'ı yazmıştır. Hadis kitaplarını kendisi yazmamıştır. Tarihte yaşamış bir kişiliği tanımak isteyen kişinin önce, varsa kendi yazdıklarına başvurması değil midir mantıklı olan? Başkalarının yazdıkları biyografiler ancak ikincil başvuru kaynakları olabilir. Öyleyse Muhammed'in geriye bıraktığı tek kitap olan Kuran'ı bırakıp da ikincil kaynaklara başvurmak nasıl açıklanabilir?

Bir yazar düşünün. Yazılarını topladığı bir kitap yayınlamış. Kendisi öldükten sonra birileri çıkıyor, hayattayken söyledikleri olduğunu öne sürdüğü sözleri yayınlıyor. Peki, öldüğü güne dek sayfalarını okuduğu ve kendi düşüncelerini temsil eden kitabın yanında bu sözleri neden yazmamış olsun? Hadis bağlılarının akıllarına bu soru gelmiyorsa, bu varsayımı bir dogmaya dönüştürdüklerindendir.

Sünnet, Muhammed Peygamber'in giyimini taklit etme iddiasında olup yalnızca yakasındaki minicik rozeti taklit etme çabasıdır. O da yanlış taklit edilmiştir. Çünkü "Muhammed bunu giydi" diyerek rozetin resmini çizen kişiler yanlış çizmişlerdir. Doğrusunu keşfetmeye çalışma çabasının anlamı ve değeri de ancak bu kadardır. Yani bütün bir giyim dururken enerjiyi ve zamanı rozetle ziyan etmek... Rozete değil, bütün bir giyime bakmak gerektiğini söyleyen insanların zamanını da ziyan etmek. Oysa Muhammed'in mesajı olan din insanı aydınlatıp yüceltmeliydi.

Kendi yazdığı kitabı perdelemek üzere yazar hakkındaki söylentileri uyduranlar, bunları inandırıcı kılmak için bir yalan daha uydurarak Peygamber'in kitabını yazıya geçirmediği, kitabın daha sonra Halife Osman'ın topladığı yalanını uydurmuşlardır. Böylece yazarın hiçbir eserini yazıya geçirmediğini öne sürmeleri, dolayısıyla sözlerinin bir bölümünün Kuran, bir bölümünün de Sünnet olarak toplanmasını makul gösterebilmeleri olanaklı olmuştur. Kuran'a göre Kuran, Peygamber'in sağlığında yazıya geçirilmiştir:

> *Onurlu sayfalardadır.* Abese 80:13
>
> Ayrıca 25:5, 68:1, 75:16-17 ve 98:2 ayetleri de Kuran'ı kendisinin yazıya geçirdiğini belli eder.

Allah'a ve Peygamberine İtaat

Allah ve Peygamberine itaat, Allah'ın Peygamberi üzerinden ilettiği sözüne itaat demektir. 9:1-3 ayetlerindeki "*Bu, Allah ve resulünden… bir ültimatomdur*" ifadesi bunu doğrular. Yoksa Allah ve Resul bu ültimatomu beraberce hazırlamış veya Allah Resul'e danışmış değildir (bkz. 12:40, 18:26, 21:27). Aynı şekilde 33:36 ayeti de Allah ve resulünün ortaklaşa yargı verdikleri anlamına gelmez:

> *Allah ve resulü bir işte hüküm verdiklerinde, inanmış bir erkekle inanmış bir kadının, işlerini kendi isteklerine göre belirleme hakları yoktur. Allah'a ve resulüne isyan eden, açık bir sapıklığa batıp gitmiş demektir.* Ahzab 33:36

> *Gün olur, yüzleri ateşin içinde evrilip çevrilir de şöyle derler: "Vay başımıza! Keşke Allah'a itaat etseydik, keşke resule itaat etseydik."* Ahzab 33:66

Benzer biçimde aşağıdaki ayet de Allah'ın ve resulünün önüne ayrı ayrı geçmekten söz etmez:

> *Ey iman edenler! Allah'ın ve resulünün önüne geçmeyin! Allah'tan korkun! Allah gerçekten çok iyi duyan ve gereğince bilendir.* Hucurat 49:1

"Allah'tan ve resulünden korkun" denmemiştir. Allah'ın ve resulünün önüne geçmenin ne olduğu izleyen ayette açıklanır:

> *"Ey iman edenler! Seslerinizi o peygamberin sesinin üzerine yükseltmeyin!" 49:2*

Bu ayetlerde iki ayrı özneye itaatten söz edilmez. Resule itaatin ne olduğu çok açıktır:

> *Resule itaat eden Allah'a itaat etmiş olur.* Nisa 4:80

Bunların yanında 24:48 ve 4:12-13'ü inceleyiniz. Enfal Suresi'nde Allah ve resulünün ayrı otoriteler olmadığı iyice belirginleşir:

> *Sana harp ganimetlerini sorarlar. De ki: "Onlar Allah ve Resul içindir. O halde Allah'tan korkun ve aranızda barış ve esenliği kurun. Ve eğer müminler iseniz Allah'a ve onun Resul'üne itaat edin!"* Enfal 8:1

> *Ganimet/kazanç olarak elde ettiğiniz şeylerin beşte biri Allah'a, resule, yakınlara, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışa aittir.* Enfal 8:41

Buna göre ganimetten Allah'a ayrı; elçisine ayrı; yakına, yetime, yoksula… ayrı pay ayrılacak değildir. Yoksulun ve yoksunun payı Allah'ın ve elçisinin payıdır. Allah'a bir pay ayrılıp da sunaklara konacak veya toprağa gömülecek değildir. Yine aynı surenin 20. ayetinin dilbilgisi Allah ve elçisinin tek bir otorite olduğunu gösterir:

> *Ey iman edenler! Allah'a ve resulüne itaat edin. İşitip durduğunuz halde ondan yüzünüzü çevirmeyin.* Enfal 8:20

"Ondan (*an hu*) yüz çevirmeyin" denmiştir. Allah ve elçisi ayrı otoriteler olsaydı "onlardan yüz çevirmeyin" denirdi. Aynı tekillik Nuh Peygamber'in uyarısında da görülür:

> *"Allah'a hizmet edin. Ona karşı sorumluluk bilinci taşıyın ve bana boyun eğin!" Nuh 71:3*

Nuh, Allah'tan sakının ve bana boyun eğin demiştir. Çünkü uyarıyı Allah adına iletmektedir. Uyulacak iki ayrı özne olsaydı "Bize boyun eğin" derdi.

> *De ki: Allah'a boyun eğin ve elçiye boyun eğin! Yüz çevirirseniz, ona düşen yalnızca ona yüklenen; size düşen de size yüklenendir. Ona boyun eğerseniz doğru yola erişirsiniz. Elçinin görevi, yalnızca apaçık bildirmektir.* Nur 24:54

"Onlara boyun eğin" denmemiş, "ona boyun eğin" denmiştir. Çünkü elçi uyarıyı Allah adına iletmektedir.

72:23 ayeti "Allah ve Resulü"nün Allah ve mesajı olduğunu kanıtlar. 45:6 ayetinde "Allah'a ve onun ayetine inanmak" söz konusudur. Allah'a ve ayetlerine güvenmek ve boyun eğmek kuşkusuz ayrı şeyler değildir. 4:80 ayeti, sanıldığı gibi Resul'e ayrıca itaatten söz etmez. 48:10'da Elçi'ye bağlılık bildirenler aslında Allah'a bağlılık bildirirler. Peygamber'e itaat eden Allah'a, Allah'a itaat eden Peygamber'e itaat etmiş olur. "Peygamber'e uyun" demek; "Sizi Allah yoluna çağıran Peygamber'e uymanızı buyuran Allah'a uyun" demektir.

Sözgelimi A devleti B devletine elçi yollayıp "bize boyun eğin" dediğinde kimse bunu *A devletine ayrı, elçisine ayrı* boyun eğmek olarak anlamaz. Çünkü bu elçilik kavramına ters düşerdi. Söz konusu olan Allah ve elçisi olunca bu basit mantık her nasılsa şaşmaktadır.

Uyulması gereken yalnızca Allah'tır/Kuran'dır. Peygamber hayattayken ona uyulur çünkü 2:285, 7:157 ve daha bir çok ayete göre Peygamber kendi keyfine değil, Allah'ın buyruklarına uyar. İnananlar Allah'ın buyruklarına göre hareket eden öndere de uyarlar (4:59). Bu buyruğun "Allah + Peygamber sünneti + Politik liderin sünneti" anlamına gelmediği açıktır. Ayrıca bkz. 20:90

Basitleştirmek için şöyle düşünelim: Peygamber bize geliyor ve "Elimde tuttuğum bu kitaba uy" diyor. Kitaba bakıyoruz, "Peygamber'e uy, Peygamber de bu kitabı izliyor" diyor. Buradan kitaba ayrı, Peygamber'e ayrı uymamız gerektiğini anlamayız. Çünkü kitaba uymak zaten Peygamber'e uymaktır. Bu da [Kitap = Peygamber] anlamına gelir.

> *Hiçbir insana yakışmaz ki, Allah kendisine kitap, hüküm-hikmet ve peygamberlik versin de sonra o, insanlara "Allah'ı bırakıp bana kullar olun" desin. O ancak şöyle der: "Okuyup araştırdığınız şeylere, öğrettiğiniz şu Kitap'a dayanarak benliklerini Allah'a adamış kullar/Rabbaniler olun!"* Ali İmran 3:79

Resul, adı üstünde ELÇİdir. Bir kral bize elçisi üzerinden buyruk yollasa ve "bana ve elçime itaat edin" dese, bunu kralın *yanı sıra* elçiye itaat şeklinde yorumlamayız. Elçi kralın buyruklarına kendi buyruklarını katmaz. Katarsa bu ihanet olur.

Resul sözcüğü en genel anlamıyla *ulak* veya *elçi* demektir. *Nebi*'den farklıdır. Kuran'da sözcükler rastgele kullanılmamıştır. Nebi bugün yeryüzünde olmadığı için nebiye itaat olanağımız yoktur. Kaldı ki Kuran hiçbir ayette *nebiye itaat* sözünü kullanmamıştır. Nebiye yalnızca resullük görevi gerekçesiyle, yani Kuran ayetleri kapsamında itaat zorunludur. Sözgelimi politik kişiliğine itaat zorunlu değildir. Yalnızca uygun ve doğru bulunan (*maruf*) işlerde uyma zorunluluğu vardır:

> *Ey Peygamber! İnanmış kadınlar sana gelip Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, … iyilik ve güzelliği belirlenmiş bir işte sana isyan etmemeleri hususunda seninle beyatleşmek isterlerse, onlarla beyatleş ve onlar için Allah'tan af dile!* Mümtehine 60:12

Bir işin iyilik ve güzelliği belirlenmiş (*maruf*, örfe uygun olan) olup olmadığına insanlar karar verecektir. Çünkü örf kültürün bir öğesidir, zamana ve yere göre değişkendir. Toplum kuralları zamana, yere, coğrafya, iklim, geçim, ekoloji, ekonomi gibi koşullara göre değişkenlik gösterir. Allah insanların aklına güvenmektedir. Kuran neyin iyi neyin kötü olduğunu tek tek sıralamaz çünkü her insanın vicdanı bunları zaten bilir. Kuran pek çok ayette örfü izleme buyruğuyla bunları meşru kılmıştır. İşte Peygamber'in içtihatları ancak örftür. Bu VII. yy Arabistan'ının örfüdür. XXI. yy Türkiye'sinin örfü başkadır. Aynı olması düşünülemez.

Bize resul, yani Kuran kalmıştır. Bizim kuşağımıza yollanan elçi Kuran'dır. Sünnet ve hadis hayattaki bir nebinin kişisel uygulamalarıdır. Nebi Kuran'a uymakla yükümlüdür. Ona ekleme ve ondan çıkarma yetkisi olmamıştır. Dikkatle okuyalım:

> *O halde, Allah'a kaçın/sığının! Ben size ondan gelmiş açıklayıcı bir uyarıcıyım. Allah'ın yanına başka bir ilah koymayın. Ben size ondan gelmiş açıklayıcı bir uyarıcıyım.* Zariyat 51:50-51

Elçi Allah'a sığınma buyruğunun hemen ardından uyarıcı olduğunu söylüyor. Hemen ardından Allah'ın yanına başka bir ilah koymama uyarısı yapıyor. Ve hemen ardından uyarıcı olduğunu yineliyor. Kuşkusuz Kuran'da hiçbir cümle çifti rastlantı eseri yan yana gelmemiştir. Hiçbir yineleme öylesine yapılmamıştır.

Peygamberin Helal ve Haram Koyması

Yalnızca "O, çok soylu bir Resul'ün/Elçi'nin sözüdür" (69:40, 81:19) ayetleri bile Resul'ün Kuran dışında dinsel buyruklar vermeyeceğini, telkinlerde bulunmayacağını kanıtlar. Birçok ayette ise "Allah'ın sözü" ifadesi kullanılmıştır. Bunlar farklı şeylerden söz etmez. Hadis/sünnet anlayışı ise Peygamber'in Kuran'ın yanında, ona ek olarak verdiği yargılar olduğunu öne sürer. Bu sav bu ayetlerin anlamıyla çelişmektedir.

"Resul'e itaat Allah'a itaattir" (4:80) ayeti Resul'ün Kuran'ın yanında ikinci bir otorite olmadığını kanıtlar. Resul dinsel otorite olması dolayısıyla itaati hak eder. Resul'ü dinsel otorite yapan, olağanüstü güçleri ve yetkileri değil, vahiy alması ve aldığı vahyi insanlara iletmesidir (53:3). Resul inananların arkadaşıdır, kurtarıcısı değil (7:184).

Sünnetçilerin Peygamber'in Allah gibi haram/helal kılma yetkisi olduğunu savunmak için kullandıkları ayetlerden biri olan 59:7'deki "Resul size ne verdiyse onu alın; sizi neden yasakladıysa ona son verin ve Allah'tan korkun" ifadesi ganimetin dağıtılmasıyla ilgilidir. Buradaki yasaklama ifadesi genel olarak Allah'ın yasakladığını yasaklama anlamındadır. Peygamber'i Kuran kitabı gibi düşünün. Bugün elimizde Kitap var. O gün Kuran'ı en iyi bilen adam olarak Peygamber'e soruluyordu. Bugün Peygamber aramızda değildir. Bize bıraktığı kitap vardır. Bugün "Allah'ın ve Kuran'ın buyurduğu" veya "Allah'ın ve Kuran yasakladığı" gibi ifadeler kullanmıyoruz. "Allah'ın yanı sıra Kuran'ın farz kılma yetkisi var" demiyoruz. "Allah + Kuran" demiyoruz. Allah bize dini Kuran ile öğretiyor. Muhammed Peygamber'in çağdaşlarına da Peygamber üzerinden yine Kuran ayetleriyle öğretiyordu.

Peygamber haram ve helal belirleme yetkisine sahip olsaydı bu kendisini Allah'ın yanında dinin ikinci bir kaynağı yapardı. Sözgelimi faizi (*riba*) Kuran yasaklamıştır. Peygamber buna dayanarak finansal kiralamanın (*leasing*) yasaklandığını söyleyebilir. Bu onun içtihadı olur, Kuran'a eklediği bir yargı değil. Peygamber gibi aklını kullanan her insan bu içtihadı yapabilir. En basit bir buyruğa uymak bile mantık yürütmeyi, yani basit içtihatlar yapmayı gerektirir. Sözgelimi beyni uyuşturan şeyleri (*hamr*) Kuran yasaklamıştır. Peygamber buna dayanarak likörlü çikolatanın yasak olduğunu söyleyebilir. Ancak bunlar içtihattır, Kuran yasalarına ek yasalar değil. Peygamber Kuran hükümlerine ek hükümler koyamazdı. Bunu yaptığı anda peygamberliği ve yaşamı sona ererdi:

> *Ki o, çok soylu bir elçinin sözüdür. ... Alemlerin Rabbi'nden bir indiriştir o. Eğer bazı lafları bizim sözlerimiz diye ortaya sürseydi, yemin olsun, ondan sağ elini koparırdık. Sonra ondan can damarını mutlaka keserdik.* Hakka 69:40-47

> *Az kalsın seni, sana vahiy ettiğimizden uzaklaştırarak ondan gayrisini bize isnat edesin diye fitneye düşüreceklerdi. İşte o takdirde seni dost edinirlerdi. … İşte o zaman sana, hayatın da ölümün de katmerli acılarını tattırdık. Ve bize karşı hiçbir yardımcı da bulamazdın.* İsra 17:73-75

> *…Hayır! Onlar, seçkin kullardır. Ondan önce söz söylemezler. Çünkü onlar, onun buyruğuyla iş yaparlar. Onların yaptıklarını ve yapacaklarını bilir. Onun hoşnutluğunu kazanmış olanlardan başkasına ara buluculuk yapamazlar. Çünkü onlar, onun korkusuyla titrerler. Onlardan kim, "Aslında, ondan başka ayrıca ben de tanrıyım!" derse, işte o zaman, onu, cehennemle cezalandırırız*. … Enbiya 21:26-29

Daha Peygamber hayattayken Kuran'la tatmin olmayan ve onun yanında ikinci bir kaynak isteyenlerin varlığı dikkat çekicidir. Bu ayetlerdeki ifadelerin oldukça sert ve kesin olduğuna dikkatinizi çekerim. Peygamber'in Kuran'da olmayan konularda helal ve haram kılma yetkisi olduğu savı, Kuran'ın eksik bırakılmış olduğu ve yaşamdaki gelişmelere göre sürekli güncellenmesi gerektiği anlamına gelir. Kuran hep günceldir (6:115). Güncel olmayan insanların davranışları ve koydukları kurallardır. Kuran'da hakkında yargı verilmemiş konularda Peygamber Allah'ın buyruğuna uygun olarak çevresindekilere danışıyordu (3:159, 42:38).

> *O halde bağışla onları, af dile onlar için; iş ve yönetim konusunda da onlarla şûraya git.* Ali İmran 3:159

> *İşleri/yönetimleri, aralarında bir şûradır.* Şura 42:38

Kuran'da birçok yerde "sana şu konuyu soruyorlar… de ki..." ifadeleri vardır (2:219, 17:85, 33:63…). Bunlar Peygamber'e dinde yargıda bulunma yetkisi verilmediğinin kanıtıdır. Hiç bir yerde denmez ki "bir söz/hadis söyle de ona uysunlar" veya "sen uygun bulduğun bir şey göster de seni taklit etsinler". Peygamber'in çevresindekiler sordukları zaman "sana şunu sorarlar…" gibi bir ayet gelmişse, belli ki Peygamber'e o konuda içtihat yapma yetkisi tanınmamış ve o konuda Allah'ın bildirdiği bir tek doğru var demektir. Her soru üzerine böyle bir ayet geldiğini elbette söyleyemeyiz. Büyük olasılıkla yaşamı boyunca kendisine binlerce soru sorulmuştur. Ayet gelmediği zaman bu demektir ki sorulan sorunun yanıtı daha önce gelen ayetlerin içinde ve Peygamber'in bundan yargı çıkarması/içtihat yapması (hikmet/bilgelik) bekleniyor. Gece kalkıp sakin kafayla uzun uzun Kuran çalışmasının amacı bu bilgeliği elde etmektir. Kimi zaman soru dinle ilgili olmayabilir. İşte bu durumda Peygamber, düşüncesine saygı duyulan herhangi bir insan veya politik önder olarak bildiğini söyleyecektir (yukarıda bkz. 3:159, 42:38).

Peygamber'e Yalnızca Kuran İndirildi

Peygamber'e Kuran'ın yanında Kuran'ın bir benzeri inmemiştir. Kuran'ın *benzeri* yaratılmamıştır:

> *Eğer doğru sözlü iseler, onun benzeri bir hadis/söz getirsinler.* Tur 52:34

> *De ki: "Allah dileseydi, onu size okumazdım, onu size bildirmezdi de".* Yunus 10:16

> *Allah, kendilerine kitap verilenlerden şu yolda misak almıştı: "Onu insanlara mutlaka açık-seçik bildireceksiniz, onu saklamayacaksınız".* Ali İmran 3:187

Bu ayetler *gayri matluv* denen türde, yani Kuran'ın dışında ve Peygamber'in açık etmediği bir vahiy olmadığını gösterir. Peygamber aldığı bütün vahyi bildirmekle görevlidir. Ne eksiği, ne fazlası… 52:34 ayetindeki onun benzeri sözcüğünün orijinali *misil*dir. Ne ilginçtir ki "*bana Kuran'ın bir benzeri verildi*" hadisinde de *misil* sözcüğü aynen geçer. Aşağıdaki ayet Kuran dışı vahiy iddialarına yanıt niteliğindedir:

> *Karşılarında okunup duran bir kitabı sana indirmiş olmamız onlara yetmiyor mu?* Ankebut 29:51

7:203 ayetinden Peygamber'e uzun süre vahiy gelmediğini anlıyoruz. 5:67 ayetinde ise Peygamber'den aldığı her vahyi insanlara iletmesi isteniyor:

> *Ey resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun.* Maide 5:67

Bu iki ayet Peygamber'in görevi süresince hiçbir eyleminin gizli vahiylere dayanmadığını kanıtlamaya yeter. 5:67 ayetinin diğer bir anlamı, hakkında yargı indirilmeyen konularda Peygamber'in bir yargıda bulunmasının istendiğidir. Peygamber bu talebe yalnızca Rabbinden vahiy edilene uyduğunu söyleyerek yanıt vermektedir.

Peygamber'in Kuran dışında vahiy aldığını iddia edenlerin yanıtlayamadıkları birçok soru vardır. Allah neden vahyin bir birazını Kuran, birazını sünnet olarak indirsin? Ve insanlar neden vahyin bir bölümünü Kuran adıyla yazılı olarak iletip bir bölümünü sünnet adıyla sözlü olarak iletsin?

Sünnetin bir kısmının vahiy, bir kısmının içtihat olduğu iddiasını da değerlendirelim. Hangi sünnetin vahiy, hangisinin içtihat olduğu nasıl bilinecek? Bizzat bu ayrım sünneti tartışmalı duruma getirir. Peygamber'den sonra kimseye vahiy gelmeyecektir (33:40). Bu durumda Kuran'ın her çağda uygulanması imkansız olacaktır. Bu durumda Kuran evrensel olmayacak, yalnızca VII. yy Araplarına gelmiş olacaktır. Elimizdeki mushaflar yalnızca birer anı kitabı olacaktır.

Kuran kural koyarken genel bir çerçeve çizer. Sınırları ve ilkeleri belirler. Ayrıntıları insanların aklına bırakır. Akıl kullanılmadan Kuran okunamayacağı gibi onun koyduğu kurallara da uymak olanaksızdır. Çizilen sınırlar ve belirlenen net ilkelere göre nasıl davranacağına Müslüman birey ve Müslüman toplum kendisi karar verecektir. Kuran'da belirtilmeyen konularda ise Peygamber'in yargılama yapması (hüküm vermesi) kendine özel bir yetki değildir. Hepimiz her gün sayısız yargıda bulunuyoruz. Yaşamın değişen koşullarında yeni yargılamalar yapmak ve yeni kurallar koymak zorundayız. Bu kuralları doğrudan Kuran'dan almak olanaksızdır. Yapılacak iş Kuran'ın sınırlarını ve ilkelerini iyice bilip kuralları ona göre koymak ve bireysel uygulamayı ona göre yapmaktır. Kuran'ın yoluna uygun olduğu sürece yeni yargılarda bulunabiliriz ve yaşamın sorunlarını çözmek için bulunmak zorundayız da.

Evet, Peygamber bir örnektir ve Kuran'ın koyduğu ilkeler ışığında yargılama yaparak bu zorunlu uygulamanın örneğini *yanındakilere* vermiştir. Peygamberin her türlü davranışının vahiy ürünü olması, onu insan olmaktan çıkarıp bir robota çevirirdi. Çünkü bu durumda akıl, vicdan, sağduyu, merhamet, yanılma kapasitesi gibi insancıl özelliklerden yoksun olması

gerekirdi. Allah'ın istediği kişinin iyiyi ve kötüyü bilerek iyiyi seçmesidir. Vereceği her kararla ilgili vahiy meleğinden yardım alması Peygamber'in iyiyi ve kötüyü ayırt etmesine engel olurdu. Peygamber'in hatalarından, yanılgılarından kimisi Kuran'da yer alır (8:67, 9:43, 33:37, 80:1-10, ayrıca 11:12). Bu ayetler Peygamber'in her davranışının ve sözünün vahiy ürünü olmadığını kanıtlar. Bu ayetler Kuran'a boşuna konmamıştır. Bunlar Peygamber'in yanılabileceğinin göstergeleridir. Ancak Peygamber'in Kuran'ın henüz tamamlanmamış olması nedeniyle kendi aklı ve vicdanıyla vermek zorunda kaldığı kararlardan ideal olmayanları, hatalı olanları, onun Peygamberliği süresinde yeni ayetler indirilip tamamlanarak düzeltilmiştir. Ayrıca hiç hata yapmamış, hiç günah işlememiş bir peygamber ne için af dileyecektir (40:55, 47:19, 110:3)?

Hadis yanında kimi zaman başvurulan *siyer* (Peygamber'in ve yoldaşlarının hayatı) kaynaklarına göre, yoldaşları Peygamber'in yargı ve uygulamalarına itiraz edebilmiş, onunla tartışmış, kimi zaman fikrini değiştirmeye zorlamıştır. Bu kaynakların doğruluğu elbette tartışılır. Ancak bu öyküler bunları hadislerle birlikte doğru kabul edenlerin kendileriyle çeliştiğini gösteriyor. Zaten Kuran Peygamber'in kişiliğine her konuda kayıtsız şartsız uymayı değil, iyi (*maruf*) işlerde uymayı buyurur (60:12). Koşulsuz boyun eğilecek olan yalnızca Allah'tır, "*Allah + Peygamber*" değil. Peygamber'e uymak Kuran'ın koyduğu yasalara uymak anlamındadır. 4:79-80 ayetlerini inceleyiniz.

Peygamber yargıları gizli vahiylerden çıkarıyor idiyse, vahiy almayan insanların onu örnek alması ve izinden gitmesi beklentisi ne kadar gerçekçidir? Kendinizi sözgelimi Ömer'in yerine koyun. Boş bulduğunuz her vakit büyük bir hevesle Kuran çalışıyorsunuz. Amacınız onu iyi öğrenip, belki ezberleyip ondan yargılar çıkarmak ve uygulamak. Bir de bakıyorsunuz, sizin çıkardığınız yargılar Peygamber'e doğrudan vahiyle geliyor! Onun yanlış yargı çıkarma gibi bir endişesi de yok. Siz istediğiniz kadar çalışın, çabalayın, Peygamber'e Ruh'tan hazır yanıtlar geliyor! Sonra da halife oluyor, onun izinden gitmeye çalışıyorsunuz. Aklınızda hep şu var: "Peygamber olsaydı bu durumda ne yapardı?" *El cevap*: "Ne yapacağı ona söylenirdi! Kuran'ı yargı verecek kadar öğrenmesine de gerek yoktu (!)." Peki, Kuran, yanında gelecek gizli bir vahiy olmadan uygulanamıyorsa Peygamber olmayanların onu uygulaması nasıl beklenebilir?

Kuran'dan anlıyoruz ki, bu dünyadan benliğimizi arındırıp, şeytanın tuzaklarından –gerekirse o tuzaklara düşerek, günahı, başarısızlığı deneyimleyerek– kurtulup, doğruyu yanlışı ayırt etmeyi öğrenerek gitmemiz gerekiyor. Peygamber'e hata yapmamasını sağlayacak vahiyler geliyor idiyse, hataya, günaha düşmeden, kötüyü deneyimleyip tadarak ondan uzak durmayı öğrenmediyse bu sınavı nasıl başarıyla geçmiş olabilir? Bazıları iyice kendini kaybederek onun peygamberliği süresince şeytandan korunduğunu iddia ediyor. Şeytandan özel olarak korunan kişi iyiyi kötüyü nasıl tanır da ayırt eder, nasıl olgunlaşır bunu açıklayabilir misiniz?

Peygamber olağanüstü güçleri olan birisi olsaydı, onun da bizim gibi bir insan olduğunu Kuran'ın anımsatmasının ne anlamı olurdu (18:110, 41:6)? Dikkat edin, her iki ayette de onun insan olduğu anımsatıldıktan hemen sonra ortak koşmaktan söz ediliyor. Kuran'da sözcükler rastgele seçilmemiştir. Cümlelerin yeri rastgele değildir! Her davranışı, konuştuğu, oturması, kalkması kendisine vahiy edilen bir Muhammed Peygamber'in, üçlemeci Hristiyanların "Allah'ın görüntüsü" dedikleri İsa'dan çok farkı yoktur. İki inanış da peygamberleri yanılmayan, şaşırmayan, düşünme, sorma, yorulma gereksinimi olmayan insanüstü bir "ara tür" durumuna getiriyor (ayrıca bkz.17:93).

Peygamberin sünneti vahiy kaynaklı değil ise içtihattır. Başka bir seçenek yoktur. Peygamber'e vahiy gelmediği kabul ediliyor ise onun sünnetinin izlenmesinin zorunlu olduğu savı zaten

çöküyor, çünkü bu durumda "Muhammed Peygamber kimin sünnetini izliyordu?" sorusuna yanıt bulmak olanaksızdır.

Peygamber Yalnızca Kuran'la Uyarır

Resul, elçilik görevini yalnız ve yalnız kendisine verilen vahiy ile yerine getirmiştir:

> *Efendinden sana bildirilene bağlı kal. Ondan başka Tanrı yoktur.* Enam 6:106

> Ayrıca 2:23,170, 6:50, 7:3,203, 10:15,109, 33:2, 46:9 ayetlerini inceleyiniz.

Resul'e düşen *tebliğden başkası değildir* (5:99, 13:40, 16:35, 42:48). Tebliğ etmezse görevini yapmamış olur (5:67). Dikkat edin, "...görevini yapmamış olursun" uyarısı başka hiç bir ayette geçmez. Kuran'da hiç bir sözcük rastgele seçilmiş değildir. Resul'ün görevi Kuran'dan başkasının tebliği değildir (69:40-47). Kılavuzluk (hidayet) ise Allah'a aittir:

> *Yemin olsun, doğruya ve güzele kılavuzlamak sadece bizim işimizdir.* Leyl 92:12

Varsayalım VII. yy Mekke'sindesiniz. Bir adamın Allah'ın elçisi olma iddiasıyla ortalıkta dolaştığı haberi geliyor. Allah size lütfetti, anında yalanlamak yanılgısına düşmediniz. İşin aslını merak ettiniz. Kendiniz adamı görüp karar vermek istediniz. Vardınız yanına. "Sizin için böyle böyle diyorlar, anlatın bakalım" dediniz. Kureyşli Muhammed'in size ne diyeceğini sanıyorsunuz? Elbette ki size kendi fikirlerini değil, ayetleri okuyacaktır (6:51, 43:5, 50:45). Bunun üzerine bir karar vereceksiniz. Ya bu adamın doğru söylediğine, elçi olduğuna, okuduğunun Allah sözü olduğuna inanacaksınız ya da bu adam hakkında size arkadaşlarınızın aktardığı her ne ise ona inanacaksınız. Öyle ya, sizin halihazırda bir dininiz var. Bu dinin ileri gelenlerine, bu dinin öğretilerine, rivayetlerine (söylentilerine) inanmaya devam edeceksiniz. Bildiğiniz tanrıya /tanrılara kulluk etmeye devam edeceksiniz. Şimdi XXI. yy Türkiye'sindeyiz. Ona hala deli /kurnaz /politikacı /sahtekar diyenler var. Allah size lütfetti ve anında yalanlamak hatasına düşmediniz. İşin aslını merak ettiniz. Peygamberi kendiniz dinlemek istediniz. Ancak hayatta değil. Ne yapacaksınız? Hadis kitabı mı okuyacaksınız, Allah'tan getirdiğini söylediği sözler olan Kuran'ı mı? Onu dinlemek üzere Kuran'ı elinize aldınız. Size ne anlatıyor? Kendi fikirlerini mi, Allah'ın sözlerini mi? Bunun üzerine bir karar vereceksiniz. Ya bu adamın doğru söylediğine, elçi olduğuna, okuduğunuzun Allah sözü olduğuna inanacaksınız ya da bu adam hakkında size arkadaşlarınızın aktardığı her ne ise ona inanacaksınız. Öyle ya, sizin halihazırda bir dininiz (her ne ise) var. Bu dinin ileri gelenlerine, bu dinin öğretilerine, söylentilerine inanmaya devam edeceksiniz. Bildiğiniz tanrıya /tanrılara kulluk etmeye devam edeceksiniz. İki örnek arasındaki paralelliği gördünüz mü? VII. yy Mekke'sinde önünde secdeye kapanılan heykeller yoktu. Mekke'nin İbrahim'in yolundan gittiğini düşünen, yoldan çıkmış insanlarının elinde Allah'ın mesajı var mıydı? Varsayın ki vardı ama okumuyorlardı. Onun yerine dinin ileri gelenlerini dinliyorlardı. "Din bilginleri bize yeter" diyorlardı. Şimdi elimizde Allah'ın mesajı var. Ancak kimisi için bir şey fark etmiyor. Okumuyorlar, "biz bunu anlamayız, din bilginleri bize yeter" diyorlar.

Allah bize yeter. İnananlar ona sonuna dek güvenir (4:45, 3:173, 8:64, 9:129, 33:3, 39:38, 65:3…). Allah bizimle Peygamber aracılığıyla, Kuran'da konuşuyor ve ancak elçisini (Kuran'ı) dinlersek bize yol gösteriyor.

Hikmet (bilgelik)

Hikmet peygamberlere özgü değildir. Kuran'dan anladığımız şudur ki, hikmet Allah'tan Kuran aracılığıyla gelir:

> *İşte bunlar, Efendinin, bilgelik olarak sana bildirdiği şeylerdendir.* İsra 17:39
>
> Ayrıca bkz: 33:34, 36:2, 43:4, 43:63, 54:5.

Hikmet Kitap'ın içindedir, başka yerde değil. Bu, Kuran'dan gelen bir biliş, bir yargılama yetisidir. Okuyup çalıştığımız zaman edindiğimiz reçetedir. Sözgelimi bu yazıda gönderme yaptığım ayetler üzerinden yaptığım yargılama (hüküm çıkarma) işi hikmettir. Kuran'da birebir "yalnızca Kuran'ı izleyin, hadise, sünnete, mezhebe ihtiyacınız yok" cümlesi yoktur, ancak bu sonuca yine ayetler üzerinden varmak kolaydır. Hikmeti anlama ve çıkarsama yapma olarak açıklamak sanırım mümkün. Bunu yapabildiğimiz ölçüde de bilge oluruz. Herkes aynı seviyede yapamaz. Ancak en azından çaba göstermemiz gerekir (2:44,219,269, 3:118, 6:50, 6:98, 10:24,98-102, 21:10, 23:68, 34:46, 38:29, 47:23-24, 67:10). Allah kimseye kaldırabileceğinin üzerinde yük yüklemez (2:286). Kimse aptal doğmaz, ancak kendi isteğiyle aptal olur.

Peygamber'in uyarıcılık görevini nasıl yaptığını hiç düşündünüz mü? Gece uyumayıp saatlerce çalışmasının sebebini... Belli ki Peygamber konuşan Kuran gibiydi. Ama birilerinin yanına gidip "Size Fatır suresini okuyayım da dinleyin" demeyeceği belli. Veya Müslümanların yanına gidip bir cüzü baştan sona okumayacağı... Kendisine din hakkında sorulan sorulara Kuran'ın ilgili ayetleriyle yanıt veriyordu. İşte sorulan soruya yanıt olduğunu düşündüğü bölümleri seçip okuması, yani Kuran'dan konu hakkında hüküm çıkarması hikmettir. "Siyer kitaplarında böyle bir anlatı yok, bunu nasıl biliyorsun, kaynağın nedir" derlerse, kaynağım Kuran'ın ilgili ayetleri ve aklımdır.

Hadisler

Kuran'ı anlamak kolaydır (54:17, 22, 32, 40). Hadisleri anlamak zordur. Hadislerden "kolayımıza geleni" okumak gibi bir seçeneğimiz yoktur. Oysa yedi cümlelik Fatiha suresini veya yine yedi cümlelik Maun suresini ezbere bilen ve hatırlayan biri için bunlar müthiş birer yol göstericidir. Kuran'ın tamamını anlamak zorunda değiliz:

> *...Artık, Kuran'dan, size kolay geleni okuyun...* Müzemmil 73:20

Bir bölüm ayetlerin anlamını yalnızca bilge kişiler bilir. Bu ayetleri bahane ederek Kuran'ın bütününün anlaşılmadığını öne sürmek içtenlikli bir Müslüman'ın yapacağı şey değildir (3:7, 18:57).

Kuranda *hadis* (söz) sözcüğünün insanlar için kullanıldığı zaman olumsuz anlamda olması dikkat çekicidir (12:111, 31:6, 33:53, 45:6, 52:34. Karşılaştırın: 4:87, 39:23, 56:81, 68:44).

Sünnet sözcüğü hiçbir zaman peygamberler için kullanılmaz, "Allah'ın sünneti" biçiminde veya anlamında kullanılır (17:77, 33:38,62, 35:43, 40:85, 48:23). Bu ayetlerde Peygamber'i örnek almak konu edilmez.

Hadis usulü denen şeyin varlığı bir oksimorondur. Bu anlayış bir hadisi çeşitli varsayımlar ve makul akıl yürütmelerle değerlendirip hakiki olup olmadığı hakkında karar verilebileceğini öne sürer. Çelişki şuradadır: Her bir hadisi böyle gözden geçirecek olursak, sonuçta bütün hadislerin sahte, şüpheli, zayıf vb. olduğuna kanaat getirme olasılığımız var. Yani hadis usulü kullanarak hadisler toptan inkar edilebilir. *Hepsini* inkar etmekle *kimini* inkar etmek arasındaki fark, *en az bir* hadisin kabul edilmesidir. Bu bir temel mantık kuralıdır. Yani yalnızca Kuran'ı izleyen birisi, bir hadis seçip onu kabul ettiğini söylerse bu onu sözde inkarcılıktan, sapkınlıktan kurtaracaktır. Peki, o zaman suçlanmaktan, kınanmaktan kurtulacak mıdır? Yanıtını hadisi, sünneti ve mezhepleri savunan yapıtları inceleyerek kendiniz verin.

Bir hadisi kimi hadis uzmanı kabul eder, kimisi etmez, diğerinin yanıldığını düşünür. Birinci açmaz şudur: Bir araya gelip üzerinde uzlaşılan hadislerin bir listesi hazırlanmamıştır. İkinci açmaz şudur: Kimi hadislerde yanılabilen uzmanın diğerlerinde yanılmadığının kanıtı nedir? Sonuçta hiçbir uzman somut ölçütlere göre karar vermemektedir.

Çelişen veya uyduruk deyimle birbirini "nesih" eden hadisler vardır ama ayetler birbirini nesih etmez:

> *Yoksa Kitap'ın bir bölümüne inanıp, bir bölümünü inkar mı ediyorsunuz?* Bakara 2:85
>
> Ayrıca bkz: 4:82, 6:38, 15:90-91.

Allah geçerliliğini birkaç yılda yitirecek hiçbir ayet indirmemiştir. Allah kararsızlık çekmez, yanılmaz, caymaz, fikir değiştirmez.

Hadisler incelendiğinde birçoğunun İncil'deki insan yazması öykülerden veya Yahudi'lerin insan yazması kutsal kitapları olan Talmud'dan kopyalanmış olduğu görülür. Bu konuyu inceleyen ve benzerlikleri gözler önüne seren çok sayıda eser vardır. Kimi sünnet savunucusu "*İsrailiyat*" denen bu bulaşmadan, sanki gerçek hadislerin içine uydurma söylentiler karıştırma eylemiymiş gibi söz eder. Oysa binlerce mistik öykü uyduracaksanız önceden uydurulmuş öykülerden "yardım" almanız normaldir. Bu kopyalamanın izleri hadisler üzerinden tefsirlere kadar girmiştir.

Kulaktan kulağa oyununu bilirsiniz. Söz her aktarımda aşınır. Zincirdeki halka sayısı ne kadar çoksa sözün uğradığı bozulma o kadar büyür. Hadisler en iyi ihtimalle dört kuşaklık rivayet zincirine dayanmaktadır. Burada birinci çelişki şudur: Buhari'nin kitabı yazdığı varsayılan hicri 250 suları ile Peygamber'in öldüğü yıl arasında dörtten fazla kuşak yaşamıştır. İkincisi, bu dört sözlü aktarım sırasında sözün bozulmadığını öne sürmek akıl dışıdır. En mükemmel koşullarda aktarılan bir hadis Peygamber'in söylediğinin suyunun (1) suyunun (2) suyunun (3) suyu (4) olacaktır. Dördüncü suyu iki kez daha sulandırın, çünkü bir iddiaya göre güya en güvenilir kaynak olan İmam Buhari'nin kitabı, Buhari'nin öğrencisi Firebri'nin (5) kitabına dayanarak yazan Yununi (6) tarafından kaleme alınmıştır (youtube.com/watch?v=pwwbo4jrMbY). Yununi'nin kitabı Buhari'den 500 yıl sonra yazılmıştır. Diğer hadis kitapların İslam coğrafyasındaki üniversitelere yayılması da hicri beşinci yüzyılı bulmuştur. Rafımızda duran en iyi hadis kitabı, 750 yıl öncesinden söz taşımaktadır. Şimdi tırnakları sayalım: Yununi dedi ki: """""""""Firebri dedi ki: """""""İmam

Buhari dedi ki: “”””””Ali dedi ki: “”””Veli dedi ki: “””Ahmet dedi ki: “””Ebu Hureyre dedi ki: “”Peygamber dedi ki: “böyle böyle…””””””””” Bu tırnakların sayısı 100’e kadar çıkmaktadır.

Allah’a teslim olmuş olanlar herhangi bir dinsel iddia ile gelenlerden kesin kanıt beklemelidirler (2:111, 6:57, 8:42, 14:10, 17:36, 21:24, 27:64, 28:75, 52:38). Kanıt yükümlülüğü iddia sahibine aittir. Hadis aktarım zincirleri kanıt değildir, doğrulanamaz. Bu zincirler insanların ürünüdür. İnsanlara gerçeği gösteren Allah’tır (10:35). Dinin kaynağı olarak Allah’tan başkası yalandır (10:32-33, 31:30).

Allah düşünenlerin ve imanı olanların (yani *emin* olanların) dinsel kaynak olarak Kuran'dan başkasını izlemeyeceklerini söylüyor (45:2-6). 45:6 ve 77:50 ayetlerindeki *hadis* sözcüğüne dikkat ediniz. Birisi izlenecekse, bu yalnızca kendisine kitap verildiği içindir (9:31). İslam Kuran'la tamamlanmış ve mükemmel olmuştur (5:3). Dolayısıyla Kuran'ın yanında ikinci bir kaynağı şart koşmak İslam'la bağdaşmaz. İnsan sözünü (hadis) Allah sözüne (Kuran) eklemek, ortak etmek için geçerli bir sebebimiz yoktur. Tanrı tektir (112:1), yargıda ortağı yoktur (6:163).

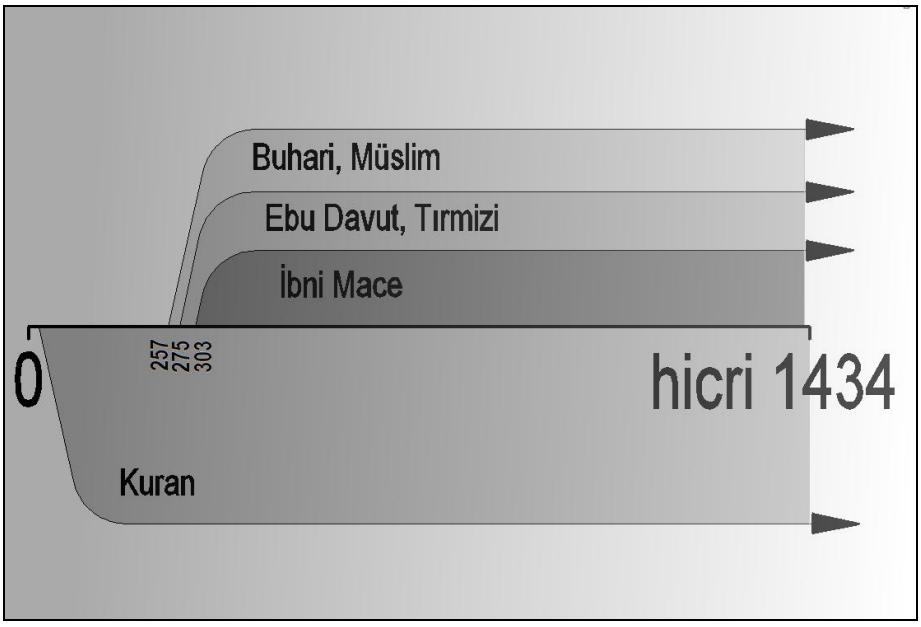

Kuran’da Kuran’la tatmin olmayan, ondan çekinen, onun yanında ikinci bir kaynak arayanlar betimlenmiştir:

> *Ayetlerimiz onlara açık seçik parçalar halinde okunduğu zaman, bize ulaşmayı ummayanlar şöyle dediler: “Bundan başka bir Kuran getir yahut bunu değiştir.”*
> Yunus 10:15

“Bundan başka bir Kuran getir” ifadesinden kasıt Kuran’ı değiştirmek değil, onun yanında, ona *ek* olarak yeni bir söz getirmek anlamındadır. Çünkü ayetin devamında zaten “veya bunu değiştir” ifadesi vardır. 6:19 ayetini inceleyiniz. Allah’tan başka tanrı olmadığı ifadesinin “Bu Kuran bana vahyolundu ki, onunla sizi ve ulaştığı herkesi uyarayım.” cümlesini izlemesi nasıl anlaşılmalıdır?

Hadislerin Kuran’a göre ikincil kaynak ve Kuran’ın tefsiri olduğu savı ortaya atılmaktadır. Öyleyse her ayeti tefsir eden en az bir hadis bulunması gerekmez midir? Büyük hadis kitaplarının tefsir bölümlerinde böyle bir eşleşme yapılmadığı gibi çok az ayetin adı anılır. O

hadislerde de ayet yalnızca bir yönüyle ele alınır. Bin yıldır 6000 küsur ayetle hadisleri eşleştiren bir liste bile hazırlanmamış olması ilginçtir. Çünkü böyle bir liste hazırlama girişimi hadislerin tefsir olmadığını gözler önüne serecektir. Kuran'ın en güzel tefsiri kendisidir (25:33, 75:19).

Hadisler önemli ve gerekliyse, yaklaşık yüz bin Peygamber yoldaşının (sahabe) hiçbirinin neden bunları toplayıp yazmadığı açıklanmaya muhtaçtır. Her birine kutsallık yakıştırılan bu çok iyi Müslümanlar bu görevi neden savsaklamışlardır? Ordu kurup devlet yönetebilen bu yetenekli insanların bu kadar ihmalkar olmalarını açıklamak olanaklı değildir.

Hadis kitaplarına inanacak olursanız Peygamber resmi, müziği de yasaklamıştır. Oysa geleneksel olarak Kuran müzikli okunur, hayvanlar müzikli sesler çıkarır, televizyon ve internet resimden oluşur ve şu anda bunu bilgisayar ekranından okuyorsanız bir resme bakmaktasınız! 5:5,87, 7:32, 16:116'yı inceleyiniz.

Hadislerin gerçekliğine inananların pek azı bunların kaynağını merak etmiş,
- *merak edenlerin* pek azı bu kaynakların güvenilirliğini sorgulamış,
- *sorgulayanların* pek azı binlerce sayfalık hadis kitaplarını okumuş,
- *okuyanların* da pek azı hadis öğretisini bir yaşam biçimi olarak benimsemeyi

denemiştir. Yani aslında inancını ciddiye alıp gereğini yapıp hadisleri savunuyor olması gerekenler *azınlığın azınlığının azınlığının azınlığıdır*!

Kuran gibi hadisleri de sorgulayıcı bir akıl ile okumak gerekir. Kuran'a inanmayı aklımızla seçtik. Hadisleri aklımızın süzgecinden geçirmememiz için bir neden yoktur. Eleştirel ve sorgulayıcı bir okuma ve akla yatırma çabası karşısında Kuran'ın yeterliliği, açıklığı, tutarlılığı ve kolaylığı; buna karşılık Kuran'a eş koşulan hadis, siyer, mezhep kitapları gibi kaynakların yetersizliği, tutarsızlığı ve akıl dışılığı bütün açıklığıyla ortaya çıkar. Hadislerin ve sünnet diye anlatılan öykülerin İslam dışı olduğunun en güzel kanıtı kimi suredeki başlangıç harflerinin sözünün hiç geçmemesidir. Peygamber'e sözüm ona en küçük ayrıntıyı bile soran yoldaşları surelerin başında parıldayan bu muammayı hiç görmemişlerdir. Bunlar sanki Kuran'ın getirdiği dinin değil de başka bir dinin kitaplarıdır. Bütün çıplaklığıyla göze batan bu gerçeği saklamak için din bilgiçleri çaresizce bahaneler üretmektedirler.

Hadisleri İslam'ın kaynağı sayanların Kuran'ın yanı sıra on binlerce sayfalık hadis kitaplarını okuyup öğrenmeleri olanaksıza yakındır. Sünnet ve mezhep kaynakları o denli kalabalık ve hacimlidir ki gelenekçi öğretiye bağlı kalarak dinini yaşamak isteyen bir Müslümanın bütün ömrünü bu kitapların arasında tüketmesi gerekir. Doğal olarak bunu çok az kişi yapabilir. İşte Kuran'ın yanına sünneti koyanlar bu yüzden ruhban sınıfının ortaya çıkmasına ve sürmesine katkıda bulunmuş olurlar. Sünneti izlemek isteyenler ömürlerini tarih, hadis ve mezhep kitapları arasında geçirmediklerinden bu kişilerin kendilerine sünnet diye sunduklarını çöpünü, sahtesini ayıklamadan almak durumundadırlar. Öte yandan Peygamber'in izlenmesi gereken gerçek sünneti Kuran'da yer aldığı için Kuran'ı dikkatle çalışanlar Peygamber sünnetine de uymuş olurlar.

Hadislerin yargı kaynağı olamamasının bir nedeni de bunların kısa öyküler biçiminde kayda geçirilmiş olmasıdır. Bu öykülerin kapsamı aktarıcıların gördükleri ve ilettikleriyle sınırlıdır. Bu demektir ki eksiltme ve çıkarma yapılmış olması olasıdır. Sözlerin bağlama göre çok farklı anlamlar alabileceğini biliyoruz. Vurgu ve tonlama, jest ve mimik gibi öğeler, hatta kişinin konuşurken yüzünü kime döndüğü, gözlerini nereye odakladığı gibi ayrıntılar sözün anlamını değiştirir. İnsan belleğinin olayları kişisel beğeniye veya verdiği duygusal tepkiye göre hatırlamaya eğilimli olduğu bilimsel bir gerçektir. Aktarıcı, sözün bağlamını oluşturan ve

burada sayamayacağım kadar çok değişkenin içinden küçük bir ayrıntıyı atladığında öykü bambaşka bir anlama bürünebilir. Söz, bir insan eylemidir. Bu noktada *eylem* ve *olay* kavramlarını ayırmak gerekir. Bir söz söylendiğinde gözlemcinin tanık olduğu olay sözün kendisi değil, onun arka planla veya bağlamla toplamıdır. Arka plan veya yer, zaman veya durum bağlamı değişince eylemin veya sözün anlamı da değişecektir. Elini yukarıdan, yüksekçe sağa sola sallama eylemi uzaktaki bir tanıdığa kendini belli etme veya selam verme anlamına gelebilir. Arka plan yani yer, zaman ve bağlam değişince aynı hareket kurtarılmak isteyen birinin yardım çağrısına dönüşebilir. Sözler de böyledir. İyi rol yapan oyuncu ile kötü rol yapan oyuncu arasındaki ayrım başka cümleler okumaları değildir. Bire bir aynı cümleleri okurlar ama kötü oyuncu olayın arka planına uygun vurgu, tonlama, zamanlama ve vücut dilini oluşturamaz. Peygamber hadisleri de böyledir. Hadis ezberlediği öne sürülen kişilerin bu gerçeğin bilincinde olup sözü bütün bağlamıyla birlikte ezberleyip iletebilmeleri zorunludur. Ne var ki bu hayalci bir beklentidir. Kuran'ın insan sözüne benzemezliği burada ortaya çıkar. İndiği günden son güne dek bütün zamanların ve bütün uygar toplumların bağlamına uygundur. İlgisiz, eskimiş ve bağlam dışı kalmaz. İnsan sözleri ve eylemleri ise kalır.
Kuran'ın sözünün sınırları kesindir: İki kapağın arası. Kitaptaki bir cümleyi anlamak isteyen kişinin başvuracağı bağlamın başı, sonu bellidir. Hadislerde böyle bir durum yoktur. Hiçbirinin ne başı, ne sonu vardır.

İşte gelenekçi anlayış Kuran'ın böyle zayıflıkları olmaması, anlaşılması için indirildiği tarihsel ve coğrafi bağlama gerek duymaması gibi insanüstü özelliklerini takdir edememiştir. Edemediği için de ayetlerin anlamını "nüzul sebebi" gibi kısır bağlamlara hapsetmeye yeltenen sabotaj girişimlerine uyanamamıştır. Peygamber sözü ile Kuran ayetinin bu temel farkına dikkatini yoğunlaştırmamıştır. Kuran'ın bağlamı okunduğu veya işitildiği her yer ve zamandır. Okur onu anlamak için Elçi'ye indirildiği bağlama gerek duymaz. Kuran'ın ifadeleri soyuttur. Tekil olaylarla değil, kavramlarla, sistemlerle, dünya görüşleriyle, değer yargılarıyla ilgilenir. Kişileri kimlikleriyle değil eylemleriyle betimler. Milyarlarca yıllık süreçleri birkaç cümleye, koca ömürleri bir paragrafa sığdırır. Bir cümleyle veya bir sözcükle aynı anda birden fazla kavramı anlatır. Aynı olayı ve kavramı yeniden ve yeniden anlatır. Bütün bunlar Kuran'ın *kendi bağlamını taşıyan veya yaratan* bir söz olma özelliğinin göstergesidir. Herkes Kuran'ın kendisine ifade ettiğinden sorumludur. Kısaca Kuran, *kişinin ondan ne anladığıdır.*

Peygamber'in yolunu ve yaşantısını anlatan geleneksel yapıtları bir an için doğru varsayalım. Peygamber'in, arkadaşlarının ve ondan sonra gelen kuşağın yorumları olsa olsa insanların geçmişte Kuran'ı nasıl anladıklarının birer izi olur. Sünnet dediğimiz anlayış da en iyimser tanımlamayla bu izlerin bir bölümüdür. Her birey kendi bilgisinden, yani sonsuz bilgi evreninin kendi eriştiği bölümünden sorumludur. Kuran da evren gibi öğrenmekle sonu getirilemeyecek bir aydınlanma kaynağıdır. Herkes ondan kendine ulaşan bilgiden, yani kendi anladığı biçimden sorumludur. Başkasının Kuran yorumunu sorgulamadan, gerekçelendirmeden kendi anlayışının önüne, üzerine koyan kişi birbiriyle çelişen iki ayrı izlek edinmiş olur. Kendi akıl ve vicdanını izlemekle bir başkasını taklit etmek seçenekleri arasında sıkışır. Bakışımızı yüzlerce yıl önce bambaşka yaşamlar süren insanların Kuran'a ve dünyaya baktığı pencereye sıkıştırmaya kalkmak insanın doğasında olan ilerlemeye aykırıdır. İlerleme geçmiş bilgi birikiminin, geçmişin düşüncesinin üzerine yenisini koymakla olur. Kuran'ı her kuşak yeniden anlayacak ve eskinin birikiminin üzerine koyacaktır. Kuran herkesin elinde yeni baştan *indirilir*, yeni baştan keşfedilir (dikkatle inceleyiniz: 21:37, 27:93, 37:87-88, 41:53, 55:29). Hiç bir yeni düşünce üretmemecesine geçmişe saplanıp kalmak ilerlemeyi inkar etmektir. Tarihsel kaynakları ancak sorgulamak ve üzerlerine eklemek için okumalı, bunları ilerleme için birer araç yapmalıyız, içlerine kendimizi kapatacağımız kafesler değil.

Bugün çoğunluğun dininin bozuk, Kuran'dan kopuk, temeli reddedip ayrıntıda, özü reddedip şekilcilikte boğulmuş bir din olduğunu itiraf etmek gerekir. Sonuç temelli bir değerlendirme yaparsak, gelenekçiliğin çizdiği yolun doğru yol olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü Kuran'a göre inananlara bu dünyadaki yaşam da iyi olacaktır (3:148, 5:66, 14:27, 24:14, 40:51…). Müslüman toplumların durumu ortadadır.

Kutsi Hadisler

Kutsi hadisler belki de sözde Peygamber hadislerinden büyük bir felakettir. Kuran'ın tamamlanmış, mükemmel bir kitap olduğunu kabul edenlerin Allah'ın bu kitapla aynı zamanda indirdiği ancak bu kitabın dışında bırakmaya karar verdiği bir takım sözlerinin olduğuna inanmaması beklenir. Şimdi kutsi hadislerin varlığı iddiasını inceleyelim.

1) Peygamber hadislerini dinin kaynağı kabul edenlerin hiçbirinin kutsi hadisleri reddetmemesi ilgi çekicidir. Kaynak olarak benzer olabilirler ama kavram olarak Peygamber hadisi ve kutsi hadis bütünüyle farklıdır. Birisi Peygamber'e yakıştırılan söz, öbürü Allah'a yakıştırılan sözdür. Ancak Allah'a atfedilen bir de kitap vardır. Peygamber sözlerinin ve sünnetinin takip edilmesini savunmak başkadır, Allah'ın Kuran'ın dışında bırakmayı seçtiği sözlerinin olduğunu savunmak başka. Bunların birbiriyle hiç ilgisi ve ortak yanı yoktur. Birinci davranışı sergileyenler Peygamber'e yakıştırılan her sözün hakiki olmadığını iddia edip doğru veya yanlış ölçütlerle bunları ayıklarlarken, yine Peygamber üzerinden Allah'a yakıştırılan sözlerin gerçekliği kavramını topluca sorgulamayı seçmemiş olmaları ilginçtir. Bu belirgin farkın görülememesinin olası nedeni sorgulama ve düşünme alışkanlığının olmamasıdır. Çünkü Kuran'ın yetmediğini öne sürenlerle doğru yolu bulup esenliğe kavuşmada aklın işlevinin kısıtlı ve önemsiz olduğunu öne sürenler aynı anlayışın takipçisidirler. Hatta çoğu zaman aynı kişilerdir.

2) Kuran'ın eksiksiz olduğunun kanıtları ortadadır. Kuran'ın eksiksiz olduğunu sözde kabul edip sünnetin onun uygulanışı olduğunu öne sürenler, Allah'ın kimi sözlerini neden hadis yazıcılarının kaderine terk ettiğini açıklamalıdır.

3) Buna karşılık kutsi hadislerin korunmuş olduğunu öne sürenler Allah'ın neden vahyin bir bölümünü Kuran'ın dışında bıraktığını açıklamalıdırlar. "Allah bilir" geçerli bir yanıt değildir çünkü hiç bir şeyin Kuran'ın dışında bırakılmadığını açıkça belirten ayetler vardır. Ama bu iddianın dayandırılabileceği tek bir ayet yoktur (6:38-39,114-115).

4) Kutsi hadisler Allah'ın sözü ise ve hükmü Kuran'la aynıysa, Peygamber neden yalnızca Kuran'ı terk etmemizden şikayetçidir (25:30)? Neden hadis ve siyer kitaplarını, daha da önemlisi Allah sözü olan kutsi hadisleri terk etmemizden yakınmaz?

5) İnsana iftira bile İslam'da en büyük suçlardan biri iken, Allah'a iftiranın size ne kazandırabileceğini düşündünüz mü? Kuran'da "Allah'a iftira edenden daha zalim kim olabilir?" ifadesi çok kez yineleniyor (3:94, 4:50, 5:103, 6:21, 7:33,37, 10:17, 11:18, 29:68, ayrıca 2:80, 6:93,138,150, 7:28, 10:59,68-69, 16:116, 17:36, 31:6-7, 39:60, 61:7). 5:103 ayetinde Allah'a iftira etmek ve aklı işletmemek davranışlarının yan yana oluşuna dikkat ediniz. Kutsi hadislerin varlığını öne sürmek Allah'a iftira etmek suçunu Allah'ın elçisine yakıştırmak demektir. Aşağıdaki ayetin ve kutsi hadislerin yan yana var olabilmesi olanaklı mıdır, biraz düşünmeli:

> *Eğer bazı lafları bizim sözlerimiz diye ortaya sürseydi, andolsun ondan sağ elini koparırdık. Sonra ondan can damarını mutlaka keserdik.* Hakka 69:44-46

Hiç bir ayetin kendileri hakkında olmadığını öne sürenler kuşkusuz bu uyarıları da üzerlerine alınmayacaklardır. Kişi neredeyse hiç bir ayeti üzerine alınmazsa Kuran onun için nasıl bir uyarıcı ve düzeltici olabilir? Bu durumda kişi Kuran'ı okumazdan önceki koşullanmalarını değiştiremez. Daha Kuran'ı okumadan Kuran'da anlatıldığını varsaydığı dini benimser ve Kitap'a gereksinimi kalmaz. Kuran etkisiz eleman durumuna düşer.

Kanıtlarla yetinmeyip Pascal'ın Kumarı'nı (*Pascal's Wager*) bu tartışmaya uyarlayalım. Eğer Allah bunları gerçekten vahiy etmiş ise ve bunların hakikiliğine inanmadı iseniz, Kuran'a sarıldığınız için yine hesap günü yüzünüz ak olacaktır. Peygamber sünnetinden de hesaba çekileceğinizi varsaysanız bile bunlar Peygamber sünneti olmadığı için kaybettiğiniz bir şey yoktur. Öte yandan eğer Allah bunları vahiy etmemiş ise ve siz bunlarla aklınızı ve inancınızı kirletmişseniz, bu iftiraları başkalarına ileterek onların da inançlarını kirletmişseniz durumunuz gerçekten acınasıdır. Kutsi hadisleri ciddiye alanlar kendilerini 17:46 ayetiyle sınamalıdırlar. Evet, kutsi hadisler Kuran'a ek buyruklar vermiyor olabilir, ancak bu iftiralar Allah imgelemimizi, algımızı kirletiyor. Allah'ı en güzel isimlerle ve nitelemelerle anmamız gerekirken ona insan nitelikleri ve eksiklikler yakıştıran bayağı iftiralarla anmış oluyoruz. Oysa her gün namazda ona defalarca aşkınsın (*subhan*) diyoruz, onu tenzih (*tesbih*) ediyoruz. Allah'ın hangi yakıştırmadan münezzeh olduğunu, onu hangi sözden tenzih ettiğimizi hiç düşündünüz mü?

Pascal'ın Kumarı benzer biçimde Peygamber sünnetine de uygulanabilir. Yalnızca Kuran'ı izleyen kişi hesap verebilecektir. Ancak Peygamber sünneti hakiki değilse sünnete uyan kişi yaşamı boyunca yanlış öğretilerin ardından gitmiş, aldatılmış olacaktır.

> *Yazıklar olsun ki o kişilere ki, Kitap'ı kendi elleriyle yazarlar da sonra onunla basit bir karşılık satın alsınlar diye, "işte bu, Allah katındadır" derler. Vay haline onların, ellerinin yazdıkları yüzünden! Vay haline onların, kazanıp durdukları yüzünden!* Bakara 2:79

Bu ayet Kuran'da *veyl* (yazıklar olsun/vay hallerine) sözcüğünün üç kez yinelendiği tek ayettir. Söz uydurup Allah'a yakıştırmanın ne denli büyük bir suç olduğunu düşünmek gerek. Allah adına uydurulmuş sözlere inanıp bunları yineleyen, yayan ve yaşatanların bu büyük suça ortak olduklarını anlamalıdırlar.

"Muhammed Postacı mıydı?"

Kuran'a bir kişinin örnekliğini eklemeye gerek olmadığı ve Elçi'nin görevinin iletmek olduğu savunulduğunda "Elçi postacı mıydı?" eleştirisi yapılır. Elçi Allah'ın postacısı bile olsaydı bu onurlu bir görev ve çok büyük bir sorumluluk olurdu. Buna burun kıvırır görünen bu soru, acaba Allah'ı hakkıyla değerlendiremiyor mu? Elçi gerçekte elbette postacılık yapmış, kitabı halkın ileri gelenlerine teslim edip işine gücüne dönmüş değildir. Böyle yapması Kitap'ın buyruklarıyla çelişirdi. Kitap Elçi'yi onu uygulamakla görevlendirir:

> *Allah'ın indirdiği ile aralarında yargı ver ve onların isteklerine uyma…* Maide 5:49

> *De ki: "Allah'ın kaynaklarının benim yanımda olduğunu söylemiyorum. Gizli gerçekleri de bilmiyorum. Kuşkusuz, bir melek olduğumu da söylemiyorum. Ben, yalnızca bana bildirilene bağlı kalırım!"* Enam 6:50

> *Kuşkusuz o, sana ve toplumuna bir öğretidir. Ondan hesaba çekileceksiniz.* Zuhruf 43:44

Ondan hesaba çekilecekler arasında Elçi de vardır. Elçi Kitap'ı harfi harfine uygulamış olmalıdır. Uygulamasaydı kendisi övülmüş makama ulaştırılmazdı (17:79), Kuran da bugüne ulaşmazdı. Çünkü insanlara en büyük güveni veren davranış söylediğini yapmak, sözü ve işi bir olmaktır:

> *İnsanlara erdemli olmaları öğüdünü verirken, kendinizi unutuyor musunuz?* Bakara 2:44

İyi kullar hakkında sık kullanılan bir niteleme olan *sıddık* sözcüğü özü sözü bir olmak, dürüstlük olmak anlamlarına gelir ve güvenilirlik ölçütüdür:

> *Çünkü Allah'a ve elçiye kim bağlı kalırsa; işte onlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberlerle, doğruyu söyleyenlerle* [sıddıklarla]*, tanık olanlarla ve erdemli olanlarla birliktedir. İşte onlar, ne güzel arkadaştırlar* [yoldaştırlar]*.* Nisa 4:69

Hz. Muhammed'in Hayatı yazımda açıkladığım üzere, Kuran aslında Muhammed Peygamber'in yaşadığı durumlar hakkında yeterince bilgi verir. Kuran'ın üzerine siyer kitaplarını eklemeye gerek kalmaz. Tersine, siyer kitaplarının tarihselci yaklaşımı sonucu Kuran'a bütünüyle karşıt öyküler ortaya çıkmıştır. Hangi mezhebin olursa olsun, herhangi bir siyer kitabıyla Kuran'ı karşılaştırmaya başlar başlamaz aradaki uyumsuzluk benim verdiğim örnekte olduğu gibi ortaya çıkacaktır. Sorun, gelenekçi öğretinin at gözlüklerinden kendini kurtararak Kuran'ı anlamaya çalışmamaktan kaynaklanır. Muhammed adının dört ayette geçiyor olması, gelenekselci gözlükle okuyanları Muhammed'den yalnızca dört ayette söz edildiği yanılgısına götürür. Oysa Kuran'ın bütün buyruklarına uymuş olması gerektiği için bütün buyruk ayetlerini yerine getirmiş olduğu bilgisi, inkarcıların eleştirilen davranışlarından uzak durduğu bilgisi de bize sunulur. Hata yaptığında Kuran onu uyardığı için yaptığı hataları da biliriz:

> *Allah, seni bağışlasın; doğruyu söyleyenler sana açıkça belli oluncaya ve yalancıları bilinceye değin, onlara neden izin verdin?* Tevbe 9:43

> *Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimet verdiğin kişiye; "Eşini bırakma ve Allah'a yönelik sorumluluk bilinci taşı!" demiştin. Çünkü insanlardan çekindiğin için, Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi içinde saklamıştın. Oysa Allah, Kendisinden çekinmene daha yaraşır...* Ahzab 33:37

> Ayrıca 8:67, 48:2, 80:1-10 ayetlerini inceleyiniz.

Dolayısıyla Muhammed'in elçilik görevinde bunlardan başka ciddi bir hata yapmadığı bilgisi de özlü biçimde verilmiş olur. Kuran'da yazanlar gibi yazmayanlar da birer veridir. Gelenekselci okuma bu verilerden yararlanmak yerine tarih kitaplarına başvurur, eksiksiz olan Kuran'ı böylece tamamladığını sanır.

Şimdi gelelim postacı eleştirisine... Zamansız ve Tanrısal gerçeklerden söz eden 600 sayfalık bir kitap yazabilen herkes çevresini kendisinin Tanrı'nın elçisi olduğuna inandıramaz. Kuran'ı okuyan ilk kişi ise çevresindeki pek çok kişiyi inandırabilmiştir. İnandıramasa idi düşüncenin, felsefenin, savaşların, uygarlığın tarihini ve dünya haritasını değiştiren büyük bir devinim ortaya çıkmazdı. Günümüz insanı devrim denen şeyin her çağda olduğunu, her çağın

günümüzdeki kadar hızlı olduğunu varsaydığının ayırdında değildir. Ta ki konu üzerinde düşünmeye başlayıncaya, iki satır tarih okuyuncaya dek. Bilinen tarih günümüzdeki denli hızlı değildir, son derece durağandır. Son üç yüzyıl hızlı fikirsel dönüşümlerle, büyük toplumsal yıkımlarla ve yapımlarla doludur. Kimi tarihçi buna "tarihin hızlanması" der. İlk ve Orta çağlarda hızlı değişimler son derece ender olaylardı. Gelenekselci tarih kitapları Muhammed'in zamanında Arap Yarımadası'nda peygamberlik iddiasında bulunan bir sürü şairin bulunduğunu yazar. Gelenekselciler nasıl olup da bunların arasından birinin sıyrılabildiği sorusunu kendilerine sormazlar. Sorarlarsa yine gelenekselci bakışın Kuran'a aykırı olarak ürettiği yanıt hazırdır: Muhammed insanları sözde Ay'ın yarılması gibi kişisel mucizelerle ikna edebilmiştir. Bu senaryoda Kuran'ın payı ikinci plandadır.

Gerçekte ise insanlar Kuran'ı işiterek ikna oldular. Sözün kaynağı olan kişinin sözü ödünsüz uyguladığını anladıklarında ise ikinci kez emin olmuşlar, gerçeğe teslim olmaktan başka seçenekleri kalmamıştır. Ne var ki bu uygulama, taşa yazılmışçasına değişmez bir örneklik değildir. Değişmez bir örneklik gerçekleşse idi Kuran'ı koruyan Allah bu örnekliği de son güne değin bütün kuşaklara iletebilmenin koşullarını yaratırdı. Oysa Elçi ölür ölmez patlayan iktidar kavgasında uygulama -hangi alanda ve ölçekte olursa olsun- bozulmaya başlamıştır. Kuran abdeste kulakları katmaz, bugüne ulaşan uygulamada kulaklar da vardır. Kuran Gayrimüslimlere fazladan vergi konmasını önermez, bugüne ulaşan siyer kitapları Elçi'nin koyduğunu öne sürerler. Muhammed'in son peygamber olacağının bildirilmesi boşuna değildir. Bu özlü bildiri dolaylı bir uyarıyı da içerir: "Bundan böyle sizi uyarmak üzere Tanrı'dan özel görev almış kimse gelmeyecek. Bundan böyle size örneklik etmek üzere kimse görevlendirilmeyecek. Kitap sizin her şeyiniz." Elçi ölür ölmez çoğunluğun Kuran'dan yüz çevireceğinin işareti daha o hayattayken, Kuran'da verilmiştir (3:144, 6:112). Muhammed'in oluşturmayı başardığı tinsel, dinsel veya Tanrısal aydınlanma ve ardından gelen toplumsal hareketlilikler tarihsel açıdan olağanüstüdür. Üzerinde durulması gereken nokta, kutlu Peygamber'in bu denli büyük bir değişimi nasıl oluşturabildiğidir. Bugün ülkemizde politikacılara olan güven sıfıra yakın düzeye inmiştir. Bunun en büyük nedeni her birinin ideolojik olarak saçmalıyor olması değil, sözleri ile eylemlerinin uyuşmamasıdır. Söz ile eylem uyumsuzluğunun yarattığı ikiyüzlü görünüşün ani etkisi güvensizlik, kalıcı etkisi ise toplumun çözülmesidir. Kuran, Muhammed'in çağdaşlarına olduğu kadar bütün inkarcılara bu eleştiriyi yöneltir:

> *Üstelik yapmadıkları şeyleri söylüyorlar.* Şuara 26:226
>
> *Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah'ın katında sevilmeyen şeydir.* Saf 61:3
>
> *Ey peygamber! Yürekleri inanmamış olmasına karşın, ağızlarıyla "İnandık!" diyenler ve Yahudiler arasında nankörlük etmekte yarışanlar seni üzmesin. Maide 5:41*
>
> Ayrıca 14:22 ayetinde şeytanın davranışına ve 29:61,65 ayetlerindeki çelişkili davranışlara dikkat ediniz.

Muhammed, Kuran'ı yazıyor ve çevresine yayıyordu, gereğini de yerine getiriyordu. Çevresindekiler Kuran'ın metni içinde çelişki bulamadılar. Bu, onun Tanrı yapısı olduğunun yeterli kanıtıydı.

> *Kuran'ı, yine de düşünmüyorlar mı? O, Allah'tan başkası tarafından olsaydı, kesinlikle içinde çok sayıda çelişki bulurlardı. Nisa 4:82*

İlginçtir, Kuran gibi evrenin de Tek Tanrı yapısı olmasının kanıtı, onda çelişki olmamasıdır:

> *O, yedi gök katını tam bir uyum içinde yaratmıştır. Bağışlayanın yaratışında bir aksaklık göremezsin. Haydi, bakışlarını çevir; bir çarpıklık görüyor musun? Sonra, bakışlarını birçok kez çevir; umarsız ve tükenmiş bir biçimde bakışların sana dönecektir.* Mülk 67:3-4

Çevresindekiler Muhammed'in davranışlarında da çelişki bulamadılar. Ne kendi içinde çelişiyordu, ne de Kuran'la. Bu, onun Tanrı tarafından görevli olduğunun kanıtıydı:

> *Öyleyse yalanlayanlara uyma. Kendilerinin ödün verip uzlaşabilmesi için senin de ödün verip uzlaşmanı istediler.* Kalem 68:8-9

> *Ve dirençli ol. Kuşkusuz, Allah, iyilik yapanları ödülsüz bırakmaz.* Hud 11:115

> *Seni güçlendirmiş olmasaydık, gerçek şu ki, onlara biraz eğilim gösterecektin.* İsra 17:74

> *Kuşkusuz sen güçlü bir karaktere sahipsin.* Kalem 68:4

Daha yüz yıl olmadan Hicaz'dan başlayarak geniş bir coğrafyaya Kuran kopyaları yayıldıysa – ki gelenekselciler de bunu söylerler– bu, Muhammed'in gerek yazdığı ve söyledikleriyle, gerek bu sözlere kendisinin sadık kalmasıyla olmuştur. Bu sadakatiyle izleyene de, inkarcısına da sonuna dek güven veren bir kişi olması sayesinde olmuştur. Kuran'ın onu izleyenlere vaatlerinin gerçekleştiğine Muhammed'in çağdaşları tanık olmuşlardır. Burada sözü edilen, sık karşılaşılan bir olay değildir. Hatta olağanüstü denecek denli ender bir durumdur. Bu olağandışılığın kendisi inkarcıların bir bölümünü ikna etmiş ve daha önce düşmanı oldukları Kuran'ı izleyenler safına katılmışlardır (73., 93., 94., 110. sureleri arka arkaya inceleyiniz). Gelenekçi, mezhepçi tarih kaynakları da bunu böyle yazar. Kuran'da merkezi bir kavram olan ve büyük bir hatayla "inanmak" olarak çevrilen iman sözcüğünün asıl anlamı *güven*dir. Aynı kökten gelen *emniyet teşkilatı, emanetçi, emniyeti suiistimal* gibi terimleri Türkçeleştirirken güven sözcüğüne başvurmak zorunda olmamız (güvenlik örgütü, güveni kötüye kullanma gibi) bunun yaşayan kanıtıdır. Kuramsal olarak bugün Muhammed gibi yaşamını Kuran'a sadakate adamış ve insanları onunla uyarabilen birisi çıksa aynı devrim yeniden gerçekleşecektir. Çünkü bu kişi güven verecektir. Nitekim Müslümanların bugün güven veren örnek insanlar olmayışlarının sorumlusunun Kuran olmadığı, Kuran'ı uygulamayarak çelişkiye düşen kendileri olduğu hep yazılıp söylenen bir gerçektir. 2:44 ayetinin muhataplarından olan Katolik kilisesinin ahlaksal çürümüşlüğü, XVI. yy'da otoritesinin zayıflamasıyla ve Protestan mezheplerin türemesiyle başlayan, bugün Hristiyanlığın bütünüyle reddine varan yolu açmıştır. Üzerinde azıcık kafa yorulunca "Postacı mıydı?" sorusunun yersizliği ortaya çıkmaktadır. Postacı değildir, sözü ve uygulaması bir olan elçidir.

Melekler de elçilik görevi yaparlar (22:75). 15:51-60 ayetlerinde İbrahim Peygamber'e müjde veren melek elçiler 15:61'de Lut Peygamber'e de insan biçiminde görünüp haber getirirler. Melekler Allah'ın sözünü kullarına iletirlerken Allah'ın iradesine boyun eğer, onu gerçekleştirmesinin aracı olurlar. İnsan elçiler de başka şey yapmış değildirler. Allah'ın sözünü taşımış, onun iradesine boyun eğmiş ve onu gerçekleştirmesinin aracı olmuşlardır. Allah'ın dileği Kuran'ın bugüne ve bundan sonrasına ulaşması idi. Bugüne ulaştığının tanığı değil miyiz? Bu, Muhammed'in elçilik görevini başarıyla yaptığının kanıtıdır. Bu başarıyı anlamak için tarih kitaplarına gereksinimimiz yoktur. Muhammed postacılık yaparak Kitap'ı yazıp bıraksaydı, herhalde yüzbinlerce bağlısının ve "fanatiğinin" ortaya çıkıp onu dünyaya

yayması, bugüne ulaşmasını sağlaması olanaklı olmazdı. Kuran'da Allah'ın onu koruyacağı sözü verilir. Allah bu sözü gerçekleştirmek için insanları kullanmakta, yani oluşturmayı dilediği sonucun nedenlerini de yaratmaktadır. Bu gereksiz sorunun en kısa yanıtı budur.

Yahudi Dininin Etkisi

Tarih kaynakları ve Peygamber'in yaşam öyküsü rivayetleri VII. yy Arabistan'ında Yahudilerin Araplarla iç içe yaşadığı, toplumun okuryazar katmanının çoğunluğunu Yahudilerin oluşturduğu konusunda hemfikirdir. Geleneksel kaynaklarda Yahudilikten İslam'a geçenlerin bulunduğu yazılıdır. Bunun yanında hem Kuran'da hem de geleneksel kaynaklarda ilk Müslümanların arasında ikiyüzlülerin bulunduğu bildiriliyor.

Yahudi dininin baskın öğretisi, Tevrat'ın yetersiz olduğu ve onu anlamak için Talmud'daki açıklamaların gerektiğidir. Bu anlayış Müslümanlığa aynen geçmiştir. Buna göre Kuran'ı anlamak için ayrıntıya giren Sünnet'i öğrenmek gerekir. Yahudilerin ikinci (kimine göre birinci) kutsal kitabı olan Talmud, bizim geleneğimizdeki Sahabe'nin karşılığı denebilecek yanılmayan Yahudi önderlerinin sözleri olan Mişna'ları ve bunların açıklamaları olan Gemara'ları içerir. Gemara, hadis kitaplarında olduğu gibi efsanevi tarih bilgilerini, Kitap yorumlarını, içtihatları ve yargıları içerir. Geleneğe göre bu Mişna'lar tıpkı hadis rivayet zincirlerinde olduğu gibi Musa'dan Talmud'un yazıya geçirildiği 1000 yıl öncesine dek rivayet zincirleriyle ezberlenerek aktarılmıştır. Gelenekçi ve mezhepçi din bilgiçlerinin yalnızca Kuran'ı izleyenleri dışladıkları gibi Talmudcu Yahudiler de yalnızca Tevrat'ı izleyenleri dışlarlar, hatta tekfir ederler. Hadis külliyatında Allah'a insansı özelikler ve zayıflıklar yakıştıran ve onun aşkınlığını (*subhan* oluşunu) tanımayan söylentiler insan sözü ile kirletilmiş ve bozulmuş olan Tevrat'tan ve Talmud'dan kopyalanmıştır.

Şu kısa alıntıyı dikkatle okuyunuz ve Sünnet olmadan Kuran'ın uygulanamayacağı veya benzeri savunmalar ile arasındaki benzerliği görünüz:

"İki Tevrat vardır: Yazılı ve sözlü. İkisi de Musa'ya Sina Dağı'nda ve çöldeki kırk yıl boyunca verilmiştir, Musa da onları bütün halka öğretmiştir. ... Ve ikisi bir arada olmadan geleneksel Yahudiliği anlamak olanaksızdır. Yazılı Tevrat buyruklardan işaret veya imayla söz eder. Bir örnek: Tesniye 6:8 bölümü Tefilin bağlamayı buyurur ama çok bir şey söylemez. Yalnızca bu buyruğa bakarak Tefilin bağlamayı bilemezdik. Kolumuza ne saracağız? Neyle saracağız? Alnımıza koyacağımız kağıdın içeriği ne olacak? Bu neyin işaretidir? Sözlü Tevrat olmadan kesinlikle Tefilin bağlamayı bilemezdik. Ve bunun gibi başka buyruklara da anlam veremezdik. Yani elimizde bir tür yorum kaynağı olmadan."[1]

Yine bir hahamın yazdığı aşağıdaki metni Müslüman din adamlarının "'Sana kitabı ve hikmeti verdik' diyor, 'yalnızca kitabı verdik' demiyor, demek ki hikmet Peygamberimizin Sünnetidir" benzeri sözlerle karşılaştırınız:

"Tanrı Musa'ya 'Tevrat'ı ve buyrukları' vereceğini söyledi (Çıkış 24:12). Tanrı neden 'buyrukları' sözcüğünü ekledi? Tevrat'ta yer almayan buyruklar mı var? Bu dize Sözlü Tevrat'a açık bir göndermedir."[2]

[1] Kaynak: http://www.torah.org/learning/basics/primer/torah/oraltorah.html

[2] Kaynak: http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/812102/jewish/What-is-the-Oral-Torah.htm Ayrıca aşağıdaki Yahudi dinsel kaynaklarında Sözlü Tevrat'tan Yazılı Tevrat'ın "misli /benzeri /bütünleyicisi" (İng.

Musa'ya Tevrat'ın bir benzerinin verildiği söylentisi Muhammed'e Kuran'ın bir benzerinin verildiği biçiminde gelenekçi İslam'a kopyalanmıştır. Hadislerin pek çoğu Tevrat ve İncil'den kopyalanmış, Muhammed'e ve Allah'a iftira edilmiştir. Gelenekçi, mezhepçi, taklitçi öğretinin çamuruna saplanmış olanlar başlarını kaldırıp Yahudi ve Hristiyan kaynaklarını şöyle bir karıştırmadıkları için bunlardan haberleri olmaz. İslam'ı benimsedikleri sanısıyla hahamlarının uydurdukları dinin bir parçasını benimserler.* Kadını aşağılama, erkeklerin sünnet edilmesi, gayrimüslimlere yönelik düşmanlık, taşlayarak öldürme, muska, helal sertifikası, başörtüsü, peçe, takke, haremlik-selamlık ayrımı, mesih inancı ve daha pek çok inanç ve uygulama Müslümanlığa Yahudilikten geçmiştir. Bu geçişlerin bilgisi dağınık olarak çevremizde bulunmaktadır ancak bunları derleyip bir araya getiren bir bilimsel çalışma ne yazık ki yapılmamıştır. Ne var ki Kuran, bağlılarını bu konuda da uyarmaktadır. Yukarıda alıntıladığım 3:78 ayetinde görüldüğü üzere Kitaplıların Müslümanları saptırmak için söz uyduracaklarına işaret vardır. Bunun yanında 2:105,109,120, 3:69,72,98-106, 4:44, 5:64, 9:34 ayetlerinde de Kitaplıların Kuran bağlılarını saptırma istekleri açıktır.

İslam yalnızca Kuran'dır. Kuran Yahudilere büyük yer ayırır, çoğunun Tevrat'ı izlemediğini ve Talmud gibi insan yazması kitapları benimsediğine işaret ederek Müslümanları onlara benzememeleri konusunda uyarır:

> *İçinde Allah'ın hükmü bulunan Tevrat yanlarında iken, nasıl oluyor da senin hakemliğine başvuruyorlar?* Maide 5:43

> *Sırtlarına Tevrat yükletilip de sonra onu taşımayanların durumu, kutsal kitap parçaları taşıyan eşeğin durumuna benzer.* Cuma 62:5

Müslümanlar bundan ders almalıdırlar. Ne ilginçtir ki İbni Kesir tefsirinde aktarılan "Bana Kuran'ın bir misli verildi" hadisindeki misil (denk, eşit) sözcüğü ile aşağıdaki ayetteki misil sözcüğü aynıdır:

> *Eğer doğru sözlü iseler, onun benzeri [misli] bir hadis/söz getirsinler.* Tur 52:34

Tur Suresi'nin Musa'ya kitabın indirildiği yer olan Tur'u ve *"satır satır yazılmış olan Kitap'ı"* tanık göstererek başladığına dikkat ediniz. Kuran, kendisinin veya Tevrat'ın bir benzerinin indirildiği iftiralarını nokta atışı yaparak çürütmektedir!

> *İşte böyle, biz her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman yaptık. Bunlar aldatmak için birbirlerine lafın yaldızlısını fısıldarlar. Rabbin dileseydi onu yapamazlardı. Bırak onları, düzdükleri iftiralarla baş başa kalsınlar. Ki ahirete inanmayanların gönülleri ona ısınsın, ondan hoşlansınlar, elde ettikleri şeylere sahip olmaya devam etsinler. Allah size Kitap'ı ayrıntılı kılınmış bir halde indirmişken, Allah'ın dışında bir hakem mi arayayım? Kendilerine Kitap*

---

counterpart) olarak söz edildiğine dikkat ediniz ve "Bana Kuran'ın bir misli daha indirildi" hadisiyle karşılaştırınız.
https://www.ou.org/judaism-101/glossary/torah/
http://www.amazon.com/Haketav-Vehakabbalah-Demonstrating-Indivisibility-Commentaries/dp/9657108292

* Konu hakkında *Hadislerin Yahudi ve Hristiyan Kökeni* çalışmama başvurunuz.

verdiklerimiz, onun, Rabbinden hak olarak indirildiğini biliyorlar. Sakın kuşkuya düşenlerden olma. Rabbinin sözü hem doğruluk hem de adalet bakımından tamamlanmıştır. Onun sözlerini değiştirecek hiçbir kuvvet yoktur. En iyi işiten, en iyi bilendir o. Enam 6:112-115

Ortak Koşma (şirk) Tehlikesi

Kuran'dan anladığımız, İbrahim'in zamanında heykelleri yapılan tanrıların, binlerce yıl sonra Muhammed Peygamber zamanında adlardan ibaret hale geldiğidir. Tanrı heykelleri fikrini Mekke çok tanrıcıları büyük ihtimalle gülünç bulurlardı. 53:19-23 ayetlerinde putlar yalnızca isim olarak anılıyor. Gerek Kuran'daki bilgilerden, gerek tarihi bilgilerden insanların dinlerinin geliştiğini öğreniyoruz. Bu gelişme yalnızca dinsel değil, felsefi ve bilimsel düşünce gibi tüm bilişsel dünyamızı kapsıyor. Politik güç odaklarının belirginleştiği, giderek karmaşıklaşan bir yaşamda şirk, yani Allah'ın yanı sıra tanrılar edinme hatasından daha çok çekinmemiz gerekir. İbrahim'in zamanında şirk daha görünür durumdaydı. VII. yy Mekke'sinde adlara indirgendi. Bugün şirkin adlardan da bağımsız, daha sinsi, belirsiz biçimlerinin farkına varıp korunmamız için kendimizi tekrar tekrar gözden geçirmemiz gerekir (7:99, 59:18). Örneğin sözde Peygamber sevgisi üzerinden gelen sinsi şirk günlük konuşmamıza kadar bulaşmıştır ("Allah, Peygamber aşkına!", "Ya Rabbim, ya *Resullullah*", "Allah'ın emri, Peygamber'in kavliyle" gibi). Kuran'ın yarısından fazlasının ortak koşmayla ilgili olması boşuna mıdır (12:106)?

Çelişki yeterince açık değil mi?

II. Kuran Dışındaki Kaynakların Gerekliliği ve Geçerliliği İddialarına Yanıtlar

İddia 1: Hadisler olmadan namaz kılınamaz

Hadis savunucularının söz birliği etmişçesine ilk sordukları soru veya yönelttikleri eleştiri budur. Bu soru dünyayı okuyamamış, Kuran'ın "derdini" anlamamış olmanın, ufuk darlığının göstergesidir. Bugün Müslüman toplumlar Batı'nın ve her türlü sömürücünün ayakları altında ezilip yok olmaktayken en büyük beklentisi namazın ayrıntılarını öğrenmek olan Müslümanlar bu gidişi değiştirmek için ne yapabilirler? Müslüman coğrafyadan savaş ve çatışma eksik olmazken kafalardaki en önemli konu bu mudur? Gelenekçi öğretinin gözlükleriyle Kuran'ı okuyanlar onu anlamakta başarısız olurlar. Geniş ve çok anlamlı "*salat*" sözcüğünün geçtiği her yere "namaz" kavramını yerleştirir ve asıl mesajdan uzaklaşırlar. Kıldıkları namazın onları hiçbir dertten kurtarmadığını ama kurtarıyor olması gerektiğini, *bu işte bir yanlışlık olduğunu* fark etmeleri için üzerindeki perdeleri kaldırıp Kuran'la tanışmaları gerekir.

İkinci bir nokta, namaz kılmak isteyen kişinin ayrıntıları sormasının anlamsızlığıdır. Kuran'ın yanıtı ve uyarısı bellidir:

> *Ey iman sahipleri! Size açıklandığında canınızı sıkacak şeylerle ilgili soru sormayın. Kuran indirilmekte iken onları sorarsanız size açıklanır. Allah onlardan vazgeçmiştir. Allah Gafur'dur, Halim'dir. Sizden önceki bir toplum da onları sormuştu; sonra tutup hepsini inkar ettiler.* Maide 5:101-102

Sorunun yanıtına gelince, geleneksel öğretiye bağlı kalmayarak çok güzel namaz kılınır:

1) Bugün çoğunluk tarafından uygulanan, kuşaktan kuşağa aktarılan, bu aktarım sırasında kısmen bozulan geleneksel namaz, içinde doğru ve yanlış bileşenleri barındırır. Bunu akıl süzgecinden geçirerek ve Kuran'ın hakemliğine başvurarak, Allah'tan başkasına seslenme (bkz. *Ettahiyyatü, salavat vb*. 6:162, 19:65, 20:14, 72:18) gibi yanlış kısımlarını ayıklayıp kalanını değiştirmeyerek uygulamada bir sakınca yoktur. Bu bağlamda geleneksel namazı öğrenip devam ettirmek için hadislere gereksinimimiz yoktur. Allah'ın yanında adı anılanların namazdan çıkarılması ancak inkarcıların zoruna gider (19:65, 40:14). Namazda Allah'tan başkasının adının anılması, mescitlere Allah'tan başkasının adının yazılması yasaktır (39:11,14, 72:18…). Namazda veya namazdan sonra Peygamber'e "salavat getirme" denen şey Kuran'a aykırıdır. Peygamber görevini tamamlamıştır ve bizden bir karşılık istememektedir (6:90, 10:72, 11:51, 12:104, 25:57, 26:109,127,145,164,180, 34:47, 38:86, 42:23).

2) Namazı farz, sünnet, nafile, vacip, hacet vb. olarak kategorilere sokmanın anlamı yoktur. Kuran'da tek bir namazdan söz edilir. Namaz yalnızca Allah buyurduğu için kılınır (6:162; 20:14, 72:18). Peygamber'in öğle namazını on rekat kıldığına inanıyorsak tek oturuşta on rekat kılmalıyız. Allah için ayrı, Peygamber hatırı için ayrı namaz yoktur. Peygamberin kıldığı "sünnet" namazı kimin sünnetiydi? Kiminin sünnet namazına bakışında gizli bir ortak koşma bulunur. Allah, meleklere Adem'e secde etmelerini söylediğinde, melekler Adem'e tapındıkları için secde etmediler, Allah buyurduğu için secde ettiler (15:28-30). Sünnet namazı Müslümanlara Allah'ın değil de Peygamber'in telkiniyse, Müslümanlar Allah'a Peygamber önerdiği/buyurduğu için secde etmiş olmazlar mı? Öte yandan sünnet rekatlarını nafile niyetiyle kılmak da, bir namazı geçerli bir neden olmadan iki parçaya bölmek anlamına geleceğinden mantıklı değildir. Fazladan kıldığımız namaz da, vaktinde kıldığımız namaz da

birdir. "… namazına niyet edilmesi" diye bir şey Kuran'da yoktur. Namaz kılmak isteyen bir kişinin niyeti bellidir. Bunu kendisine veya Allah'a sözle tekrarlamasına gerek yoktur. Niyet geleneği büyük olasılıkla namazı kategorilere ayırmanın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

3) Namazın nasıl kılınacağı ile ilgili bütün bir hadis yoktur. Geleneksel namaz kılış biçimi bir çok hadisin birbirine yamanmasıyla, bu da yetmeyince üzerine "alim"lerin görüşü eklenerek desteklenmektedir. Ve buna karşın geleneksel namazla çelişen hadisler vardır.

4) Peygamberin söylediği rivayet edilen "*benim kıldığım gibi namaz kılın*" sözünü gerçek bile kabul etsek, bunu "*Kuran'a uygun namazı kılın, müşriklerin kıldığı namazı kılmayın*" anlamında söylememiş olduğunu iddia edebilir miyiz? Kaldı ki, ilgili hadisin öyküsüne göre bu sözü Müslüman olmayanlara söylemiştir. Bu söz aynı zamanda "*benim anadilimde kıldığım gibi namazınızı anadilinizde kılın*" anlamına da gelir ki, sünnet savunucularının Arapça namaz dayatmasının çelişkisini gösterir.*

5) Rekat sayıları ile ilgili hadis yoktur. Kuran'da rekattan bahsedilmez. Dahası, Kuran'a göre namazın uzunluğu bir ölçüt değildir. Tersine, *huşu*yu/saygıyı (23:2, 3:43), tevazuyu (7:55) ve Allah'ı anmanın ve ululamanın bize olan yararını gözetmeliyiz. Ancak Allah'ı sözle anıp tenzih etmenin çokça (*kesiren*) yapılması teşvik ediliyor (20:33-34, 33:41, 62:10...). 4:102 ayetinde verilen her grubun birer kere secde ederek kıldığı kısaltılmış namaz örneği, cemaatle kılınan namazda en az iki secde olacağı biçiminde yorumlanabilir. Haftanın bir günü öğle namazı toplu kılınmalıdır (62:9-10). Bu namazın 1400 yıl sonra hala iki rekat olarak kılınıyor oluşu büyük olasılıkla herkesin katılması nedeniyle rekat sayısında bir değişiklik yapılamamış olmasındandır. 73:20 ayeti ise namazda Kuran'dan kolay geleni okuyabileceğimiz anlamına gelir (ayrıca bkz. 3:113, 18:27). Bunun yanında birçok dua ayeti bulunmaktadır. Bunlar elbette namazda okunabilir. Namazda dua edilebilir (2:45), bağışlanma dilenebilir (3:17).

6) Namaz ayakta durma/kıyam (2:238, 3:43,113, 4:102,142, 22:26, 25:64, 39:9), eğilme/rüku ve yere kapanma/secde (2:43, 3:43,113, 4:102, 9:112, 22:26, 25:64, 39:9) pozisyonlarında kılınır. Ayetlerde dile getirildiği sıralamadan kıyam-rüku-secde sıralamasının doğru olduğu sonucu çıkarılabilir. Secdenin tanımı 17:107,109 ayetlerinde yapılmıştır.

7) Namaz vakitleri Kuran'da birçok yerde belirtilmiştir. 2:238, 3:41, 11:114, 17:78, 18:28, 20:130, 24:36,58, 30:17-18, 50:39-40, 52:48-49, 76:26 ayetlerine bakınız. Günlük tekrar sayısı belirtilmemiştir. Bu ayetlerden beş yerine dört veya üç vakit anlayanlar da vardır. Hadislere bakarsak Peygamber'in kimi zaman üç, kimi zaman beş vakit kıldırdığını okuruz ki değişen bir şey olmayacaktır. Orta namazı ikindi veya öğle vakti olarak anlayanlar vardır. Ancak vurgulanması gereken ve Kuran'da vurgulanan her durumda namazın içeriği, anlamı ve düzenliliğidir. Uzunluğu ve tekrar sayısı değildir.

8) Kuran'da namaz için giyim koşulu yoktur. Ancak toplu kılınacak namaz için güzel giyinmek buyrulur (7:31).

9) Namaz için yapılması gereken temizlik Kuran'da tarif edilmiştir (4:43, 5:6). Bu temizliği tekrarlamayı gerektiren koşullar da açıkça belirtilmiştir. Peygamber sünneti olduğu rivayet edilen abdest Kuran'a aykırıdır. Peygamberin böyle bir talimat verme olasılığı yoktur, çünkü

* Konu hakkında ayrıntılı bir inceleme için *Türkçe Kuran, Türkçe Namaz* çalışmama başvurunuz.

Kuran'dan eksiltme yetkisi olmadığı gibi ona ekleme yetkisi de yoktur. Kuran eksiksizdir (6:38-39,114-115).
10) Kıldıranın namaz sırasında okuduğu Kuran anlayarak dinlenmelidir (7:204). Kıldıranın öğle ve akşam namazlarında sureleri içinden okuması, tüm namazlarda Fatiha'nın birinci ayetini içinden okuması Kuran'a ve akla aykırıdır. Kıldıranın erkek olması gibi bir zorunluluk Kuran'da yoktur. Kıldıranın kadın olması fikri zorumuza gidiyorsa kendimize şu soruyu sormalıyız: "Kuran'ın dinine mi uyuyorum, çoğunluğun dinine mi?"

11) Kuran'da bayram, cenaze, tespih, kaza gibi namazlar yoktur. Olmayan namazın nasıl kılınacağı sorusu geçersizdir.

12) Allah Kuran'da namazı bize öğrettiğini söylemektedir (2:198,239). Mantıklı olalım. Kuran'ı okuyup da (2:43,144,198,238,239, 3:17,43,113, 4:43,102,142, 5:6, 7:31,55,205, 8:35, 9:112, 17:109-111, 20:14, 25:64, 29:45, 39:9, 107:4-5) Allah'ın namazın amacını, nasıl kılınacağını öğretmediğini, bu ayetlerin bize yetmediğini söyleyebilir miyiz? Kuran her şeyi ayrıntılı kılmıştır (6:97,114,115,119,126, 7:32,52,174, 10:5,24,37, 11:1, 12:111, 17:12, 41:3,44). Kuşkusuz namaz da bunun içindedir. Gerekmeyen ayrıntıyı sunmadığı için Kuran'ı ayrıntısız olmakla suçlayamayız. Kuran'da hangi kulluk göreviyle ilgili bir *biçim* dayatılmıştır ki, namazın zorunlu tek bir biçimi olsun? Herkesin *kendine özgü* biçimde Allah'ı anacağı 5:48, 22:67, 24:41 ve 17:110 ayetlerinden bellidir. İslam biçimle değil, *özle* ilgilidir. Özümüzün zayıflığını biçimle gideremeyiz.

13) Bütün bunlar cemaatle kılınan namazın, üzerinde uzlaşılan ortak bir biçimi ve uzunluğunun olmasına ters değildir. "Herkes başka başka kılarsa cemaat olmaz" demek konuyu saptırmaktır. Başkasının namazının bizimkinden farklı olması, geçersiz olduğu anlamına gelmez. Birinin namazını sınayacaksak ancak Kuran'ın buyruklarıyla uyumlu olup olmadığıyla sınayabiliriz. Bunun ötesinde yargıda bulunamayız.

14) Cuma namazına her inananın katılması gerekir (62:9). Kadınların Cuma namazından uzak tutulması Kuran'a aykırıdır.

15) Kuran'da namazın kabul olması, geri çevrilmesi, iade edilmesi gibi kavramlar yoktur. Namaz, kişinin Allah'a ödediği bir borç değildir. Kişi namazı ve Allah'ın bütün buyruklarını kendisi için uygular (17:15, 29:6, 30:44, 39:41, 41:46, 45:15…). Allah'a yarar sağlamak mümkün değildir. O, gereksinimlerden, almaktan münezzehtir. Kabul kavramının yerini yararlılık kavramı almalıdır.

16) Kuran'da namazın ertelenmesi, kaza edilmesi, birleştirilmesi gibi kavramlar yoktur. Namaz, zamanı belli bir görevdir (4:103). Bu demektir ki kaçırılan namazın telafisi yoktur. Namaz bir borç değildir, "ödenmez", "iade edilmez". Rekat tarifesi, kaza, cem, erteleme gibi kavramları uyduranlar bu ayette belirtilen zaman kavramını sayı kavramıyla değiştirmekteler. 60 yaşında Müslüman olup namaza başladıysanız yapmanız gereken dua edip Allah'ın kılmadığınız namazın verdiği kaybı gidermesini ummaktır (25:70, 39:53).

İddia 2: Hadisler olmadan zekat oranı bilinemez

1) Her şeyden önce "zekat oranı nedir?" sorusunun kökeninde para ve mal harcamaktan duyulan rahatsızlık olabilir. Çünkü ne kadarını vereceğim sorusunun odağı kişinin kendisi, yani mali varlığıdır. Oysa "Kime vereceğim?" sorusunun odağı yardımın ulaşacağı yer, yani ibadetin amacına ulaşıp ulaşmayacağı kaygısıdır. Ne kadar vereceğini soran yığınların yanında

kime vereceğini veya başka şeyleri soran duymuyor olmamız bize bir şey söylüyor! Bugün sözgelimi Türkiye'de zekat için bir örgütlenme bile yok. Bugün ihtiyaç sahiplerini saptayıp yardımı ulaştırmak bireysel çabalarla başarılacak bir iş değildir. Amacına ulaşması, toplumda paylaşım ve barışı sağlaması, düşmanlığı azaltması ve verimli olması için öncelikle örgütlü olması gereken bir görevi Müslümanlar kişisel çabalarla yerine getirmeye çalışıyorlar. Ve buna karşın en büyük dertleri zekatın oranı mıdır?

2) Eğer hangi birikimden, kime, ne yöntemle, ne biçimde vereceğimizi biliyor isek ve yalnızca ne kadar verileceği konusuna takıldıysak Kuran'ın bize cevabı, ihtiyaçtan artanı (2:219) olacaktır. Bu yanıt bizi tatmin etmediyse, miktarı koşullara ve vicdanımıza göre belirleyeceğiz. "Akrabaya iyilik edin" buyruğunu duyunca "Nasıl? Ne kadar?" diye sormuyoruz. Yahudilere hayvan kurban etmeleri buyurulunca her türlü gereksiz ayrıntıyı sormalarını Kuran eleştiriyor ve bu işi gönülsüz yaptıklarını söylüyor (2:67-71). Birkaç ayet sonra ise şu soruyla karşılaşıyoruz:

> *Yoksa siz de resulünüzden, daha önce Musa'dan istekte bulunulduğu gibi isteklerde bulunmak mı diliyorsunuz?* Bakara 2:108

İddia 3: Sünnetin iki kaynağı vardır: Kuran ve hadis.

Bu durumda hadislerin hepsinin sahte olduğuna ikna olmuş birisi için sünnetin tek kaynağı olarak Kuran kalıyor. İlginç. Tuhaf bir şekilde, hadis kitaplarından çok daha güvenilir kaynaklar olan Medine Sözleşmesi ve Peygamber'in devlet başkanı olarak yaptığı yazışmaların kopyaları Peygamber uygulaması için öncelikli kaynak olarak kabul edilmiyor. Hadisler hakkında binlerce kitap var, ancak bu ikisi hakkındaki araştırmaların sayısı bir elin parmaklarını geçmiyor. Hadislere inananlar devlet yönetimi, toplumsal hayat ve hukuk konularının mı; yoksa tıraş, giyim, sofra kuralları, tuvalet kuralları, alışveriş kuralları gibi konuların mı daha yaşamsal olduğunu kendilerine sorsunlar. İslami bir düzen talep edenler de hadislerde İslami düzenle ilgili hiç bir yol göstericilik olmadığının ayırdına varsınlar.

İddia 4: Sünnet Kuran'ın en iyi yorumudur.

Bu önerme zaten Kuran'ın farklı ve iyi yorumlarının mümkün olduğunu kabul eder. Öyleyse Peygamber'in sünnetini birebir uygulamadan da müminler olma olanağımız vardır. Bu da sünneti zorunluluk olmaktan çıkarır. Kuran "Resulullah'ta sizin için güzel (*hasen*) bir örnek vardır" (33:21) der, en güzel örnek (ahsen) demez. Allah Kuran'da kelimeleri rastgele seçmiş değildir! Peki, Peygamber'de neden güzel bir örnek var da, en güzeli yok? Veya neden Allah bu örneği sonsuza kadar yaşatıp insanların örnek almasını sağlamadı? Allah her şeyi ölçüyle yaratmış. Bu, hiçbir şeyi kendi içinde mükemmel yaratmadı demek. Mükemmellik ölçüsüzlük demektir. Onun için de Allah'a özeldir. Allah ölçüsüzdür. Yarattıkları ise ölçülüdür. Muhammed Peygamber'i örnek alacağımız konu da var, öyküsü anlatılan öteki iyi kulları örnek alacağımız konu da var. Hiç biri diğerinin yerine geçmiyor ki, hepsi ayrı ayrı, payımıza düşen dersi çıkaralım diye anlatılıyor. Çünkü hiç biri eksiksiz değil. Allah düşünmemizi (10:100, 20:128, 67:10…), aramamızı (5:35, 84:6…), yarışmamızı (2:148, 5:48, 21:90…) istemeseydi, taklit etmemizi isteseydi mükemmel bir örnek verebilirdi. Allah'ın gücü Peygamber sünneti dediğimizi yaşatmaya yetmez mi? Allah taklit etmemizi değil, akıl yürütmemizi, ölçüp biçmemizi, yollar aramamızı istiyor. Herkesin kendi yaratılışınca kendisine yol aramasını istiyor (24:41). Yaşam boş bir kağıt, Kuran da elimize verilmiş bir kalem. Bir yol çizmek zorundayız. Kuran bize çizilmiş bir yol vermiyor. Kuran'ın kılavuzluğuyla yolu biz çizeceğiz. Nimetlerin en büyüğü olan aklını kullanmaktan korkup hazır çizilmiş yol arayanlar düş

kırıklığıyla sünnete, din adamlarına başvuruyor. Bu bir sınavsa, kopya çekmeyi veya hesap günü boş kağıt teslim etmeyi kim ister?

İddia 5: Sünnet Kuran'ın tek doğru yorumudur.

1) Sünnetin kaynağı Kuran + Hadis olarak verilmektedir. Bu konuyu bir başka maddede tartıştım. Uygulamada Sünnet = Hadistir. Hadislerin Kuran'ın yorumu olmadığı konusunu da diğer bir maddede ayrıca tartıştım.

2) Kuran'ın tek doğru yorumu var ise ve bu yorum Kuran'ın dışında ise, Allah'ın neden Kuran'ı korumayı seçtiğini ve fakat yorumunu korumadığını açıklamak olanaksızdır.

3) Bu, daha önce bahsettiğim nedenlerle Peygamber'den sonra Kuran'ın uygulanamayacağı anlamına gelir ki, yanlıştır.

4) Peygamber'in yargılamaları Allah'ın ona verdiği bilgelik (hikmet ile Kuran'dan çıkardığı yargılardır (içtihat). Vahyin dışında görüş bildirmesi doğaldır. Yanlışlık bu görüşlerin vahiy sanılması veya vahiy olmadığı bilindiği halde vahye eşdeğer sayılmasıdır. Peygamberin uygulaması Kuran'ın *ilk* uygulamasıdır, *tek* uygulaması değil. Peygamber'in uygulaması ancak kendi yer ve zamanında tekrarlanabilir. Kuran'daki kurallar da dahil bütün kuralların uygulaması koşullara bağlıdır ve akıl girdisini gerektirir. Taklit, aklı devreden çıkarır ve çoğu zaman kuralın/buyruğun uygulanmasını, çoğu zaman ise uygulamanın sağlayacağı yararın ortaya çıkmasını olanaksız kılar. Peygamber'i 1400 yıl sonra örnek alma niyetinde olan kişi "Peygamber bugün olsa nasıl karar verirdi" sorusunu sormalı. İslam'ı VII. yy Arabistan'ında donduran anlayışın "Binek üzerinde namaz kılınabilir" buyruğunu yalnızca develere ve atlara uygulayıp arabayı, uçağı, treni, gemiyi bunun dışında tutması gerekir. Sünnet savunucuları neden bu yeni bineklerde namaz kıldıklarını açıklayamazlar. "İcma" açıklamasıyla kendilerini ele verirler. Çünkü bu konuda verilen fetva, sünneti bir tarafa bırakıp tek başına Kuran'dan aklı yürüterek yargı çıkarmak zorunluluğunun bir örneği olmuştur. Ne var ki akıl yürütme işi ters yönde, yani var olan uygulamanın sorgulanması biçiminde olmamıştır. Sözgelimi kandil, mevlit gibi sünnette olmamasına karşın dine bulaşmış uygulamalar sorgulanmamaktadır. Hadis, sünnet ve icma anlayışıyla kurulan, Kuran'dan yaşamın gerçek sorunlarıyla ilgili yargılar çıkaramayan İslami yapılanmalar bu yüzden hiçbir zaman başarılı olamayacaklardır.

5) Kuran'ı anlamak ve uygulamak için Peygamber'in yorumuna muhtaç isek, bu yorumu içeren kitaplar neden Mushaf'la birleştirilmemiştir? Kuran'ı tek başına anlayıp ilkelerini hayatımıza geçirmek olanaksız ise Mushaf'ın veya çevirilerinin tek başına basılıp yayınlanıyor olmasını açıklamak mümkün değil. Bugüne kadar "sünnet içtihatlı" bir Kuran yayınlanmamıştır. Sünnet savunucuları Kuran'ın orijinalinin veya çevirisinin tek başına basılıp yayınlanmasını, dolayısıyla bunları tek başına başvuru kaynağı olarak kullanan insanların doğru yoldan sapmasını engellemelidirler. Sünnet savunucuları ciddiyseler daha fazla "yıkıma" neden olmamak için sürümde olan Kuran'ları toplatma, Kuran çevirisi sitelerini kapatma kampanyası başlatmalıdırlar.

6) Kaynaklarının neler olduğu tartışması bir yana, Peygamber'in uygulamasının örnek alınması başka, ölçü alınması başka şeydir. Sünneti Kuran'ın yanına ikinci kaynak olarak koyduğunuz zaman onu mutlak ölçü haline getirirsiniz. Bizzat Kuran Peygamber'in uygulamasına *örnek* der (33:21).

7) Şu kısacık listedekilerin hiçbirini görmemiş bir Peygamber'in sözde uygulamalarının bize ne ölçüde örnek olabileceğini kendimize soralım: Devlet, devletler üstü örgüt, endüstri, fosil yakıt, adli sistem, banka, dijital para, çok uluslu şirket, küresel ekonomi, basın-yayın, sanayi,

ateşli silah, biyolojik silah, bilgisayar, telekomünikasyon, uydu, internet, fikri mülkiyet, yapay gıda, biyo-teknoloji, nano-teknoloji… Bunların her birinin hayatımıza girmesi sayısız kitabı dolduracak ahlaki ikilemlere ve hukuksal gri alanlara yol açmıştır ancak Müslümanlar bunları tartışmayarak hem uygarlığın yüzlerce yıl gerisinde kalmış hem de sonsuz yaşamlarını tehlikeye atmışlardır. Çünkü onlara pazar terazisinde hile yapılmamasını öğütleyen hadisler yetmiştir (!). Peygamber'in hayatı karmaşık değildi. Herkesin her işine burnunu sokan veya sokmak zorunda kalan bir devlet ve yaşamın her ayrıntısını belirleyen yasalar yoktu. Peygamber'in sünneti ancak bugünkü yaşamı din ve dindışı biçiminde ikiye bölersek kolay ve geçerli olabilir. Ancak bugüne özgü veya bugün adı değişmiş olan şeyler (köleye "asgari ücretli" dememiz gibi) dindışı sayılırsa hadis ve tarih kitaplarındaki sünnet uygulama olanağı bulabilir. Yaşamı bu biçimde ikiye bölmek düşeceğimiz en büyük hata olur. Hristiyan Reformu sonrası Batı'nın din algısı bu biçimde indirgemeci olmuş ve bunun sonucunda din, yaşamın bütününü kapsayıcı olmaktan çıkmış, tapınaklara sıkışmıştır. 2:286 ayeti gereği Kitaplılardan ders almalı ve onların hatalarını yinelememeliyiz.

İddia 6: Peygamber'in her yaptığı sünnettir, her yaptığını taklit etmeliyiz.

Öyleyse;
Neden ata ve deveye değil de motorlu taşıtlara bindiğinizi,
Neden elinizi sabunla, kafanızı şampuanla yıkadığınızı,
Neden dört mevsim sandalet giymediğinizi,
Neden cam, seramik, paslanmaz çelik, telefon, bilgisayar, saat vs. kullandığınızı,
Neden doktora, mahkemeye, notere, belediyeye gittiğinizi,
Neden tuvaletsiz, mutfaksız, toprak evlerde oturmadığınızı,
Neden deve ticareti yapmadığınızı,
Neden devlet başkanı olmadığınızı,
Neden Arap giysisi giymediğinizi,
Neden Arapça konuşmadığınızı,
Neden Arabistan'da yaşamadığınızı... açıklayınız.

İddia 7: Hadis, siyer ve mezhep kitaplarının aktardığının dışında yaşayan sünnet de vardır.

Savaşlarla, iktidar ve mezhep kavgalarıyla, ayrılıklarla, işgallerle, göçlerle geçen 1400 yıl boyunca yaşayan sünnetin hiçbir değişikliğe uğramadığını iddia etmek akıl dışıdır. Yaşayan sünnete örnek verilen namazdaki (ister Sünni ister Şii) Allah'tan başkasına seslenişler bunun kanıtıdır. Yaşayan sünnete göre güya Peygamber namazda *Ettehiyatü* okumuş, kendisine seslenmiştir! Bilgi nesilden nesle kayıpsız aktarılsaydı en başta İbrahim'in dini bozulmazdı.

İddia 8: 66:3 ayeti Peygamber'e Kuran dışında vahiy geldiğinin kanıtıdır.

Bu ayette Peygamber'e eşlerinin yaptıklarının Allah tarafından bildirildiği /haber verildiği söylenir. Bu iddia sahipleri Allah'ın birisine bir şeyi haber vermesi kavramını dar kapsamda anlıyorlar. 9:14 ayetindeki "Allah onlara sizin ellerinizle azap etsin" ifadesine dikkat ediniz. Bu ifadede Müslümanlara olağanüstü güçler verilmesi, haşa onların Allah'ın işine ortak olmaları söz konusu değildir. Kuran'a göre her şey Allah'tandır. "Kitap'ı Allah öğretir" veya "kalemle yazmayı öğretti" (2:282, 96:4) ifadeleri Allah'ın hepimize ayrı ayrı vahiy verdiği anlamına gelmez. Çoğumuza kalemle yazmayı ilkokul öğretmenimiz öğretmiştir. Ne var ki 96:4 ayeti Allah'ın öğrettiğini söylemektedir. Öyleyse 66:3 ayetinde "Allah'ın haber vermesi" neden vahiy

anlamına gelmek zorunda olsun? Yine 2:239 ayetinde "bilmediğiniz şeyleri size öğrettiği şekilde Allah'ı anın" ifadesi her birimize vahiy geldiği anlamına gelmez. 5:4 ayetinde ise insanın avcı hayvanları "Allah'ın ona öğretmesiyle /bildirmesiyle" yetiştirdiği anlaşılır. 2:222 ayetinde erkeklere "Allah'ın emrettiği yerden eşlerine varmaları" söylenir. Kuran'da cinsel ilişkinin biçimiyle ilgili hiçbir yönerge olmamasına karşın bu ifadenin kullanılması, her yetişkinin doğal olarak bildiği yolun anımsatılması anlamına gelir. Çünkü insanın bildiği her gerçeği zaten Allah bildirmiştir. Dolayısıyla 66:3 ayeti de Peygamber'e bu konuda ayrıca *vahiy* geldiği anlamına gelmez. 66:3 ayetinde *nebe* (N-B-A) eyleminin kullanılmasının bu haber verişin vahiy biçiminde olduğu izlenimi uyandırıyor. Ne var ki bu bilgi doğrudan vahiy yoluyla gelmişse bile bu durum Peygamber'in Kuran dışında yasa ve yorum bildiren veya geleceği bildiren vahiy aldığını göstermez. Burada kendisine eşlerinin onun arkasından yaptıkları bir işin haberi ulaşıyor.

İddia 9: 16:44 ayeti Peygamber'e zikir adında ayrıca vahiy geldiğinin kanıtıdır.

Ayetin kendisinde zaten bu "zikr"i insanlara bildirmesi isteniyor. Zikir (hatırlatma/ hatırlatıcı) Kuran boyunca Kuran anlamında kullanılıyor (3:58, 7:2, 12:104, 15:6-9, 21:50, 36:69, 41:41-42, 43:43-44).

İddia 10: Buhari 600 bin hadis toplamış, bunların 4 binini yazmıştır. Yani kendisi hadisleri çok sıkı bir elemeden geçirmiştir.

Belli ki matematik bilmiyorsunuz. 600 bin hadisi toplayacak zamanı olduğunu varsayalım, bunları kağıtlara yazmaya kalkarsa Buhari'nin yanında bir kamyon (veya onlarca eşek) gezdirmesi gerekir. Nerede kaldı bunları okumak ve ayıklamak? Elinizde Kuran gibi 114 sureyle başlamış, 114 sureyle bugüne ulaşmış pırıl pırıl bir kitap dururken bu çaba niye? Buhari bunların %99'unu neye göre ayıklamıştır? Yalnız dört kişi binlerce hadisi nasıl ezberlemiştir? Duysanız hakiki olduğunu düşüneceğiniz hadisleri de elemediğini nereden biliyorsunuz?

İddia 11: Hadisleri aktaranlarla Kuran'ı aktaranlar aynı kişiler. Hadis inkarı Kuran'ı da inkar etmeyi gerektirir.

Öyle bile olsa bu, hadis ve Kuran'ı eşit mi yapar? Ki öyle değildir.

1) Hadisleri aktaranlarla Kuran'ı aktaranlar aynı kişiler değildir. Kuran Peygamber hayattayken yazılmış (25:5, 11:1, 68:1, 80:13, 98:2…), hadisler ise en iyi ihtimalle 200 yıl sonra yaşamış bir avuç adam tarafından yazılmıştır. Sözgelimi Buhari'nin söylentilerinin yarısı Ebu Hureyre, Enes, Abdullah ve Ayşe'ye dayandırılır. Bunların Kuran'ı da kaleme aldığını iddia eden söylenti yoktur. Büyük olasılıkla ilk mushaflar Peygamber hayattayken çoğaltıldı. Yazılı bir metnin aktarılmasındaki isabet elbette farklı olacaktır. Hadisler "Kuran yetmez" diyen İmam Şafi'nin izinden gidenler tarafından en iyi ihtimalle 200 yıl sonra yazıya geçirilmiş. Gelenekçi kaynaklara göre ilk yüzyıllarda birçok Kuran yazması vardı ancak hiç hadis derlemesi yoktu.

2) Kuran bir iki harf istisnası dışında herkes tarafından aynı şekilde aktarılırken, aynı hadis farklı kitaplarda farklı şekilde yer alır.

3) Bu iddianın sahibi Kuran ayetleri için de isnat zinciri aramalıdır. Hiçbir ayet için isnat zinciri yoktur. Bu iddianın sahibinin ölçütlerine göre Kuran'ın kendisi uydurmadır!

4) Bu iddianın sahibi aslında Kuran'a değil, Kuran'ı bize ulaştıran insanlara güveniyor. Bu insanlara olan güveni sarsılırsa kutsal kitabına olan güveni da sarsılacaktır. Bu iddianın sahibi ilginç bir şekilde hadisleri kurtarmak uğruna Kuran'ın üzerine kuşku düşürmekten çekinmiyor. Bu iddianın sahibinin Allah'ın Kuran'ın korunmuş olduğu sözüne de (15:9, 18:27) güvenmiyor olması gerekir. Bunun üzerinde düşünelim. Bu iddianın sahibi her şeyi bir tarafa bıraksın, tam olarak neye güvendiğini kendisine sorsun.

İddia 12: Allah hadis kitaplarını da korumuştur.

Peki, uydurma, birbirini nesih eden hadisleri, hadis yazmayı yasaklayan hadisi neden korumuş? Bizi yanıltmak mı istiyor?

İddia 13: Allah'ın Kuran'ı koruduğunu bildirilmesi, Sünnet'i korumayacağı anlamına gelmez.

Bu iddia sahibini önce biraz mantık dersi almaya sonra da Kuran'ı daha dikkatli okumaya davet ediyorum. 17:36 ve 22:24 ayetlerine bakınız.

İddia 14: İçtihat yapmak için Kuran yetmez, hadislere bakılmalıdır.

Aslında bu mantıkla içtihat yapmak için hadis de yetmez. Nitekim hadiste de istediği içtihadı bulamayan kişi bu sefer sahabenin içtihadına, o da yetmeyince geçmiş ulemanın içtihadına, o da yetmeyince çağdaş ulemanın içtihadına bakıyor. Bu zincir böyle sonsuza kadar gidiyor. Kendi başına içtihat yapmamak, Kuran'ın buyurduğu gibi aklını kullanmamak, iyileştirici iş yapmamak için elinden geleni yapıyor. Kuran'dan içtihat yapmak olanaklıdır. Kuran din bilginlerine değil, tüm insanlara indirilmiştir.

İddia 15: Kuran'ı anlamak gereksizdir. Bize gereken yalnızca sünnettir.

= "Allah'ı anlamak gereksizdir. Bize gereken yalnızca Peygamber'dir".

İddia 16: Hadis inkarcılarının atıfta bulunduğu ayetler Müslümanlarla değil, müşriklerle ilgilidir.

Bu iddia iki mantık hatası içerir.

1) Kimin Müslüman, kimin müşrik olduğunu bize kim söyleyecek? Allah'a ortak koşmamak "Ben Müslüman'ım" demek kadar kolaysa, Kuran'ın yarısından çoğunun şirkle ilgili olmasının anlamı nedir? Bu mantıkla her günah işleyeni müşrik yapabilir, iki sözcüğü telaffuz eden her istismarcıyı Müslüman yapabilirsiniz.

2) Kuran büyük çoğunlukla onu Allah sözü olarak kabul edenler tarafından okunur. Kitap'taki hiç bir olumsuz örneği, eleştiriyi muhatap almadan, özeleştiri yapmadan okumanın anlamı yoktur. Örneğin 12:40 ayetini üstüne alınan bir Allah'ın kulu yok! Sanki bu ayette hayaletlerden söz ediliyor. Bu şekilde okuyan kişi hatalarını fark edip kendini

düzeltemeyeceği, geliştiremeyeceği için onun yol göstericiliğinden faydalanamaz. Bu kişi için Kuran adeta bir şiir kitabına döner. Kuran bizden onu *okumamızı değil, ondan ders almamızı* ister. Kuran, onu anlayan için yol göstericidir, anlamayan için değil. Bu iddia, sahibine Kuran'ın yol gösterme olanağını ortadan kaldırır.

25:31 ayetinde "Her peygamber için, suçluların arasından düşmanlar ortaya çıkardık" denir. Gelenekçi anlayıştan emin olanlar, her peygambere daha hayattayken musallat olan bu düşmanın ne/kim olduğunu ve hangi yöntemlerle çalıştığını düşünmelidirler. Şeytanın doğru yol üzerinde oturduğu, her yönden yaklaştığı ve eylemini tek bir araç veya yöntemle sınırlamadığı unutulmamalıdır.

İddia 17: Kuran'a aykırı olmayan hadisler hakikidir. Piyasada sahte para var diye sağlam paralar tedavülden kaldırılmaz.

1) Kuran'a aykırı olmaması, bir sözün Peygamber sözü olduğu anlamına gelmez. "Kuran'a aykırı olmayan" sözleri biz de üretebiliriz. Hatta atalarımız üretmiştir. "İyilik eden, iyilik bulur" gibi… Bu varsayım, doğru görünen her özlü sözün altına Peygamber'in imzasının atılmasını meşru kılıyor. Buda'nın, Lao Tzu'nun, Konfüçyüs'ün sözlerinin altına da…

2) Kuran, kendisinden başka din kaynağı kabul etmiyor. Hal böyleyken, Kuran'a bir şey eklemek, onun yanına bir söz koymak olanaksızdır. Ne kadar güzel, doğru, ilham verici olursa olsun Kuran'a dini kaynak olarak bir söz eklenemez. Konu dinin kaynağını aramaksa, Kuran dışında her şey Kuran'a aykırıdır.

3) İnsan sözü olan hadisler Kuran'a uygun olan ve olmayan diye ayıklanabiliyorsa, bir kısmının Allah sözü olduğunu bildiğimiz Tevrat ve İncil'in ayıklanması neden teklif bile edilmiyor? Bu mantıkla Veda'lardan Pitaka'lara kadar her dinsel metni ayıklayıp tabi mi olacağız? Hadisleri en iyi olasılıkla ancak "doğru söz" veya "yanlış söz" olarak ayırabiliriz. Bu durumda bile bunlar Peygamber'in sözleri değil, anonim söz olarak kabul edilmeli, atasözlerinden daha fazla geçerliliği olmamalıdır.

İnancınıza ve sonsuz yaşamınıza banknot kadar değer veriyor, paranızı attığınız riske dininizi de atıyor iseniz hesap günü bir sürprizle karşılaşabilirsiniz.

İddia 18: Buhari'nin kitabındaki uydurma ve zayıf hadisler ayıklandığında çelişkiler ve farklılıklar asgariye inecek, sorun çözülecek.

1) Kime göre, neye göre *asgari*? Buhari zaten bunları ayıkladı, şu andaki çelişkiler zaten asgari düzeyde desem, bunu nasıl çürütürsünüz? Bu nesnel bir ölçüt değildir. Müslümanlar asgari çelişkiyle mi yetinecek? İnancın özü uzlaşma değildir, apaçık gerçeklerden emin olmaktır (17:105). Nasıl çeviri konusu dilbilimcilerin konusu ise, hadislerin hakikiliği konusu da tarihçilerin konusudur, din bilginlerinin değil.

2) Hadisler İslam'ın kaynağı ise, İslam'a girmek isteyen birine "Durun, İslam'ın kaynakları 1400 yıl sonra daha yeni hazırlanıyor, daha sonra gelin" mi diyeceğiz? Daha iyi bir itibarsızlaştırma planınız var mı?

3) Kalem 68:37-38 ayetleri tam olarak bu tezi çürütmektedir:

"Yoksa bir kitabınız var da onu mu okuyorsunuz? Hoşunuza giden her şeyi onda beğenip seçiyorsunuz [*tehayyerune*] ?"

Hayr eylemi iyisini seçmek, beğenmek anlamına gelir. Allah'ın kulları arasından Musa'yı seçmesi (20:13), Musa'nın kendi toplumundan on iki önder seçmesi (7:155) aynı sözcükle anlatılmıştır. Hadislerin arasından iyilerini seçme işi tam olarak *hayr* eylemine denk gelir. Yine aynı sözcüğün kullanıldığı 33:36 ayetinde insanların Kuran'ın yargılarının ötesinde seçip beğenme hakları olmadığı bildirilir.

İddia 19: Hadis inkarcıları hadis yazmayı yasaklayan hadisi tüm hadisleri inkar için gerekçe yapıp kendileriyle çelişiyorlar.

Hadis "inkarcıları" bu hadisi, hakiki olduğuna inandıkları için değil, hadis kitaplarının nasıl kendileriyle çeliştiğini, kendilerini yalanladıklarını göstermek için vurguluyorlar. Kendisiyle çelişenler, kendi savundukları öğretilere karşı gelenler hadis savunucularıdır! Tek çelişki konusu bu değildir. Hadis kitapları birbirini ve Kuran ayetlerini yalanlayan öykülerle doludur. Ömer, Ebu Bekir gibi kişilerin biyografileri hadis yazımını yasaklama, yazılmış hadisleri imha etme ve yalanlama öyküleriyle doludur. Hadis savunucuları için inandıkları şeyle çelişen bu bilgileri yalanlamaktan başka çıkış yolu yoktur. Bunların yalanlanmasının mantıksal sonucu ise yukarıda sayılan nedenlerden dolayı geriye kalan tüm söylentilerin yalanlanmasıdır.

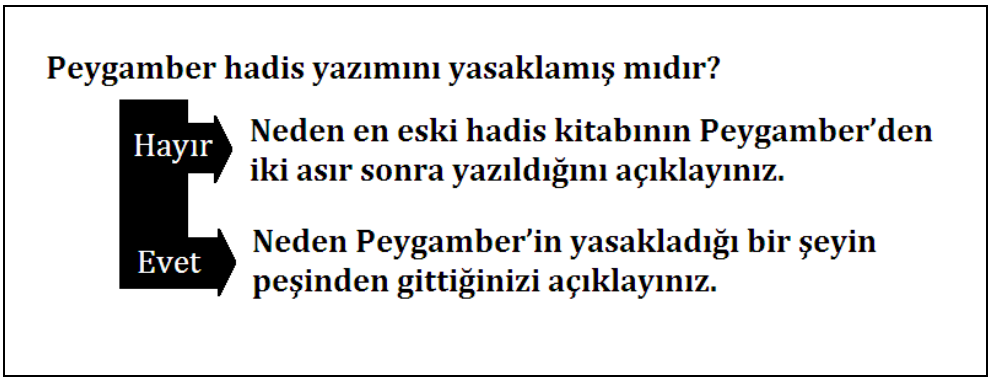

İddia 20: Hadisleri reddetmenin hükmü uydurma ve *sahih* oluşlarına göre değişir.

Bu bir döngüsel mantıktır, safsatadır. Peki, uydurma ve *sahih* oluşuna kim karar veriyor? Yetkililer. Kimin yetkiye sahip olduğuna kim karar veriyor? Allah'tan vahiy alan veya zamanda yolculuk yapan bir hadis uzmanı yok. Her aklı başında, okuryazar kişi hadisleri değerlendirebilir. Hadis usulünden önce mantık kurallarını ve safsataları öğrenmek gerekiyor.

İddia 21: Hadis inkarının hükmü konusunda kesin bir yargıya varmak zordur.

"Kuran'a inanıyorlar, o halde Müslümanlar" demek zor mudur? Kuran'dan başka ölçüt yoktur (4:166, 13:43).

İddia 22: Hadis inkarcıları Peygamber'in sözlerini küçümsüyorlar.

Yine döngüsel mantık! Hadis külliyatı Muhammed Peygamber'in sözleri değildir ki, Peygamber'in sözleri küçümsensin. Tersine, hadis külliyatı Peygamber'e, daha da kötüsü Allah'a hakaretle doludur!

İddia 23: Hadis inkarcıları Peygamber'i postacı düzeyine indirgeyip aşağılıyorlar.

1) Bu iddia aslında iddia sahibinin Kuran'a bakış açısını belli ediyor. Kuran, okunması gereken bir büyülü metin değil, *yaşama geçirilmesi* gereken bir mesaj. Postacı size mesajı verir ve gider. Elçi ise sizi uyarır, mesajı kendisi de yaşama geçirir (2:129). Peygamber'i görmemiş kişiler olarak yaşama geçirmesine tanıklık etme fırsatımız yoktur. Bize yalnızca Kitap'ı bırakmıştır ve bunu yaparken içi rahattır. Ancak Elçi'nin bu kadarla kalmayıp doğaüstülükler sergilemesini bekliyorsanız Kuran size gerekli cevabı vermiştir (6:37,107, 13:27, 21:5, 29:50,51, 39:41).

2) Bunu kabul ettiğimizi varsaysak bile, "Allah'ın postacısı" olmak küçümsenecek bir şey midir, onurlandıran bir övgü mü?

İddia 24: Hadis inkarcıları azınlıktadır, marjinaldir, ciddiye alınmamalıdır. Doğru söyleseler zaten çoğunluk olurlardı. Herkes/çoğunluk aynı anda yanılıyor olamaz.

Bu savı Kuran çürütür:

> *Şöyle de demeyesiniz: "Daha önce atalarımız şirke batmıştı. Biz de onların ardından gelen bir soyuz. Gerçeği çiğneyenler yüzünden bizi helak mi edeceksin?"* Araf 7:173

Urvet (kulp) sözcüğü ad biçimiyle Kuran'da yalnızca iki yerde geçer:

> *... Her kim tağuta sırt dönüp Allah'a inanırsa hiç kuşkusuz sapasağlam bir kulpa yapışmış olur. Kopup parçalanması yoktur o kulpun.* Bakara 2:256

> *Böylelerine, Allah'ın indirdiğine uyun dendiğinde şu cevabı verirler: "Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye inanırız." Peki şeytan onları, alevli ateşin azabına çağırmış olsa da mı? Güzel düşünüp güzel davranarak yüzünü Allah'a teslim eden, en sağlam kulpa yapışmıştır. ...* Lukman 31:21-22

Ataların yolunu izleyip sayı çokluğuna güvenenlerin sağlam kulpa tutunmadığı kesindir. Ayrıca 6:116, 19:73,95, 41:4, 26:158, 11:17, 25:50, 26:103, 28:78 ayetlerini inceleyiniz.

İddia 25: Hadis inkarcıları sevimsiz, sert üsluplu kişilerdir. Bunların suratlarında meymenet yoktur. Bir kere mümin adamın yüzü güleç olur, nurlu olur.

Kuran'da doğru yolda olanların nitelikleri arasında fiziksel özellikler, karizma, üslup, taraftar sayısı ve itibar sayılmaz. 63:4, 6:112-113, 19:73, 26:111, 45:23 ayetlerini inceleyiniz.

İddia 26: Yalnızca Kuran'ı izleyenler dini kuşa çeviriyorlar.

Bunu diyen, Kuran'a "kuş" dediğinin ayırdında mıdır? Bunu diyen *Allah sözünün* ne demek olduğunun ayırdında değil, onun sözlerini hakkıyla takdir edemiyor (22:73-74). Öyle görünüyor ki, Kuran'a kuş diyenlerin kendileri İslam'ı namaz, zekat, oruç ve hacdan oluşan bir pakete, "kuşa" çevirmişler.

> *De ki: "Bana, Allah'tan başkasına kulluk etmemi mi emrediyorsunuz, ey cahiller!?" Andolsun, sana da senden öncekilere de şu vahiy edilmiştir: Eğer şirke saparsan*

> *amelin kesinlikle boşa çıkar ve mutlaka hüsrana düşenlerden olursun. Başkasına değil, sadece Allah'a kulluk/ibadet et; şükredenlerden ol! Allah'ı, kadrine/şanına yaraşır şekilde tanıyamadılar.* Zümer 39:64-67
>
> *Dediler ki: "İlahlarınızı sakın bırakmayın! Ved'di, Süva'ı asla bırakmayın! Yeğus'u, Yeuk'u, Nesr'i de bırakmayın!"* Nuh 71:23

Dikkat ediniz, 71:23 ayetinde ve öncesinde inkarcılar Allah'a kulluğu açıkça reddetmiyorlar. Ancak Allah'ın yanında kulluk ettiklerini bırakmak istemiyorlar, sorun budur.

İddia 27: Yalnızca Kuran'ı izleyenler doğru yolda değildir.

Elimizi vicdanımıza koyalım. Yalnızca Kuran'ı izleyen, aklıyla Allah'a teslim olan birine sırtımızı dönmek, onu yalnız bırakmak, kınamak, hatta onu inkarcı bellemek Allah'ın buyruklarına uygun mu? Allah Müslümanlara bölünmeyi yasaklamıştır. Mezhepçilik, cemaatçilik, farklı düşünene düşmanlık etmek doğru yol değildir (6:65,159, 23:52-53, 30:31-32).

İddia 28: Kuran'ı tek başına anlayamazsınız. Bazı kelimelerin anlamını bilmek için Arap tarihi bilmek gerekir. Bunları inkar edebilir misiniz?

İnsanlığın tüm bilgi birikiminin Kuran'dan oluştuğunu savunan yoktur. Arap dili, tarihi, coğrafyası Kuran'ı daha iyi anlamayı sağlayabilir. Ama kimse bunların din kaynağı olduğunu iddia edemez.* Aradaki ayrımı anlamak gerek. Aynı şekilde pozitif bilimler de tüm evreni ve dolayısıyla Kuran'ı daha iyi anlamamızı sağlayabilir. Ama bu bilgiler dinin ikincil kaynağı değildir. Apaçık olan bir kitabı daha iyi anlamak için hadisler, menkıbeler, söylentiler gibi doğrulanamayan şeylerin peşinden gidemeyiz. Somut gerçeklerin peşinden gideriz ki bunlar da dinin ikincil kaynağı değil, Kuran'ı anlama çabasında bir katalizör, bir araç olurlar. Yine anlayamadığımız kısımlar var ise, ki kesinlikle olacak, bunlardan sorumlu tutulmayacağız (3:7). Kuran'ı anlama çabası "Vardık mı?" sorusunun sorulmadığı bir yolculuk olmalıdır (4:82, 7:169, 47:24, 73:4).

İddia 29: Yalnızca Kuran'ı savunanlar mezhepleri reddediyorlar ama kendileri de bir mezhep.

"Kuran mezhebi" diye mezhep olmaz. Kuran'ın yolundan giden herkesin adı Müslüman'dır. Kendi hiyerarşisini, resmi içtihadını oluşturan ve kendisine mezhep diyen grup var ise ayrı. Ama yanlıca Kuran'ı esas alan bir dini savunmak mezhepçilik, ayrılıkçılık değildir. Kuran birleştiricidir. Kuran'a eş tutulan kaynaklar ise ayırıcıdır.

İddia 30: Yalnızca Kuran'ı savunanlar kendi aralarında bile birlik sağlamış değil. Namazı, orucu, zekatı farklı farklı yerine getiriyorlar. Birden fazla doğru yol olamaz.

Tek tiplik farklı, birlikte hareket etmek ve dayanışmak farklı şeylerdir. Uygulamada, içtihatta tek tiplik gerekli değildir. Ancak anlayış farklılıklarını yenmenin, farklı fikirleri yarıştırıp en

* Konu hakkında ayrıntılı bir inceleme için *Türkçe Kuran, Türkçe Namaz* çalışmama başvurunuz.

güzelini izlemenin tek yolu tartışmaktır. Allah bize bunu buyurur (3:159, 39:18, 42:38…). Farklı fikirleri dışlayıp, aforoz edersek tartışmayı daha en başından bitiririz. Kuran'ın hiç bir yerinde tahammülsüzlük özendirilmez. Kafirlere karşı bile. Namaz birlikte kılındığında ortak bir biçim izlenebilir. Sahuru farklı saatlerde yapan insanların iftarı paylaşmasına bir engel yoktur. Zekatı kimin ne oranda, ne biçimde verdiği konusu bir ayrılık bahanesi olamaz. Farklılıklar iyilikte, zulme karşı direnişte, ortak bir amaçta birleşmeyi engellemez. Yine aynı noktaya geliyoruz. Müslümanlığı namaz, oruç, zekat, hac dörtlüsüne indirgeyenler, birlikteliği ve uyumu yalnızca bu dördü hakkında düşünebiliyorlar. Oysa birliktelik yardımlaşmada (42:39), yarış ise iyilikte olmalıdır (5:48).

İddia 31: Din bir uzmanlık alanıdır, öyle her isteyen fikir bildiremez. Yalnızca Kuran'ı izleyenlerin çoğu dinsel eğitim almamıştır. Biz din bilginleri bu işe yıllarımızı verdik, bizim sözümüz dinlenmeli.

1) Demek ki İbrahim Peygamber kendisine vahiy gelmeden tanrı heykellerini kırarak haddini aşmıştır! Cennete girmek uzmanlık mı istiyor? Allah yol göstereceği kulundan önce ilahiyat okumasını mı istiyor? Kuran'da din eğitimiyle ilgili olabilecek üç ayet var. İkisi Kuran'dan önceki kitaplarla ilgili (16:43, 21:7). Ötekindeyse (9:122) dinde derin bilgiler edinenlerin öbür Müslümanları uyarmasından söz ediliyor. Dinde derin bilgiler edinmek ilahiyat okumayı gerektirmez. Ayrıca bugün din adamı kimliği taşıyanlar dini metinler dışındaki alanlarda çok geriler. Sözgelimi ekonomiyi anlamadan infak, faiz gibi konularda iyi niyetle içtihat yapmaya çalışıyorlar. Bu da ekonomiyi anlayanları tatmin etmiyor, İslam'ın çağdışı olduğu düşüncesini besliyor. 57:27 ayetine dikkat ediniz.

2) Akademik ortamdaki farklı fikirlere tahammülsüzlüğün toplumda yaygın olarak bilinmemesi sonucu bu iddianın kulağa iyi gelebilir. Üniversite ortamında aykırı fikirlere verilen kredi son derece sınırlıdır. Yerleşik geleneği toptan reddeden bir akademisyenin hadis, siyer gibi derslerin, bin yıllık kitapların okutulduğu ilahiyat fakültelerinde barınması veya geçimini bu işten sağlaması neredeyse olanaksızdır. Çünkü bu durum kişinin ilahiyat programlarını baştan aşağı sorgulamasına neden olacaktır. Zorlayıcı, ezberci bir eğitimin tornasından geçmiş kişilerin özgür düşünebilme yeteneklerinin gelişmesi düşük bir olasılıktır. Bu bağlamda evet, yalnızca Kuran'a bağlı kalanların ilahiyatçı olmaması/kalmaması rastlantı değildir.

3) Dinin sözüm ona bir uzmanlık gerektirmesi, bu uzmanlığın dünyevi nimetlerinden yararlanan uzmanların işine gelir. Bu sakat yaklaşım ister istemez bilginin "avam"a açılmaması, üniversite, tasavvuf vs. çevrelerde yalıtılması ve kimi zaman ayrıcalıklı bir bilgin sınıfının oluşması sonucunu doğurur. İlginçtir, binyılların zulmünü besleyen içrek (batıni/ezoterik) örgütlerin başlangıcı da kısaca böyle olmuştur. İslam'ın din adamı sınıfını kaldırdığı öne sürülür. Bu ancak Kuran'ı herkesin okuyup anlayabileceğini kabul etmekle olanaklı olur.

4) Kuran ayetlerine bizim anladığımızın dışında bir anlam veren bir din bilginini, fikirlerini eleştirel olarak değerlendirmeden, bizden iyi bildiği varsayımıyla izlediğimizde Allah'a mı daha çok inanmış oluruz, din bilginine mi?

Din, din adamlarına bırakılamayacak kadar önemli bir konudur!

İddia 32: Yalnızca Kuran'ın yettiğini savunanlar bunu anlattıkları kitaplar yazarak kendileriyle çelişiyorlar. Kuran tek başına yetseydi bunu anlatabilmek için kitap yazmaya gerek olmazdı.

Yine bir mantık hatası... Gerçeği arayana Kuran elbette yeterlidir. Bu kitaplar üstü kapalı veya açıklanmaya gerek duyan Kuran'ı açıklamak için değil, Kuran'la uyarmak ve hatırlatmak için, Kuran'a çağırmak için, herkesin Kuran'ı kendisinin okuyup anlamasını özendirmek için yazılıyor. Yalnızca Kuran savunusu yapan biri Kuran'ı ancak kendilerinin anlayabileceğini öne sürmedikçe bunda yanlış bir şey yoktur, sadece "çağır" diyen mesajın gereğini yerine getirmiş olur. Bu kitaplar yukarıdaki iddianın sahiplerinin yapmadıklarını işi, yani Kuran'a yönelmeyi hatırlatmak için yazılıyor. Sözgelimi okumakta olduğunuz bu kitapta yeni bir bilgi yoktur. Bu kitap zaten ortada olan gerçeğin parmakla gösterilmesidir.

İddia 33: Yalnızca Kuran'ı izleyenler reform gibi masum nitelemelerle İslam'a saldırıyorlar. Bugün Peygamber'i reddediyorlar, yarın Kuran'ı reddedecekler. İslam hiç bozulmamıştır. İnsanların dinini rahat bıraksınlar.

Yahudilerin dini daha Musa hayattayken, Hristiyanların dini ise iki asır içinde bozulmuş. İslam'ın kaderinin farklı olması için bir neden yaratmamız, çalışmamız gerekmez mi? Allah herhangi bir ümmetin doğru yol üzerinde olmasını sağlamayı garanti etmemiş. Bilakis, Peygamber'in hesap günü tek şikayeti ümmetinin Kuran'ı terk etmesi/dışlaması olacaktır. 25:30 ve 57:16 ayetleri üzerinde düşününüz. Emeviler döneminde İslam kaçırılıp hapsedilmiş. Hala hapistir. Onu ancak hapishanesinde ziyaret edenler gerçekte neye benzediğini görüp anlayabilir. Şehre dönüp İslam'ın hapiste olduğunu, onu özgürlüğüne kavuşturmak gerektiğini söyleyenler ironik bir biçimde İslam'ı kaçırmak istemekle suçlanmaktadırlar.

Batı uygarlığından İslam'a yapılan saldırılar hemen her zaman hadis ve siyer kitapları üzerinden olur. Kuran'ı hakkıyla takdir edemeyenlerin inanıp din kaynağı bellediği bu kitaplar Allah ve Peygamber hakkında iftiralarla, çelişkilerle, yalanlarla doludur. [İslam = Kuran + Sünnet +...] dediğiniz zaman İslam düşmanlarının eline bitmez tükenmez bir malzeme veriyorsunuz. Onlara da adeta boş kaleye gol atmak düşüyor. Öte yandan Kuran'a saldırmak o kadar kolay değildir. Hadisler yüzünden ayetlerin anlamı üzerinde yapılan değişiklikler bazı saldırılara ortam yaratıyor. Kuran kendisine yapılan bütün suçlamalara yanıt verebilen bir kitap. Ancak bunu başaracak olan Müslümanlar. Ve ancak hurafeleri bir kenara bırakıp Kitap'ımızı öğrenmeye başladığımızda bunu başarabiliriz.

İslam'ın bozulmadığını iddia edenler aslında bu davranış biçimleriyle onu her türlü bozulmaya açık hale getiriyorlar. Şöyle ki; mantıklı nedenlere dayanmadan, kanıt sunmadan herhangi bir kaynağın güvenilir olduğunu iddia etmek, toplumu sahte kaynaklara karşı tamamen savunmasız bırakacaktır. Sahte kaynak üretmek isteyen kötü niyetliler, ürettiklerinin sorgulanmayacağını, ağır bir sınamadan geçirilmeyeceğini bildikleri zaman bu onlar için bir teşvik olur. Metne "*bu Allah katındandır*", "*bunu Peygamber söyledi*", "*bu metne inanmayan kafirler çıkacak, onlara uymayın*" gibi birkaç kaçış ifadesi ekleyerek istedikleri hikayeyi yazabilirler. Nitekim yazmışlardır.

Ters giden bir şeylerin düzeltilmesi gerektiği yazılıp çizildiğinde dört elle "Ümmetim yanlışlık üzerinde uzlaşmaz" hadisine sarılanlar oltayı nasıl yuttuklarının ayırdına varmalıdırlar. Kuran'ın yanına eklenen kitaplarda, her türlü uyarıya ve iyileştirme önerisine direnmek için gereken aygıtlar hazır edilmiştir. Kuşkusuz kötüye kullanılmayan hiçbir iyileştirme girişimi olmamıştır. Yalnızca Kuran ilkesi de istisna değildir. Tuzağa düşmemek ve bir aşırılıktan

ötekine, bir yanılgıdan öbürüne düşmemek için gereken öğüt yine Kuran'ın içindedir. Bütün yazılanlar ve çizilenler, iş ve oluşlar dönüp dolaşıp şu ayrımda kendini gösterir: Allah'ın sözüne güvenmek veya güvenememek.

III. Sonuç

Hadise, siyere, sahabe biyografilerine, eski zaman ulemasının görüşlerine harcanan çaba Kuran'ı anlamaya ayrılsaydı bugün çok daha aydınlık günlerde olurduk. Sünnet bile en yakın iki kaynaktan, yani Medine Sözleşmesi ve Devlet Başkanı'nın diplomatik yazışmalarından araştırılmamış, kim olduğu belirsiz adamların iddialarının peşinden gidilmiştir. Peşinden gidilen gerçekten Sünnet olsa yine iyiydi! Sünnet diye ağızlara ve kalemlere dolanan şey; sonsuz yaşamımıza en küçük katkısı olmayacak, ayyuka çıkmış adaletsizliğe ve kahra en küçük bir iyileşme getirmeyecek olan ipe sapa gelmez ayrıntılar ve Yahudi geleneklerinin bir karışımıdır. Müslüman olduğunu söyleyen on kişiye sorsak çoğu Fatiha'nın anlamını, onu da bırakın Rahman'ın anlamını söyleyemeyecektir. Ama sağ ayak, sakal gibi bir iki sözde Peygamber sünneti, bir iki uydurma hadis kulağına ilişmiştir.

İslam, din adamlarının elinde namaz, oruç, zekat ve hacca indirgeniyor. Oysa din bütüncül bir ahlaki değerler sistemidir. Yaşamın anlamı, amacıdır. Kuran'ı okuyan bunun ayrımına çabucak varır. Yaşam bir sınav olduğu kadar okul, yarış veya çaba olarak tanımlanmayı da hak ediyor. Her gün bir şeyler kazanmamız, bir şeyler öğrenmemiz gerekiyor. Her Cuma hutbesinde hadis okunur. Bir Cuma hutbesi duyamazsınız ki, bir ayetin anlamı üzerinde düşünceler üretilsin, Kuran'dan cemaat dağılınca yaşamında uygulayabileceği bir yargıda bulunulsun. Bu durumdan rahatsız değilseniz ne mutlu size. Yolunuz açık olsun. Yalnızca Kuran'ı izleyenlerin bu duruma itirazı var.

İşin iç yüzünü daha iyi anlamak için suç biliminde olayları çözmek için sorulan ilk soruyu soralım:

"Bu işten kim kazançlı çıkıyor?"

Kuran'ın yanında Sünnet'i pazarlamaktan kim kazançlı çıkıyor? Kuran'ın mesajını perdelemek ve bulandırmak isteyenler, Kuran'ın evrenselliğini inkar etmek isteyenler, Muhammed'i aşağılamak isteyenler, Arap ulusçuluğu yapanlar, din adamlığından ekmek yiyenler, ilahiyat akademisyenleri, Kuran kursu hocaları, Arapça kursları, imamlar… Buna karşılık yalnızca Kuran düşüncesinden kim kazançlı çıkıyor? Ticari ve politik olarak hiç kimse. Burada bir kazanç kapısı yok. Her doğru düşünce onu kötüye kullanmak ve sömürmek isteyenleri de doğurur. Yalnızca Kuran anlayışını bir mezhebe çevirmek ve yeni bir çekişmeye yol açmak isteyenlerin varlığını kabul etmeliyiz. Ancak bu çoktan onlarca öbeğe bölünmüş Müslüman dünyası aleyhinde çok da çekici bir yatırım değildir. Kaldı ki Kuran'ın mesajıyla baş başa kalan kişi mezhepleşmenin yanlışlığını hemen anlayacaktır.

Cumhurun gittiği yol, yani *sünnet + mezhep + icma + ulema + cumhur + vs.* yolu doğru yol ise, bu kadar insanın İslam'dan kaçması ve Müslüman uluslardaki kavga, adaletsizlik, onursuzluk, yoksulluk ve cehalet nasıl açıklanabilir? 20:124-127 ve 3:146-148 ayetlerini karşılaştırınız. İslami keşfedenler, "sonradan" Müslüman olanlar (sanki doğuştan Müslüman olunabiliyor?) büyük çoğunlukla Kuran'ı okuyarak din değiştiriyorlar, öteki sözde kaynakları değil. İslam'ı benimsedikten sonra sözde ikincil kaynaklarla orijinal kaynağın çelişkisini çözemeyenler çareyi İslam'ı terk etmekte bulabiliyorlar.

Hadis (s)avunuculuğunu –okurluğu bile diyemiyoruz, savunanların çoğunluğu okumuyor, okuyup uygulasalar yaşam çekilmez olur ve İslam'ı terk ederler– Filistin yarasına benzetebiliriz. Filistin'de Allah'ın tüm Müslümanları sınadığını düşünüyorum. Nasıl bitmek bilmeyen bir saldırı var ve nasıl bir milyarlık ümmet kılımızı kıpırdatamayarak aşağılanıyor,

rezil oluyorsak, hadisler üzerinden İslam'a, Peygamber'e ve Allah'a yapılan hakarete de bir milyar Müslüman'ın yapacağı tek bir savunma yoktur. Filistin'i durduramıyoruz çünkü Allah'ın buyruklarına karşı geliyoruz. İslam'a yapılan aşağılamaya da karşı gelemiyoruz çünkü Allah'ın *yalnızca Kuran'ı izleme* buyruğuna karşı geliyoruz. İkisi de ibretlik.

Kuran'ın dinin kaynağı olarak yeterli olduğu savı, adı duyulmuş ve duyulmamış pek çok yazar tarafından dile getiriliyor. Bu yazarların tezlerinin tek tek çürütüldüğüne henüz tanık olmadık. Hadis, sünnet, icma, mezhep gibi kaynaklara inanıyorsanız ve yalnızca Kuran'ı izleyenlerin sapkın olduklarına inanıyorsanız bu sapkınları uyarmak görevinizdir. Görevinizi yerine getiriniz ve bu tezleri çürütüp sapkınları yola getiriniz. Sapkınlara doğru yolu gösterenden Allah razı olsun. Bu sapkınların İslam'a verdiği zararın önüne geçiniz. Allah rızası için dininize hizmet ediniz. Bu, dinine sahip çıkanlara ve ilahiyatçılara bir çağrı ve meydan okumadır. Bu yazıdaki bütün maddeler sizin tarafınızdan *tek tek* çürütülene dek *dininiz* kan kaybetmeyi sürdürecek ve bunun hesabı sizden sorulacaktır.

Ek: Tartışma Hakkında Bir Gözlem

[Kuran + …] anlayışındakiler *yalnızca Kuran* savunusuna genellikle şu yöntemlerle yaklaşırlar:

1) Üsluba takılmak
Dili kullanma, hitap etme, iletim araçlarını kullanma, çıkarım yapma üslubu gibi noktalara takılanlar, derdinizin ne olduğundan çok derdinizi nasıl anlattığınızla, sözlerinizden çok jest ve mimiklerinizle, boyunuz posunuzla, mazruftan çok zarfla ilgilenirler. Yüzeysellik bir yana, bu davranış genellikle tezleri çürütemeyen, çaresiz kalan insanların son seçeneğidir.

2) Aşağılamak
Yalnızca Kuran'ı izleyenlerin dini anlayamadığı veya yetkin olmadığı suçlamasıdır. Yalnızca Kuran anlayışını savunanları sık sık cüretkarlıkla, hadlerini bilmemekle suçlarlar. Bunu önceki bölümlerde tartıştım. Kendileriyle aynı fikirde olan bol unvanlı, etiketli, diplomalı (uzunca bir sakal da diploma yerine geçer) birilerinin varlığının haklı olmalarına yettiğini düşünürler. Bu unvanlı birileri büyük olasılıkla bu ve bunun gibi yazıları ciddiye alıp "söz dalaşına girmeye tenezzül" etmeyeceklerdir.

3) Çarpıtmak
Birisini yapmadığı şeyleri yapmak, söylemediği şeyleri söylemekle suçlamak ne kadar adil olabilir? Peygamber'in olağanüstü güçleri olmadığını söylemenin onu aşağılamak olduğunu öne sürerler. Veya Kuran'ın akılcı olduğunu söyleyenleri Kuran'ı aşağılamakla suçlarlar. Bunlar çarpıtmadır. Müslüman doğru söze yalan karıştırmaz, ikisini birbirinden ayrı tutar. İftira Kuran'daki en büyük suçlardan biridir. Eleştiriler kaynak göstererek, hatta deyim yerindeyse nokta atışı yapılarak yanıtlanmalıdır.

4) Niyet okumak /Etiketlemek
Yalnızca Kuran'ın savunulmasının ardında politik ajandaların, art niyetlerin olduğu suçlaması. Örneğin Muhammed Peygamber sanki Müslümanların birleştirici unsuruymuş gibi, onu devreden çıkarıp Müslümanları bölmek istemekle suçlarlar. Yalanın daha fazla yalanı, iftiranın daha fazla iftirayı gerektirmesi durumuna bir örnek. Oysa doğru söze sahiplik gerekmez. Söyleyene değil, söylenene bakılır. Burada gördüğünüz savlardan biç kaçını başka kaynaklarda görmüş olmanız, bu yazarın o insanların dostu veya işbirlikçisi yapmaz. Elbette her düşünce akımının içinde olduğu gibi yalnızca Kuran ilkesini benimsemiş görünen ikiyüzlüler ve bozguncular da olacaktır. Varlardır da. *İyi fikirleri kötü niyetlilerin sahiplenmesine izin verilmemelidir.* Bu ilke terk edildiği içindir ki günümüzde "din"den söz edildiğinde eğitimli insanlar ilgi göstermemekte, hatta kaçmaktadırlar. Çünkü dinsel söylemleri çoğunlukla dar ufuklu politik çıkar öbekleri, ikiyüzlüler, bozguncular sahiplenmiştir. Eğitimli ve vicdanlı insanlar deyim yerindeyse meydanı boş bırakmaktalar. İronik bir şekilde gelenekçi ve mezhepçi öğretilerin peşinden gidenler kendilerinden farklı düşünenlere bir etiket, bir kamp yakıştırma telaşı içindeler. Kuran'ı dikkatli okuyunuz. Tek başına topluma karşı gelen "asi"lerin iyi örnekleri vardır. Bunun yanında geleneğe, çokluğa tabi olanların kötü örnekleri de vardır. Herkesin düşüncesinde özgür olmasını ve fikrinden dolayı kimsenin kınanmamasını savunuyorum. Yeryüzünde yedi milyar insan var ise yedi milyar ayrı fikrin olması gerekir. Hepsi bir yana, herhangi bir kampa dahil olsam bile bu, tezlerimin hiçbirini çürütmeyecektir.

5) Başka tartışmalara zemin hazırlamakla suçlamak
Söylenmemiş olanlar söylenmiş varsayılıp daha korkutucu görünen bir tartışmaya zemin hazırlamaktan bahsedilir. Başka bir tartışmaya zemin hazırlamak genelde politik ortamda görülür. Bu tartışma, içeriği bakımından politik talepler veya doğrularla ilgili değildir. "İleride

yeni taleplerle gelecekler, ödün vermeyelim" yaklaşımı sakattır. Bu konu üzerindeki tartışmada kimsenin kimseden bir yarar beklentisi olmamalıdır. Olayın özü, insanları doğruya çağırmak, yanılana yanıldığını kanıtlamak veya fikirleri ortaya koymaktır. Kaldı ki yeni tartışmalar, bilgisine ve aklına güvenen insanlar için çekinilecek şeyler değildir.

6) Belirsiz kavramlar kullanmak

Ruhanilik, peygamberlik vasfı, alim ciddiyeti gibi kulağa ağır gelen ama ne olduğu belli olmayan bir takım kavramlar kullanarak tezleri tek tek çürütmektense ortalığı dumana boğmak tercih edilir. Bunu yapanlar aklı dışlarlar. Onlar için iman geri zekalıların da sahip olabileceği bir şeydir. Tartışmayı Kuran'a fazla gönderme yapmadan yürütürler. Okuduğunuz 35~40 sayfalık bu yazıda 400'ü aşkın ayete gönderme yapılmıştır.

7) Cımbızla söz seçmek

Tartışmayı odağından uzaklaştırmak, savı çürütülemeyen kişinin kişiliğine saldırmak amacıyla satır aralarından hatalı veya yanılgı içeren, ancak bütüne etki etmeyen ayrıntılar seçilip çürütmeymiş gibi sunulur.

8) Tartışmaya kulağını tıkamak /Tartışma kuralına uymamak

Yazıyı bu satıra kadar okudu iseniz büyük olasılıkla paylaşacaksınız. Alacağınız ilk tepkiler kestirilebilir. "*Okuma onları*", "*bilmem kimin adamıdır o*", "*bildiğimiz şeyler bunlar, yeni değil*", "*sürekli akla vurgu yapandan uzak dur*"... Biraz daha usta olanları tartışmaktan kaçmak için Kuran ayetlerini kötüye kullanırlar (4:140 gibi). Bunların ortak yönü kişinin kafasını kuma gömmesi, dinlemeyi, ardından düşünmeyi, ardından seçim yapmayı, karar vermeyi reddetmesi, bundan korkmasıdır. Hadis ve sünnet inkarı yeni değildir, bu kaynaklar pek çok yapıtta sorgulanmıştır. Ancak İslam uluslarındaki cehalet bunlara gözlerini yumuyor ve bu yapıtlar tarihin karanlığında yitip gidiyor. Bu davranış Kuran'da mesajı almaktan özellikle kaçınanların davranışına benziyor. Kuran birçok yerde kendisine karşı çıkanlara "*kanıtlarınızı getirin*" diyor. Müslüman tartışmaktan korkmamalıdır. Tersine her sözü dinlemeli ve en güzeline uymalıdır (39:18). Okumalı (96:3-7) ve gerçekleri araştırmalıdır. Sükut ikrardan gelir.

Ancak tartışmanın bir kuralının, yani *akılcı* kurallarının olduğu unutulmamalı. Akla, mantığa uygun antitez getiremediğiniz veya yandaş toplayamadığınız zaman karşıdakine saldırmanız karşı tarafın tezinin daha güçlü olduğu izlenimi uyandırır.

— • —

Konuyla ilgili önerdiğim yayınlar:

Türkçe:
- *Dinin Kaynağı Olarak Kur'an Yeter mi?* Kashif Ahmed Shehzada
- *Nübüvvet Meselesi Üzerine,* Ahmet Akbulut

İngilizce:
- *A Quran Alone Manual,* isimsiz yazar, Scribd.com sitesinde ve blog sayfamda bulunabilir.
- *Hadith, A Re-Evaluation,* Kassim Ahmed

— • —

İzinsiz çoğaltabilir, alıntılayabilirsiniz. Çoğaltır, alıntılar veya eleştiri yazarsanız bildirme nezaketini gösteriniz. Allah razı olsun.

Neden Yalnızca Kuran - 2

Selim Çalışkan
gerceginkitabi.wordpress.com
gerceginkitabi.com
Ocak 2026

İçindekiler

Giriş 2
1 Ayetler 3
1.1 Başlar Başlamaz 3
1.2 "Ve" Bağlacı 3
1.3 Kitap *ve* Hikmet 7
1.4 Nebi Kuran'dan Başka Bir Şey Öğretmedi 9
1.5 Nebi'nin Kaç Öğüdü Var? 9
1.6 Nebi'yi Konuşturan Kuran'dır 10
1.7 Muhammed'i Eleştiren Ayetler Hadis Çürütmesidir 10
1.8 Elçiler Melek Değil 11
1.9 Gayri Matluv Vahiy 13
1.10 "Sor" 14
1.11 Yaldızlı Sözler 14
1.12 Kitap Halkı Gibi Olmayalım 15
1.13 Güneşe Secde Etmeyin 16
2 Hadisleri Çöpe Atınca Neyi Başarıyoruz? 16
3 Hadis Yazımının Ardındaki Güdülenmeler 21
3.1 Politik Rekabet 21
3.2 Politik Birliği Sağlama 21
3.3 Yozlaşmayı Önleme 22
3.4 Para ve Saygınlık Kazanma 23
3.5 Kuran'a Direnme 24
4 Hadis Savunucularının Bilgiyle Araları Yok 27
5 Hadis Savunucuları Hadisleri İzlemiyorlar 28
6 Tanımını Yapamadığın Şeye "İman" Edebilir Misin? 29
7 Kuran'a Uygun Olan Hadisleri Ayıklamak 29
8 Hadis İnkarı Aslında Otorite İnkarıdır 30
9 Nasıl Oluyor Da Kehanet Hadisleri Gerçekçi Olabiliyor? 31
10 "Gayri Matluv" Vahiy İddiası 34
11 Elçiyle Vekilin Farkı 36
12 Hadis Kuran'a Benzemez 37
13 Hadisler Bağlamsızdır 38
14 Hadisleri Yalanlayan Hadisler 43
15 Diyanetin Sağlam Hadis Seçkisi 45
16 Seçim Yanlılığı 45
17 Hadis Karşıtlığı Yeni Olamaz 45

18 İsa'nın Hadisleri 50
19 İsnat Zinciri Çaresizliği 50
20 Eski Dünyada Bilgi 51
21 Hadislerdeki Yokluk 52
22 Kuran'ı Öğreten Peygamberin Kuran'dan Yanıt Vermemesi 56
23 Söze Saplanmak Eylemi Iskalamaktır 57
24 Sahteliği Gösteren Kocaman Bir İşaret: "Resul" 58
25 Kötü Tefsirlerin Özellikleri 58
26 Türkçeyi İyi Kullanmamanın Maliyeti 59
27 Kuran Ayrıntılıdır 60
28 "Madem Kuran Yeter, Kurancı Yorum Kitapları Niye Var?" 60
29 Tasavvuf ve Hadis Yakınlığı 61
30 Hadis Savunucuları İslam'ı İyi Savunamazlar 62
31 Kişileri Tanrılaştırmanın Gözden Kaçan Sonucu 62
32 "Kuran aktarıcılarına nasıl güveniyorsunuz?" 65
33 Hadis "İlminden" Çıkış Yok 66
34 Karataş Hadisi 66
35 Çoğunluk Olmanın Zehirli Sıcaklığı 67
36 "Bunlar Hep İsrail'in Oyunu..." Tam Olarak Neler? 67
37 Daniel W. Brown'dan Notlar 68
38 "Kuran Yeter" Düşüncesi Zaman Geçtikçe Yozlaşacaktır 70
39 Ben de Bir Hadis Yazdım! 72

Giriş

Bu yazı on iki yıl önce yazdığım Neden Yalnızca Kuran yazısının devamıdır. O yazıda değinmediğim noktalarla ilgili notlarım birikmişti. Konuya kafa yoranlara ve onca kanıta rağmen kararsız olanlara yardımı dokunmasını umarak bu yazıyı buraya bırakıyorum. Her zaman olduğu gibi, sıklıkla yapıldığını duymadığım çıkarımları veya yeterince vurgulandığını görmediğim olguları dile getiriyorum. Bu yazı çoğunluğun ve otoritenin etkisinde kalarak Kuran'ı ve Peygamber Sünneti'ni[1] birbirinden ayrı ve geçerli yargı kaynakları olarak düşünenleri ikna etmek içindir. Çoktan ikna olmuş olanları biraz daha ikna etmek içindir. İkna olmayacaksanız ve hadis savunucusu olarak kalacaksanız bile okumuş olarak kalın. Tolstoy'un Hayat Üzerine Düşünceler kitabında verdiği bir örnek var; bir Budist İslam'ı öğrendikten sonra Budist kalırsa daha iyi bir Budist olur çünkü karar vermek için karşılaştırmak ve Budizm'i daha iyi bilmek zorunda kalmıştır. Siz de böyle yapın ve eleştirel düşünme ilkelerinden, ölçülü kuşkuculuktan ayrılmayın.

Yararını görürseniz lütfen paylaşın ve geribildirimde bulunun.

[1] Yol, uygulama anlamındaki Sünnet'i oğlanların cinsel organlarının sakatlanması anlamındaki sünnetle karışmaması için büyük harfle başlatıyorum. Alıntılardaki yazılış biçimini değiştirmiyorum.

1 Ayetler

Bu bölümde İslam'ı öğreten kaynak olarak hadislerin geçersizliğine doğrudan kanıt olan ayetleri sunacağım. Sonraki bölümlerde doğrudan Kuran'a dayandırılamayan ama tarih ve toplum bilgisine dayanan çıkarımlarımı kanıt olarak sunacağım. On iki yıl önce Kuran'da bulduğum kanıtlar benim için fazlasıyla tatmin ediciydi ama tatmin olamamış, kararını verememiş olanlar için daha fazla kanıt sunmanın bir zararı olmaz. Kafa karışıklığını gidereMemiş olanları kesinlikle küçümsemiyorum. Allah'ın onu çağıran herkese yardım etmesini ve şükretmeyi nasip etmesini dilerim. Burada doğrudan kanıt olarak sunacağım ayetler Neden Yalnızca Kuran yazımda sunduğum kanıtların yanında ektir. Dileyen iki yazıyı dilediği gibi birleştirebilir, dilerse yayınlayabilir. Bana haber verilmesinden başka bir şey istemem.

1.1 Başlar Başlamaz…

Allah'ın yardımını çağıranların çağrısı olan Fatiha Suresi'nin hemen ardından Bakara Suresi "İşte Kitap" diye başlıyor. Sure adları Kuran'ın kendisinden değildir, yakıştırmadır. Müslümanlar Fatiha'ya "açılış" demişler. Açılışsa, bu açılışın ardından Kitap, "İşte Kitap" diye başlıyor; makul. Koca bir kanıt, daha kitabın ikinci sayfasında gözümüzün içine bakıyor. Eğer Peygamber Sünneti bir otorite olsaydı, Kuran "işte kitap" diye başlamazdı. Belki "İşte Ulak" derdi veya "İşte Muhammed, sizi kendini doğrultan (*müstakim*) yola o çıkaracak". Böyle deseydi, bu kitabın tek doğru yorumunu bize onun öğretebileceğini öne süren hadis savunucuları haklı çıkardı. Ama demiyor. "Ulak ölecek" diyor (3:144, 10:46). "Ardından gelenler **kitabı** terk edecekler" diyor, "**Ulak'ı** (*nebi*yi) terk edecekler" demiyor (25:30). Hatta "**elçiyi** (*resul*ü) terk edecekler" bile demiyor bakın, "*El Kuran*" sözcüğünü kullanıyor, çok ilginç. Çünkü bizim *resul*ümüz[2] Kuran'dır. Seçilen sözcüklere ve vurgunun Muhammed'de olmayışına dikkat edin:

> ***Ey kitap halkı! Kitaptan gizlediklerinizin çoğunu size açıklayan ve çoğunu da geçen elçimiz [resul] gelmiştir. Allah'tan, size bir aydınlık ve apaçık bir Kitap gelmiştir. Allah, onun hoşnutluğunu arayanları onunla esenlik yollarına eriştirir. Kendi izniyle onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır ve dosdoğru yola eriştirir. 5:15-16***

Allah'ın hoşnutluğunu arayanlar ne demişlerdi?

> ***"Dosdoğru yola eriştir bizi!" 1:6***

Ne yanıt verilmişti?

> ***İşte Kitap! Onda kuşku yoktur. Sorumluluk bilinci taşıyanlar için yol gösterendir. 2:2***

Hadisçiler bu ayetlerin gözünün içine bakarak kalkıp diyorlar ki "nebiyi terk etmeyelim", sanki nebi bu kitabın dışında bir yerde!

1.2 "Ve" Bağlacı

"**Ve**" bağlacının görmezden gelinen anlamına Neden Yalnızca Kuran yazımda dikkat çekmiştim. Kuran'da "Allah ve resulü" veya "Allah ve nebi" dendiğinde aradaki *ve* bağlacı

[2] *Resul*, gönderilen şey veya gönderi anlamına geliyor.

Türkçedeki "ve" veya "ile" bağlacı gibi farklı terimleri yan yana dizen, ekleyen bir bağlaç olarak değil, bütün Arapça kitaplarında ve sözlüklerinde yer alan, **açıklama** anlamındaki "ve"dir. Bunların Türkçeye "demek ki" veya "yani" biçiminde çevrilmeleri gerekir. Bunlar matematiksel işlem olarak toplamaya değil, eşittire veya denktire karşılık gelir. "Allah'a, demek ki resulüne bağlı kalın." "Allah'a, yani nebiye güvensinler." Birkaç örnek görelim.

> ***Allah'ın ayetleri size okunurken ve onun elçisi [resul] aranızdayken nasıl olur da nankörlük edersiniz? Allah'a kim sımsıkı sarılırsa artık dosdoğru yola eriştirilmiştir. 3:101***

Ulak (*nebi*) öldü. Ama elçi (*resul*) aramızda. *Resul*ün "gönderi" gibi bir anlamı var; insan da gönderi olabilir kitap da. Muhammed'le kitap gönderildiyse her ikisi de gönderidir. Muhammed ölünce kitap olan gönderi bizimle kalır. Yukarıdaki 5:15-16'ya yeniden bakın. Bu ayet "Allah'a **ve** resule uyun" ayetlerinin Sünnet'e işaret etmediğini kanıtlar:

> ***Allah'a ve onun elçisine inanmanız, onu [tekil özne] desteklemeniz, ona [tekil özne] saygı göstermeniz ve onu [tekil özne] sabah-akşam yüceltmeniz için. Sana bağlılık sözü verenler, Allah'a bağlılık sözü vermişlerdir… 48:9-10***

4:80 ayetinde aynı ifade vardır. Demek ki nebiye ayrı, Allah'a ayrı bağlılık sözü verilemez. Hadisçiler Kuran'cıları bu ikisini ayırıp nebiye bağlılığı bırakmakla suçluyorlar. Bu ayete göre yapılması olanaksız bir şeyle suçluyorlar.

> ***Onların arasında karşılıksız yardımlar konusunda sana dil uzatanlar vardır. Kendilerine verilirse hoşnut olurlar; verilmezse öfkelenirler. Allah'ın ve onun elçisinin verdikleriyle hoşnut olsalardı, şöyle derlerdi: "Allah bize yeterlidir. Allah, kendi lütfundan yakında bize elçisiyle verecektir. Aslında, biz yalnızca Allah'tan bekleriz!" 9:58-59***

Hoşnut olanlar tekil özneyle konuşuyorlar. "Allah ve elçisi bize yeterler" demiyorlar. "Allah ve elçisi vereceklerdir" demiyorlar. Elçi zaten Allah'ın istediğini yapıyor. Böyle olunca elçiden ve Allah'tan iki özneymiş gibi söz edilmez. "Sana dil uzatırlar"da tek özne, "Allah yeter"de yine tek özne olduğuna dikkat edin. Çoktanrıcıların hesabında Allah yok. Teslim olmuş olanların hesabında ise Allah'tan ayrı bir özne anlamında elçi yok.

> ***İkiyüzlüler ve yüreklerinde sayrılık olanlar, şöyle diyorlardı: "Allah ve onun elçisi, bize aldanıştan başka bir şey vermemiş!" 33:12***

Arapça dilbilgisine göre iki farklı özneden söz ederken "vermemiş" (*vaadana,* elifsiz) değil "bu ikisi vermemişler" (*vaad**aa**na*, elifli) denir. "Allah ve elçisi" yine tekil özne sayılıyor.

Karşılaştırmak gerekirse 66:10'da "bu iki kişi ihanet etti" derken yüklem ikili özneyle çekilmiştir. Allah ve elçisi derken ikili özne yok çünkü Allah vaadini elçisi aracılığıyla bildiriyor. Benzer biçimde hiç kimse "kral ve elçisi teslim olmamızı istiyorlar" diye konuşmaz. Elçi zaten kendi başına özne değildir, ayrı bir kişi olarak sayılsa ona sözlük anlamıyla "elçi" denmezdi. Karşılaştırmak gerekirse 20:63 ayetinde Musa ve Harun iki ayrı kişi oldukları için onlardan söz eden yüklem ikili özneyle çekiliyor. "Allah ve X" formülünde görünen özne sayısı ikiden çoğula çıktığında bile tekil özne kullanılıyor! Bakın:

Sizin dostunuz [veliyyukum] yalnızca Allah ve onun elçisi ve inananlardır… 5:55

Bu dilbilgisi yanlışlığının (!) tek açıklaması, "*Allahu ve resuluhu ve ellezine amenu*"nun eylediği koruyuculuğun (*veli*liğin) aslında yalnızca Allah'ın eylediği koruyuculuk olmasıdır. Korumayı vaat eden Allah, elçiyi ve müminleri bunu sağlamak için **kul**lanıyor. Burada *veli*nin de çoğulunun kullanılmadığını, yani *evliya* denmediğini ayrıca görün. Bir dipnot olarak, Kuran'da *evliya* çoğunlukla örtücülerin ağzından, *veli* ise müminlerin ağzından duyuluyor.

Güven veya korku haberi geldiğinde onu yayarlar. Oysa elçiye ve kendilerinden olan yetkililere götürselerdi sonuç çıkarabilecek olanlar onu bilirlerdi… 4:83

Müslümanlar kendilerinden olan yargıçlara ve yöneticilere (*ulul emr*) uyarlar (4:59). Müslüman yargıçlar ve yöneticiler Allah'ın indirdiğiyle yargılarlar (5:47). Demek ki bilinmeyen bir konu elçiye ***ve*** yetkililere götürüldüğünde, yetkililer elçiye başvuracaklardır, gönüllerine göre yargılamayacaklardır. Yargıçlara "sen resulü, yani kitabı bizden daha iyi biliyorsun, bu kitaba göre karar ver" denecektir. Yani aslında müracat tek bir yeredir, iki ayrı yere değil. Buradaki "*ve*" tıpkı "Allah ve elçisi"nde olduğu gibi aynı şeyi açıklayan "yani" anlamındaki sözcüktür.

Allah ve onun elçisi bir konuda yargı verdiği zaman, inanmış bir erkek ve inanmış bir kadının, kendi isteklerine göre edimlerini belirleme hakkı yoktur. Allah'a ve onun elçisine kim karşı gelirse, apaçık bir sapkınlığa sürüklenir. Allah'ın nimet verdiği ve senin nimet verdiğin kişiye; "Eşini bırakma ve Allah'a yönelik sorumluluk bilinci taşı!" demiştin… 33:36-37

Allah ve onun elçisi ayrı ayrı yargı vermedikleri için "yargı verdik**ler**i zaman" (*kadaya*) denmemiştir, yüklem tekil özneyle çekilmiştir (*kada*). Devamında "Allah'a ***ve*** onun elçisine karşı gelmek" dendiğinde artık bunun tek bir özneye karşı gelmek olduğunu anlamak zorundayız. Devamında Allah'ın nimet vermesinin resulün nimet vermesine denk olduğu bellidir. Burada iki ayrı nimet verme olayı yoktur. Buradaki nimet, söz konusu kişinin vahiyden nasiplenmesidir (karşılaştırın; 1:7, 3:103, 5:7,20, 35:3…).

Allah'a, peygambere ve ona indirilene güvenmiş olsalardı, onları dost edinmezlerdi… 5:81

Burada meal yazarı ilk "*ve*"yi virgül, ikinci "*ve*"yi ve olarak çevirmiş. Bu üç terim "*bi Allahi* ***ve*** *el nebiyi* ***ve*** *ma unzile ileyhi*"dir. İki ayrı "*ve*"nin oluşturduğu anlamın üç ayrı terim olmadığını Sünnet savunucuları da biliyorlar ve kabul ediyorlar. Oysa "Allah ve resulü" dendiğinde bu iki ayrı özneye işaret ediyor olsaydı, 5:81'de üç ayrı özneye işaret ediliyor olması gerekirdi.

İfade	Gerçek anlamı	Hadisçiye göre anlamı
Allah ve resul	Allah = resul	Allah + resul
Allah ve resul ve indirilen	Allah = resul = indirilen	Allah + resul + indirilen Allah + resul = ona indirilen

“Allah ve resulü” ayetlerini incelemeyi sürdürüyoruz:

> ***Sana savaş kazanımları hakkında soruyorlar; şunu söyle: “Savaş kazanımları Allah’ın ve elçinindir!”… 8:1***

Eğer “Allah ve resulü” ifadesi iki ayrı özneyi, iki ayrı otorite kaynağını anlatıyor veya tamamlanması gereken iki ayrı görevler dizisini simgeliyor olsaydı savaş ganimeti Allah ve resul arasında ayrı ayrı pay edilmeliydi. Öyle ya, namaz rekatlarını ikisi arasında pay ediyorlar, ganimetleri niye etmiyorlar? Ama Sünnet savunucuları dahil herkes kabul ediyor ki bu surede ve ayette böyle bir şey kast edilmiyor, bilinen tarihte bu öne sürülmemiştir de.

> ***Allah, şöyle yazmıştır: “Ben ve elçilerim, kesinlikle üstün geleceğim!” Kuşkusuz, Allah, Kudretlidir; Üstündür. 58:21***

Herkes bilir ki “ben ve elçilerim” çoğul bir öznedir ve “biz” adılını kullanmayı gerektirir. Mealcilerin çoğunun bu ayeti yanlış çevirmesi bizi yanıltmasın. Yüklemde “ben” adılının kullanılması, yani eylemin *aglibenne* olması öznenin tekil olduğunu gösterir. Demek ki “ve elçiler” ifadesi Allah’ın iradesinden başka bir şeyi temsil etmiyor. Bunca kanıtın üstüne, kendi kafasından haram helal koyan, zekatı onda bire veya kırkta bire bağlayan, gelecekten haber veren bir peygamberden söz ederken insanın ürpermesi, dehşete kapılması gerekmez mi?

Şimdi hadis ve Sünnet savunucularının Yalnızca Kuran ilkesine bağlı kalanlara yaptıkları “Allah’la peygamberini ayırma” suçlamasının Kuran’da nasıl geçtiğine bakalım!

> ***Aslında Allah’ı ve onun elçilerini inkar ederler. Allah ile O’nun elçilerinin arasını ayırmak isterler. “Bir bölümüne inanırız; bir bölümünü inkar ederiz!” derler. İkisi arasında, işte böyle bir yol tutturmak isterler. 4:150***

Bakın birinci “ve” açık seçik olarak Allah’ı elçilere eşitliyor. Birini inkar edip öbürünü kabul edenlerin örneği ne burada ne de Kuran’ın kalanında verilmiyor. Ayetin Arapçasına baktığımızda meallere yansımayan “ve”ler görüyoruz: *İnne ellezine yekfurune bi Allahi ve rusulihi ve yuridune en yuferriku beyne Allahi ve rusulihi ve yekulune numinu bi badin ve nekfuru bi badın ve yuridune en yettehızu beyne zalike sebila.* Bu “*ve”*lerin de açıklayıcı “*ve”* olma olasılığı ayetin anlamını bulandırmıyor, berraklaştırıyor. İkinci cümle inkarın ne olduğunu açıklıyor. Allah’ı ve elçileri ayırmak, onların hepsini, yani Allah’ı inkar etmek demekmiş. Üçüncü cümle de bunu açıklıyor. Bunu elçileri birbirinden ayırarak yapıyorlarmış. Kurancıların yaptığı bir şey değil bu. Kuran’da Kurancıları Sünnetçilerin suçladıkları gibi suçlayan bir ayet bulunmuyor. Bu ayet hiç kuşku yok ki “Kuran yeter” veya “Tevrat yeter” veya “*sola scriptura*” diyenlere yönelik değil. Eğer öyle olsaydı öbür bütün elçilerin Sünnetlerinin de yanımızda olması gerekirdi ki hepsini tek tek Allah’tan ayıralım. Ama Sünnet savunucuları bunlardan yalnızca birinin Sünnet’ine uyulması gerektiğini öne sürüyorlar. Oysa ayet başka bir şeyden söz ediyor. Tektanrıcılık öğretisini kamplara ayıranları, Tanrı’nın yanına bir vazgeçilmez ekleyenleri, elçilerin en az birinin **farklı şeyler** öğrettiğini öne sürenleri eleştiriyor (46:9). Kuran’da Yahudilerin Musa’nın Sünneti’ni yok saymalarıyla ilgili en küçük bir işaret yok. Tersine, Tevrat’ı yeterli

bulmayıp ona eklemiş ve ondan çıkarmış olmaları eleştiriliyor. Bu noktada hadislerin Kuran'a eklemekle kalmayıp ondan eksilttiğini de anımsatayım. Çünkü hadisler *nesih* denen bilgiyi içerir. Bu da Kuran'daki kimi ayetin geçerliliğinin kalmadığı iddiasıdır. Metinden çıkarmazlar ama "yürürlükten kalktı" derler veya şüpheye düşürürler. Yahudiler de mevcut Tevrat'ın metnini silmiyorlar ama ondaki pek çok yasanın yürürlükten kalktığını öne sürüyorlar.

Son olarak 12:100 ayetine bakalım.

> ***Anne-babasını, tahtın üzerine çıkardı; saygıyla ona eğildiler... [harru lehu succeden] 12:100***

Bu ayette Yusuf'un babası, anası kimse secde ediyor diye uzun tartışmalar oluyor ve yorumcular anlaşamıyorlar. Oysa denklem karmaşık değildir. Birincisi; 12:4'teki duanın gerçekleşiyor olması için Yusuf'a secde etmiş olmaları gerekir. Burada kullandığım secde Arapça secdedir, demek ki boyun eğme anlamındaki secdedir. 12:100'de *harru succeden* denmiştir. Türkçesi "yere kapanarak boyun eğdiler"dir. Bununla birlikte "Yusuf'a" demek yerine *lehu*/"ona" eril adılının kullanılması kasıtlı olsa gerektir. Çünkü eğer Yusuf Allah'ın elçisi ise Allah'ın elçisine boyun eğen Allah'a boyun eğmiş olur. Yukarıda ***ve*** bağlacı ile ilgili olarak anlatmaya çalıştığım buydu. İkisine ayrı ayrı boyun eğilmez. Allah'a boyun eğerken Yusuf'a boyun eğmezlik de edemezler çünkü o zaman Yusuf elçi olmaz. Yusuf'un ailesi hem kendisine hem Allah'a boyun eğmiş olmalıdır. Böylece eril tekil adıl her iki durumda da doğru olur. Yusuf'un kendisine boyun eğmeleri elbette onun elçilik niteliğinden kaynaklanan yetkesine boyun eğmeleridir. Yoksa bir babanın oğlunun gönül isteklerine boyun eğmesi veya kendi aklı ve gücü yerindeyken ailenin yöneticiliğini oğluna devretmesi düşünülemez.

Ve bağlacının farklı konularda ve bağlamlarda da açıklama anlamı aldığı ayetlerin örneklerini şöyle sıralayabilirim: 2:123, 3:50,68,140, 4:146, 7:28,144,161, 9:29, 13:1, 16:100, 20:82, 22:77, 25:70, 26:83, 28:11,87-88, 31:17, 33:1-3,7,37, 38:85, 40:70, 48:5,9, 53:62, 58:8-9, 60:1, 64:8, 98:5. Bunları incelerseniz kimisinde açıklama anlamının zorunlu olduğunu ve bağlacın farklı terimleri anlatmasının çelişkili durumlar yaratacağını görebilirsiniz. Bu anlamın sağlamasını şöyle yapmanızı öneririm: Kuran'ın "A ve B" dediği yerde "A ama B değil" gibi mantıklı bir istisna bulabiliyorsanız, oradaki "*ve*" denklik veya açıklama anlamına gelmiyor olabilir.

1.3 Kitap *ve* Hikmet

Kuran'da sözü edilen ve kitabın yanına eklenen "hikmetin" Kuran'dan ayrı ikinci bir kitap olduğunu iddia edenler var. Eğer fikrini hâlâ değiştirmediyse Abdülaziz Bayındır bunlardan biriydi. Bu yorumu çürüten ayeti sunuyorum:

> ***Gerçek şu ki, elçilerimizi açık kanıtlarla gönderdik. İnsanların adaletli davranmaları için, onlarla birlikte, Kitap'ı ve ölçüyü [el kitaba ve el mizana] indirdik. Ve içinde zorlu bir katılık ve insanlar için yararlar bulunan Demiri indirdik... 57:25***

Kitabın yanındaki "*el hikmet*"e Sünnet diyenler "*el mizan*"a ne diyecekler? İfade ve kalıp aynı olduğuna göre bunun üçüncü bir kitap veya kaynak olduğunu söylemek zorunda kalacaklar ama söylemiyorlar. Buyrun, bu da dördüncü kitap (!):

Ve Musa'ya, Kitap'ı ve Gerçeği Ayrıştıran'ı [el kitaba ve el furkana] verdik; belki doğru yola erişirsiniz diye. 2:53

Öyleyse Musa'ya da Tevrat'ın yanında ikinci bir kitap daha verilmiş olmalı. Verilmiş mi? Verildiğini söyleyenler var (Karaylar dışındaki Yahudi mezhepleri) ve onları dinlerseniz emin olun çok eğlenceli ve ateş dolu bir dünyaya dalacaksınız. Giriş niteliğinde kısa bilgi Hadislerin Yahudi ve Hristiyan Kökeni yazımda bulunuyor. Verildiğini öne sürecek olursak akla gelen başka sorular da var. Mesela, İbrahim'e, İsa'ya neden yalnızca birer kitap verildi?

Bakın, Kuran'daki "kitap ve hikmet" ikilisinin bir benzeri Tevrat'ta şöyle geçiyor:

"Tanrı Musa'ya 'Tevrat'ı ve buyrukları' vereceğini söyledi. (Tevrat, Çıkış 24/12)

Ve hadis-Sünnet savunucularının yaptıkları yorumun **bire bir kopyasını** hahamların Tevrat tefsirinde buluyoruz: "Tanrı neden 'buyrukları' sözcüğünü ekledi? Tevrat'ta yer almayan buyruklar mı var? Bu dize Sözlü Tevrat'a açık bir göndermedir."[3] Blogumda yer alan bazı yazıları ve verdiğim kaynakları okuyanlar hahamların "Sözlü Tevrat" dediklerinin saçma sapan efsaneler olduğunu, bunların sürgüne gönderildikleri Babil'in ve öbür yoz kültürlerin öğelerini içerdiğini, bunların Tevrat'ın pek çok yasasını **neshetmek** yani yürürlükten kaldırmak için kullanıldığını, sözde Muhammed'in hadislerinin de bunlardan epey bir kopya içerdiğini biliyorlar. Muhammed'e Kuran dışında bir şeylerin öğretildiği ve Muhammed'in Kuran dışında bir şeyler öğrettiği inanışı da Yahudilerin Musa'yla ilgili bu inanışının bire bir kopyasıdır. Böyle olunca, Sünnetçilerin Kuran ayeti için yaptıkları yorumun hahamların Tevrat dizesi için yaptıkları yorumun karbon kopyası olması şaşırtıcı olmuyor. İbranice ve Arapça aynı dil ailesinden gelir. Arapçadaki "*ve*"nin açıklama bağlacı olduğu gibi yukarıdaki Tevrat cümlesindeki "*ve*"nin açıklama bağlacı olması gerekir. Nitekim İbranice cümleye baktığımızda Kuran 5:81'deki gibi üç terimin arka arkaya "*ve*" ile bağlandığını görüyoruz:

…ve ettenah leke: sana vereyim

lukot haeben: taş levhalar

ve hattovrah: ve Tevrat

ve hammişvah: ve buyruklar…[4]

Bu "*ve*"ler toplama işlemi değil denklik işlemi yapan "*ve*"lerdir. Levhaların üzerinde Tevrat var, buyruklar var. Tevrat'ta buyruklar var. Hepsi tek, aynı şey. Hahamların yorumu doğru olsaydı Tevrat ve "Sözlü Tevrat"ın dışında ayrıca bir de levhalar verilmiş olurdu, üç ayrı şey verilmiş olurdu Musa'ya.[5]

---

[3] https://web.archive.org/web/20191215093420/https://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/812102/jewish/What-is-the-Oral-Torah.htm

[4] https://www.biblehub.com/exodus/24-12.htm

[5] Kitabımukaddes Şirketi'nin çevirisi şöyle: "Burada bekle, halkın öğrenmesi için üzerine yasalarla buyrukları yazdığım taş levhaları sana vereceğim."

1.4 Nebi Kuran'dan Başka Bir Şey Öğretmedi

> ***Senden önce de şöyle bildirdiğimiz elçilerden başkasını göndermedik: "Benden başka tanrı yoktur. Artık bana hizmet edin!" "Bağışlayan, çocuk edindi!" dediler. O, bundan ayrıktır. Hayır! Onlar seçkin kullardır. Ondan önce söz söylemezler. Çünkü onlar, onun buyruğuyla iş yaparlar. Onların yaptıklarını ve yapacaklarını bilir. Onun hoşnutluğunu kazanmış olanlardan başkasına ara buluculuk yapamazlar. Çünkü onlar, onun korkusuyla titrerler. Onlardan kim, "Aslında, ondan başka ayrıca ben de tanrıyım!" derse, işte o zaman onu cehennemle cezalandırırız. Haksızlık yapanları işte böyle cezalandırırız.21:25-29***
>
> ***Onlara bir mucize getirmediğinde; "Onu uydursana!" derler. De ki: "Ben, yalnızca, Efendimden bana bildirilene bağlı kalırım. İşte bu, efendinizden aydınlanma kaynağıdır. İnanan bir toplum için de yol gösteren ve rahmettir!" 7:203***

Bağışlayan'ın çocuk edindiği iddiasıyla ondan önce söz söyledikleri iddiasının denk tutulduğuna dikkat edin. Surenin "bizim gibi bir insanı" izlemeyi aptallık sayanlarla başladığına dikkat edin (21:3). Elçilerin tanrılık tasladıklarıyla ilgili bir şikayet mi var da 21:25-29 ayetleri iniyor? Elçilerin hangisi Allah'ın sözünden çıkmış da cehenneme atılmış? Ama bu ayetler boş laf olamaz, değil mi? Aslında bu ayetler elçilere tanrılık yakıştıranlara yönelik uyarıdır. Ve 7:203 ayeti bu yakıştırmanın biçimlerinden biriyle tanıştırıyor bizi. Kimisi, bizim gibi olan Ulak'ı, yani doğaüstü ("mucizevi") güçleri bulunmayan, Kuran'ı okuyan ve onda bulduğundan başka bir bilgisi olmayan birini kabul etmiyorlar. "Kuran'da bulunmayan konularda da sen bir şey söyle" diyorlar. Söylemeyince de kabullenemiyorlar, "o zaman sen elçi değilsin" diyorlar. Hadis söylemeyen, hadisi ikinci bir otorite yapmayan elçiyi kabullenemiyorlar. Gözünüzün önünde işte; ben demiyorum, Kuran diyor…

Bu ayetlerin bize en yakın bağlamı Musa ve Muhammed'dir. Çünkü bu ikisinin kendilerine öğretilen kitap dışında sözler söyleyip öğrettiğine yaygın olarak inanılıyor.

1.5 Nebi'nin Kaç Öğüdü Var?

> ***De ki: "Size, bir tek [bi vahidetin] öğüt veriyorum: Başkalarıyla birlikte veya yalnız olarak, Allah'ın karşısında olun [tekumu], sonra düşünün; arkadaşınız delirmiş değildir. Yaman bir cezanın öncesinde, sizin için yalnızca bir uyarıcıdır!" 34:46***

Ulak **tek** bir öğüt veriyor, ikincisini eklemiyor. *Bi vahidetin* ifadesi "tek ile" öğüt vermek olarak da anlaşılabilir. Yanılmayın, *el Vahid* demiyor, yani "tek ile" çevirisini benimsersek buradaki kasıt Allah'ın "vahit" adı değil, Allah'ın **tek** mesajıdır. "Kalkın" olarak da çevrilen *tekumu* buyruğu "*salât*a kalkın" anlamındadır. *Salât*ta hadis değil yalnızca Kuran okunur. Demek ki arkadaşımızın delirmiş olmadığının kanıtı Kuran'ın içindedir, dışında değil. Öyleyse Kuran'ın dışındaki biyografileri onun ne veya kim olduğu konusunda bir veri değildir. Ulak artık daha açık nasıl bir öğüt vermeli ki bizi Yalnızca Kuran'a ikna edebilsin?

1.6 Nebi'yi Konuşturan Kuran'dır

> ***Ey inanca çağırılanlar! Peygamberin evlerine yemeğe davet edilmeden girmeyin; yemek daveti de beklemeyin. Davet edildiğinizde girin; yemeği yiyince dağılın ve söze dalmayın. İşte bu durum peygamberi üzer; fakat sizden çekinebilir. Oysa Allah gerçeği bildirmekten çekinmez. Onlardan bir şey istediğinizde kapı arkasından isteyin. Sizin yürekleriniz ve onların yürekleri için böylesi daha temizdir. Allah'ın elçisini üzmeniz ve ondan sonra onun eşleriyle evlenmeniz size helal değildir. Kuşkusuz, işte bu Allah'ın katında büyük bir suçtur. 33:53***

Demek ki Muhammed'in haklı olduğunu bildiği halde düşünüp de söylemedikleri var. Bu durum hakiki bile olsalar hadislerin güvenilirliğini azaltır. Peygamberin kişisel görüşlerine başvuracak olanların çelişkili sonuçlar çıkarma veya yanılma olasılıkları var. Ama ayetin açıkça belli ettiği gibi, vahiy peygamberin "eksiğini" kapatıyor. İyi niyetle de olsa iyi sonuç vermeyecek olan tercihlerini gözden geçirip düzeltmesini sağlıyor. Bu, Peygamber Sünneti'ni çürütür. Sünnetçiler safça Sünnet'le Kuran'ı bir araya getirdiklerinde bu eksiklikten arınacaklarını düşünebilirler. Ancak dikkatli ve soğukkanlı bir değerlendirme bizi tam tersi sonuca ulaştırır. Elçi, kendisine ulaşan ilk esinden (vahiyden) başlayarak sürekli bu esine uymuştur. 33:53 ayeti inmeden önce de yalnızca vahye uymuştur. 33:53 ayeti indiğinde yanındakiler, onun aklından geçen her doğruyu söylemediğine tanık olmuşlardır. Allah ise duyulması gereken her şeyi söylemektedir.

1.7 Muhammed'i Eleştiren Ayetler Hadis Çürütmesidir

Kuran'da Muhammed'in ve öbür elçilerin hatalarının örnekleri var.[6] Bunun yanı sıra Muhammed'in Kuran'a bir şey ekleyemeyeceği ve çıkaramayacağını bildiren ayetler var (22:52). Bu durum Ulak'tan geriye kalan ve doğruluğundan emin olunan bilginin ancak Kuran'daki bilgi olduğu anlamına gelir. Bu bir mantık çıkarımıdır. Muhammed hata yapabilen birisidir ve yaptığı hataların bir bölümünden Kuran'da söz edilir. Bu demektir ki ulaklık görevini etkileyecek denli önemli olup da, başarısını tehlikeye düşürüp de Kuran'da sözü edilmemiş büyük hatası olmamıştır. Önemli bir hata yaptıysa onu Kuran'da bulacağımızı söyleyebiliriz. Bu da demektir ki Kuran'ın sağladığı bu güvence hadislerde yoktur. Yanlış bir şey söylediyse o yanlış hadislerde öylece kalmıştır. Eğer önemli bir yanlışı hadislerde söylediyse, daha doğrusu "hadis söyleyen" birisiyse bu yanlışları "böyle dedin, geri al" diye Kuran'ın düzeltmesi gerekirdi. Veya daha önce söylediğini çürüten bir ayet indiğinde onu kendisi yana yakıla düzeltir, "şöyle bir şey söylemiştim, herkese duyurun, o yanlışmış" derdi. Hadis savunucuları, yanlış söylenmiş bir hadisi **sonradan** düzelten hiçbir ayet göstermiyorlar. Hadis savunucuları, yanlış söylenmiş bir hadisi **sonradan** düzelten hiçbir hadis de göstermiyorlar. Öyleyse iki olasılık vardır: Ya bize aktarılmış hiçbir sözünde önemli bir yanlışlık yapmamıştır (ki bu neredeyse olanaksızdır) ya da bize aktarılan sözler ona ait değildir. Dikkat edin, ikinci olasılık istisnasız bütün hadisleri yanlış yapar, bunda da düzeltilecek bir şey yoktur.

Hadisin elçisi, hadislerinde kendi ağzıyla kendi hatasını itiraf etmez. Cinlenme hadisi gibi hadisler hep başkasının ağzındandır. Oysa Kuran'ı öğreten kendisi olduğuna göre Kuran'da kendi hatasını kendi ağzıyla itiraf etmiştir. Eğer hadisler gerçekse

[6] 3:44, 7:150-151,154, 8:43,67, 9:43,117, 11:45-46, 19:49, 20:83-85,94, 21:87, 33:37, 38:24,41i 48:2, 80:1-10.

"cinlendiydim, iyileştim" gibi bir itirafı neden bulamıyoruz ve bu öykü yalnızca üçüncü kişinin ağzıyla anlatılıyor? Açık seçik iftiraların başkasının ağzından aktarılmasının nedeni inanılırlığı artırma düşüncesi olabilir. Hani koskoca peygamberin "ben cinlendim, üç gün boyunca saçmalayarak dolaştım, o zaman söylediğim şu şu sözlerimi geri alıyorum" demesini halk gözünde canlandıramaz diye düşünmüş olabilirler.

Bu kanıt, yukarıdaki Nebi'yi Konuşturan Kuran'dır alt başlığındaki kanıtı pekiştirir.

1.8 Elçiler Melek Değil

> ***Dediler ki: "Nasıl elçi bu? Yemek yiyor; çarşılarda dolaşıyor? Onunla birlikte uyarıcı bir melek indirilmeliydi; öyle değil mi?" 25:7***
>
> ***Bir de şöyle derler: "Ona bir melek indirilmeliydi; öyle değil mi?" Oysa bir melek indirseydik kesinlikle iş bitirilmiş olurdu. Sonra, göz açtırılmazdı. Onu bir melek yapsaydık kesinlikle bir adam biçiminde yapardık. Üstelik onları aynı kuşkulara kesinlikle düşürürdük. 6:8-9***

İlahiyatçı Ahmet Akbulut melek göndermekle insan göndermek arasındaki farkı açıklıyor: *"Hz. Muhammed'in iki görevi vardı. Birinci görevi, Allah'ın gönderdiği mesajları olduğu gibi insanlara bildirmekti (Tebliğ). İkinci görevi ise her insan için geçerli olan, kendi zaman ve koşullarına göre bu mesajların rehberliği doğrultusunda hareket etmekti. Bu iki görev yalnız peygamberde birleşmekteydi. Bu nokta çok önemlidir. Daha sonraki Müslüman nesiller, bu ayrımı yapamadıkları için, peygamberin ikinci görevini de birinci görev gibi kabul ederek uygulamayı da mesaja dahil etmişler ve Yüce Allah'ın elçisini bizden yani* ***insanlardan birini seçmesini anlamsız kılmışlardır****. Çünkü beşeri bir alan olan uygulama da mesajın parçası haline gelmiştir."*[7] Bir başka deyişle insan değil melek elçi olsaydı doğrudan mutlak irade tarafından yönetildiği için onun uygulaması (insanların anlayabildikleri ölçüde) mutlak olurdu. İnsanların anlayabildikleri ölçü burada anahtardır. Çünkü elçi meleğin göstereceği mutlak bilgelik, o eyleme tanık olan insanların anlayabilecekleri bir şey değildir. Meleğin attığı her adımdaki bilgeliği, yani mükemmel kurgulanmış nedenselliği belki on bin sayfalık bir tefsirle veya haftalar sürecek derslerle açıklaması gerekirdi. Bu imkansızdır. Bunu Tevrat'ta Yehova'nın bulutta insanlara yol göstermesiyle karşılaştırın.

Bu arada az önceki 25:7 ayetini açmanızı ve 31. ayete kadar dikkatle okumanızı öneririm. Eğer hadislerin ve "Peygamber Sünneti"nin Kuran'a eş koşulmasından söz etmiyorsa neden söz ediyor, bir düşünün.

Ulak'ın Kuran dışı vahiy aldığını öne sürenler Akbulut'un gösterdiği nedensellik dolayısıyla onu bir anlamda melek elçi yerine koymuş oluyorlar. Onu örnek alınabilir olmaktan çıkarmış oluyorlar. Çalışsak bile sahip olamayacağımız olağanüstü yetileri olan bir kişiyi örnek alamayız. Ve fakat kendisine inen Kuran'ı anlamak için geceleri kalkıp çalışan, aynı bizim gibi kafa yoran, bizim gibi kuşkuya düşen, kafası karışan[8] bir kişi kurguladığımızda işte o örnek alınabilir biri oluyor.

---

[7] Ahmet Akbulut, Hz. Muhammed Sonrası İlk Siyasi Krizin Teolojik Yansımaları, Kelam Araştırmaları 4:2 (2006), s.1-10. Vurgu bana ait.

[8] 2:285 Elçi, efendisinden kendisine indirilene güvendi ve müminler güvendiler… Bu ayet, indirilmeyle güvenmenin eşzamanlı olmadığı anlamına gelebilir. Demek ki güvenmek için onun da bizim gibi metni yoğun olarak incelemesi ve onun içinde ve onunla doğa arasında bir çelişki olmadığını görmesi gerekti.

Örtücülerin peygamberi zengin veya güçlü olmadığı için suçlayan ayetler de bu tezi güçlendirir (43:31, 54:25; ayrıca 6:52-53, 11:27,91-92, 25:41, 26:111, 34:35, 43:52-53, 54:25). Çünkü politik veya parasal güç, peygamberlerin ilettikleri mesajı güçlendiren, o mesajın doğruluğunun güvencesi olan bir şey değildir. O mesaj ahlakidir. Nasıl tarım veya sanayi yapılacağı, bir ömürlük süre içinde nasıl zengin olunacağı gibi bilgileri içermez. Elbette ahlaklı toplum sonunda gönenecektir, bu Allah'ın verdiği sözdür. Ama her şeyi ölçüyle yaratan Allah bu sonucun bir ömürlük süre içinde alınmayacağını söylüyor. *Ahira, baka* ve *sabr* kavramları da burada açıklayıcı oluyor.

Peygamber'in herhangi bir insandan iki farkı, Tanrısal buyruğa boyun eğebilecek ahlaki olgunluğa ermiş olması ve buyruğu taşıyan Kuran sözünü yeterince çalışmış olmasıdır. Bunların ikisi de mutlak değildir, görelidir. Melek ise *meleke*, yani egemenlik kökünden gelen, mutlak iradeyi anlatan sözcüktür. Melek hata yapmadığı için değişmez, olgunlaşmaz. İnsanın olgunluğu, iyiliği, erdemi ise her zaman görelidir, kesinlikle mutlak olmaz. Yani göğe yükselir ama asla göğe değemez. Yaklaşır, dokunamaz. Yolda olur, durağa varamaz. "*Müstakim* (kendini düzelten) yol" denmiştir, "durak" denmemiştir. Peygamberin yoluna çağrılmamız ama onun içtihatlarından veya uygulama biçiminden habersiz kılınmamız bu nedenle bir çelişki değildir. Bu, bir eylemin olanağının koşullara bağlı olarak değişmesidir. Peygamberin eylemlerinin her koşulda örnek alınabilecek olması, Kuran'ı da yalnızca belli koşullarda geçerli bir yönerge durumuna düşürürdü çünkü başka bir uygulama biçimi bulunamazdı. Yeni sorunları çözmek için içtihat yapılamazdı. Diyelim ki Muhammed'in *leasing* denen kiralama biçimiyle ilgili bir bilgisi ve yorumu olmaması, Kuran'ın bu konuda bir fikri olmadığı anlamına gelirdi. Oysa olması gerekir. Nitekim Peygamber'in uygulamasının korunmamış ama Kuran'ın korunmuş olmasının gerekçesi bu olmalıdır. Ve bu gerçekten yola çıkarak kısaca "tarihselci" dediğimiz okumanın yanlışlığı sonucuna da varabiliriz. Ve diyebiliriz ki tarihselci okuma aslında Peygamber Sünneti'ni Kuran'a eş koşmanın doğal sonucudur. Çünkü tarihsel okuma da hadisçilik de Kuran'ı belli koşulda ve belli bağlamlarda geçerli, sınırlı bir söz düzeyine indirmiştir.

Peygamber Sünneti'ni arayanların durumu, Allah'ın kitapta "şu yolu izleyin" dedikten sonra bir de bulutla o yolu ayrıca göstermesini bekleyenlerin durumu gibidir. Bu iki yol gösterme aslında birbirini yineler; dolayısıyla birbirinin gerekliliğini yalanlar. Biri varsa öbürüne gerek yoktur. Örnek alınacak uygulama varsa metne gerek yoktur. Metnin içine alınmamışsa uygulamaya gerek yoktur. Tevrat'ta İsrailoğullarına sözde yol gösteren bulut insan değildir; Yehova veya onun meleğidir.[9] Zaten bu Tevrat'ı Musa değil, onun sözünü yanlış anlayan veya kasıtlı olarak çarpıtan rahipler yazmışlardır. Peygamber melek değildir, ölüp gittikten yüzyıllar sonra mecazi bulut içinde yol gösteremez.

[9] Tevrat, Çıkış 13/21-22 Gece gündüz ilerlemeleri için, rab gündüzün bir bulut sütunu içinde yol göstererek, geceleyin bir ateş sütunu içinde ışık vererek onlara öncülük ediyordu. Gündüz bulut sütunu, gece ateş sütunu halkın önünden eksik olmadı.
Tevrat, Çıkış 14/19-20 İsrail ordusunun önünde yürüyen Tanrı'nın meleği yerini değiştirip arkaya geçti. Önlerindeki bulut sütunu da yerini değiştirip arkalarına, Mısır ve İsrail ordularının arasına geldi. Gece boyunca bulut bir yanı karartıyor, öbür yanı aydınlatıyordu. Bu yüzden, bütün gece iki taraf birbirine yaklaşamadı.
Tevrat, Çölde Sayım 14/14 Kenan topraklarında yaşayan halka bunu anlatacaklar. Ya rab, bu halkın arasında olduğunu, onlarla yüz yüze görüştüğünü, bulutunun onların üzerinde durduğunu, gündüz bulut sütunu, gece ateş sütunu içinde onlara yol gösterdiğini duymuşlar.

İnsanın bize açıklanan yaratılış amacına uygun olan, yani "sınanacak, zorluk çekecek ve böylece gerçeğe tanık olup olgunlaşacaksınız" programına uygun tutarlı yol gösterme biçimi söz ile aktarılan yol gösterme olmalıdır (Kuran). Çünkü bulut biçiminde bir melekle veya günahsız bir peygamberle yapılan ikinci yol gösterme biçimi ("Sünnet"), izleyenlerin **nedenleri** anlamasını sağlamaz. "İnek kes" buyruğu alınca "Musa nasıl keserdi" diye sormak (2:67-71), "ihtiyaçtan artanı ver" buyruğunu alınca "ne kadarı artar" diye sormak, "Kuran'ı öğren" buyruğu alınca "kaç rekat öğreneyim" diye sormak, "şu yolu izle" buyruğu alınca "biri izlesin, ben de onu izleyeyim" beklentisine girmek yanlıştır. Bu sorular ve talepler boşunadır. İnsanı erdirecek ve ona bahçeyi hak ettirecek olan şey nedenlerin bilgisine ermesidir, o nedenleri bilerek kovalamasıdır (5:35, 17:57). İnsanın hiçbir şey bilmeyen bir tohum olarak başlatılmasının nedeni budur (19:9, 55:2-4, 90:10…). Ona acı çekme kapasitesinin, şaşıp düşme ve ardından tövbe etme kapasitesinin verilmesinin nedeni budur (Adem'in öyküsüne bkz.). Hep sorulan o saçma sorunun, kötülüğün yaratılmasının nedeni budur. İnsan için ancak eliyle yaptığının karşılığı vardır (30:41, 53:29…). Bulutu izleyen insan eliyle hiçbir şey yapmamış, Allah'a şükretmenin, ona yaklaşmanın, olgunlaşmanın ne demek olduğunu anlamamış olacaktır. Hiç kaybolmadığı için bulduğu yolun gerçek olduğunu anlamamış olacaktır. Dahası, ortada bir yarış olmayacaktır (2:148, 3:133, 38:28…). Hani sorulur ya, kendisine elçi ulaşmayan insanların durumu ne olacak? İşte, kendisine yanılmaz bir peygamberin (aslında melek) Sünnet'i veya izleyeceği bir bulut ulaşan kişiler olsaydı ortada bir haksızlık olduğunu söyleyebilirdik çünkü bulut sonraki kuşaklara görünmeyecekti. Oysa kendisine elçi ulaşan toplumlar doğru sözü bulmak, o sözü dinlemek ve gereğini nasıl yerine getireceğini bulmak konusunda hâlâ sorumludurlar. İşte bu, bahçeyi alnının teriyle hak etmek konusunda herkesi eşitler ve herkese elçi ulaşmamış olmasının neden olduğu öne sürülen haksızlığı ortadan kaldırır.[10]

"Fahr-ı Âlem aleyhi'ssalâtü ve's-se-lâm, Kur'ân'ın yirmi üç senede iniş sürecinde dini güzel algılayış ve yaşayış tarzını da göstererek, tedeyyüne dönüştürerek kemale erdirmiştir. Peygamber-i Zîşan aleyhi's-salâtü ve'sselâm ve sünnetine ait masumiyet ve kemal sıfatı, ondan sonra ehl-i sünnet ve cemaat deyiminin anlattığı gibi, bir bütün olarak cemaate geçmiştir."[11] İşte bir Sünnet savunucusunun apaçık yanılgısı... Ulak melek değildir, yani masum değildir ve hata yapar. Yoldaşları da masum değillerdi ve hatalar yaptılar çünkü yapmaları gerekiyordu (93:7). Zaten karanlıkta kalmadan ışığı bilmek, kötüyü tatmadan iyiye yönelmek olanaklı değildir. Adem'in rabbine yönelmesi için ağaca yaklaşması ve canının yanması gerekiyordu. Çocuğun yanan sobaya hafifçe dokunup elini yakmasına ve ders almasına izin veren baba zalim değil, merhametlidir.

1.9 Gayri Matluv Vahiy

"De ki" ve ***"sana soruyorlar"*** ile başlayan yüzlerce ayet, ***"sana vahyedileni oku"*** ayeti (45:29), ***"bana bildiriliyor"*** ayetleri (18:110, 41:6 vb.), ***"bildirmezsen görevini yapmamış olursun"*** ayeti (5:67), Ulak'a ulaşan vahyin deyim yerindeyse kullanma kılavuzunun da o vahyin içinde geldiğini gösterir. Yani "şunu söyle", "şu soruya şu yanıtı

[10] Her ne kadar yanlış bir uygulama da olsa kadınların geleneksel olarak Cuma'dan muaf tutulmalarının onlara yönelik bir haksızlık olmayışı da aynı biçimde, yetki ve sorumluluk dengesiyle açıklanabilir.

[11] Bedri Gencer'in İslam'da Modernleşme kitabından. Bu arada modernizm ile İslam karşıtlığına kafa yoranlara kitabı tavsiye edebilirim. Çekirdeğini tükürür, meyveyi yer ve şükrederiz.

ver" gibi ifadeler metnin dışında kalabilirdi, kalmamış. Gelenekselci kurgudaki gibi Cibril bir medrese misali Muhammed'in karşısına oturup tekrar yaptırsaydı, ayetleri uzun uzun açıklasaydı bu ifadeler metnin dışında kalırdı. Aslında bütün Kuran'ı "de ki" ortak parantezine alabiliriz çünkü hepsini dedi. Veya "bana bunlar bildirildi" ortak parantezine de alabiliriz çünkü hepsi bildirildi. Ama hayır, bunlar metnin içinde ayrıca bulunuyor, yani bunların ilk bakışta görünmeyen işlevleri var. Yalnızca dikkatli okurlar için. Yalnızca Muhammed gibi dikkatli ve çalışkan Kuran öğrencileri için. Bu demektir Kuran'ın okuma kılavuzu Kuran'ın içine gömülü olarak ona da, bize de aynı şekilde verilmiştir. Bu ayetler kitapla ne yapacağını söyleyen, kitabı anlamasına yardımcı olan ama kitabın dışında kalmış, kağıda yazılmamış bir yönerge, ipucu veya tiyo olmadığını gösterir. "Rabbimizin sözü tamamlanmıştır."

1.10 "Sor"

Kuran'da Tevrat'a uymak ve İncil'e uymak çağrılarının varlığı (5:46-47) Sünnet'in gereksizliğinin kanıtıdır. Çünkü önceki nebilerin de Sünnetleri vardır ama Kitaplılar hiçbir yerde Musa'nın Sünnet'ine, İsa'nın Sünnet'ine çağrılmıyorlar. Her ikisi için de birer kaynağa çağrılıyorlar. Bu doğruysa Muhammed'i izleyenlerin de tek kaynağa çağrılmaları gerekir.

> ***Senden önce gönderdiğimiz elçilerimizi de soruştur; Bağışlayandan başka bir de ayrıca tapılacak tanrılar yapmış mıyız? 43:45***
>
> ***Senden önce de kendilerine bildirdiğimiz adamlardan başkasını göndermedik. Bilmiyorsanız, öğretiyi anlayanlara sorun. 16:43***

Buna benzer "sor" buyrukları okuru önceki peygamberlerin Sünnetlerine göndermez. Ölüp gitmiş elçileri/elçilere sormanın yolu, onların kalıntıları olan kitapları çalışmaktır. Hahamlara, papazlara sormak veya Talmud'u çalışmak veya Pavlus'un yazdıklarını okumak değildir (5:43, 28:48-49). Öyleyse ölüp gitmiş olan Muhammed Peygamber'e/Muhammed Peygamber'i sormanın yolu onun sözde "siyerini", hadisini okumak değil kendi kalemiyle yazıya geçirip (25:5, 68:1, 80:13-16) emanet bıraktığı kitaba çalışmaktır. Onun hakkında tek güvenilir biyografik bilgi o kitabın içindekilerdir.

1.11 Yaldızlı Sözler

> ***Ve işte böylece, insan ve cin şeytanlarını her peygambere [külli nebiyyin] düşmanlar yaptık. Aldatmak için birbirlerine yaldızlı [zuhruf] sözler fısıldarlar. Oysa efendin dileseydi bunu yapamazlardı. Artık, onlara ve karalamalarına aldırış etme. Sonsuz yaşama inanmayanların yüreklerinin ona aldanması, ondan hoşlanması ve yapacaklarını yapmaları için böyledir. "O, ayrıntılı olarak Kitap'ı size indirmişken, Allah'tan başka yargıcı mı arayacağım?" Kitap verdiklerimiz, onun, efendinden gerçek olarak indirildiğini bilirler. Artık, sakın kuşkuya düşenler arasında olma. Efendinin sözü, doğruluk ve adaletle tamamlanmıştır. Onun sözlerini değiştirebilecek yoktur. Çünkü O, Duyandır; Bilendir. Yeryüzünde bulunanların çoğunluğuna uyacak olursan Allah'ın yolundan seni saptırırlar. Onlar yalnızca yakıştırıyorlar ve yalnızca yalan söylüyorlar. 6:112-116***

Şimdi dikkat:

- Nebilere şeytanların musallat olması,
- Bunların süslü yani çekici sözlerle konuşmaları,
- Bu sözlerin aslında nebileri karalıyor olması,
- Kitap yeterince ayrıntılıyken Allah'tan başka yargıçların aranması,
- Allah'ın sözünün tamam olması,
- Çoğunluğun saptırması.

Bunların birbiriyle ne ilgisi var Allah aşkına? Ve bunların hadislerle ne ilgisi var?!? Ciddi soruyorum. Burada bir mesele anlatılıyorsa ve kısacık bir paragrafta konu yedi kez değişmiyorsa eğer, ne anlatılıyor? Ne anlatılıyor burada, ey hadisçiler, Allah aşkına tutarlı bir yorum yapın.

1.12 Kitap Halkı Gibi Olmayalım

Kuran ayrıntılıdır. Neden Yalnızca Kuran – 1 yazımda ayetleri sunmuştum. O yazıyı yazarken dikkate almadığım bir ayrıntı, Tevrat'ın da ayrıntılı olduğunun bildirilmesi:

> ***Sonra, güzel davrananlara tamamlayıcı olarak, her şeyi açıklaması [tafsilen kulli şeyin], doğru yola eriştirmesi ve bir rahmet olması için, Musa'ya, Kitap verdik; efendilerine kavuşacaklarına belki inanırlar diye. 6:154***

Tafsilen kulli şeyin, her şeyin ayrıntısı vardı demektir.

> ***Her şeyden [min kulli şeyin] bir öğüt ve her şeyin açıklamasını onun için yazıtlara yazdık. "Artık, tüm gücünle onlara sarıl ve toplumuna da söyle; en güzel biçimde sarılsınlar. Yoldan çıkanların ülkesini, yakında size göstereceğim!" 7:145***

Yahudiler buna rağmen Musa'ya verildiğini öne sürdükleri kitabı ayrıntıları içermemekle suçladılar ve ayrıntıların Musa'nın hadislerinde olduğunu öne sürdüler. Az önce Kitap ve Hikmet alt başlığı altında göstermiştim. Ve tıpkı Kuran'ın Muhammed'in sözde hadislerini apaçık yalanladığı gibi, elimizdeki Tevrat, üzerindeki olanca oynamaya rağmen Musa'nın hadislerini yalanlıyor:

> *Tevrat, Çıkış 24/4 Musa, rabbin bütün [kal] sözlerini yazdı.*[12]

Burada, Kuran'da gördüğümüz *kul* sözcüğünün İbranice eşdeğeri *kal* sözcüğü geçiyor. Rabbin tek bir sözü bile dışarıda kalsaydı ya "çoğu" denir ya da hiçbir belirteç kullanılmazdı.

> *Tevrat, Yasanın Tekrarı 27/8 Taşlara bu yasanın bütün sözlerini okunaklı bir biçimde yazacaksınız.*

Eğer taşlara Musa'nın Tevrat dışındaki sözlerini de yazmışlarsa bunlar neden Tevrat tomarlarına ek bir kitap olarak çoğaltılmadı da Talmud olarak yazıya geçirilmesi neredeyse bin yıl sonraya, İsa'dan sonraki zamanlara kaldı?

> *Tevrat, Yasanın Tekrarı 31/9 Musa bu yasayı yazıp rabbin Antlaşma Sandığı'nı taşıyan Levili kâhinlere ve bütün İsrail ileri gelenlerine verdi.*

[12] Kitabı Mukaddes Şirketi çevirisi: "…bütün buyruklarını yazdı."

Tevrat, Yasanın Tekrarı 31/24-26 Musa yasanın sözlerini eksiksiz [tummam] olarak kitaba yazmayı bitirince, rabbin Antlaşma Sandığı'nı taşıyan Levililer'e şu buyruğu verdi: "Bu Yasa Kitabı'nı alın, Tanrınız Rab'bin Antlaşma Sandığı'nın yanına koyun. Orada size karşı bir tanık olarak kalsın.

Buradaki İbranice *tummam* sözcüğü Kuran'ın yukarıda yazdığım 6:154 ayetinde geçen *tamamen* sözcüğünün dengidir. Musa'nın bu kitabın dışında tek bir yasa bırakmamış olması gerekir ki kitap tanık yapılabilsin. Musa'nın yazdığı bu yasa kitabının Tevrat'tan ayrı bir kitap olabileceğini öne sürmek bir çelişkidir. Demek ki Musa'ya ulaşıp da yazmadığı Allah sözü olmamış. Eski Ahit'in Tevrat dışındaki kitapları da Musa'nın sözlü olarak aktardığı öne sürülen hadislerini yalanlıyor:

Eski Ahit, 2. Krallar 23/3; 2. Tarihler 34/31 [Kral Yoşiya] Sütunun yanında durarak rabbin yolunu izleyeceğine, buyruklarını, öğütlerini, kurallarını candan ve yürekten uygulayacağına, ***bu kitapta yazılı*** *antlaşmanın koşullarını yerine getireceğine ilişkin rabbin huzurunda antlaşma yaptı. Bütün halk bu antlaşmayı onayladı.*

İleri gelenlerden ve halktan tek kişi çıkıp da "yazılısı yetmez, sözlü yasalara da uyacağına söz ver" demedi. Çünkü öyle bir şey hiç var olmadı. Nebi Kuran'dan Başka Bir Şey Öğretmedi alt başlığındaki ayetleri anımsatırım.

Hahamların Tevrat'ın gerekli ayrıntıları içermediğini kanıtlamak için dayandıkları öyküler, kabuller ve kavramlar gibi bu dizeleri açıklamak için kullandıkları uslamlama da Müslüman hadis savunucularınınkiyle aynı. Bunu fark ettiğimizde Bakara Suresi'nde ve Kuran'ın genelinde uyarının çok kez yinelenmesini çok daha iyi anlıyoruz. Atalarımız Kitap Halkı'nın yaptığı hatayı çoktan yaptılar. Bize bir tövbe çağrısı yapılıyor.

1.13 Güneşe Secde Etmeyin

Gece ve gündüz, güneş ve ay onun kanıtlarındandır [ayatihi]. Güneşe ve aya secde etmeyin. Onları yaratan Allah'a secde edin; eğer yalnızca ona hizmet ediyorsanız. 41:37

İsa Allah'ın kelimesiydi (4:171), Hristiyanların çoğu İsa'ya secde ediyorlar. Muhammed de İsa gibi aydınlatıcı ve yol gösterici bir önderdi. Özellikle tasavvuf çevrelerinde Muhammed için "güneş" yakıştırmasının çok kullanıldığını ilginç bir not olarak ekleyeyim.

2 Hadisleri Çöpe Atınca Neyi Başarıyoruz?

Hadisleri çöpe atmıyoruz elbette. Ama İslam'ın "ikincil kaynağı" olarak kullanmayı bırakıyor, kitaplıkta İslam rafından alıp ait olduğu yere, tarih rafına koyuyoruz. Peki, hadisleri Kuran'ı anlamak için bir başvuru kaynağı olarak kullanmayı bırakarak neyi başarmış oluyoruz? Bu sorunun yanıtını vermeye Kuran'a neyin eklendiğinden başlayayım. Kuran'a sistemli olarak eklenmiş ve eklenmekte olan başlıca öğretileri üçe ayırabiliriz.

1) Kuran'a hadis ve Sünnet'i eklemek. Bunu üç noktada anlayabiliriz.
    a. Hadis kitapları ancak tarih kitaplarıdır. Bir başka deyişle yalnızca yazıldıkları koşul hakkında veri kaynağı olabilirler, Kuran'ın doğru

yorumunu veya Muhammed'in içtihatlarını ve tefekkürünü içermeleri beklenmez. Bu nokta üzerinde uzunca durmaya gerek duymuyorum. Daha fazlasını isteyenlere Ahmet Akbulut'un Nübüvvet Meselesi kitabını tavsiye ederim.

b. Kuran'a hadisi ve Sünnet'i ekleyerek hadislerdeki Yahudi, Hristiyan ve Mecusi bulaşığı öğretileri de eklemiş oluyoruz. Böylece hadisler Kuran'ı anlamamızın önünde bir engel oluyor. Bu konudaki en özlü Türkçe kaynak Hadislerin Yahudi ve Hristiyan Kökeni yazımdır. Akademisyenler ne yazmış diye sorarsanız ben Toprak'ın Talmud ve Hadis, Hıdır'ın Yahudi Kültürü ve Hadisler ve Zehebi'nin Hadis ve Tefsirde İsrailiyat kitaplarından fazlasını bulamadım.

c. Hadisler bağlamı olmayan sözlerdir. Bağlama gerek duymayan, bağlamını kendi oluşturan, 7. Yy ile son gün arası her bağlama uyan bir söz olduğuna güvendiğimiz Kuran'a bağlama muhtaç sözleri eklemek veya denk tutmak her şeyden önce yöntemsel bir çelişki sayılmalıdır. Öğretiyi anlama ve uygulama çabası olabildiğince sağlam bir mantık üzerinde yükselmelidir diye düşünüyorum.

2) Kuran'a Kitabımukaddes'i (Eski Ahit ve Yeni Ahit; Tevrat ve İncil) eklemek. Bu konuya Hadislerin Yahudi ve Hristiyan Kökeni yazımda kısa ama yeterli bir giriş yapmıştım. Uzak Tanrı Algısı yazımda da kısaca tartıştım ve örneklerini gösterdim. Kitabımukaddes'i Kuran'la birlikte güvenilir bir kaynak saymak çelişkili bir davranıştır. Tıpkı hadisişerifler gibi Kitabımukaddes de ancak Kuran'ın ışığıyla, tartısıyla, denetimiyle yorumlanmalıdır. Tıpkı hadisler gibi bunlar da Kuran'ın yanında değil altındadır veya en azından başka bir bilgi kategorisidir, yani tarihsel belgelerdir.

3) Kuran'a modernizmi eklemek. Bu sitede Konulara Göre menüsünde "din" başlığı altında sıraladığım yazılarda ve Kurancılık Akımı yazımda bunu kısaca tartıştım. Bu üçüncü madde öbür ikisinden belki daha sinsidir ve Kuran öğrencisinin önünde daha büyük bir engeldir. Çünkü toplum olarak benimseyip yaşadığımız *din*, yani kurulu düzen modernizmdir. Onun dışına yönelmek güçlü irade ister.

Bunlardan yalnızca birinden arınmak bizi diğer ikisiyle baş başa bırakacaktır. Üçünden birden arınmak amaç olmalıdır. Bu yazının amacı, ilk yazıda olduğu gibi yalnızca hadis ve Sünnet denen söylentilerin Kuran'ı anlamak için birer kaynak olarak kullanılamayacağını kanıtlamaktır. Üçüncü madde olan modernist öğretiler Kuran'ı anlamak için sistemli ve tanımlı bir başvuru kaynağı olarak önümüze konmuyor yani tabelası dikilmiyor. Modernist düşünce akımlarının Kuran'ı açıklamak veya İslam'ı öğretmek gibi bir iddiası yok. Dolayısıyla modernist kanattan İslam'a güneşin altında cepheden değil, gölgede sinsi bir saldırı geliyor. Neyin doğru neyin yanlış olduğu aşılaması "bu din değildir" aldatmacasıyla yapılıyor.

Hadisleri terk etmek, otomatik olarak Kuran'ın yoluna girmek anlamına girmiyor. Hadisleri terk etmek Kuran'ı, yani Muhammed'in anlattıklarını çelişkisiz ve tutarlı biçimde anlamamızın önündeki en büyük engellerden birini kaldırıyor. Ancak yeryüzünde insanın bulunup da şeytanın bulunmadığı bir boşluk, bir delik yoktur. Bu zamanda ve bu

coğrafyada bu kez karşımıza bir başka büyük engel olarak modernizm dini ve onun dogmaları dikiliyor. Bundan kurtulma çabası da en az hadislerden kurtulma çabası kadar önemlidir. Kurtulmamış olanların örneğini free-minds.org, newageislam.com, mpvusa.org, kurantercumesi.com gibi sitelerde görebilirsiniz. Free-Minds yıllardır "Kurancıların" sitesi olarak bilinir ve ben de makalelerinden, forumlarından yararlanmışımdır. Buna karşılık forumlarda tartışmacıların en temel konularda bile ayrıldıklarını görürsünüz. Adeta **hiçbir konuda uzlaşmamak üzere uzlaşmış** gibidirler ki bu Din Nedir yazımda tartıştığım üzere aslında modernizm paketi içinde gelen "düşünce özgürlüğü" hurafesinin zorunlu sonucu gibi bir şeydir. Ve Kurancıların bu durumda olmalarının nedeni, Kuran'a modernizmi çoğunlukla farkında olmadan ekliyor olmalarıdır.

Kurancılardan biri olarak bilinen Caner Taslaman, Şubat 2016'da Facebook sayfasında paylaştığı "Türkiye'deki Müslümanlar'ın Önlenemeyen Değişimi: 10 Örnek" başlıklı kısa yazısında son iki örneği şöyle verdi: "9- Kütübü Sitte'deki tek bir hadisi inkar edenin 'kafir' olduğunu söyleyenler bu kitaplarda yüzlerce uydurma hadis olduğunu kabul ediyor. 10- İlmihal kitaplarını adeta Kuran gibi büyük bir teslimiyetle okuyanlar bu kitaplarda birçok yanlış olduğunu ifade ediyor." Tamam ama bu kitapların yerine ne koyduklarını söylemiyor. Bunların, yani hadis ve siyerden hareket alan gelenekçiliğin yerine üçün kalan ikisini, Kitaplıların geleneklerini ve modernizmi/hümanizmi koydular. Bunun en basit ve çocukların bile anlayabileceği örneği Peygamber'in sözde uyuyan kediyi uyandırmamak için gömleğinin eteğini yırttığı hadisin yerini "hayvan hakları" söyleminin almasıdır. "Peygamberimiz hayvanları incitmemeye özen gösterirdi" benzeri dinsel tınılı sözlerin yerini "hayvanların hakları vardır" benzeri seküler tınılı sözler almıştır. İkisi de aynı yanlışın farklı giydirilmişidir. Yanlışın eski sürümünün yerine yeni sürümü konmuştur. Yanlış hâlâ yanlıştır ve bu İslam değildir.

Şeytan çok yönlü çalışır. Kuran'ın deyimiyle hem sağda hem solda oturur.[13] Sağ ve sol arasındaki fikir yelpazesinin her bir diliminde, her bir dilimin her köşesinde eğrilik bulunur. Çünkü eşyanın doğası budur. Kusursuzluk Allah'a özgüdür. Gerçeklik bir tanedir ama gerçekdışı, sayılamayacak kadar türlüdür. Yapılabilecek her türlü yanlışlık kombinasyonu önünde sonunda yapılacaktır. Hadislere sarılmamız gerektiğini söyleyip modernizme savaş açan yarı-ayıklar vardır, bu kombinasyonlardan biridir. Hadislerden kurtulmamızı söyleyip modernizmin tatlı ve zehirli kucağına çağıran yarı-ayıklar da vardır. Yakın gelecekte bu ikinci tür çoğalıp güçlenecek görünüyor. Ben bir Kuran öğrencisi olarak, Kuran öğrencilerini hem hadislerin hem modernizmin dogmalarından kurtulmaya çağırıyorum. Hatta Kuran'ı çalışmaya başladığım günden bugüne geçen sürede modernizmin hurafelerinden, dogmalarından ve putlarından uzaklaşmanın hadisleri terk etmeye göre öncelikli olduğunu anladım. Çünkü modernizmin, yani kavgayı kazanan tarafın ikna gücü, hadisçi ve gelenekselci yorumcularınkinden, yani kavgayı kaybedenlerinkinden çok daha yüksek. Modernist ikna farklı bir kavram düzeyinde çalışıyor, bu yüzden daha sinsi. Her neyse, burada amacım iki yanlış yol arasında uzun uzadıya karşılaştırma yapmak değil. Burada hadislerin boyunduruğundan ilke olarak

[13] 7:16-17 "Öyleyse beni azdırdığın için, dosdoğru yolunun üzerinde onlara karşı kesinlikle oturacağım! Sonra önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından kesinlikle onlara sokulacağım. Onların çoğunu şükredenler arasında bulmayacaksın!"

kurtulduğumuzda aslında küçük şeytanı hallettiğimizi, büyük şeytanın veya öbür iki şeytanın karşımızda öylece durduğunu anlatmak istiyorum. Hadislerin ayak bağından (anlak bağı mı demeli?) bir an önce kurtulun, çünkü bu aşamada kalırsanız daha büyük adımlar atmaya gücünüz kalmayacak.

Yukarıda sıraladığım birinci ve ikinci maddenin şöyle bir kesişimi vardır: Hadislere İslam denen düzenin bir kaynağı olarak güvenmek Kitabımukaddes'e güvenmeyi de gerektirebilir. Hatta Yahudi ve Hristiyan tefsirlerine de inanmayı gerektirebilir. Çünkü Kitabımukaddes ve onun geleneksel yorumu da hadisler gibi kişiden kişiye aktarılarak bugüne ulaşan öykülerdir. Sözgelimi Nuh Peygamber hakkında her hastalığın çaresini bildiği, marangoz olduğu gibi şeyler yazılmıştır. Hadislere güvenen kişinin sözgelimi buna da inanması gerekir. Çünkü bunlar da hadis ravileri gibi "dini bütün" denen kişilerce aktarılmıştır.

Kuran'a sözde Peygamber Sünneti'ni veya falanca öğretiyi ekleyenler, bugün İslam'a yapılan eleştirileri göğüsleme direncine sahip olamazlar. İslam'a yapılan kuramsal saldırılara etkili karşılık veremezler. Oryantalistler "İslam = Kuran + Sünnet + icma + ..." formülünü kabul ettikleri için İslam'ı ve Kuran'ı ona eklenen bozuk öğretilere dayanarak eleştiriyorlar. Eşitliğin sağ yanında neyi buldularsa sol yanı aşağı çekmek için kullanıyorlar ve onlara bu malzemeyi veren terim çoğunlukla Kuran olmuyor. Hadislerde İsrailiyat örnekleri iyi bilinir. Ve çok bilinen namaz örneği vardır. Namazın Süryani Hristiyanlarında, kimi Yahudi mezhebinde, Budistlerde ve Mecusilerde var olduğunu görürler, bununla İslam'ı yargılar ve Muhammed'in kendisinden önceki dinleri taklit ettiğini veya onlardan esinlendiğini öne sürerler. Hatta Cahiliye Araplarında namazın var olduğu iddiasını hadislere ve siyere dayandırırlar. Oysa bugün namaz dediğimiz şey bir bozulmadır. Vahiy dersi anlamına gelen *salât*ın anlamsız bir törene dönüştürülmüş, tanınmaz hale gelmiş, deyim yerindeyse sekülerleşmiş kalıntısıdır.[14] Eski Ahit'in Tevrat'tan sonra yazılan kitaplarında ve daha sonra yazılan Dört İncil'de Yahudiler *salât*ı bıraktıkları için eleştirilir. Namaz kılan Yahudilerin var olduğunun bilindiği son bin dört yüz yıldır Kuran onları *salât* etmemekle eleştirmektedir. Öyleyse *salât*ın namaza denk olmadığı açıktır. *Salât*, Kuran'ı öğrenip öğretmek ve onu ayakta tutmaktır. Namaz anlatısının en büyük dayanağı Kuran'ın bugünkü egemen, geleneksel yorumudur ki bu yorum görünüşte hadislerden güç alır. Bu durumda Kuran'ın tekilliğini reddedenlerin İslam'ın önceki dinlerin bir taklidi olduğu iddiasını çürütebilmeleri güçtür. Çünkü refleks olarak ve çaresizce başvuracakları hadis ve geleneksel yorumlar zaten çoğunlukla öbür dinlerin etkisi altındadır, onları örnek alır. İşin doğrusu, önceki dinlerde de bulunduğu söylenen namaz, yani Yahudilerde, Süryanilerde, Budistlerde, Mecusilerde gördükleri namazlar birer bozulmadır. Bu bozulmaya tanı koyup onu iyileştirmek ancak Kuran'ın sözünü anlamakla olanaklı olacaktır. *Salât*ın gerçeğini sahtesinden ayırt etmek ancak Kuran'ın sözünü anlamakla olanaklı olacaktır. *Salât* hakkındaki yanılgıların başlıcası soyut olanın somuta, anlamsal/tinsel olanın maddi olana indirgenmesidir.[15] Bu örüntü

[14] Konulara Göre menüsünde *Salât* başlıklı yazılarıma bakınız.

[15] Tevrat'ın şu satırlarındaki mecaz, işaret ettiği şeyle değil, düzanlamıyla anlaşılagelmiş ve tefilin olarak bilinen deri aksesuar bu buyruğun yerine getirilmesi olarak üretilmiştir:
Tevrat, Çıkış 13/9 Bu elinizde bir belirti ve alnınızda bir anma işareti olacak; öyle ki, rabbin yasası hep ağzınızda olsun. (sonraki sayfada devam ediyor)

Kitabımukaddes boyunca karşımıza çıktığı gibi hadislerde de karşımıza çıkar. Hem hadisleri hem de Kitabımukaddes'i yazan kişiler mecazları anlamayan, soyutları somut sanan kişiler gibi görünürler.

Nitekim Kuran'da Müslümanların dinlerini bozmak için canla başla uğraşacak olanlarla, özellikle de Kitaplılarla ilgili yoğun uyarı bulunur.[16] Böylece Kuran'ı ona hiçbir şeyi eş koşmadan öğrenip öğreten Müslüman azınlık, örtücü oryantalistlerin eleştirilerine yanıt verebilecektir. Çünkü onların eleştirisi çoğunlukla sonradan ortaya çıkan gelenek öğretisine yöneliktir, Muhammed'in öğrettiği öze değil. Kuran'ın Kitaplılara yönelttiği eleştirilerin giderek artan bir bölümü ne yazık ki gelenekçi yoruma saplanan Müslümanlar için de geçerli oluyor.

Şablon hep aynıdır. Kuran'da Yusuf'tan, İbrahim'den, Musa'dan söz edildiğini gören kişiler Kuran'ın egemen yorumuna bakacak olurlarsa bu kitabın baştan sona eski kitapların taklidi olduğu sonucuna ulaşmaları olasıdır. Öyle ya, eski kitaplar da aynı kişilerden söz ediyor. Oysa Kuran bunlardan söz ederken Eski Ahit'teki ve Talmud'daki bozulmuş öykülerin doğru sürümlerini sunmakta, onları **düzeltmektedir**. Eski kitaplarda bulunan sürümlerdeki hatalara işaret etmekte, Kitaplıları elçilere iftira attıkları için eleştirmektedir. Ama bunu görebilmek için Kuran'ı yönlendirmelerden uzak olarak okumak, özellikle de hadis güdümlü yorumların etkisinde kalmadan okumak gerekiyor. Tıpkı biçimde, Kitaplıların namaz veya türevi olarak yasalaştırdıkları ve taşlaştırdıkları törensel, içi boş uygulamanın orijinalini Kuran bize anlatmakta, Kitaplıları bu orijinal *salât*ı bıraktıkları için eleştirmektedir. Kuran'ı Tevrat'ın, Talmud'un, İncil'in ve eşek dolusu kitapların yönlendirmesiyle okumaya bir kez ikna olmuş olanların sözgelimi İbrahim'in hiçbir zaman sünnet olmadığını anlayamadıkları gibi *salât*ın ne olduğunu da anlayamamaları, Kuran'ın tek başına yeteceğini anlayamamaları şaşırtıcı gelmiyor. Bunların hepsi aynı koşullanmanın sonucudur. Burada vurgulamamız gereken "İslam'ın kaynakları" listesinden hadisleri değil, Kuran'a iliştirilmeye çalışılmış ve çalışılacak olan her şeyi çıkarmaktır.

Müslümanlarda içtihat bitmiştir. Bunun nedeni Müslüman toplumların en kısa ifadesiyle Müslüman olmaktan veya olmaya çalışmaktan vazgeçmiş olmalarıdır, açık ve net. Bu ortamda hadislerin geçerliliğini tartışmak Olimpos panteonunda kimin elinin kimin cebinde olduğunu tartışmak gibi boş iştir. Evet, ben de şu anda boş bir iş yapıyor gibi görünüyorum. Kısmen de öyle. Ama Müslüman toplumların artık Müslüman olmadıklarını bana söyleten şey sekülerliği benimsemiş olmalarıdır. Sekülerlik, yani İslam'ı camiye veya bireyin hayal dünyasına hapsedip "kamusal alana" çıkmasına izin verilmemesi. Sekülerliğin İslam dışı olduğunu gelenekçi Müslümanın fark etmesini sağlayacaksa hadisleri çürütmeye çalışmak olanca yoruculuğuna rağmen yararlı bir iş olabilir. **Sekülerlik hadislerden çok büyük destek alıyor.** En basitinden *akide* kavramını, yani

---

Tevrat, Çıkış 13/16 Bu uygulama elinizde bir belirti ve alnınızda bir anma işareti olacak; RAB'bin bizi Mısır'dan güçlü eliyle çıkardığını anımsatacak.

Tevrat, Yasanın Tekrarı 6/8, 11/18 Bir belirti olarak onları ellerinize bağlayın, alın sargısı olarak takın.

Yine Eski Ahit'te Yahudilerin içi boş tapınmaları bolca eleştirilir. Örnek:

Yeremya 6/14, 8/11 Esenlik yokken "esenlik, esenlik" diyerek halkımın yarasını sözde iyileştirdiler.

[16] Kitaplı = Kitap halkı = *Ehl El Kitab*. Yahudiler ve Hristiyanlar olarak anlaşılsa da kimi aykırı yorumcu, yanında Kuran'ı bulunduran din sözcülerinin de bu öbekten sayılabileceğini öne sürüyor. Yahudiler ve Hristiyanlar hakkında uyaran bölümlerden bir kaçı: 2:105,109,120,135, 3:69,72,98-106, 4:44,160, 5:64, 9:34.

kuru inancı, eylemden koparılmış inancı Kuran'da değil ama hadislerde buluyoruz. *Akide* ve *amel* ikiliği (ilmihallerde *iman-amel* ikilisi olarak karşımıza çıkabiliyor ama işaret ettikleri aynıdır) bugün inanç ve uygulama ayrımı olarak anlaşılıyor. Bunda *iman* sözcüğünü bireysel "inançtan" söz edercesine kullanan hadislerin payı vardır. Aslında neden-sonuç ilişkisi ters yönlüdür. Yani Kuran'ın kavramlarından uzak olan yoz dinin savunucuları, kendi doğrularını yüzyıllar önce ölmüş olan Muhammed'e söyletmişlerdir. Uyduruk "iman + amel" formülü zamanında Emevilerin ekmeğine yağ sürdüğü gibi Müslümanların sekülerliği sindirmelerine yardımcı olur. "Uygulamamıza izin verilmiyor ama en azından yüreğimizde inanç var" diye avunurlar. Bu kavramsal kısır döngüden kurtulmanın yolu Kuran'ı hadislere başvurmadan okumaktır.

Bu nedenle benim öznel görüşüm **modernizmle hesaplaşabilecek bir cemaatin/kuşağın hadisçilerden çıkamayacağıdır.** Bizi hadislere sarılmaya çağıranların hazırladıkları sonuç, içinde bulunduğumuz çöküşün sürmesidir. Hadislerden, "Peygamber Sünneti"nden kurtulduğumuzda bu inişin çıkışa evrilmesi olasılığı doğar.

3 Hadis Yazımının Ardındaki Güdülenmeler

Hadis uydurmanın ardındaki güdülenmenin ne olduğuyla ilgili farklı kuramlar var. Bu kuramlar birbirini çürüten alternatifler değil, bir kaçı veya belki hepsi aynı anda doğru olabilen açıklamalardır.

3.1 Politik Rekabet

Hadisler iktidar kavgasının ürünüdür. Üstelik hadisçilerin de doğruluğunu savundukları resmi tarihten, yani kendi savundukları kaynaklardan bu çıkarıma varılabiliyor.[17] Örneğini Ahmet Akbulut'un Kuran'a Yabancılaşma Süreci kitabında bulabilirsiniz (s. 132, 160). Hadis savunucusu olan Kamil Çakın'ın İlk Hicri Asırlarda Hadis Karşıtlığının Nedenleri makalesinde de hadis uyduranların politik güdülenmeye sahip oldukları itiraf ediliyor.[18]

H. A. R. Gibb'in İslam Tarihi Üzerine Araştırmalar kitabının İslam Tarihinin Bir Yorumu adlı ilk bölümünün dördüncü ve beşinci ayrımlarında hadislerin uyduruluş gerekçesi (ki başlıcası politiktir), ardından hadis ve icma kavramlarının kemikleşmesiyle Kuran'ı anlama çabasının ortadan kalkması özetleniyor. Hadisin ve icmanın ortaya çıkışını hazırlayan politik koşulların yetkin bir tartışması için Ahmet Akbulut'un Sahabe Dönemi İktidar Kavgası kitabını tavsiye ederim.

3.2 Politik Birliği Sağlama

Sünnet kavramı, erken dönem Medine toplumunda var olduğu öne sürülen birliği imparatorluk düzeyinde sağlamak için yaratıldı. Herkesin aynı etnik geçmişe sahip olup birbirini tanıdığı, ilişkileri kişisel düzeyde sürdürebildiği ve sahabenin (veya Nebi'nin) uygulaması olarak bildiklerini bir düzen olarak kuran Medine toplumunu geniş bir coğrafyaya genişletmek için. Ki o coğrafyada Kuran'ın yasaları kaçınılmaz olarak giderek farklılaşan yorumlarla uygulanmaya başlamıştı. Böylece, kurulu düzeni tehdit eden farklı

[17] Gibb, Mohammedanism, Tradition of The Prophet (Peygamber'in Hadisleri/Sünneti) bölümü.
[18] İlahiyat Akademi 7-8 (Aralık2018), 55-82.

Kuran yorumlarını "Sünnet'i terk etme" suçlamasıyla önleme olanağı yaratıldı.[19] Öncelikli amaç Kuran'ın muradını gerçekleştirmekten çok birliği sağlamak olduğu için uydurma hadisler bile bu davaya fazla zarar veremiyor. Sünnet'i belirleyip kayda geçirme girişimi çok geç gerçekleştiği için hadis kitapları sözde Muhammed zamanının bilgisini içerdiği kadar Emevi zamanının bilgisini de içeriyor. Konumuzla doğrudan ilgili değil ama Hodgson'a göre icma kavramı da benzer biçimde, çoğunlukla Cahiliye döneminin geleneklerini geniş topluma benimsetmek (ve böylece birliği sağlamak) amacıyla ortaya atılmış. Hodgson oğlanların sünnet edilmesini buna bir örnek olarak veriyor. Cahiliye döneminden geldiği ve kesinlikle İslam'ın yasası olmadığı biliniyor ama iyi veya gerekli olduğuna icmayla karar verildiği için Müslüman kalabalıklara belletilmiş. Her iki kavramın ortaya çıkmasında da politik otoriteyi koruma gereğinin etkili olduğu açıktır çünkü kralın şeriatını eleştirip kendi fıkıhlarını geliştirip kendi şeriatlarını uygulamak yani kralın özerk bağlıları olmak isteyen Müslüman halkların varlığı kralın işine gelmez. Üstüne basa basa "kral" diyorum çünkü Muaviye'den başlayarak kendine "halife" diyen krallar devlet başkanı değillerdir, şurayla seçilmemişlerdir, yaptıkları "cihat" yalnızca güç kazanma savaşıdır. Bu nedenle halkın Allah'a değil kendilerine boyun eğmesini isterler.

"Peygamber Sünneti" denen kuralların önemli bir bölümü Muhammed öncesi Cahiliye toplumundandır.[20] Yahudilerden, Hristiyanlardan ve Mecusilerden geçen diğer kural ve inanışların başlıcalarını Hadislerin Yahudi ve Hristiyan Kökeni yazımda gösterdim. Cahiliye Araplarının Sünnet'in içindeki kalıntılarına örnekler için bkz: Ignac Goldziher (ed. Stern), Muslim Studies, State University of New York, 1966, 1/46-47, 2/25-28.

3.3 Yozlaşmayı Önleme

Kuran'ın mesajının hızla ünlenmesinin sonucunda doğal olarak ortaya çıkacak Kuran'ın farklı yorumları içinde elbette yanlış yorumlar da olacaktır. Bu yanlış yorumlar pek çok kesimin işine de gelecektir. Sözgelimi Müslüman olma görüntüsü altında cizye vergisinden kurtulmakla birlikte eski şeriatını uygulayıp eski mitolojilerini sürdürmek isteyenler olacaktır. Sikkelerdeki yazıların genişleyen toplumdaki bu eğilimlerle ilgili bir işaret veriyor olabileceğini düşünüyorum. En eski sikkelerde "La ilahe illallah" yazılıdır. Sonraki sikkelerde buna "Muhammed resulullah" eklenmiştir. Muhammed'in elçi olduğunu söylemek, Kuran'ın elçi sözü olduğunu söylemenin, demek ki onun zorunlu yasa olduğunu söylemenin bir başka biçimidir. Müslüman oldum diyen herkesin Kuran'ı işine geldiği gibi yorumlamasını ve sözgelimi İsa'ya tapması veya Mecusi uygulamalarını sürdürmesi gibi durumlar Kuran'ın sözde kabulüne ama uygulamada reddine kadar gidebilir. Bunun örneği Kilise Reformu'nda görülmüştür. Nitekim bugün burada sayamayacağım kadar çok inanç ve uygulama Yahudilerden, Hristiyanlardan ve Mecusilerden Müslümanlara geçmiş ve kökenleri unutulmuştur (bunlardan keşfedebildiklerimi *Salât* yazı dizisinde tek tek yazacağım). Gerek hükümet gerekse bilginler, fakihler, kadılar aşama aşama ilerleyen bu süreci görecek ve engellemek isteyeceklerdir. İşte buldukları yollardan biri "Allah'tan başka tanrı yok" birleştirici

[19] Hodgson, Venture of Islam, University of Chicago Press, 1974, 1/322-326; Gibb, Studies on Civilization of Islam, Princeton, 1982, 14-17.

[20] Benzer biçimde, şu ayet Yahudilerin Musa öncesindeki kötü geleneklerinin bir bölümünü sürdürdükleri anlamına gelebilir:
Tevrat indirilmeden önce, İsrail'in kendisine yasakladıklarının dışında tüm yiyecekler İsrailoğullarına helaldi. De ki: "Tevrat'ı getirip okuyun; eğer doğruyu söylüyorsanız?" 3:93

sloganına “Allah’ın ne olduğu bilgisi yalnızca Kuran’dadır” anlamında “Muhammed onun elçisi”ni eklemek olmuş olabilir. Elbette sikkedeki yazı bu bilincin ve aşılamanın yaratıldığı ortam değil, onun yalnızca bir uzantısıdır.

Hadisin ve Sünnet’in bir bozulma oluşu, onların ille kötü niyetlerle kurumsallaştırılmış olduğu anlamına gelmiyor. Sonradan “Sünnet” diye bir şeyden söz edilmeye başlanmış olması, tıpkı kelimeişahadetin ortaya çıkmasında olduğu gibi, görünürde hızla Müslüman olan yığınların öğretiyi kendi yoz anlayışları ve kopamadıkları eski gelenekleriyle kirletmelerine karşı bir tepki olabilir, sikkelerde Muhammed adının sonradan belirmesi örneğinde olduğu gibi. Özellikle Müslüman olan kitaplıların Kuran’daki kavramları ve öyküleri Tevrat ve İncil’deki karşılıklarına benzeterek yorumlamaları, öğretinin bozulup unutulmasından kaygılananları bu çareye başvurmaya ikna etmiş olabilir. İlk yüzyıllarda hadisleri Kuran’ın yanına iliştirme refleksi oluşmamışken sonradan “kanon” yapılışı da öğretinin sulanıp seyrelmesine karşı yanlış yönlendirilmiş bir tepkinin parçası olabilir.[21] Bu elbette doğru önlem değildi. Yozlaşmaya karşı doğru önlem yalnızca Kuran’a sarılmaktı. Sonuçta varılan nokta, gerek Cahiliye Arap kültürü bünyesinde, gerekse Mecusi, Yahudi veya Hristiyan kültürü bünyesinde taşınan eski yoz öğretilerin hadis ve Sünnet kılığında önce halkın İslam anlayışına, ardından medrese İslam’ına yerleşmesi oldu. Yozlaşmanın önüne engel olarak koymak istedikleri Sünnet, o yoz öğretilerin giriş kapısı oldu. Öyle ki, bugün bunları ayıklamaya çalışan biri “bin dört yüz yıldır” itirazıyla karşılaşıyor. Oysa düşlendiği gibi durağan bir on dört yüzyıl hiç olmadı. O aslında her geçen gün Muhammed’in anısının silikleştiği, öğretinin biraz daha aşındığı ve toplumun aklından ve vicdanından uzaklaştığı bir bin dört yüz yıldır. Önceki peygamberlerin izlerinin başına gelen de tam olarak budur. Kuran’ın “öncekilere benzemeyin” (2:286 başta olmak üzere sayısız ayet) uyarısı onun “olmasa da olur” bir parçası değildir. Tersine, Kuran’ın var olma gerekçesi öncekilerdir. Elçiyi sahiplenmemiş olanlar bir daha elçi gelmesinin müsebbibidirler. Öyleyse Müslüman toplumda öncekilere benzemekten kaçınan kesimlerle birlikte onlara benzemeye çağıran kesimler olacağı daha en baştan, Kuran’ın yazıldığı yıllardan bellidir.

3.4 Para ve Saygınlık Kazanma

Hadisler politik otoriteden olduğu kadar paradan da etkilenmiştir. Zenginler için hadis toplamak veya toplayanlara yani “Ehli Beyt”e yardım etmek dine hizmet sayılıyordu. Sözgelimi İmam Şafi tüccarlardan ve ağalardan para almıştır.[22] Çok iyi biliyoruz ki işin içine para ve geçim girdi mi bilimsel ve entelektüel dürüstlük zayıflar. Ve çok iyi biliyoruz ki parayı veren düdüğü çalar. Profesyonel hadis toplayıcısı, sponsorunu kızdıracak hadisleri toplamayacaktır. Sponsorun karışmasına gerek kalmadan özsansürünü kendi uygulayacaktır. Zenginlerin ahlaki bir meselenin çıktısını belirlemesinin bugünkü benzer örneği yerli ve yabancı kodamanlarca, devletlerce ve çok uluslu şirketlerce beslenen

[21] Hadis savunucusu akademisyen Kamil Çakın belgelere dayanarak Buhari’nin Hicrî 4. Yy.’da bilinir olduğunu, icma konusu haline gelişinin ise 6. Yy.’ı bulduğunu bildiriyor. Bkz. Kamil Çakın, “Buhârî’nin Otoritesini Kazanma Süreci”, islamî Araştırmalar, c.X, S.1-2-3, Ankara (1997), 100-109.

[22] “It was a pious act for the rich, if they did not collect and transmit hadith themselves, to give alms to “the people of the mosque,” meaning especially those whose life’s work this was. Al-Shafi‘i took money from traders and land owners, among others (Shirazi, 151). A trader once sent Ahmad four thousand dirhams, the profit of a trade with Samarqand, but after a night of prayer, Ahmad sent it back.” ibn el cevzi manaqib al imam ahmad ibn hanbal cairo 1979 229 312–13 akt. hanbal -melchert35

dernekler ve vakıflardır. Gençlere yeni doğrular aşılamak ve böylece onları kendi dinlerine katmak için "hibe projeleri" üretiyorlar ve parayla besleyecek uygulayıcılar arıyorlar. "Paralı eylemci" diye bir insan tipi türedi, feminist ve eşcinsellik savunucusu örgütlerde çok yaygındır. Doğu Avrupa'da görülen "Turuncu Devrimler" de aynı şekilde, parayla tutulan sözcülerin, kışkırtıcıların ve yevmiyeli kalabalıkların eseridir. Basın özgürlüğü ve demokrasi bahanesiyle gürültüye teslim olmuş toplumun yeni doğrularını para babalarına köpeklik eden STK'ler belirliyorlar.[23] Köpek demişken, Türkiye'deki sözde hayvan hakları savunucularının bir bölümünü birkaç mama fabrikasının akçaladığı biliniyor ama her nedense (!) bu bilgi kamuya erişmedi. Yasalar meclisten bu birkaç küçük tüccarın ve onların bir avuç piyonunun dilediği gibi çıkıyor, bu durum politikacıların da işine geliyor. Şimdi hadislerin hakikiliğine inanmayı sürdürecekseniz eğer, Yeni Türkiye'nin hayvanlar hakkında bilip hissettiklerinin paradan bağımsız olduğunu da söylemeniz gerekir. Hayvanların sözde haklarını kanıtlamak için hadisleri kullanmayacaklarını öne sürmezsiniz sonuçta.

3.5 Kuran'a Direnme

"Pek çok hadis sahtedir ve [miladî] 8. Yy'da Peygamber'in niyetlerine çok yabancı olan eğilimleri ve bidatları doğrulamak için uydurulmuştur." M. Gaudefroy-Demombynes, Muslim Institutions, 1954, s.65'ten Türkçeye çeviri.

Hadislerin uydurulduğu (veya "toplandığı") ortamın koşullarını göze almamak pek çok yanlış anlamaya yol açar. Sözgelimi namazda surelerin ezberden okunması gerektiği kuralı tam olarak böyle bir yanlış anlamadır. İlk Müslümanların ezberden okumalarının nedeni çoğu okuryazar olmayan ve çoğu yoksul bu kişilerin kalem kağıtlarının ve lambalarının olmamasıydı. Yazılı olmayan kültürlerde ezber becerisinin çok daha üstün olması bu durumu açıklamaya yeten ikinci etmendir. Bağlam bilgisi gözetilmeyince ezberden okumanın namazın bir kuralı olduğu sanılmıştır. Hadislerin ortaya çıktığı ve/veya yazıya geçirildiği ortamın bağlam bilgisinin göz ardı edilmesi de hadis ve Sünnet savunucularının içinde bulundukları yanlış anlamalar ortamını ortaya çıkarıyor.

Hadislerin uydurulduğu koşullar insanların çoğunun yine okuryazar olmadıkları ve hiç bilmedikleri yeni bir öğretiyle karşı karşıya bulundukları İran'dı. Üyelerinin ayrıcalıklı ve saygın sayıldığı bu yeni şeyi yani İslam'ı bildiğini öne sürüp de anlatmaya yeltenen herkesin çevresinde büyük veya küçük bir kalabalık oluşmuştur. Bilginin sık başvurulan, otorite sayılan kaynakları vardır. Halka yeni bir şey aşılamak isteyenler bu otoriteleri aşmak zorundadırlar. Sözgelimi Ay'a gidilmediği düşüncesini, yani yaygın bilinene aykırı bir bilgi yaymaya çalıştığınızda ABD Uzay ve Havacılık Dairesi ve üniversiteler gibi otorite sayılan bilgi kaynaklarının direnciyle karşılaşırsınız. Bir an üniversitelerin, basının, kütüphanelerin ve bugünkü kadar kurumsallaşmış bir okumuş sınıfın olmadığını düşünün. İşte böyle bir koşulda Allah için çalışan adanmışların söylediği **yeni** gerçeklerle kurnaz ve yaratıcı birinin düzdüğü **yeni** yalanları halkın ayırt etmesi bugünküne kıyasla ciddi bir emek isteyecektir. Bugünkünden daha zor olacaktır demiyorum ama ayırt etmek için başvurulacak popüler bilgi kaynakları olmayacaktır. Aslında bugünün ve buranın koşullarını o günün ve oranın koşullarıyla karşılaştırmak değil, benzetmek istiyorum.

[23] On, on beş yıl öncesine kadarki somut ve organik örnekleri Mustafa Yıldırım'ın Sivil Örümceğin Ağında kitabında bulunabilir.

Diyelim ki bugün girişilen bu aydınlatma çabasına direnenler desinler ki: "Ay'a mı gidilmedi yoksa aslında Dünya düz ve Ay gidilecek bir yer bile değil mi?" Kafalar karışır. İslam'ın yeni girdiği İran'da hükümet kısmen olanaksızlıktan, kısmen kendi gönlü de olmayışından halka gerçek bilgiyi iletmemiştir. Eski İran'da zaten Mecusi ahlakı herhalde en yoz evresindeydi. Din adamları halka hizmet eden kişilerden onları sömüren kişilere çoktan dönüşmüşlerdi. Böyle bir ortamda uydurmaların ve efsanelerin "halk İslam'ı" olarak yerleşmesi için iki kuşak geçmesi yeterli olabilir. Bu pislik birikimi yazıya geçirildiğinde ise bugün yaşadığımız Kuran'a hadislerle ve gelenekle direnme durumu yavaş yavaş oluşmaya, işlerin orijinaline döndürülmesi artık neredeyse olanaksız olmaya başlar. Artık "bunca alim yanıldı mı" ve "1400 yıldır" kaleleri inşa edilmiştir ve bunların surlarını yıkmak herkesin harcı değildir.

Yukarıda "yeni" sözcüklerini vurgulamıştım. İşte burası da hesaba katmamız gereken bir başka koşul. İnsanlar kolay anlayabildikleri, tanıdık gelen öykülere yönelirler. Mecusi'ye "Ehrimen'in yaratma gücü yoktur, o yalnızca çağırır, ayartır, yanıltır"[24] dediğinizde bu bilgi pek sevimli gelmeyebilir. Çünkü her şeyden önce bu onun bildiğinden farklı bir Ehrimen'dir, anlamak için biraz çaba göstermesi gerekir. Amacı gerçeği yaymak değil geçim ve saygınlık kazanmak olan, "tribünlere oynayan" kurnaz uydurukçu ise tanıdık bir sürüm üretir ve insanlara hastalık bulaştıran, karabasan gördüren, durduk yere delirten, boş tüfekleri dolduran, köpek kovalar gibi kovalanabilen bir şeytan/Ehrimen anlatır. İşte bu Mecusi için daha bildik, tanıdık bir Ehrimen'dir. Yalnızca adı değiştirilip nitelikleri aynı bırakılan Ehrimen'i anlatan hadisler böyle ortaya çıkmış olmalıdır.[25] Aynısı Müslüman azınlıkça yönetilen Yahudi ve Hristiyan toplum için de geçerlidir. İşte, hadisler "Bunu değiştir veya başka bir okuma getir" (10:15) diyerek tanıdık bir öğreti talep eden direngen çoğunluğun ortaya çıkardığı birikimdir.

Allah'ın elçileri arasında ayrım yapmanın ve taklit kavramını öğretiye sokmanın faturasını Sünnetçi bir gelenekçinin kaleminden okuyalım:

"Bir din görevlisi, 3-4 yaşlarındaki kızına, bir kandil gecesinde dini konularda bilgi vermek ister. En çok her şeyi yaratan Allah'ı; sonra da bize iyi ve güzel davranış şekillerini öğreten Peygamberimiz'i sevmemiz gerektiğini söyleyince çocuk, 'Ben Peygamber'i Allah'tan daha çok seviyorum' der. Babası şaşkınlıkla sebebini sorunca: 'Annem bana, 'Allah yalan söyleyeni cehennemde yakar' dedi. Allah'ın cehennemi varmış, Peygamberin cehennemi olmadığı için ben onu daha çok seviyorum' cevabını verir." Mehmet Emin Ay, Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım, Timaş, 2012.

Görüldüğü üzere sabotaj başarıya ulaşmıştır. *Salât* - 4/1 yazımda tarihi, hele ki elçilerin tarihini rekabet paradigmasıyla okumamız gerektiğine değinmiştim. Elçiler en nefret edilen kişilerdendir ve onların öğrettikleri her zaman çok güçlü bir dirençle karşılaşmıştır. Muhammed'in kendi yazıp bıraktığı kitap dışındaki anısını bozmak ve yok etmek için düşmanları yarışmıştır. Hadislerin Kuran'ın açıklayıcısı değil rakibi olduğunu

[24] Kuran'daki Şeytan'ın yaratma gücü olmadığı ve bu nedenle Yahudi ve Hristiyan şeytanından (ve Mecusi Ehrimen'inden) farklı olduğunu Yahudi ve Hristiyan Kültürü yazımda açıklamıştım. Amerikan Tipi İyi-Kötü Karşıtlığı, Melek, Tasavvuf, Stephen King alt başlıklarında.

[25] Hadislerde cinler hayalet gibi, orman cücesi gibi, böcek veya mikrop gibi anlatılıyor; örnekleri Hadislerin Yahudi kökeni yazımda. Benzer bir durum. Bu kez Mecusilikteki, Yahudilikteki ve Hristiyanlıktaki kavram Kuran'ın *cin* sözcüğüne yakıştırılıyor.

bir kez anladığımızda, Kuran'ı hadislerle anlamaya ve açıklamaya çalışanların düştüğü durumu acı bir gülümsemeyle fark ederiz: Kapitalizmin kuramcısı olan Adam Smith'in kitabını komünizmin kuramcısı Karl Marks'ın yazdıklarına bakarak anlamaya çalışmak gibi bir şeydir bunların yaptıkları. İlk yüzyılların ortamını daha iyi anlamak için *Salât* - 4/1 yazımda derlediğim bilgileri dikkate almanızı tavsiye ederim. 4/2 bölümünde arkası gelecek.

Hadislerin derlenip yazıya geçirildiği ortamı hazırlayan koşullar hakkında önemli bir ipucu veren bir öyküyü paylaşayım. On Beşinci Yüzyıl bilgini Suyuti, kıssa anlatıcılarını (*kussas*) ve vaizleri uydurma hadisler anlattıkları için kınamış. Bir fetva yayınlayarak öykücünün anlatmadan önce hadisin hakikiliğini kendisi gibi saygın bilginlere sorarak araştırması gerektiğini duyurmuş. Öykücünün birinin yanıtı şu olmuş: "Ben hadisimi bilginlere sorarak mı doğrulayacakmışım? Ben halka doğrulatırım!" Cemaatini kışkırtmış, onlar da Suyuti'yi taşlamakla tehdit etmişler.[26] Şimdi, toplanıp yazıya geçirilebilecek kadar ünlü hadislerin ancak böyle bir ortamda diri kalabildiklerini düşünün. Yığınların beğenmediği söylentiler böyle **demokratik** bir ortamda sağ kalamaz. Ve özellikle Suriye ve İran'ın ele geçmesinden sonra Müslüman nüfusta patlama olduğunu da hesaba katalım. Bunun yanına o zamanlar her Müslüman'ın evinde bir Kuran kopyası bulunmadığını, Kuran'ı ancak camide duyduğu kadar öğrenebildiğini, hele çoğunun da bunun üzerine evde fazladan bir çalışma yapmadığı gerçeğini de ekleyin. Toplamda ne buldunuz? Evet, hadislerin toplandığı yer ve zaman, Müslüman denen çoğunluğun eski dinlerini taze bıraktığı, Kuran'dan çok çok az şey bildiği, kulaktan dolma dezenformasyona açık ortamdır. Hadis kitaplarının içeriği bu bilgiyle örtüşür. Yani hadis kitapları, bu bilginin ışığında fikrimizdeki gerçek yerini bulur. Her türlü saçma efsaneyle ve öbür dinlerden geçen öykülerle doludur bunlar.

Evet, beş maddeye ayırmayı seçtiğim güdülenmelerden en uzunu bu oldu çünkü hadislerin elini güçlendiren en büyük etmen bence budur. Şimdi, hadis yazımının ardındaki güdülenmelerden ve olası kötü niyetlerden söz ettim diye Kurancılığın ardındaki güdülenmeleri niye yazmadığımı sormayın. Hem geçmişte yazdım hem de bu yazıda. Eleştirel düşünmeden azıcık da olsa payını almış olanlar akla gelebilecek her fikri ve haberi kötüye kullanan birilerinin hep var olacağını bilirler.

Hadisişerifleri aktarma düşüncesinin başlangıçta bir sabotaj olarak ortaya çıktığını öne sürmek için elbette bir gerekçemiz yok. Yakın çevrede anımsanan bir kişi, anımsanan yaşanmışlıklar varken bu çevredekilerin birbirlerine bunları anlatmaları kadar doğal bir şey olamaz. Ancak hadislerin aktarılmasıyla sabotajcıların sahiplenmekte gecikmeyecekleri bitek bir tarla keşfedilmiş oldu ve kaçınılmaz olan gerçekleşti. Nice Müslüman, Kuran metnine kafa patlatmak yerine vaktini, dikkatini hadis metinlerine boğularak geçirdi. Üstelik elleri çoğunlukla boş kaldı. Tatmin edici bir sonucu olmayan, kalıcı iyiliğe dönüşemeyen hadis incelemelerine bir örneği Thomas Bauer'in Müphemlik Kültürü kitabında bulabilirsiniz.[27]

[26] Jonathan Porter Berkey, The formation of Islam: religion and society in the Near East 600–1800, Cambridge University Press, 2003, s256. Çeviri benim.

[27] İletişim Yayınları, 2019, s. 160 ve sonrası. Hadis yazımının ardındaki güdülenmelerin bir özeti Ahmet Akın'ın İslama Nasıl Kıydılar kitabında da bulunabilir.

4 Hadis Savunucularının Bilgiyle Araları Yok

Hadis savunuculuğu yapabilmesi için kişinin kendisini kimi bilgiye kapatması, kimi bilgiyi kendine sansürlemesi gerekir. Hadislerin yüzyıllar sonra yazıya geçirilmesindeki ilginçlik pek az hesaba katılır. İkincisi; başlardaki yazıya geçirme karşıtlığı pek az hesaba katılır.[28] Yazıya geçirmede şöyle bir durum olmuştur: Başlarda yüzlerce, belki binlerce küçük küçük derleme yazılmıştır. Kütübü Sitte'deki gibi büyük derlemeler yazılınca bunlar saklanmamış ve kaybolmuştur.[29] Bunlar zincirin kayıp halkaları sayılabilir. Bu elbette hakiki bir sözün aktarım zinciri olmak zorunda değil, uyduruk bir sözü aktaran bir zincir de olabilir. Üçüncü olarak, altı Sünni hadis kitabının da, Şii hadis kitaplarının da istisnasız İran'da yazılmış olması pek az hesaba katılır. Bu üç bilgi yan yana geldiğinde Sünnet olarak elimize ulaşan şeyin Muhammed'in yapıp ettikleri olmama olasılığını güçlendiriyor. Bir örnek üzerinden anlatayım. Diyelim bugünkü Türklerin aile değerlerini yazıya geçirmek istedik. Örnek uygun çünkü tıpkı o günlerde Muhammed'in yapıp ettiklerinin bilgisi gibi bugün geleneksel Türk ailesinin neye benzediği bilgisi kaybolmak üzere, hatta kısmen kayboldu. Kaybolmasın diye yazılmak istenir zaten. Ama içimizde bunu yazıya geçirme karşıtı bir kesim olsun diyelim. Arapların hadisleri yazıya geçirme karşıtı oldukları gibi, bunu yazma karşıtı olanlar belli bir yaşam biçimini benimseyen kişiler olsun; diyelim ki muhafazakarlar olsun. Bir de yazıya geçirerek "bu bilgiyi yayma" heveslileri var. Bunlar da o günkü İranlılar benzeri olarak bugünkü modernist ve Batılı değerleri benimseyen Türkler olsun. Bugün zaten iyi eğitim alanlar, mürekkep yalamışlar çoğunlukla Batılı aile ahlakını benimsemiş değil midir? Sonuçta günümüz Türkiye'sinin "Sünnet'ini" yazmayı seçenler onlar olurlarsa bundan yüzyıllar sonra günümüz Türkiye'sinin aile değerleri yalnızca onların anlayıp yazdıkları biçimiyle bilinecektir. Sözgelimi günümüzde gelenekçi ailelerde erkeğin aile reisi sayıldığı, "kuşak çatışmasının" yaşlılara saygı ilkesinin önüne geçmediği, bayramlaşmanın tatil yapmaktan önemli sayıldığı gibi bilgiler yazıya geçmeyecektir. Noel Bayramı'nın, Aziz Valentin Günü'nün kutlandığı, hümanist ahlakın egemen olduğu bir yaşam Türklerin ''i olarak yazıya geçecektir. Dolayısıyla gelecek kuşaklar bugünün Türkiye'sini yanlış ve eksik bilecektir. Paragrafın başında saydığım üç etmen hesaba katılınca bunun bir benzerinin ilk Hicri yüzyıllarda gerçekleşmiş olmadığı öne sürülemez. Bir önceki başlıkta sıraladığım güdülenmeler gerçek olduğu için, bunun bir benzerinin gerçekleştiğinden neredeyse emin olabiliriz.

Kendini bilgiye kapatma deyince akla gelen bir sonraki aşama Kitap Halkı'nın kitaplarını okumaktır. Bilgiye açık kişi rakip düşünce dünyasına kendini kapatmaz ki benimsediğinin

[28] Mehmet Sait Toprak'ın Talmud ve Hadis kitabında ilgili bölüme bakınız.

[29] "I have established in my doctoral thesis Studies in early Hadeeth Literature that even in the first century of the Hijra many hundreds of booklets of hadeeth were in circulation. If we add another hundred years, it would be difficult to enumerate the quantity of booklets and books, which were in circulation. Even by the most conservative estimate they were many thousands. […] These books were not destroyed nor did they perish, but (they) were absorbed into the work of later authors. When the encyclopedia-type books were produced scholars did not feel the necessity to keep the early books or booklets and so slowly they disappeared." Al Azami, Studies in Hadeeth Methodology and Literature, University of Riyadh, 1977, s .64.
Ayrıca bkz: İgnaz Goldziher (çev. Cihad Tunç), İslam'da Hadisin Yeri Etrafında Mücadeleler, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 19, sy. 1-4 (Temmuz 1973): 223-36.

doğru olduğunu görsün, hesabının sağlamasını yapsın. Hadis savunucusu bunu yapsa hadis mantığının "Sözlü Tevrat" mantığına ne kadar benzediğini, Dört İncil'in aslında İsa'nın hadisleri olduğunu, çok sayıda hadisin doğrudan Kitap Halkı'nın kitaplarından ve efsanelerinden alıntı olduğunu görüp görüşlerini gözden geçirecek. Ama araştırmacıların da ortaya koydukları gibi, düşüncede ve yorumda "birliği" sağlama arayışı hemen her zaman düşüncenin ve yorumun bitmesi talebiyle yan yana koşar. Birlikle tektiplik arasında ince bir fark çizgisi vardır. Hadisleri saymamızı isteyenler, düşünmeyi bırakıp güç ve bilgi iktidarına boyun eğmemizi isteyenler olmuşlar çoğu zaman.

5 Hadis Savunucuları Hadisleri İzlemiyorlar

Eski Diyanet İşleri Başkanı diyor ki: "Muhammedî literatürün en büyük branşı olan hadis, Müslümanların inanç ve amelde kaynağı olduğu gibi, dünyanın her tarafında Müslümanların günlük hayatı bu hadisler tarafından yönetilip, yönlendirilmektedir."[30]

Hayır, böyle bir şey kesinlikle olmuyor. Bunlar, söyleyenlerin de yalan olduğunu bildikleri ama kendilerine itiraf edemedikleri sözlerdir. Kuran gibi hadisler de *riba*yı yasaklıyor, üstelik hadisler *riba* ödemeyi de açıkça yasaklıyor[31] ve Türkiye'nin durumu ortada. Yıl boyunca dükkan kirasına çalışıyoruz. Stokçuluk ve karaborsacılık her an patlayacak gibi, çalışan sınıfı tehdit ediyor. Bankaya haraç ödemeden adım atamıyor, soluk alamıyoruz. Ürettiğimiz her kuruş katma değerden tefecilere, kalpazanlara bir pay gidiyor. Kısaca boğazımıza kadar ranta ve faize batmış durumdayız. "Biz hadisleri izleriz" demekte en heyecanlı olanlarımız sanki Allah'ın buyruğu buymuş gibi "İslamî" bankalarla, Eminevim'le avunuyorlar. Hadislere göre kadınlar erkeklere "eşit" veya onlardan üstün değildir ama Türkiye'nin durumu ortada. Oğullar müstakbel karılarına borçlu olarak dünyaya geliyorlar. Hadise göre bekar kişi yoksul kişidir ve evlilik dinin yarısıdır. Kuran, çalışan sınıfı evlendirme görevini topluma vermiştir, "evlenin" yerine "evlendirin" demiştir (24:32). Şimdi hadisçiler hem Kuran'a hem hadise bağlı olabileceklerini öne sürüyorlar. Bu ayet-hadis ikilisine göre bireylerini yarımlıktan, yoksunluktan, kafirlikten kurtarma sorumluluğu toplumundur. Hükümet çıkardığı yasalarla evliliği uygulamada yasaklarken, yani toplumun sorumluluğunu yerine getirmesini, Müslüman olmasını engellerken cemaatlerden hiç ses yükseldiğini duyuyor musunuz? Hadis hiç de öyle "en büyük branş" gibi görünmüyor. Hadisler, "biz hadisleri izleriz" diyenlerin umurunda değil. Hadisler oturup kalkmakla ilgili sayısız kural bildiriyor. Bunları doğru düzgün yerine getiren tek kişi bulamazsınız. Hayır, köy kasaba gezip ve yüz milyonu veya bir milyarı gözlemiş değilim ama bunların hepsini yerine getirmek basbayağı olanaksızdır. Hadisi dinleyen erkek kadınla aynı kaldırımdan yürüyemez bile. Altı hadis kitabındaki onlarca hadise göre Ramazan 29 gündür ama 30 gün oruç tutuluyor, kimsenin sesi çıkmıyor. Daha yüzlerce örnek verilebilir. Hadislerin yerine getirilmeyen, zaten getirilmesi de olanaksız olan buyruklarının örnekleri görmek isteyenlere Fereç Hudur'un Kütüb-i Sittenin

[30] Mehmet Görmez, Klasik Oryantalizmi Hadis Araştırmalarına Sevk Eden Temel Faktörler Üzerine, İslamiyat III (2000), sayı 1, s.21.

[31] İbn Mace, Ticaret 58/141 (2277) https://sunnah.com/ibnmajah:2277; Müsned Ahmed, Ali İbn Ebi Talib 5/105 (671) https://sunnah.com/ahmad:671; Nesai, Ziynet 25/66 (5105) https://sunnah.com/nasai:5105

Eleştirisi kitabını ve her ne kadar modernizmi Kuran'a eş koşuyor olsa da Edip Yüksel'in Reform kitabını tavsiye ederim.

6 Tanımını Yapamadığın Şeye "İman" Edebilir Misin?

Meleklere iman kavramını herkes bilir ama hemen hiç kimse meleğin tanımını yapamaz. Kuran çalışıyorum, meleği anlamaya çalışıyorum, Kitabımukaddes'teki melekle karşılaştırıyorum ama yine de tanımlamakta zorlanıyorum. Dolayısıyla meleğe iman etmiyorum veya ettiğimin bilincinde değilim.

Benzer durum hadis savunucuları için hadisler hakkında geçerlidir. Hadislerin sayısını hiçbiri bilmez. Altı ünlü kitap dışında sayısız siyer ve tefsir kitabında hadisler vardır. Günümüze yazılı olarak ulaşmış olan hadislerin hepsini derleyip yayınlayan yoktur. Derlenmediği için de güvenilir hadis seçkisi yoktur. Mantığın kuralıdır, kurallar tanım yapıldığı ölçüde anlaşılır ve uygulanabilir. Yani kural koymak tanım yapmaktır. "Hadisleri yargı kaynağı olarak kullanıyorum" diyen biri hadislerin tanımını yapmalıdır. Sözünü ettiğim derleme (ve üstüne değerleme) yapılmadığı için bu önermenin anlamı bulanıktır. Diyelim ki sahabenin eylemlerini yargı kaynağı olarak kullandığını öne süren biri var. Sahabenin tanımını yapmadığı sürece boş bir iddiada bulunmuş olur. Örneğin bunlar kaç kişi? On kişinin eylemlerine mi bakıyorsun, yüz bin kişinin mi? Tanımladığınız kümenin sınırlarına göre önermenin anlamı geceyle gündüz gibi değişecektir. Analitik düşünce olmadan, yani eleştirel düşünce olmadan hukuk olmaz, Arapçasıyla söylemek gerekirse fıkıh olmaz. "Hadislere" iman edemezsiniz, onları yargı kaynağı olarak kullanamazsınız. Çünkü tanımını yapmadınız. "Altı hadis kitabındakiler" derseniz bu bir tanım olur örneğin. "Yalnız Buhari" derseniz bu da anlamlıdır. Sözgelimi "ben yeryüzünde çıkarılmış yasalara uyuyorum" diyemezsiniz. Bunu diyebilmek için nerede, hangi yasa çıkarılmışsa okumanız, okuyabilmek için önce bunları toplamanız gerekir. Bu toplama işi bir an gelir durur ve "tamam, bu kadar" dersiniz. Bu, sizin çizdiğiniz sınır, yani yaptığınız tanımdır. Bunu yapmazsanız boş konuşmuş olursunuz. Yaptıktan sonra birbiriyle çelişen binlerce yasaya nasıl uyabileceğiniz ayrı konudur.

7 Kuran'a Uygun Olan Hadisleri Ayıklamak

Bu çabanın mantıksızlığını bir an için görmezden gelsek bile, zamanla yaratacağı sorunlar çözeceği sorunlardan fazla olabilir. Bu kez Tevrat ve İncil'de Kuran'a uygun olanları ayıklamanın yanında, Hindu ve Uzak Doğu dinlerinin kitaplarında da Kuran'a uygun olanlara kapımız açılabilir. Dawkins'in kitabı Tanrı Yanılgısı'nda Kuran'a uygun olan cümleleri bulmaya kadar gidecektir. "Uygun" bir şeyler bulacağımız kesindir ama bu bir iyilik doğurmayacaktır. Burada kaygan yokuş safsatası yapmıyorum. Hoşgörü, içermecilik, dinler arası diyalog, herkesin gerçeğinin kendine olması gibi kavramlar zamanımızın ruhu oldu. Böyle bir ortamda hadislerin iyilerini seçip yeni kuşağa benimsetmeye kalkarsanız, Allah göstermesin bu benimsenirse başka şeylerin de iyilerini seçme çalışmaları türeyecektir. Çünkü bunun gerçeğe ulaşmanın yolu olduğu düşünülecektir. Farklı kaynaklardan beslenmek bir şey, Allah sözünü insan sözünden ayırmak başka bir şey. Bu tıpkı herkese akıl danışmak ama ana, baba, abi gibi kişilerin

aklını başka bir yere koymak gibi bir şey. Çünkü onlar çoğu zaman güvenilirliklerini ve bizi sevdiklerini kanıtlamış kişilerdir.

Kuran'ın dışında Kuran'a uygun olanları bulup ayıklama çabası, doğal olarak İslam dışındaki dinlerde İslam'a sözde uygun olan uygulamaları bulup ayıklama çabasına yol verecektir. Sözgelimi hiç düşünmeden ben Yahudilerin güzel yaptıklarını bildiğim iki şeyi söyleyeyim: Bar Mitzvah ve Ketubot. Bakınca bunlarda Kuran'a aykırılık görmüyorum, üstelik Ketubot uygulaması Kuran'ın evlilik ödencesiyle ilgili öğütlerini hakkıyla uygulamaya yakın görünüyor. Başka ahlak sistemlerine baksak kim bilir ne hazineler bulacağız. Ama bunlar İslam'a eklenecek şeyler olamaz. Her güzelliği İslam'a eklemeye kalkarsak bunun sonu gelmez. Eğer derseniz ki "hadis savunucularında böyle bir çaba tarih boyunca olmadı, sen hiç olmayacak senaryolar yazıyorsun", iki noktada yanılırsınız: Birincisi; hadis savunucuları bunu çoktan yaptılar ve hadis kitaplarının içinde var. Eskilerin kitaplarından ve efsanelerinden aldıkları şeyi Muhammed öğretmiş gibi yaydılar. Bu hakiki midir, Çin malı mıdır diye araştırmadılar. Tasavvuf dediğimiz şey bunun yapılmışıdır. Doğunun gizemciliğini ve eskinin içrek örgütlenme şemasını alıp Müslümanlara İslam diye yedirmişler. İkincisi; bu daha da fazla yapılmadıysa bunun nedeni kimi iddiaya göre on iki ve on beşinci yüzyıllar dolayında içtihat üretiminin durması ve Müslüman toplumların yine bu dolaylarda Batı'ya karşı zayıflamaya başlamasıdır. **İçtihat üretimi sürseydi hadis savunuculuğu ya uzlaşma ile sona erecekti ya da hadisçilik mantığıyla her türlü ahlak sistemindeki "uygunlar" İslam'a eklenmeyi sürdürecekti.** Hadis savunuculuğu sona erecekti dememin nedeni, hadislerin günün yeni sorularına –bu sorular Batı'nın getirdikleri olsun, Müslüman toplumun kendi soruları olsun fark etmez– yanıt vermediğinin anlaşılacak olmasıdır. Bugünün sorunlarını çözmek üzere içtihat yapmak isteyen bir fıkıhçı/hukukçu (aslında ikisi aynı şey), hadislerde kullanabileceği bir malzeme olmadığını fark etmek zorunda kalacaktır. Evet, bu gerçekleşmedi çünkü içtihat durdu. Fıkıh uzun süre önce öldü. Üniversiteli kızların başörtüsünü "insan hakları" diye savunan, uğradığı haksızlığı AİHM'e götüren, "faizsiz bankacılığı" helal eden fetvalar vermeye çalışan, AB üyeliğiyle bir kavgası olmayan (bu örnekler fıkıh konusudur) bir kuşakta fıkıh olmaz, içtihat olmaz; çoktan ölmüştür. Sivri olmak veya kışkırtmak için söylemiyorum; hadislerin savunusu ölü bir dinin savunusudur. Bir hatıranın tapınağın eşiğinden dışarı adım atamayan savunusudur. **Kurancılar ve hadis savunucuları olarak cenazede rahmetliyi iyi mi bilirdik, kötü mü bilirdik kavgası yapıyoruz, başka bir şey değil.** Ve fakat rahmetlinin kim olduğunu bilmenin herkes için bir değeri vardır.

8 Hadis İnkarı Aslında Otorite İnkarıdır

Çünkü hadislerin dayatılması aslında onların İslamî yargı hiyerarşisindeki yerinin, otoritesinin kabul ettirilmesi çabasıdır. Hadislerin otorite kabul edilmesi, onların aktarıcılarının otorite kabul edilmesine denktir. İlk aktarıcıların sözlü veya yazılı bildirileri şu anda elimizde yok. Bunun yerine hadisleri yüzlerce yıl sonra toplayıp yazanların bildirileri var. Bilinen en eski aktarıcılar bunlar olduğu için hadislerin otorite olması bu kişilerin otorite olması demektir. Daha da kısaltacak olursak Buhari'den başlayarak sayılan altı hadis kitabının yazarlarını otorite kabul etmek zorundayız. Kaldı ki bu kitaplar Buhari örneğinde olduğu gibi adı yazılan kişi tarafından bile değil, onların

öğrencileri tarafından yazılmıştır. Buhari gibi derlemecilerin ne yaptıklarına baktığımızda ilginç bir durum ortaya çıkıyor. Bu aktarıcılar, kendileri hadis aktaran herkesi otorite kabul etmemişler! "Sen, sen otoritesiniz; kalanlar çıksınlar, onları otorite saymıyorum" demişler. Milyon hadis dinleyip yüz binini veya yüz bin dinleyip on binini yazmışlar. Aktarıcıların çoğunluğunu otorite saymamışlar. Eğer bu kişilerin bunu yapmaya hakları varsa bizim de olmalıdır. Ve karşımızda duran aktarıcılardan diyelim ki Buhari'yi otorite saymamak ama Hanbel'i saymak veya bunların aktarıcı olarak andıkları diyelim ki Ayşe'yi saymamak ama İbn El As'ı saymak gibi bir yetkimizin olması gerekir. Bu, tutarsız bir davranış sayılamaz. Üstelik İslam'da ruhban sınıfı yoktur ve bunu hadis savunucuları da kabul ederler. Ama hadis kitaplarının yazarlarını otorite kabul etmek zorunluluğundan söz ettiğimizde onları ruhban yapmış oluruz. Eleştiriden muaf kılmış ve dolayısıyla Allah'la aramıza sokmuş oluruz. Farkındaysanız hadis savunucuları onları ruhbanlaştırmak niyetiyle olmasa da bunu yapıyorlar. İçlerinde görece aklı başında olanlar hadislerin tek tek eleştirilip güvenilmez bulunabileceğini kabul ediyorlar. Ama bu kez hepsini birden güvenilmez bulmaya izin vermeyerek kendileriyle çelişiyorlar. Benzetmek gerekirse, satın alınması yasayla zorunlu tutulan ürün veya hizmet seçeneklerinin hiçbirini beğenmeme hakkını yurttaşlarına tanımayan modern devletler gibi davranıyorlar. "Özgürsün, beğendiğini al. Zorlama yok. Ama hiçbirini almayacağım dersen bu yasadışıdır. Kendi ürününü veya hizmetini üretmek istersen bu da yasadışıdır çünkü bunu yapabilmek için yetki belgen olması gerekir, yani otoritenin tescillediği bir ürün veya hizmet üretmen gerekir." Tırnak içindeki ifade hem hadis savunucularının hem modern devletlerin temsilcilerinin ağzına cuk oturur. Birbirinin tıpkısıdır. İşte bu gerçek özgürlük değildir. Özgürlükçü değilim, yani bir şeyin doğrusunu yanlışını belirlemek için özgürlük gibi saçma bir ölçüt kullanmıyorum. Ama hadis savunucularının çelişkilerini gösteriyorum. Otoritenin tescil ettiği kitaplardakilerden en az bir hadisi reddedebilme yetkisi, bunların hepsini birden reddedebilme yetkisine denktir, denk olmalıdır. Neden Yalnızca Kuran (birinci) yazımda bunu tartışmıştım gerçi. Ama bu mesele aslında kimin otorite olduğu meselesidir. Buhari mi? Buhari'yi otorite yapan kişi veya kurum mu? Yoksa her bir Müslüman cemaatin önderi veya teker teker Müslümanlar mı? Kimin olması gerektiğini burada tartışmıyorum. Yalnızca saptama yapıyorum. Tek bir hadisi değerlendirip reddetmek hakkı verilen kişi otorite sayılmış demektir. "Bu otorite hadislerin hepsine erişmez" diyebilmek için bunun mantıksal gerekçesi ortaya konmalıdır. Buhari otorite kılınmışken benim neden kılınmadığım veya diyelim ki Edip Yüksel'in neden kılınmadığı açıklanmalıdır.

9 Nasıl Oluyor Da Kehanet Hadisleri Gerçekçi Olabiliyor?

"Kıyamet alameti" veya "ahir zaman" konulu olarak bilinen kimi hadisişerif var ki bin küsur yıl önce yazılmış olmakla birlikte bugünü isabetle öngörebilmiş olması insanları şaşırtıyor. Örnek:

> "Bilginleriniz öldükten sonra, hafızlarınızın sayısı arttığında, fıkıhçılarınızın sayısı azalacak ve önderlerinizin sayısı artacak, güvenilir kişiler azalacak, kalıcı (*ahira*) yaşamdan çok bayağı (*dunya*) yaşama yönelecekler. Bilgi, din dışı nedenlerle aranacak."

Darimî'nin Sünen'inde geçen bu hadis bugünü ne kadar isabetle anlatıyor, değil mi? Bunu söyleyen kişinin sıradan bir kişi olduğuna inanabilir miyiz? Elbette! Çünkü burada sözü edilen bozulma her toplumun yozlaşma sürecinde gerçekleşenlerdir. Roma'nın gerileme ve çöküş döneminde böyle olmuştur, Pers'te böyle olmuştur, Osmanlı'da böyle olmuştur, hep böyledir. Tamam, bu sözü bir çiftçi veya demirci söylemiş olamaz ama bu kadarcık bilgeliğe sahip çok sayıda insan her çağda var olmuştur. Aslında eski çağlarda bugüne oranla daha çok var olmuştur ama şimdi konumuz o değil.

> "Mescitleri kiliseymiş ve havraymış gibi süsleyeceksiniz."[32]

Mescitler kilise gibi süslendikten sonra yazılmış bir hadistir. İlk gösterişli cami olarak bilinen Şam Emevi Camisi'nin yerinde bulunduğu kilisenin görkemini bastırmak için, deyim yerindeyse mimari bir sidik yarışını kazanmak için yapıldığı biliniyor. Ve fakat bu çaba, camiyi yaptıran iktidarın İslam'la ne kadar ilgisiz olduğunu da belgeliyor. Bunun farkında olan biri bu gerçeği ifade ettiğinde, niyetleri o kadar da saf olmayan birilerinin bunu alıp bir kehanet hadisine dönüştürüvermesi çok zor olmayacaktır. Ve evet, hadisleri savunanların hadisleri kesinlikle izlemediklerinin cam gibi örneklerinden biridir bu konu, hâlâ inatla gösterişli cami yaparak "Resul" dedikleri karakteri yalanlıyorlar. "Vay be, nasıl da bilmiş" dedikleri çöküşün bir parçası oluyorlar.

Tirmizi'nin Fiten bölümünden benzer bir örnek:

> "Ümmetim on bir şeyi yapmaya başlayınca ona büyük belanın gelmesi vacip olur: 1- Ganimet dönüp duran bir mal haline gelirse. 2- Emaneti ganimet kıldıkları zaman. 3- Zekatı ceza saydıkları zaman. 4- Kişi annesinin hakkına değil kadınına itaat ettiği zaman. 5- Babasından uzaklaşıp dostuna yaklaştığı zaman. 6- Mescitlerde sesler yükseldiği zaman. [Allah'ı çağırma amacı dışındaki sesler olarak anlamak gerekir. -SÇ] 7- Kavme, onların en alçağı reis olduğu zaman. 8- Zorbaya zararı dokunmasın diye saygı gösterdiği zaman. 9- İpek giyildiği zaman. 10- Şarkıcı kadınlar ve çalgı aletleri edinildiği zaman. 11- Bu ümmetin sonradan gelen kuşakları, önceden gelip geçenlere hakaret ettiği zaman artık kızıl rüzgarı bekleyin."

Bunu tanıdık bulmayacak olan yoktur değil mi? "Vallahi aynı bugünü, aynı Türkiye'yi anlatmış!" Çünkü burada yine çöküş sürecinde olan hemen her toplumda görülen bozulmalar sıralanmış. Bunu öngörebilmek için peygamber olmaya gerek yok. Bu gibi hadislerin çok basit bir açıklaması var: Bunlar hadisleri uyduranların /yazanların zamanında olan ve aynı zamanda geçmişten hatırlanan bozulmayı anlatıyorlar. Bildiğimiz kadarıyla altı hadis kitabı da İran'da ve en erken olasılıkla miladi 9. Yüzyıl'da yazılmış. Yani bu kişiler Muhammed'in ölümünden çok kısa bir süre sonra Emeviler ve Abbasiler zamanında aydınlıktan karanlığa geçişi görmüşler veya hatırlıyorlar. Sözgelimi "halifelik benden sonra otuz yıl sürecek, ondan sonra krallar gelecek" hadisi son derece şeffaftır,

[32] İbn Mace, Mesacid 2/740 https://sunnah.com/ibnmajah:740. *Tuşerrifun* sözcüğü "şereflendireceksiniz", "yüksek yapacaksınız" veya "özeneceksiniz" diye de çevrilebilir. Ayrıca bkz. Ebu Davut, Salat 161/58 (448) https://sunnah.com/abudawud:448.

devlet başkanlığı döneminin otuz yılda bittiğini görmüş ve ondan sonra yazmışlar.[33] Ardından gidişin nereye doğru olduğunu görmüşler ve toplumun bozulmasıyla ilgili öngörülerde bulunmaları zor olmamış. Tıpkı bugün ekolojinin çökeceğini ve insanların onda dokuzunun toplu ölümlerle yok olacaklarını öngördüğümüz gibi. Üçüncü Dünya Savaşı'nı veya küresel ısınma, susuzluk, kıtlık, sahte veya gerçek salgınlar nedeniyle yaşanacak toplu göçleri öngördüğümüz gibi. Biz kahin değiliz; bu hadisleri uyduranlar da kahin değillerdi. Bu söylediklerim benim kişisel görüşlerim değildir. Hatta bu söylediğimi doğrulayacak bir hadis bile anabilirim:

> "Sizden öncekilerin yollarını karış karış, arşın arşın izleyeceksiniz, kertenkele deliğine girdilerse siz de girene dek."[34]

Çünkü her toplum düşüş döneminde kendisinden önceki kuşakların hatalarını yeniden yapar. Bu her uygarlığın kaçınılmaz yazgısıdır ve bunu bilmek için peygamber olup vahiy almaya gerek yoktur. Kuran'da ise bu kuralın istisnası olmadığına dikkat çekilmiştir (17:58). Muhammed'den hemen sonraki iktidar kavgasını, dağılmayı ve Müslüman toplumun kısa sürede geçirdiği dönüşümü gören olgun biri *fiten* hadislerini yazabilir. Bu yozlaşma o zaman için yeni bir şey de değildir. Öncesinde Yahudiler ve Hristiyanlar, hatta kendisine uyarıcı ulaşan ve ulaşmayan her toplum benzer düşüşleri yaşamıştır. Eski Ahit'in özellikle Yeşaya, Yeremya, Ezra bölümlerine göz atabilirsiniz.

Toplumların yükseliş ve çöküş şablonları Musa'dan ve Eski Ahit'ten önce de biliniyordu. Kadim Hint kitapları yükselişi ve çöküşü dörde ayırır. Krita Yuga ahlaklı yükseliş dönemi, Treta Yuga toplumun zayıflamaya başladığı dönem, Dvapara Yuga hastalık ve ahlaksızlık dönemidir. Dördüncüsü kahır ve çöküş dönemidir. Kali Yuga denen bu dönemi, yani "ahir zamanın" Hint kitaplarındaki dengini anlatan bölümlerden alıntılar yapıyorum:

> "Büyük ırmakların, küçük derelerin, dağ pınarlarının suyu yavaş yavaş azalacak. […] Kali Yuga'da kim kimin karısı, kim kimin kocası belirsiz olacak. Kim kimin tebaası ve kim hangi köyden, malın sahibi kim, emin olunamayacak. […] Kocalar karılarına boyun eğer olacaklar, her evde iffetsiz kadınlar olacak. Karılar kocalarını dırdırla ve azarla paylayacaklar. Evlerin efendisi karılar olacak ve kocalar onların önünde el pençe duracaklar."[35]

> "Kadınlar ağızlarını üreme organı yerine kullanacaklar."[36]

Hadisleri de geçen bir isabet söz konusu, değil mi? Bu da İran'ın Muhammed öncesi kutsal kitaplarından:

> "Herkes aldatıcı olacak… Saygı, sevgi ve ahlakı gözetiş yeryüzünü terk edecek."[37]

Bunlar tam on ikiden vuran ve bugünü en az yukarıdaki hadisler kadar iyi anlatan, hatta belki daha iyi anlatan öngörülerdir. Şimdi bu ilginç isabetlilik nedeniyle Hint kitaplarını

---

[33] Benzer biçimde, "mescitleri kiliseymiş ve havraymış gibi süsleyeceksiniz" hadisinin bu olayın çoktan gerçekleşmiş olduğunu görenlerce yazılmış olduğu bellidir. Şam Emevi Camisi'ni araştırabilirsiniz, kasıtlı olarak kilisenin üstüne yapılmış ve onunla sidik yarıştırırcasına abartılı süslenmiştir.
[34] Buhari, İtisam 14 (7320). https://sunnah.com/bukhari:7320
[35] Srimad Devi Bagavatam, 9/8 https://www.sacred-texts.com/hin/db/bk09ch08.htm
[36] Mahabarata 3/197 (Markandeya-Samasya Parva) https://www.sacred-texts.com/hin/m03/m03187.htm
[37] Bahman Yaşt 4 http://avesta.org/mp/vohuman.html

Kuran'ın yanına ikinci bir otorite olarak eklemek olmaz. Bu kitapların bir peygamberin sözü olduğunu varsaymak da olmaz. Bu isabetin nedenini araştırırız, o ayrı bir konu. Belki oradan başka bir elçinin kitabının kalıntıları çıkar, o olasılığı yok sayamayız. Ama bu kalıntılar en iyi olasılıkla Tevrat ve İncil gibi **bozuk** kalıntılar olacaktır. Zaten Yeni Ahit'in "Vahiy" kitabındaki ahir zaman kehanetlerinin ***fiten*** **hadislerininkini de aşan** isabeti ünlüdür. Ama bunların elçilerin arı duru sözleri olduğunu varsaymak büyük yanılgı olur. Bu metinlerin devamında birçok tutarsızlık ve Kuran'a açık aykırılık bulduğumuzda bu kararı vermek kolay oluyor. Hint kitapları, Kitabımukaddes, Avesta ve hadis denen sözlerin bazıları (çok çok azı) eski ve unutulmuş bilgeliğin kırıntılarını içeren kalıntılardır. Kuran ise kalıntı değil, bu kalıntıların orijinalidir. Eski kitaplar arkeolojik kalıntı, Kuran ise orijinal projeye göre yapılmış yeni binadır. Kullanılabilir bir bina varken eski ve yeni taşların birbirine karıştığı arkeolojik buluntu yığınında barınılmaz. Barınmak ayrı, arkeoloji yapmak ayrıdır.

10 "Gayri Matluv" Vahiy İddiası

Muhammed'in "gayri matluv" yani Kuran dışı vahiy aldığı iddiası çürütüldüğünde Muhammed bir "Kurancı" olarak karşımıza çıkar. Çünkü yanına ekleyebileceği hiçbir şey yoktur. Bu nedenle bu iddiaların çürütülmesi ve konunun iyi anlaşılması ilk bakışta göründüğünden daha önemli olabilir.

Görevi Kuran'ı iletmek olan Cibril'in "namazın nasıl ve ne zaman kılınacağını" neden Kuran'ın içinde bildirmediği sorusu gelenekçi kaynaklarda asla sorulmaz. Ama kutsi hadislerin varlığının nedenini sormayan kişinin bunu da sormaması beklenir. Cibril bir neden buyruğun yarısını/özetini yazıya geçirip öbür yarısını/ayrıntısını sözlü bildirsin? Aynı soru: Allah neden söyleyeceklerinin bir bölümünü kitabın içinde, kalan bölümünü dışında söylesin? Bunun makul bir yanıtı yoktur.

Şimdi Kuran dışı, yani yazdırılmamış, yani *gayri matluv* vahyin varlığına en çok delil gösterilen bölümü dikkatle okuyalım:

> ***Ey nebi! Allah'ın sana helal yaptığına, eşlerin hoşnut olsun diye neden Yasaklama getiriyorsun? Oysa Allah, Sınırsız Bağışlayandır; Merhametlidir. Allah, yeminlerinizi çözmenin yolunu açmıştır. Çünkü sahibiniz Allah'tır. Ve o, Bilendir; Bilgelik ve Adaletle Yönetendir. Nebi, eşlerinden birisine gizli bir söz söylemişti. Allah, bunu başkasına açıkladığını ona bildirmiş, bunun üzerine, bir bölümünü anlatmış, bir bölümüne de değinmemişti. Eşine söylediği zaman; "Sana, kim haber verdi?" dedi. Dedi ki: "Bilen; Haberli Olan, bana haber verdi!" İkiniz de Allah'a pişmanlığınızı göstermelisiniz! Çünkü yürekleriniz kaymıştır. Ona karşı yardımlaşırsanız, kuşkusuz, onun sahibi Allah'tır. Ve Cibril ve iyileştirici müminler ve melekler onun yardımcısıdır. 66:1-4***

Hadis ve Sünnet savunucuları burada Cibril'den söz edilmesini Nebi'ye haber getirenin Cibril olduğuna delil olarak sunuyorlar. Makul bir yorum. Doğru olduğunu varsayarsak, Cibril'in burada söylediği veya esinlediği haber bir ayet midir? Oysa hadislerdeki önermelerin her biri birer ayet olma iddiasındadır. Hadislerde geçmişin bilinmeyenleri

konusunda, geleceğin bilinmeyenleri konusunda konuşan, yaşamın yasasıyla ilgili Kuran'da bulunmayan veriler sunan, kural koyan, yargıda bulunan, "Allah şöyle dedi ama bunu Kuran'da demedi" diye konuşan bir kişi buluyoruz. Bunları Allah'ın elçisi kimliğiyle yaptığında bu bildirimler birer ayet olma iddiasındadır. Oysa Kuran'ın dışında vahiy olmamalıdır. Kuran'ın dışında sözlü bildirim olarak gelen ayetler olmamalıdır. Olursa bu Kuran'ı tutarsız ve eksik bir kitap durumuna düşürür.

Cibril, Muhammed'e ailesiyle ilgili gerçeği iki biçimde bildirmiş olabilir: Doğrudan haber getirmeksizin kuşkulanmasını ve gizlenen şeyi soruşturmasını sağlamış olabilir (haberi "iyileştirici müminler"den almış olabilir) veya doğrudan haber getirmiştir (vahiy).[38] Her ikisi de Allah'ın ayeti sayabileceğimiz bir bilgi değildir. Yani Muhammed, Cibril'in ona bildirdiğini "hadis" olarak söylememiş, öğretmemiştir. Bu yorum Muhammed'e "gaybın bilgisinin" ulaştırılmadığı bildirimiyle uyumludur (11:31 vb.). Karşılaştırmak gerekirse yine aynı Cibril, ona cemaatteki bazı kişilerin ikiyüzlüler, köstebekler, ajanlar oldukları bilgisini de veriyor (63:1, 66:9, 47:26-30 krş. 2:273…). Ama bu kez farklı olarak bu bilgiyi Kuran'ın içinde buluyoruz. İşte bu fark, bu bilgiyi ayet yapan farktır. Muhammed'in karılarının ne yaptıkları bilgisi ise bizden gizlenmiştir; çünkü Muhammed'e gelen istihbaratın içeriği bizim için bir ayet değildir. Tıpkı Musa'nın denizi nasıl yardığının bizim için bir ayet olmaması nedeniyle bilgisinin bizden gizlenmiş olduğu gibi.

Bu, Cibril'in Muhammed'e Kuran'ı bildirmek dışında bir etki yapmış olması olasılığıydı. Ne var ki bu olasılık bile gelenekçilerin kurguladıkları Gayri Matluv vahyin varlığını desteklemiyor. Ruh hakkında çok az bilgi verilmiştir (17:85) ve Cibril Ruh'tur (16:2,102, 26:192-196, 40:15, 42:52). Bu, Cibril'in nebilere nasıl bir etkide bulunduğunun bilinemeyeceği anlamına gelir. Filmlerde olduğu gibi bir ses onlarla konuşmuş mudur, yoksa sanatçılara gelen esin gibi midir, araştırabileceğimiz bir şey değildir. Bundan ötürü 66:1-4'teki haberi doğrudan Cibril "getirmiş" bile olsa bu, Muhammed'e "Kuran'ın bir mislinin" daha verildiğine delil yapılamaz.

Aslında hadisçilerin uslamlamasını benimseyecek olsak 9:113 ayeti de 66:1-4 gibi Kuran dışı vahyin var olduğuna delil yapılabilir:

> ***Yakınları bile olsalar, cehennemin yoldaşları oldukları açıklandıktan sonra, ortaklar koşanlar için bağışlanma dilemek ne peygambere yakışır ne de inananlara. 9:113***

Ben hadisçi olsam sorarım: "Bunların kim oldukları ne zaman açıklandı? Kuran'da açıklanmadı, demek ki Kuran dışı vahiy var!" Elbette bu, ayeti yanlış anlayan birinin söyleyeceği sözdür. Aynısı 66:1-4 için geçerlidir. Aynı şekilde 3:124'ü okuyor ve "üç bin melek hangi ayetle müjdelendi" diye soruyorlar. Oysa hemen sonraki ayette melek sayısı beş bine çıkmasını açıklayamıyorlar. Yani açıklamaya çalışsalar, bu sayıların çokluk ve sınırsızlık işaret eden rastgele sayılar olduğunu, matematiksel bir anlamı bulunmadığını

[38] "Ve Bağlacı" alt başlığındaki tekillik durumunu anımsayın. Allah, elçisini ve iyi kullarını kullandığında bir anlamda "ben yaptım" diyor. Benzer biçimde, burada salih müminleri kullanarak nebiye bir şey bildirdiğinde "ben bildirdim" dememesi için bir neden olamaz. Benzer biçimde, Meryem "bu rızıkları Allah veriyor" (3:37) dediğinde o "rızıkların" gökten veya gaipten ışınlandığı anlamına gelmiyor. Birileri o rızıkları Meryem'e vererek Allah'ın muradını gerçekleştiriyor ise Meryem bu cümleyi haklı olarak kurabilir. Yine "Allah kalemle yazmayı öğretti" (96:4) derken bana yazmayı öğretenin ilkokul öğretmenim olduğu gerçeğine aykırı bir şey söylemiyor.

anlayacaklar. Muhammed üç bini büyük bir sayı örneği olarak, Allah'ın yardımının bir ekonomisi olmadığı anlamında söylemiş olabilir. Bu sayının ona vahiyle bildirilmiş özel bir sayı olması gerektiğini düşünmesi, kişinin ilgili bölümü anlamamış olduğunu gösterir.

11 Elçiyle Vekilin Farkı

Sünnet'i Kuran'dan ayrı bir başvuru kaynağı olarak gösterenler, Muhammed'in Kuran'ı icat ettiğini, yani kendi aklından yazdığını öne sürmüş olurlar. Böyle söylemezler elbette ama uygulamada ve sonuçta böyle söyleyenlerle aynı noktaya varırlar.

İcattan kastım şudur: Muhammed, Kuran'ın aktarıcısı değil de yazarıymış gibi davranıyorlar. Bir kitap, yazarının anlağından ve belleğinden varlığa gelir. Kaynak yazar ise kitap o kaynaktan açığa vurulandır. Kitabın arkasındaki gerçeklik ve düşünce birikimi büyük çoğunlukla yazarın kendisinde bulunur. Bu yazara "elçi" denmez. Böyle olunca kitabın doğru yorumu herkesten çok yazarın kendisine ait olur. Kuran'da böyle bir durum yoktur. Muhammed Kuran'ın kendisine bildirilmesine vesile olan acıyı çekmiş, arayışa girmiş ve deneyimleri edinmiştir. Yani bir anlamda ulaklığa hazırlanmış veya ulak (=nebi) olmayı hak etmiştir (10:16, 68:4, 93:6-8). Ama Kuran'ın çıktığı pınar onun zihni değildir. Belki hepimizden daha iyi anlamıştır ama buna rağmen Kuran onun için "başkasının yazdığı kitaptır" ve onu öyle anlamaya çalışır. "Kitabı ona Cibril iletti"nin anlamı budur. Ona özgü olarak gece Kuran çalışmasının gerekçesi **kendi yazmadığı** bu kitabı herkesten iyi öğrenip öğretmesidir. Kendi yazmış olsaydı geceli gündüzlü çalışmasına gerek olmadan en doğru yorumu yapabilirdi. Çünkü gelen soruların yanıtları kitabın kaynağında, yani kendi zihninde hazır bulunurdu. Yani **kaynak bilgi kendi bilgisi, kitap ise ancak onun bir ürünü olurdu.** Oysa Kuran'da tersi vardır. Eğer Muhammed elçiyse, **kaynak bilgi dışarıdadır. Kitaba çalışarak oluşturduğu kavrayış ise kitabın ürünüdür.** Kitap, ürün değildir. Dolayısıyla bu kitabı sanki kendi yazmışçasına konuştuğu, kitapta hakkında en küçük bir ipucu bulunmayan konuları sanki kitabın devamıymış gibi anlattığı sayısız hadis onun sözleri olamaz (kıyamet alametleri gibi kehanetler, sulanmayan tarladan yarım vergi alınması gibi yasalar vb.) Çünkü kitapta bulunmayan bu bilgileri edinmek için gece kalkıp Kuran çalışması anlamsızdır. Hadislerdeki bu bilgileri edinmek için çalışacağı başka bir kitap da yoktur zaten, yani zorunlu olarak Kurancıdır kendisi. *Gayri matluv* vahiy alabilen birinin Kuran'ı **hiç** çalışmasına gerek yoktur çünkü ona gerek duyduğu anda doğru karar söylenecektir, o da robot gibi yerine getirecektir. Muhammed bir tefsir yazsaydı öbür tefsirlerden daha çok saygıyı hak edeceği kuşkusuzdur. Ama **tefsirlerden biri** olmaktan, demek ki Kuran'ın kendi yaşadığı koşullarla **sınırlı** bir yorumu olmaktan kurtulamazdı. Çünkü Allah'ın bilgeliği ve sözleri sınırsızdır ama insanların kavrayışı sınırlıdır. Bir başka deyişle kendi tefsirinden çokça yararlansaydık bile bu tefsir bugünün sorunlarına yanıt vermekte yine **yetersiz** kalacaktı ve kalmalıdır da. Çünkü tektanrıcılar robot değillerdir, taklit etme yetenekleri yoktur. Daha doğrusu şunu söylemek gerekir: Taklit etmek yorumlamayı gerektirir. Bir maymun bile taklit ederken gördüğü şeyi yorumlar. O bir tefsir yazmış olsaydı yine Kuran'ı kendi aklımızla okuyup kendi koşullarımızın bizi zorladığı çözümleri bulmak, demek ki kendi tefsirimizi yapmak zorunda kalacaktık. Taklit edebiliyor olsaydık zaten bilenle bilmeyenin (39:9), çalışanla çalışmayanın (53:39), yarışanla yarışmayanın (2:148, 3:133, 57:21…) farkı olmazdı. Hani "dua" ederek, yani Allah'a sözlü dilekçe

vererek işleri düzeltebileceğini umanlar, yani yarışmadan, yenişmeden kendine özel kayırmacılık isteyenler var ya, taklit edelim beklentisi de onun gibi bir kestirme ve kaçamak arayışıdır. Ama Allah en iyilerimizi seçiyor. Kestirmelerin, kaçamakların, kayırmacılığın olduğu bir evrende en iyilerimiz nasıl seçilirdi veya bu adil bir seçim olur muydu?

Ulak'ın taklit edilecek tek yanı, kendisine esinlendirilen kitaptan anladığını kararlılıkla yapmış olmasıdır. Ona "vekil" değil, "delege" değil, "temsilci" değil, "halife"[39] bile değil ama "elçi" denmiş olmasının nedeni ve mantığı budur. Sünnet savunucuları, çok basit bu Türkçe sözcüğü anlamıyor görünüyorlar. Aslında alabildiğine yalındır. Onun taklit edilecek bir kişi olduğu iddiasını kabul edecek olursak onun vekil olmadığını bildiren ayetlerin varlığı açıklanamaz (5:92, 3:20, 13:40, 16:35, 39:54, 29:18…).

12 Hadis Kuran'a Benzemez

Hadislerde Kuran'da olduğu gibi bir bütünlük yoktur. Kuran'da bir sözcük seni öbür sureye götürür. Parça parça okuyup bölmekte diretenleri boş verelim, aslında surenin başıyla sonu arasında bağlantı vardır. Bunlar elbette yalnızca Kuran'ı çalışanların tanık olacakları şeylerdir. Hadislerde böyle bir özellik akla bile gelmez. Onlar özdeyişlerle, tek cümlelik içi boş aforizmalarla tatmin olanlar ve sloganlarla ikna edilebilenler içindir. Ayetler bir araya geldiklerinde anlam kazanır, birbirini güçlendirir ve ışıldarlar. Hadisler bir araya geldiklerinde sürekli uyumsuzluk ve sorun çıkarırlar. Birisi birbirine milimetrik oturan makine parçaları gibidir, öbürü eğilip bükülmüş hurda sac gibi.

Kuran'ı hadisle karıştıranların, yani ikisi arasındaki benzemezliğin ayırdında olmayanların bir örneğini Fazlurrahman aktarıyor: Hadis elçisi son iki sureyi torunlarına dua olarak sık sık okuduğu ve İbn Mesud bu durumu sık sık gördüğü için bunların Kuran metninden bir parça olmadığı sonucuna varmış.[40] Yani bu iki "duayı" hadis sanmış. Bu, bu iki sureyi anlamaya çalışmamış, onları Kuran'ın genel bağlamında bir yere oturtmayı denememiş, böylece onları köksüz, kopuk ve bağımsız birer paragraf sanmış birinin uslamlamasıdır.

Kuran'la hadis arasındaki bir başka fark, hadisin evrensel olamamasıdır. Nebi'nin örnekliği onun yere ve zamana göre değişmek zorunda olan uygulaması olamaz. Bu nedenledir ki gelip geçmiş elçilerin yaptıkları Kuran'da yer ve zaman bilgisinden sıyrılmış ve soyutlanmış olarak anlatılıyor. Her dönemin yasalarını gelip geçmiş bir nebinin vermesine olanak yok. Ama her kuşağın kendi ortamında kendi gereklerine yanıt olarak anlayabileceği bir metnin olanağı daha akla yatkın. O metin her kuşakta farklı bağlam kazanabiliyor olmalı. Eğer Allah'ın niyeti insanların böyle bir metni çalışarak doğru yolu bulmaları ise bu başka türlü olamazdı. Yaklaşık yüz yıl arayla sürekli elçi göndermesi gerekirdi. Hatta yine olmazdı çünkü Müslümanlar bir coğrafyada balıkçılıkla geçinirken bir coğrafyada çobanlıkla geçiniyorlar. Bu ikisi sözgelimi riba, infak, zekat/sadaka gibi kavramları farklı **biçimlerde** yasa konusu yapacaktır. Çünkü bu işlerin fiziği, mekaniği, matematiği farklıdır. Bunlardan birine gelmiş bir ulağın öbürü için ayrıca bir Sünnet

[39] *Salât* – 4 yazım, Sikkeler bölümü.
[40] İslam, Selçuk Yayınları, 1993, s.73.

üretmesi olanaksız olacaktır. İsrailoğullarına arka arkaya ulaklar gelmesi bunların küçük bir coğrafyada yakın bir yaşam tarzı sürmeleriyle olanaklı olmuş olabilir. Aslında hadislerin savunulduğu uslamlamayla şunu bile diyebilirdik: "Sünnet'in her koşulda nasıl uygulanacağını bilemeyiz. Bunu da açıklamak için Allah'ın başka açıklayıcılar göndermesi gerek." A, durun bir dakika! Denmişi var! Şeyhin bir yardımcı tanrı yerine konduğu pek çok cemaat ve tarikat tam olarak bunu yapıyor zaten. Herkese aptal muamelesi yapıyor ve tek tek ne yapmaları gerektiğini söylüyor. Ama Allah aptallar olmamızı isteseydi bir metin göndermezdi, öyle değil mi? Metin gönderiyor ki düşünce kaslarımızı o metin aygıtlarını kullanarak çalıştıralım, çelik gibi bir düşünsel bedene sahip olalım, öyle ki hiç kimse bizi düşüncesiyle dövemesin, öldüremesin (17:31).

Sözde Veda Hutbesi'nin "Size Kuran'ı bırakıyorum", "… Kuran ve Sünnet'i bırakıyorum" ve "… Kuran ve Ehlibeyt'i bırakıyorum" biçiminde üç sürümü vardır. Üç sürüm arasındaki fark birer sözcükten ibaret gibi görünmektedir ama bu birer sözcüklük fark hadisin anlamını akla kara gibi değiştirir.[41] Bazen bir sözcük değil, bir harf bile dünyaları değiştirir. Bu farkı nicel olanla nitel olanı ayırmayandan başkası küçümsemez. Fazladan bir sözcüğün neye mal olduğunun bir örneğini vereyim. Yaklaşılmaması gereken ağacın Kuran'da adı yoktur. Tevrat'ta ise bu "bilgi ağacıdır". Bu tek sözcüklük fark bütün öyküyü tepetaklak eder. Bu sözcüğü öykünün iki sürümü arasındaki küçük bir fark sayamayız çünkü bu mürekkep lekesi kağıtta kapladığı yerin kat kat fazlası bir kafa karışıklığına neden olur ve mesajı bütünüyle değiştirir. Bu birkaç harf üç bin yıldır kuyudan çıkarılamayan bir taş olmuştur. Bugün bazı Müslüman Türkler bu ağacın bilgi ağacı olmadığının farkında değiller çünkü Tevrat'taki sürüme gönderme yapan kaynakları aynı öykünün anlatıldığını varsayarak okudular. Zamanın insanının, özellikle de şiirsever Arabın ezberi kuvvetliymiş. Ama bir sözcük hatasını şiirde, destanda yapınca sonucu başka, Ulak'ın sözünde yapınca başkadır. Böyle bir hata Kuran'da yapıldığında onarma şansı vardır çünkü bu *muhkem* kitap kendi içinde binlerce gönderme yapar. Kitabı iyi çalışan bir toplum hatayı onarabilir.[42] Hadislere ne kadar çalışırsak çalışalım veda hutbesinin doğru sürümünü (!) bulamayacağız.

13 Hadisler Bağlamsızdır

Hadislerde bağlam olmamasının yarattığı sorunu anlamak için bir örnek vereyim. Şimdi İslam üzerine yazılan bir kitaptan bağlamından koparak bir parça aktarıyorum, deyim yerindeyse yazarın hadisini rivayet ediyorum:

> "Modernistlere göre, toplumun düşüncesi ve değerleri, çevresel ve tarihsel ortamla yakınca ilgilidir. Bundan ötürü dini zamanın gerekliliklerine göre

[41] X'i Kuran'da bulmak çok kolaydır.
Elçi şöyle der: "Ey Efendim! Aslında benim toplumum bu Kuran'ı terk edilmiş olarak bıraktı! 25:30
Kuran'ı ve X'i terk etmemişler, yalnızca Kuran'ı terk etmişler. Doğru yanıt "sıfır"dır. Üçünden biri doğru olacak olsaydı kesinlikle birinci sürüm doğru olurdu. Öyleyse bu hadisi kendini ve bütün hadisleri yalanlayan hadisler listesine alabiliriz. Peygamber yalnızca Kuran'ı bıraktıysa Sünnet, ahlaki bir başvuru kaynağı değildir.
[42] Onarma düzeyine gelmemiş ama elimizdeki yazmalardaki, daha doğrusu okumalardaki olası bir noktalama hatasını yakalamış bir çalışma: https://www.kuranincelemesi.org/bulgu/ey-ortusune-burunen-muddessir-ne-demek/

ayarlamak gerekir. Eskimiş yorum ve anlayış yeni koşullara uyum sağlamak için değiştirilmelidir."[43]

Şimdi bu hadisi uygulamaya çalışan iki toplum düşünün. Birincisi, yeni koşullara uyum sağlamak için dinin *riba* yasağını kaldırıyor. İkinci toplum ise *riba* yasağını finansal kiralamaya, taşınmaz kiralamaya, borsaya, türev işlemlere ve her türlü emtia spekülasyonuna genişletiyor ve bunları da yasak kapsamına alıyor, yani nebinin uygulamasında bulunmayanları yasağın kapsamına sokuyor. Birbirinin tam tersi iki uygulama bu yazarın hadisinin gereğini yapıyor. Çünkü yazarın sözünün bağlamı yok. Vardı ama ben aktarmadım, unutuldu. Hadislerin arasında Kuran'ın kendini açıklama özelliğiyle karşılaştırılabilecek bir bağlantı ve örgü de yok. Kuran kendi içinde bir bütündür. Sözgelimi bir özdeyişler derlemesi değildir. Ondaki her bir cümlenin bağlamı o bütündür ama hadislerden oluşan bir bütün asla yazılmamıştır.

Kurancılara karşı hadisleri savunan bir kaynakta hadislerin bağlam bilgisinden yoksun olduğu şöyle itiraf ediliyor: "Hadis anlatıcılarının Ulak'ın dakik sözlerini aktarmış ama açıklamasını aktarmamış oldukları İmam Şafi'nin El Risale'sinde şöyle açıklanıyor: 'Aktarıcı hadisi tam olarak duyduğu gibi aktaran kişi olmalıdır. Bu aktarım anlama değil sözcüklere dayanmalıdır. Çünkü anlam temelli bir anlatım yaparsa ve kelimelere dayanmazsa olası yorumların bilgisine sahip olamaz. Helal olanı istemeden harama çevirebilir. Ama dakik olarak anlatırsa değiştirmekten kaygılanması gerekmez.'"[44] Bu özgün bir düşünce değil, pek çok hadis kaynağında söyleniyor. Sözün anlamını değil harflerini aktarması istenen aktarıcı aslında sözü anlamamış olmaya zorlanıyor. Çünkü duyduğu sesi en iyi ezberleyecek olan kişi sözü anlamamış olandır. Bu, ezberle anlama arasındaki, yani papağanla insan arasındaki farktır. Duyduğumuz sözü anladığımız anda o sözün söylenişindeki vurgu inceliklerini unutmaya başlarız. Çünkü mesajı aldığımızı düşünürüz, o kaynakta artık araştırılacak, düşünülecek bir şey yoktur. Anlamadığımızda ise "hangimize bakarak söylemişti, hangi sözcüğe vurgu yapmıştı, öncesinde ne söylemişti, bunu söyledikten sonra dışarı mı çıktı yoksa telefon mu etti" gibi sorular sorar ve hatırlamaya, çözmeye çalışırız. Çoğumuz özellikle duygusal olarak bağlandığı kişilerin ona ne söylendiğinden çok nasıl söylediğini hatırlar. Bu nedenle harfi harfine aynı söz daha sevecen bir tutumla söylendiğinde daha iyi tepki veririz. Radyo tiyatrosu dinlerken veya röportaj okurken kişilerin jest ve mimiklerini kafamızda ister istemez canlandırırız yani bağlamı kafamızda tamamlamaya çalışırız. Anlama işlemi bağlamdan kopuk olamaz.

[43] Doktora öğrencisi İbrahim Özler, "Camilerin Zihniyet Değişimindeki Rolü (Erzurum Örneği)" adlı tez (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, 2007) için yaptığı ankette yukarıdakine benzer şekilde "Kur'an-ı Kerim'in bazı konuları günümüz şartlarına göre yeniden yorumlanabilir mi?" gibi her yere çekilebilecek esnek bir soruyu başka hiçbir açıklama olmadan deneklere sorarken bilimsel bir çalışma yürüttüğünü düşünüyor. Analitik düşünme ve dil konusunda doktora düzeyinde bile bu denli yetersiz olan üniversitelerimizden hadis ve İslam tarihi konularına eleştirel yaklaşabilmelerini beklemek gerçekçi değil galiba.

[44] The Hadeeth narrators transmit the exact words of the Messenger not its explanation as Imam Shafa'ee explained in al-Risaalah (370-371), "…he (the narrator of the hadeeth) should be one of those who can narrate the hadeeth exactly as he heard it, not based on the meaning but with the exact wording, because if he narrated on the basis of meaning and not with the exact wording, and he does not have knowledge of possible interpretations, he may inadvertently change what is halaal into haraam. But if he narrates it exactly, there is no fear that it may be changed. Sajid A.Kayum, A Critical Analysis of the Modernists and Hadeeth Rejecters, Quran Sunnah Educational Programs, qsep.com, s.112.

Bir sözün yer ve zaman olarak çevresinde gerçekleşen her şey o sözün bağlamı olabilir. Bu bağlamı aramak ve mesajı şifresini bağlam bilgisiyle çözmek hepimizde otomatikleşmiş bir davranıştır. Duyu sinirlerindeki iletimin çoğunun beyinden duyu organına doğru olması olgusu bunu açıklar. Zihnin kesintisiz şifre çözme işlevi yerine gelmediği sürece duyu organının beyne akıttığı verinin bir değeri yoktur. Bu veri ancak şifre çözüldüğü sürece işleme alınabilir. "Ba" sesini çıkaran kişinin videosunu "ma" sesi eşliğinde izlediğimizde görüntüdeki kişinin "ma" dediğini sanıyoruz çünkü şifre çözme işlemi olmadığında salt verinin tek başına bir değeri yok. Eleştirel düşünürlerin sistemli olarak sakınması gereken onaylama yanlılığı bu şekilde ortaya çıkar. Bu nedenledir ki Kuran'daki *salât*ın namaz diye bildikleri şey olmadığını, *ruh*un ruh, *cin*in cin, *din*in din olmadığını anlatmak zor oluyor. Veriye önceden bildiğimiz anlamları yükleme eğilimindeyiz. Bu, hepimizde var olan bir tasarımdır. Hadis aktarıcısının bağlam bilgisinden yoksun kalmasını özellikle talep ettiğimizde, bunu makbul saydığımızda elimizde uzay boşluğunda bir kütlenin çekim alanına girmeyi bekleyen serseri gök taşları gibi kopuk maddeler kalır. Bu serseri taşların herhangi bir kütlenin çekim alanına girip düşmesi an meselesidir ve çok kolaydır. Bağlamsız sözleri "burada aslında şundan söz ediyor, bana ilham geldi oradan biliyorum" veya "falancadan el aldım ben bu işleri biliyorum" diye yorumlamak çok kolaydır. Ama hiç kimse Kuran ayetlerine böyle muamele edemez, ederse inandırıcılığı çok zayıf olur çünkü büyük bir kütlenin parçası olan taşları söküp başka bir kütlenin çekim alanına sokmak olanaksıza yakındır. Bu olanaksızlığın kavranışı, kişinin ve toplumun Kuran çalıştığı kadardır.

Çok basit bir örnek vereceğim; kavramı anladığımızda örneğin basit veya karmaşık olmasının bir önemi olmaz. "Bize benzemeyen bizden değildir" hadisinin bağlam bilgisi yok. Ben şimdi bir bağlam üreteceğim. Diyelim ki Muhammed ve arkadaşları bir haberci arkadaşlarını bekleyerek yola bakıyorlar. Uzakta bir atlı beliriyor ve içlerinden biri "Hristiyan başlığı var, bizim beklediğimiz kişi olabilir mi?" diyor. Ötekisi "Habeşî gibi giyinmiş" diyor. Muhammed bunun üzerine "bu beklediğimiz adam değil" anlamında "bize benzemeyen bizden değildir" diyor. Bağlam bilgisi yittiğinde buradan "Müslüman, Müslüman kılığında olmalı" gibi bir ahlaki çıkarım yapılabilir. Oysa metinde böyle bir bilgi yoktur çünkü bağlam yoktur. Bir başka örnekte Ayşe, kendisine aybaşıyken kılmadığımız namazları kaza edilmesi gerekip gerekmediğini soran kadına "Nebi bize bunu buyurmadı" veya "yapmadık" der.[45] Neyi buyurmadığı veya neyi yapmadıkları ise belli değildir: Namazı bırakmayı mı yoksa sonradan tamamlamayı mı? Bunu belirlemek için bağlam gerekir, alıntının daha uzun olması gerekir.

Bağlam bilgisi bulunmayınca veya buna önem verilmeyince oluşan bir başka tehlike, hadisişerifin nebilik görevinden önce söylenmiş olması olasılığıdır. Bu, sözü söyleyen kişinin kişiliğinin oluşturduğu genel bağlamdır. Sahabenin nebiliğin öncesini sonradan kesin biçimde ayırt edebileceğini öne sürüyorsanız, yine gelenekçi biyografilerde Muhammed'in erdemli ve saygın bir topluluk (*Hılful Fudul*) içinde bulunduğunu, dolayısıyla sözü önemsenen bir kişi olduğunu anımsatayım.

Mevlana'dan veya her kim günün modası ise ondan alıntılanan sayısız özdeyişin bağlamı yoktur. Bağlam bilinmeyince anlam bilinmez. Anlam bilinmeyince alıntı yapılan sözcükler

[45] Buhari, Hayız 20 (312) https://sunnah.com/bukhari:321, benzeri Nesai, Savm 64 (2318) https://sunnah.com/nasai:2318.

bile değişmeye başlar, atasözlerinde ve deyimlerde görüyoruz. "Yanlış söylenen atasözleri" diye aratın, onlarcasını bulursunuz. Yani hadis savunucusunun iddia ettiğinin tam tersine, aktarıcı sözün anlamını, bağlamını aktarmadığında sözün içeriği değişiyor! Çünkü atasözünü veya deyimi söyleyen kişi kullandığı ifadedeki sözcüklerin ve ifadenin olayla ilgisinin bilindiği varsayımıyla açıklamıyor. Bilmeyen ise ya soruyor ya da sormayıp sözcüklere kendi kurguladığı anlamları yakıştırdığı için apaçık duyduğu seslerdeki birer ikişer harfi değiştiriyor. Yani maruz kaldığı uyarana ancak bağlam içinde anlam katabiliyor. Bağlam eksik olunca şifreyi yanlış çözüyor. Yanlış anlaşılmış geleneksel uygulamaların her biri, sözlü birer aktarım olmamasına rağmen aynı şekilde, bağlam bilgisi olmadığı için ortaya çıkan yanlış anlamalardır. Bunlara örnekleri Yahudi ve Hristiyan Kültürü ve *Salât*-4 yazılarımda verdim. İşte bu nedenle "sormak bilmenin yarısıdır" ve "yanlış soruları sormanızı sağladığı sürece şeytanın kaygılanacağı bir şey yoktur".

Şimdi burada karınca kararınca bir şeyler yazıp çiziyorum ya, öğrenme hevesinde olan kimi gencin bazen benim "hadislerimi" aktarmaya çalıştığını birkaç kez fark ettim. Konuşma sırasında doğaçlama söylediğim veya yorumlarda yazdığım bir cümle onun için bütünüyle yeni bir bilgi içeriyor veya başka bir nedenle ilginç geliyor, akılda tutmak veya yazmak istiyor. Oysa yazacak bir şey yok. Eğer varsa slogan gibi tek ve kopuk bir cümle olarak değil, ona daha önce söylediklerimle, yani bağlamıyla birlikte var. "Şu şöyledir, bu böyle olmalıdır" gibi bir cümleyi yazsa, zaten bağlamı bilmeyen biri ondan bir şey anlamayacak. Kendisi bile yıllar sonra o notu bulsa bağlamı hatırlamayacağı için anlamayacak. Veya diyelim elinde o cümle, kütüphanenin yolunu tutsa onu anlamak, araştırmak için nereye bakması gerektiğini bilmeyecek. Lise öğretmenlerimin ders konusu dışında söyledikleri bazı şeyleri yazardım. Gençken radyo ve televizyon röportajlarında veya belgesellerde bilirkişilerin söyledikleri bazı ilginç şeyleri yazdığım oldu. Yıllar sonra o notları bulup okuduğumda ya bağlamı unuttuğum için anlamadım ya da yazılmayacak kadar önemsiz geldi. Ya da o işin aslını çoktan öğrendiğim için o konunun can alıcı noktasını değil, belki bir yan öğesini hatta gereksiz bir ayrıntısını not almış olduğumu fark ettim. Bir ara rüyalarımı yazmak için başucumda not defteri vardı. Olur da sabah olmadan uyanırsam, sabah hatırlayayım diye iki cümle yazıp yeniden uykuya dalardım. Uyanınca rüyadaki olayın tam ortasından, en ilginç yerinden yazdığıma emin olduğum o iki cümleyi bile anlamazdım çünkü gördüğüm şeyleri, yani önünü, arkasını unutmuş olurdum. Sonunda vazgeçtim. Bağlamı olmayan şeyleri kayda geçirmekten vazgeçtim.

Yıllar içinde okumalarım sürdükçe şöyle bir değişim oldu: Araştırdığım konularda aldığım kısa notlar git gide uzuyor. Çünkü bağlam bilgisini artırmaya çalışıyorum. Bunu kuramsal bir ilke olarak belledğim için değil, farkında olmadan yapar oldum. Önce alıntıyı yazmakla yetindim, sonra kaynağını yazdım, sonra kaynağın sayfa numarasını veya dakika ve saniyesini yazdım, sonra o kaynağa gönderme yapan kaynaklar, o kaynağa nereden ve ne zaman ulaştığım, hangi araştırma bağlamında onu okuduğum gibi bilgileri de eklemeye başladım. Şimdi ise "şununla çelişiyor mu", "yeterli değil", "arkadaş bununla ilgili falanca ismi söylemişti" gibi şerhler koymaya başladım. Geriye dönüp baktığımda yeterli bağlam bilgisi olmadığı için işime yaramayan bir sürü not var bilgisayarımda. İşte bunun için Ulak'ın cümlelerini not alan olduysa bu kayıtları ona en uzak olanlar, konudan en habersizler, en çömezler, en yetkin olmayanlar yapmıştır diyorum gönül rahatlığıyla.

Üstelik bu en iyi olasılıktır. Kötü ve yüksek olasılığı zaten biliyoruz: Yüzyıllar sonra uydurup uydurup yakıştırdılar. Ulak'ın yakınındaki gerçek Müslümanlar "onu şöyle yaparken gördüm" diye sanki önemli bir haber veriyormuş gibi anlatmamıştır, ezberlememiştir, yazmamıştır, bu anıyı sonraki kuşaklara aktarmak için (kafalarını karıştırmak için) bir hadise dönüştürmemiştir. Hadisler gerçek bir tanıklık içeriyorsa bile tıpkı ünlü bir film oyuncusuyla çarşıda, otelde, yolculukta karşılaşanların onunla yaşadıklarını tekil bir haber, bir anı olarak anlatmaları gibidir. Bu anılar o ünlü kişi hakkında hemen hiç bilgi vermez, onların meslekleriyle, yani tanınmalarını sağlayan yetenekleriyle ilgili ise asla bilgi vermez. Onları bu konuda en iyi bilenler çalışma arkadaşlarıdır. Bu çalışma arkadaşları biyografik bir kitabı başından sonuna yazmadıkları sürece o ünlü kişiyi tanımamız olanaklı olmaz. Bu anıların bir örneği şudur: "Allah'ın Resulü sol ayağı yatık, sağ ayağının üstü kıbleye dönük biçimde otururdu."[46] *Salât*ın amacından bütünüyle habersiz birinin, yani o yörede insanların neyi niye yaptığından bütünüyle habersiz bir turistin tanıklığıdır bu.

Aktarıcıların gerçek tanıklıklarını aktardıkları varsayımıyla Müslüman olmama olasılıklarını ve duydukları sözü yanlış anlamış olma olasılıklarını Mevdudi üstü kapalı olarak şöyle ortaya koyuyor: "Bir rivayeti yargılarken incelenen ilk şey ravilerin konumudur. Bu amaçla her bir ravinin türlü tutumu, yalancı olup olmadığı, rivayetinde dikkatsiz olup olmadığı, günahkar veya sapkın olup olmadığı, belleğinin güçlü olup olmadığı, bilinip bilinmediği incelenir. Bu koşullarla muhaddislerce incelenirler, böylece Esma Er Rical (ravilerin adları) hakkında kuşkusuz çok değerli, görkemli bir derleme ortaya çıkmıştır. Ama bunda hata yok mudur? Birincisi; ravilerin yaşam öyküsünü, belleklerini öbür içsel niteliklerini kesin olarak bilmek zordur. İkincisi; bu kişiler hakkında görüş bildiren kişilerin kendileri insan zayıflıklarından muaf değillerdir. Nefs herkeste vardır ve kişisel görüşlerin kişiler hakkında iyi veya kötü yargılar oluşmasına yol açması epey olasıdır."[47] "Günahkar veya sapkın" olması ravinin Müslüman olmamasına denktir. Böyle bir kişinin Muhammed'e ne kadar yakın olabileceği bellidir. Bu kişiyi araştırıp onu bize anlatan muhaddisin ne kadar Müslüman olduğu ise bizim için ikinci bir kuşku konusudur. Mevdudi'nin "muhaddisin zayıflığı" dediği şeyin basbayağı art niyet olabileceğini biliyoruz. Hele ki kitapların hemen her zaman iktidarın izniyle çoğaltıldığını, onun izniyle medresede okutulduğunu, hatta bazen doğrudan kralın buyruğuyla

[46] Tirmizi, Salat 103/145 (293). https://sunnah.com/tirmidhi:293 Ayrıca bkz. Tirmizi, Salat 102-103 (292-293); Ebu Davut, Salat 331 (958); İbn Mace, İkame 72 (1062); Nesai, Sehiv 32 (1266), Tatbik 95-97 (1157-1159).

[47] "The first thing that is examined in judging a narration is the status of the narrators. In this regard, each and every narrator is examined through various manners, whether he is a liar, careless in narrating narrations, sinner or heretic, dubious or weak in his memory, whether his condition is unknown or his condition is known. By all these conditions the status of the narrators were examined by the Muhadditheen, and they thus presented a glorious collection on Asmaa' ar-Rijaal (the study of the narrators) which are beyond doubt invaluable. But what amongst this is not prone to mistakes? Firstly, it is difficult to accurately know the biography of the narrators, their memory and their other inner qualities. Secondly, those people themselves who formed an opinion about them were not free from human weaknesses. Nafs (desires) accompany everyone and there is a strong possibility that personal opinions interfered in forming an opinion, good or bad, about individuals…" Tafhimaat (vol.1, p.359–362 / Islamic Publications Limited, Lahore 2000 CE). Under the heading, Maslak-e-Eitidaal (The Moderate Position) akt. Jonathan P. Berkey, Popular Preaching and Religious Authority in the Medieval Islamic Near East, University of Washington Press, 2001, s.76. s356

yazıldığını göz önünde tutunca bunları peşin olarak masum girişimler varsaymamıza bir neden yoktur.

Gözünüzde daha rahat canlandırmak için şunu düşünün: Mustafa Kemal'in çevresinde hadis aktarıcıları olsaydı? Onun söylediği her şeyi bağlamını gözetmeden, anlamaya çalışmadan ezberlemeye çalışan, birbirlerine aktararak kopyalayanlar olduğunu düşünün. Öldükten yıllar sonra da biri çıkıyor, onun söylediği her şeyi sora sora öğrenmek ve kitap olarak yazmak gibi abuk subuk bir çabaya giriyor. Gerçi buna yakın tipler var, değil mi? Bağlamı bilinen sözleri bile bağlamından koparıp duvarlara kazıyan, anlamadan etmeden alıntılar yapanlar, bağlamı çoktan ortadan kalkmış sözlere değişmez ayetlermişçesine davrananlar gülünç değiller mi?

"ATATÜRK'ÜN ANZAK ANALARINA MESAJI" UYDURMACASI	
ANITLARA KAZINAN UYDURMA METİN	HAKİMİYETİ MİLLİYE'DE YAYIMLANAN GERÇEK METİN
"Bu memlekette kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatanın toprağındasınız. Huzur içinde uyuyunuz. *Bizim için Johnny'ler ile Mehmetler arasında fark yoktur.*(*) Sizler Mehmetçikle yan yana koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı siliniz. Evlatlarınız bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler. Onlar bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır. K. Atatürk, *1934 (*).*" (Uyduran: Şükrü Kaya, 10.11.1953, Dünya g., + * Ekleyen: Alan J. Campbell ve Uluğ İğdemir, "Atatürk ve Anzaklar", TTK y., 1978. Anıtlaştıran: Avustralya (1985) ve Türkiye (1985).	«Vatanın müdafaası için burada aziz kanlarını döken Türk çocuklarına ebedî minnetler.» Bu büyük kahramanlar için henüz bir abide dikilmediğini görüyorum. Bundan fazla müteessir olmak istemem. Biliyoruz ki, bu aziz kahramanların kurdukları ve koruduklarî yıkılmaz Türk vatanı onların hatıralarını daima taziz ettirecek ifade ve manzarası cihan şümul, en yüksek bîr abidedir. Karşıda da bizimle harp etmiş insanların mezarlarını ve abidelerini görüyoruz. Orada yatanları da takdir ederiz. Medeniyet tarihi yarın karşı karşıya yatanlardan hangisinin fedakârlığını daha haklı ve daha insanî bulacak ve daha ziyade takdir edecektir. Tecavüz etmiş olan onların abidelerini mi, yoksa vatanını müdafaa eden kahramanların halâ el uzatılmamış mukaddes taş ve toprak halinde bırakılmış olan bu izleri, bu kahraman izlerini mi? Kati hükümü medenî beşeriyetin insanî takdirine emniyetle bırakabiliriz. Yalnız şunu tespit etmek isterim ki biz Türkler mazinin her türlü manasız, mantıksız girift eziyetlerini unutarak yeni bir hayat yarattığımıza kaniiz. Bu hayat Türk'ün ilk ve medenî hayatının alemşümul manasını ihtiva eden bu kanaatimiz, filiyatımızla da sabit olmuştur. Karşımızda mezarlar bırakan milletler bizim bu samîmi ve çok yeni mahiyette noktai nazarımızı eyi telakki ederlerse bu karşılıklı mezarlar aramızda kin, husumet ve ölmez mübareze hisleri yerine muhabbet, dostluk temin eder. Ben, mensup olduğum Türk içtimaî heyetinin kurduğu Cumhuriyet hükümetinin mesul bir adamı olarak arzederim kî, Türk milleti bu karşılıklı abidelere hürmetle bakar ve iki tarafın ölülerini rahmetle yadederken dimağında ve vicdanında yaşıyan samimi temenni: Bu ölü abidelerin bir daha rekz olunmaması, bilakis bunları kuranlar arasında insanlık münasebetlerinin, insanlık bağlarının yükselmesidir. (Hakimiyeti Milliye, 26 Ağustos 1931.)

Bağlamından koparılmış bir sözün alıp başını başka diyarlara gitmesi günümüzde bile kolaydır. *kaynak: Cengiz Özakıncı, Bütün Dünya dergisi.*

14 Hadisleri Yalanlayan Hadisler

"Benden bir şey yazmayın. Benden Kuran dışında bir şey yazan yok etmeli…" Müslim, Zühd 16/92 (3004). https://sunnah.com/muslim:3004

"Allah'ın Resulü'nden yazmak için izin istedik ama bize izin vermedi." Tirmizi, İlim 11/21 (2665). https://sunnah.com/tirmidhi:2665 Tirmizi'nin kitabında bundan hemen sonraki hadiste hadis yazmaya izin verir!

"Zeyd, 'Allah'ın Resulü onun hadislerini yazmamamızı buyurdu' dedi." Ebu Davut, İlim 3/7 (3647). https://sunnah.com/abudawud:3647

“Allah’ın kitabında helal kıldığı helaldir, Allah’ın kitabında haram kıldığı haramdır.” İbn Mace, Etime 60/117 (3367). https://sunnah.com/ibnmajah:3367; Tirmizi, Libas 6/7 (1726). https://sunnah.com/tirmidhi:1726

Ebu Hureyre: “Allah’ın Resulü’nden iki tür bilgi belledim. Birini yaydım ve öbürünü yaysaydım beni boğazlarlardı.” Buhari, İlim 42/62 (120). https://sunnah.com/bukhari:120

Abdullah İbn Amr İbn El As: “Allah’ın Resulü’nden her duyduğumu yazar ve ezberlemeye çalışırdım. Kureyş bana bunu yasakladı ve dedi: ‘Allah’n Resulü bir insanken, öfkeyle ve keyifle konuşurken mi yazıyorsun ondan her duyduğunu?’ Böylece yazmayı bıraktım ve bunu Allah’ın Resulü’ne bildirdim. İşaret ederek söyledi: ‘Elinde canımı tutanla yaz, ondan yalnızca doğruluk gelir.’” Ebu Davut, İlim 3/6 (3646). https://sunnah.com/abudawud:3646

Ebu Said El Kudri: “Teşehhüd ve Kuran dışında hiçbir şey yazmazdık.” Ebu Davut, İlim 3/9 (3648). https://sunnah.com/abudawud:3648

“Yalan olduğundan şüphelendiği hadisi aktaran da yalancılardandır.” Suyuti, Tahzir El Havas Min Akazib El Kussas’tan aktaran Jonathan P. Berkey, Popular Preaching and Religious Authority in the Medieval Islamic Near East, University of Washington Press, 2001, s.76.

“En güzel hadis Allah’ın kitabıdır ve en güzel yol gösterici Muhammed’dir...” Nesai, İydeyn 22 (1578). https://sunnah.com/nasai:1578 Evet, farkındayım, yanına Muhammed’i eklemişler ama bu birinci önermeyi, yani hadis kitaplarındaki hadislerin yanlış olduğunu çürütmüyor. Biliyorsunuz, “Allah’tan başka tanrı yoktur”un yanına “Muhammed onun elçisidir”in eklenmesi de tuhaf, açıklaması zor ve çok büyük olasılıkla geçici koşullara tepki olarak ortaya çıkmış bir bidattı. “*Salât* oturumunu Kuran’ı en iyi bileniniz yönetsin (“namaz kıldırsın” diye çevrilir), eğer bunda eşitlerse Sünnet’i en iyi bilen yönetsin” hadisinde de aynı şekilde, makul ve mantıklı bir sözün sonuna ekleme yapıldığı açıktır. İkinci cümle sırıtmaktadır. Kuran bilgisinde hangi iki kişi eşittir ki sıra başka bir şeye gelsin? Yukarıdaki hadisin yanına “Allah hadisin en güzelini indirdi” biçiminde çevirebileceğimiz 39:23 ayetini de koyduğumuzda içinden çıkılmaz bir çelişki bizi bekliyor. Hadisin elçisi, kendi hadislerini yalanlıyor ve onları bırakmamızı istiyor. Bu, onun açısından bakınca bir çelişki olmak zorunda değil. Herhangi bir Kuran öğretmeninin “benim açıklamalarım bir yere kadar, Kuran’dan iyisini bulamazsınız” demesi bir çelişki olmaz. Ama öğrencilerinin bu öğüdü çiğnemesi bir çelişkidir.

Yukarıda sıraladığım, altı veya daha fazla hadis derlemesini baştan sona çalışmadığım için belki hepsini keşfedemediğim hadislerin her biri çözülmeyi bekleyen birer çelişkidir. Bunların birini, ikisini açıklayabiliyor olmak sorunu çözmez, hepsi de açıklanabiliyor olmalıdır. Açıklanamayan sahih olmayan örnekler varsa yine aynı noktaya geliyoruz: Güvenilmediği, insanları yanıltmaktan başka bir işe yaramadığı kesin olan hadislerden arındırılmış bir seçki neden hâlâ yok? Çelişki üstüne çelişki…

15 Diyanetin Sağlam Hadis Seçkisi

https://yayin.diyanet.gov.tr/Product/Index?search=hadis

Bu adreste gördüğünüz liste bile Diyanet'in sağlam kabul ettiği hadislerin ne kadar çürük olduğunu görmeye yeter. Diyanet'in hadis rafında şöyle bir gezinmek bile yeter. Daha kitapların kapağını açmaya gerek kalmadan, hadislerin nasıl sınıflandırıldığı incelendiğinde Kuran öğrencisinin gözünde ilk izlenimler olumsuz olacaktır. Açıp okumaya başladığında ise bu seçkinin yeni bir şey sunmadığı, bildik çelişkilerin ve kopukluğun sürdüğü görülecektir.

"Kutsi Hadis" konusu belki hadislerden ayrı tutulmalıdır. Çünkü "Peygamber şunu dedi/yaptı" demek bir şey, "Allah şunu dedi" demek çok başka bir şeydir. Bu ikisi arasındaki derin ve niteliksel farkı anlamayanın Kuran'ı azıcık bile olsa okuduğuna inanamam.

16 Seçim Yanlılığı

Hadis kitaplarında bir örüntü dikkat çeker. Aktarıcılar fıkra anlatıcılar gibidirler, yani hadisi serbest olarak anlatırlar. Kimse raviye yaklaşıp da soru sormaz, ravi anlattığı şeyi soruya yanıt olarak veya bir soruna çözüm önerisi olarak sunmaz. Ravinin anlattığı hadisin bağlamından kopuk gariban bir söz olması bir sorun, ravinin anlattığı öyküsünün bağlamsız olması ayrı bir sorundur. Söylentiye göre Buhari kent kent gezmiş ve anlatıcılara "bana bildiğin hadisleri söyle" demiştir. Fıkra kitabı yazanlar da bu yöntemi uyguluyorlar! Bu yöntemin sorunu şudur: Anlatıcı yalnızca anlatmak istediği şeyi anlatır. "Bir fıkra daha biliyorum ama komik değil" veya "çok ayıp kaçar, utanırım" diye aklından geçiren kişi onu fıkra derleyicisine anlatmaz ve o fıkra derlemenin dışında kalır. Ravinin "bir hadis daha biliyorum ama anlatmak işime gelmez" veya "beni öldürürler" diye içinden geçirip anlatmamış olma olasılığını ne yapacağız? Veya onun içten bir Müslüman bile olmama, bu nedenle tanıklığının yalnızca kendi gizli gündemini doğrulayan, yani işine gelen bölümünü anlatıp gerisini gizlemiş olma olasılığını yok mu sayacağız? Sonuçta bunlar medrese bilgini değiller, kamu hizmeti konumunda değiller, yeminli ifadeleri alınmıyor veya işkence altında ifade veriyor değiller. Neyi anlatıp neyi kendilerine saklayacakları, neyi içtenlikle unutacakları konusunda bütünüyle özgürler. Eleştirel Düşün blogumda yazdım, basın da aynı serbestiyle çalışır. Bir basın şirketi yalnızca üretmek istediğini üretir. Yayınlamak istemediği haberleri yırtıp atarak veya zamanı geldiğinde değerlendirmek üzere çekmeceye koyarak okuyucunun algısını kendi istediği gibi biçimlendirir. Modern devletler onlara bunu yapma yetkisi vermiştir. Ama modern devletler Müslüman değildir. Peki, Müslümanlar bu yetkiyi ahlaki buluyorlar mı? Bulmuyorlarsa bu yetkiyi hadis ravilerine neden verdiler? Verdilerse bu sorunu çözmek için hangi yöntemleri geliştirdiler?

17 Hadis Karşıtlığı Yeni Olamaz

Okurlardan biri tarihte "Yalnızca Kuran" düşüncesini savunanların olup olmadığını sormuştu. Ben bu soruya şimdiye dek hep şöyle yanıt verdim: Bu kişilerin izlerini bugün süremiyor oluşumuz bu düşüncenin hiç var olmadığını göstermez. Eğer sürebiliyor isek

bu düşüncelerin bugünkü gibi, bugünkü sözcüklerle, bugünkü göndermelerle, bugünkü gibi görünen savlarla savunulmadığını göreceğiz. Bu yanıtın hâlâ arkasındayım. Muhammed'in kendisinin bir "Kurancı" ve zorunlu olarak hadis karşıtı olduğunu ayrıca kanıtlamaya çalışmaya gerek olmadığını düşünüyorum (bu yazıda *gayri matluv* vahiy iddiasıyla ilgili yazdıklarıma bkz.).

Bununla birlikte hiç beklemediğim bir kişinin, Gazali'nin Kıstasül Müstakim kitabında söylediğime çok yakın bir bölüm buldum. Kitapta sekizinci bölümü (s. 124-136) okuyun.[48] Savunulan şey aslında yalnızca Kuran'a başvurmaktır. Öbür her bilgi için Kuran'ın ölçüt olduğudur. Ama Gazali bunu bugünkü kitaplarda bulabileceğimiz biçimde savunmuyor. Çünkü birincisi, eskiden çürütülmesi gereken karşı savlar bugünküyle aynı değildi. İkincisi, ilk zamanlarda Peygamber Sünneti denen şeyi bugün anladığımız anlamıyla değil, herkesin bildiği varsayılan bir yaşanmışlık anlamında kullanmışlar. Ne yaşandığını herkes elbette bilmiyordu, hatta çoğunluk bile bilmiyordu. En azından bende oluşan izlenim bu. *Salât*la ilgili bulabildiğim bütün kaynaklara baktım, hâlâ da bakıyorum. *Salât*ın tarihini araştırırken ilk farkına vardığım şeylerden biri aradığım bilginin önemli bir bölümünün *salât* sözcüğünün altında olmadığıydı. Yalnızca bu sözcüğü tararsam var olan bilginin yarısına, belki dörtte birine ulaşabiliyorum. Bunu *Salât* - 4/1 yazımda *salât*ın farklı biçimlerini sıraladığım bölümlerde anlatmıştım. Çok değerli bilgiler, içinde *salât* sözcüğü hiç geçmeyen kaynaklarda da bulunabiliyor. Burada da buna benzer bir durum var. Eski kitaplarda "Kuran yeter" veya "yalnızca Kuran" gibi sözleri aramak boşuna. Bu bilgi eski kitaplarda varsa bizim bugün kullandığımız bu ifadelerle bulamayacağız. Konuyu araştırmak isteyenlere küçük bir not olarak düşüyorum (ben araştırmıyorum).

Muhammed'den sonraki ikinci devlet başkanı Ömer İbn El Hattab, geleneksel kaynaklara bakılırsa hadis karşıtlarının ilkidir. "Ömer b. Abdulaziz [8yy] tarafından vurgulanan bir kavram olan Peygamber'in sünneti tabiri, dikkatlerden kaçmayacak şekilde Ömer b. el-Hattab'ın ölüm döşeğinde belirttiği belirli tavsiyelere ilişkin rivayette geçmemektedir: Yani onun takipçileri, sorunlarla karşılaştıklarında, Kur'an'a, muhacirlere, ensara, çöl halkına ve son olarak ehli zimmeye başvurmalıdırlar (dikkati çektiği gibi kurra da -hala- geçmemektedir!). Bu rivayet tüm tarihsel kaynaklara yayılmış çok sayıda rivayette geçtiği gibi Ömer'in Peygamber'le ilgili hadislerin bırakın yazıyla sabitleştirilmesini, yayılması taraftarı bile olmadığı şeklindeki ünüyle de uyum içindedir."[49] Burada ilk ders, "Peygamber Sünneti" kavramının onun ölümünden üç, dört kuşak sonra ortaya çıkmasıdır. Yazılmasına izin vermemesinden Ömer'in hadislerin sözlü olarak aktarılmasını da onaylamadığını anlamak güç değildir. Nitekim Ebu Hureyre gibi "hadis küpü" denebilecek bazı kişilerin hadisleri sözlü olarak iletmesini yasakladığı rivayetler vardır. Bu çıkarımı abartılı buluyorsanız hadislere kuşkucu yaklaşan bazı erken dönem bilginlerine bakalım.

Cahız (ö. 869), Dirar İbn Amr (ö. 815) ve Nazzam (ö. 845) bunlardan birkaçıdır. Bunlardan kimisi giderek daha az sayıda hadisin geçebileceği güvenilirlik ölçütleri koyduğu için bunlar hadisleri kategorik olarak reddetmeye çok yaklaşıyorlar diye düşünüyorum. Öyle ki, bir sonraki adımları hadisleri kategorik olarak reddetmeleri olacaktır çünkü akılcı

[48] https://web.archive.org/web/20240229153332/http://ekitap.yek.gov.tr/Uploads/ProductsFiles/a925025d-7bf1-4ee7-b155-3cd18d208ca7.pdf

[49] G.H.A. Juynboll (çev. Salih Özer), Hadis Tarihinin Yeniden İnşası, Ankara Okulu Yayınları, 2020, s. 59.

yorum okulları ilerleyen yüzyıllarda hadis derlemelerinin ortaya çıkması ve yayılmasına tepki veremeden yok olmuş. Hadis derlemelerinin yayılıp ünlenmesi Gazali'den de sonrasını buluyor[50] ve o yıllarda artık Mutezile kalmamıştır. Eserlerinin neredeyse hiçbiri günümüze ulaşmamış olan Mutezile grubunun haklarında yazılanlara bakılarak çoğunlukla hadis karşıtı oldukları söylenebilir.

Michael Cook'un The Opponents of the Writing of Traditions in Early Islam kitabında Kurancılığın başından beri var olduğu gerçeği farklı bir olgu üzerinden anlatılıyor: İlk dönemlerde hadisleri yazıya geçirme karşıtlığı. Bu karşıtlığın Yahudilikteki benzeriyle bir karşılaştırması için Mehmet Sait Toprak'ın Talmud ve Hadis kitabının ilgili bölümünü okuyabilirsiniz. Yazıya geçirmeye karşı çıkanlar elbette bizim bugün anladığımız anlamda "hadis inkarcısı" değillerdi ama öne sürdükleri gerekçelerin bazıları bugün Kurancıların bazı savlarıyla bire bir örtüşüyordu.

14. Yüzyıl bilgini İbn Haldun'un, Mukaddime'sinde bazı hadisleri aktarması onun gizli bir hadis karşıtı olduğunun anlaşılmasını önlüyor olabilir: "İslam'daki büyük tarihçiler geçmişe ait haberleri çok kapsamlı bir şekilde toplayıp bir araya getirmişler ve onları kitaplaştırarak muhafaza altına almışlardır. Bu konuda başkalarının hazırına konanlar ise, tarihsel bilgileri uydurma rivayetlerle veya bizzat uydurdukları yalanlarla birbirine karıştırmışlardır. Onlardan sonra gelen pek çok kişi de bu uydurma haberlere tabi olmuş, olayları ve durumları inceleyip değerlendirmeden, bunların gerçekliğini ve olabilirliğini gözden geçirmeden, atılması gerekenleri ayıklayıp atmadan, her şeyi duydukları şekilde bize nakletmişlerdir."[51]

Hadis ve Sünnet savunucularının en çok saygı duydukları bilginlerden İmam Şafi şöyle demiş: "Hz. Peygamber'in söylediği her şey ancak Kuran'dan anladığıdır."[52] İmam Şafi'ye göre nebi Kuran'a aykırı bir şey söylemek şöyle dursun, Kuran'da bulunmayan bir haber bile getiremez. Bu, İmam Şafi'yi Kurancı yapar çünkü onlarla aynı şeyi savunuyor. Ama onu Kurancılar listesinde bulamıyoruz, tersine, hadis aktarırken buluyoruz. Ama bunu ne niyetle yapıyor, bugünkü hadisçilerin mantığıyla mı yapıyor, orası bir araştırma konusu.

Mehmet Bağçivan, Modernleşmenin Tefsirde İki Komplikasyonu makalesinde İmam Şafi'nin (ö. 820) Cimaul İlm eserinde ilke olarak Kurancılıktan söz ettiğini aktarıyor.[53] Kendisi gibi hadis savunucusu olan Kamil Çakın'ın İlk Hicri Asırlarda Hadis Karşıtlığının Nedenleri makalesinde hadis karşıtlığının başından beri var olduğu bildiriliyor.[54] Elbette gerekçelerin meşru olmadığı ima ediliyor ama bunu kanıtlama gereği duyulmuyor. Tek dayanak, rekabeti kazanan yorum okulunun veya çoğunluğun gerçek Müslüman, öbürlerinin sahte veya karışık olduğu varsayımı.

---

[50] Örnek: "Ahmed b. Hüseyin el-Beyhaki'nin (ö. 458/1066) eserlerinde Kütüb-i Sitte'den sadece Sahîhayn ile Ebû Dâvûd'un es-Sünen'ini kaynak olarak kullanması diğerlerini görmediği kanaatini uyandırmaktadır. İbn Hazm'ın da İbn Mâce'nin es-Sünen'i ile Tirmizî'nin el-Câmi'u's-sahîh'ini görmemiş olması bu iki eserin V. (XI.) yüzyılda Endülüs'e ulaşmadığını göstermektedir." M. YAŞAR KANDEMİR, "KÜTÜB-i SİTTE", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/kutub-i-sitte.

[51] Mukaddime 1 (çev. Halil Kendir), Yeni Şafak, 2004, s.26.

[52] Mennel-Kattan, Ulumul-Kur'an, 330'dan aktaran Hüseyin Atay, Kuran Araştırmaları – 5, 1995, s.47.

[53] Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 8/1 (2021), 1-17.

[54] İlahiyat Akademi 7-8 (Aralık2018), 55-82.

12.-15. Yy'larda kıssacılar hakkında yazılan üç kitap, İbn El Cevzi'nin Kitab El Kussas Vel Müzekkirin, Ahmed İbn Teymiyye'nin Ehadis El Kussas ve Ebu Bekir El Suyuti'nin Tezhir El Havas Min Akazib El Kussas kitapları aslında örtülü hadis karşıtı kitaplardır. Evet, yazarlar bugünkü tanımıyla "hadis karşıtı" değildir ama uydurma olduğunu düşündükleri **bazı** hadislerin karşıtıdırlar ve bu hadislerin kıssacılar ve vaizlerce yayıldığından yakınırlar. Ve fakat bu yazarlar Muhammed'den en az beş yüz yıl sonra yaşamışlar. Hiç kuşku yok ki Muhammed'den iki yüz yıl sonra, daha hadisler yazıya geçirilmemişken yaşayanlar da uydurma olduklarını düşündükleri **bazı** hadislere karşıydılar. Ve daha Muhammed sağken uydurma olduğunu düşündüğü **bazı** hadislere karşı olanlar vardır. Burada bir örüntü görüyor muyuz? Bir an için aşağıdaki grafikteki senaryonun doğru olduğunu düşünelim.

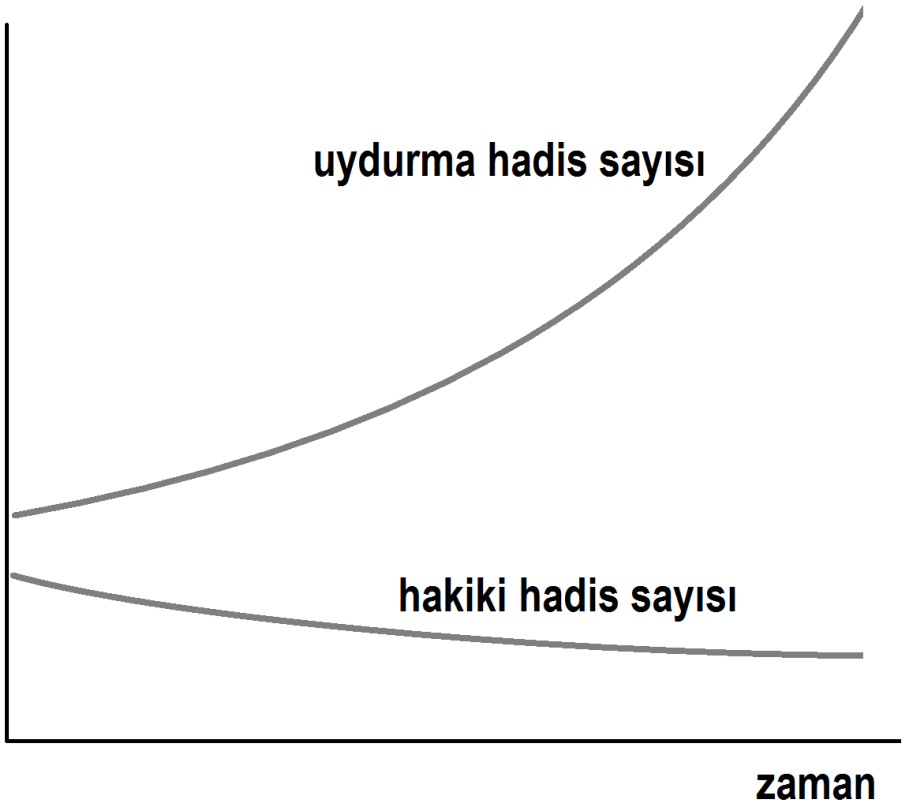

Elimizde bu senaryonun olası olduğunu gösterecek belirtiler vardır, örnekleri *kussas* (kıssacılar) hakkında yazılanlardır. Zaman içinde hakiki sayılan hadis sayısı, önceleri uydurma sayılan hadis sayısını çoktan geçmiş olabilir. Çünkü birincisi; her bir kuşak geçmişi kendi perspektifinden görüyor. İkincisi; önceki kuşağın "hakiki" dediği hadise sonraki kuşağın "uydurma" demesi kadar, bir kuşağın uydurma bildiği hadisi sonraki kuşakların hakiki saymaya başlaması olasıdır. Bu, zamanımızda, gözümüzün önünde oluyor. İnternet ve sosyal medya pek çok ünlünün gerçekte söylemediği özdeyişlerle dolu. Bu kişiler öldükten sonra bunların düzeltilmesi daha da zor oluyor çünkü "ben bunu demedim" diyecek bir kişi kalmıyor. Mustafa Kemal'in yanında söylediklerini kaydeden kişiler ve kendi yazdığı kitaplar bulunmasına rağmen onun söylemediklerini ona yakıştıranlar daha yüz yıl geçmeden türedi. Muhammed'in yanında söylediklerini kaydeden hiç kimse yoktu ve kendi sözlerini içeren bir kitap yazmadı, gerisini siz

düşünün. Bu senaryoya göre elimizdeki hadislerin bir bölümünün hakiki olması da gerekmiyor. Yani tamamı uydurma olabilir. Çünkü dolaşıma girmiş olan hakiki sözler de aktarma zincirinde bozularak hakikiliğini yitirmiş olabilir.

Burada rekabet ve çatışma kavramlarına dönmeyi gerekli buluyorum. Yeni bir ahlaki öğreti, kendisine bir direnç oluşmasını sağlar. Müslümanlar askeri olarak üstün geldiklerinde bu direnç askeri olmaktan çıkıp kültürel düzeyde kalmıştır. İlk kuşaklardan beri ciddi fikir ayrılıkları olduğu, başka hiçbir bilgimiz olmasa bile halifelerin öldürülmesinden ve Muaviye-Ali-Hariciye çatışmasından bellidir. Müslümanların hem kendi içlerinde fikir ayrılıkları var hem de boyunduruk altına aldıkları arasında mesaja direnenler var. Böyle bir ortamda Muhammed'in ne yapıp ne söylediğinin unutulmaya başlaması bazı tepkiler doğurur. Bunlardan birisi tefsir yazımının başlamasıdır. Çünkü Kuran'ın doğru yorumu giderek küçülen bir azınlığın zihninde kalmaktadır ve bu bilginin yiteceği kaygısı vardır. Bir diğeri Muhammed'in yapıp söylediklerinin kayda geçirilmesidir çünkü bunun da hakikisini bilenlerin sayısı hızla azalmaktadır. Yani hem tefsirin hem hadisin ortaya çıkması aslında yitirildiği anlaşılan bilgiyi kurtarmak amaçlıdır. Önce yitimin yaşanması gerekir ki kurtarma çabası başlasın. Çoğunluğun veya nitelikli çoğunluğun (yönetici, bilgin vb.) Kuran'ın doğru yorumunu bildiği, uyguladığı, Muhammed'in ne yaptığını hatırladığı bir ortamda tefsir de yazılmazdı, hadis de, siyer de. Ve fakat mesaja direnç var, farklı fikirler arasında rekabet var. Bir tefsir yazıldığında hemen rakip bir tefsir yazılacak. Bir hadis ağızlarda dolaşmaya başladığında hemen rakip hadisler, kişisel veya örgütsel gündeme uydurulmuş farklı sürümlerle ortaya çıkacak.

Gerçekle sahte arasındaki rekabetin çok güzel bir örneğini Yeni Ahit'te buluruz. Yeni Ahit'in büyük bölümünü oluşturan mektupları yazan, Hristiyanlığın kurucusu sayılan haham dönmesi Pavlus, havarilerle rekabet halindedir. Suriye'den İtalya'ya uzanan coğrafyadaki küçük İsacı topluluklara mektuplar yazarak onları havarilerin yolundan kendi yoluna çevirmeye çalıştığı Yeni Ahit'ten bellidir. Galatyalılar 1/6-9'dan ortalıkta farklı İncil'lerin gezdiği anlaşılır. 2. Korintliler 11/3-6 bölümünde Pavlus yine havarilerinkinden farklı bir İsa anlattığını söylüyor. Bunları yaparken havarileri politik hırsları olmakla suçluyor, tıpkı Kuran'daki çoktanrıcıların elçileri suçladıkları gibi. 2. Korintliler 12 ve 13 bölümlerinde havarilerle arasındaki çekişme yine seziliyor. Özellikle Galatyalılar 2'de havarilerle rekabeti iyice belirgindir. Bu satırlar cemaatten kovulmaya çalışılan birinin sözlerine çok benziyor. Elçilerin İşleri 11/22-26 ve 15/22-41 bölümleri okunursa Pavlus'la Barnabas'ın bir süre birlikte çalıştıkları ama daha sonra aralarında ayrılık çıktığı görülebilir. Havarilerle olan bu çekişmeyi Pavlus, yani İsa'yı bir kez bile görmemiş biri kazanmıştır. Havariler ve onların İncil'leri tarihin karanlığında yok olmuştur. Elimizdeki dört İncil, İsa'nın hadisişerifleri niteliğindedir. Havarilerin sözleri bugün elimizde yoktur. Pavlus'un veya Dört İncil'in anlattığı İsa'ların en az birinin gerçek İsa olduğu öne sürülemez. Rakip İncil'lerin çoğunun yok olmuş olması, bunların hiç var olmadığı anlamına gelmez. Erken dönem hadis karşıtlarının kitaplarının bugün elimizde olmaması, bunların var olmadıkları anlamına gelmez. Yalnızca rekabeti kaybetmişlerdir. Şimdilik.

18 İsa'nın Hadisleri

Dört İncil dediğimiz İsa'nın hadis kitaplarıyla Muhammed'in hadisleri arasındaki benzerlik kadar fark da apaçıktır. İsa'nın gerçek sözleri korunmadığı için çoğunlukla yok olmuştur. Bu durumda elde hadislerinden başka bir şey yoktur ki onların da satır hesabına vurunca önemli bir bölümünün yanlış olduğunu biliyoruz. Kuran ise korunmuştur. Muhammed'e yakıştırılan sözlerin İsa'ya yakıştırılan sözlerden **daha da yanlış** olma olasılığı doğrudan Kuran'ın korunmuş olmasından kaynaklanır. Çünkü Muhammed'in doğru ve hakiki sözlerinden oluşan bir kitabı onaylayan sözler uydurmak veya aktarmak gereksiz ve amaçsız olacaktır. Bunun yerine ona alternatif bir şeyler öğreten, onda aradığını bulamayanları memnun edecek uydurmaların ise alıcısı çok olacaktır, deyim yerindeyse bunlar piyasanın talep ettiği sözler olacaktır.

İsa'nın durumu farklıdır. İsa'nın uyduruk sözlerinin alıcısının olabilmesi için onda bir parça doğruluk olması gerekir. Evet, Dört İncil dediğimiz kitaplar Bizans kralının düzenlediği "konsiller" olarak bilinen bozguncu pagan meclislerinin seçkisidir, daha gerçekçi içeriği olan İnciller sürümden kaldırılmıştır ama elde başka bir malzeme olmadığından dolayı hiçbir ikna ediciliği olmayan tamamen yalan kitaplar da düzülmemiştir. Yani İsa'nın uyduruk hadislerinin içinde bir parça gerçeklik olması gerekir çünkü gerçek hadisler kral tarafından yasaklanmıştır. Oysa Muhammed'in gerçek hadisleri Kuran'da vardır ve Kuran yasaklanmamıştır. Kısacası, İsa'nın hadislerinin ayakta kalması ondaki doğruluğun varlığına bağlıyken, Muhammed'inkilerde tam tersi geçerlidir. İsa'nın hadisleri İsa'nın miras bıraktığı başka bir kitaba alternatif değildir. İşte bu, İncil'de ve genel olarak Kitabımukaddes'te doğruluk kırıntıları aramamızı makul ama aynısını hadislerde yapmamızı mantıksız kılan noktadır. Kuran'ı reddeden ama İsa'dan bir şeyler öğrenmek isteyenler için İsa'nın hadisleri bir tür zorunluluktur, Muhammed'in sözde hadisleri ise alternatif.

Bu da İncil'den bize göz kırpan hadis karşıtı bir uslamlama:

> İncil, Yuhanna 21/25 "İsa'nın yaptığı daha başka çok şey vardır. Bunlar tek tek yazılsaydı, sanırım yazılan kitaplar dünyaya sığmazdı."

19 İsnat Zinciri Çaresizliği

İlk ve orta çağlarda hukuk yazılı belgelere değil sözlü tanıklıklara dayanırdı. Uygarlık ilerledikçe yazı ve belge öne çıktı ve yalan söylemek kolaylaştı ve yaygınlaştı. Yalan söylemeye korkulan ve yalanla gerçeğin keskin olarak ayrıldığı bir kültürde sözlü tanıklık ve içilen antlar yetmiştir. Günümüze yaklaştıkça yetmez olmuştur. İnsanların memleketini söylemesi güven vermez olduğunda devletlerin her bağlısına kimlik belgeleri verilmiştir. Bu belgelerin üzerinde yazan adlar da güvenilirlik sağlamak için yetmez olduğunda fotoğraf eklenmiştir. Fotoğraf da yetmez olduğunda çip eklenmiştir. Bu yazıyı yazdığım günlerde video kaydı bile kanıt olma niteliğini yitiriyor. Bu, güven kültüründen güvensizlik kültürüne doğru sürüp giden bir kaymadır. İnsan yitirdiği pek çok şeyi geriye bakarak anlar ve onu bazen sakarca çabalarla yeniden elde etmeye çalışır.

Muhammed'in ne söyleyip yaptığı söylentileri de bu yitim döngüsüne maruz kalmış olmalıdır. Birileri sahte anıların dolaşıma girdiğini fark ettiğinde sözde güvenilirlik

belgesi olarak "isnat" talep etmeye başlamıştır: "Hadisçiler ilk zamanlar isnat aramazlardı. Fitne kopunca ravilerinizin isimlerini söyleyin bakalım demeye başladılar. Bu şekilde Sünnet ehlinin hadisleri alınırken bidat ehlinin rivayetleri terk edildi."[55] Terk edildiği sanıldı ama gerçekte tam tersi oldu. Sahte hadislerin dolaşımda olduğu geriye bakarak fark edilip önü alınmaya çalışıldığında artık çok geç kalınmıştı. Atı alan uydurukçular Üsküdar'ı çoktan geçmişti ve at izi it izine karışmıştı. Hiçbir izle[56] karışmasın diye korunmuş olan Kuran'a sahip olduğu için şükredenleri ve şükretmeyenleri ayırt edici bir yitimdir bu.

İsnat zincirlerinin uydurulmuş olması yüksek olasılıktır.[57] Bunu iki türlü açıklayabiliriz. İsnat bütünüyle uydurulmuş olabilir. Veya sonradan ortaya çıkan isnadın dayanağı olan kaynaklar bugün elimizde bulunmadığı için bilinmeyen isnatlar ortaya çıkmış gibi görünüyor. Ama bu ikinci olasılığı hadislerin lehine kullanmak zor. Çünkü bu kaynakların günümüze ulaşmaması var olan bilginin, hele Nebi'yle ilgili bilginin yitmiş olduğunu gösterir. Hakiki bilginin eksikliğini kurmaca senaryolarla doldurmak zor değildir. Kurmaca öykülerden bizi koruyacak tek şey tutarlılık sınamasıdır. Yani Kuran'ın geçtiği, hadislerin geçemediği sınama.

20 Eski Dünyada Bilgi

Medreselerde icazet sisteminin yerleşmesi, Kuran'ı herkesin anlayamayacağı kabulünün yerleşmesine yol açmış olabilir. İcazet veya el verme geleneğinde, eğitimini tamamlayan öğrenciye, öğreteceği dersi medrese öğretmeninin (müderris/profesör) yazdığı kitaptan öğretme yetkisi veriliyor. Yani öğretmen, öğrenciye "bu dersi benim yazdığım kitaptan öğretebilirsin" veya "benim yazdığım kitabı öğretebilirsin" demiş oluyor. Bir modern kuşağın insanları, kitap ortada dururken böyle bir izne neden gerek duyulduğunu sorabiliriz. Ortadoğu'da medreselerin etkin ve etkili olduğu on birinci ve on sekizinci yüzyıllar arasında, bugünkü gibi yerleşik yazılı kültür yoktu. Bir dersin anlatılmasında, metin ile metni kullanarak ders verecek olan kişinin bilgisi arasındaki fark, bugün düşünüldüğünden daha derindi. Bunun olası nedenlerinden biri, yazılan metnin bir tür özet olması olabilir. Bugün eğitim veya bilim metinlerinde sözcük ve sayfa ekonomisi pek yapılmıyor ve daha nesnel ve evrensel bir dil kullanılmaya çalışılıyor. Eski metinlerin bir başka niteliği, gönderme yapılan öbür bilgi alanlarına veya kişilere ayrıca yer verilmemesi olabilir. Bugün neye gönderme yapıldı ise dipnotta veya ek bölümlerinde yeterince açıklanıyor. Metnin buna benzer niteliklerinin yanında yazılış amacındaki farklılığı da göz önüne almalıyız. Bugün eğitim veya bilim metinlerinin neredeyse hepsi dünyanın hemen her yerinde o disipline giriş yapmış herkesin anlayabilmesi için yazılıyor, dar bir çevre için değil. Yaygın okur-yazarlığın olmadığı bir yaşamda medrese metinlerinin böyle bir düşünceyle yazılmadığı kesin gibidir. Okuryazar olmanın bile kişiyi sayılı seçkinlerden

[55] Muhammed Accac El Hatib, Usulül Hadis'ten aktaran Hasan Cirit, Halkın İslam Anlayışının Kaynakları, Çamlıca Yayınları 2002, s.93.

[56] Dedi ki: "Öyleyse senin amacın neydi; ey Samiri?" "Onların görmediklerini gördüm. Elçinin izinden bir tutam alarak attım. Böylesi benliğime daha güzel göründü!" 20:95-96

[57] Usman Ghani, 'Abu Hurayra' a Narrator of Hadith Revisited: An Examination into the Dichotomous Representations of an Important Figure in Hadith with special reference to Classical Islamic modes of criticism, University of Exeter Philosophy in Arab & Islamic Studies yüksek lisans tezi, 2011, s.13.

biri yaptığı bir ortamda, bir bilginin herhangi bir kitabını bırakın sokaktaki adamı, kendi alanı dışındakilerin bile okuyunca anlamalarının beklenmediği bellidir. Nitekim Orta Çağ'da yazılmış pek çok kitap için "hükümdarın okuması için yazıldı" denir; okuyacak kişilerin profili bugün olduğundan daha belirgindir. Batı'da bilimin kurumsallaşması ile kişilerden neredeyse bütünüyle bağımsız yazım biçemleri geliştirilmeye çalışıldı. Bilimadamları ve bilirkişiler bir makinanın dişlilerine benzemeye başladı. Bugün kendi alanındaki bilimsel veya eğitsel yayınları okuyan birinin yazar hakkında fazla bir şey bilmeye gerek duymaksızın okuduğunu anlayabileceği, yorumlayabileceği kabul ediliyor. Bugünkü metinlerde nesnellik görece ağır basıyor. Bugünkü kitaplar herkese uyan hazır giyime, o günkü kitaplar kişiye özel dikilmiş terzi işine benzetilebilir. İslam bilgini sayılan Orta Çağ kişileri metin ile metnin bilgisini içeren zihin arasındaki farkı ister istemez Kuran'a da yansıtırlarken biz bu öznellik-nesnellik farkını gözden kaçırıyor olabiliriz. Yani bir metnin nesnel ve evrensel olabileceği düşüncesi bugün bize tanıdık iken eski dünyaya yabancıydı. Muhammed'in zihninde var olanlarla elindeki (veya yazıp bıraktığı) metinde var olanlar arasında bir öznellik perdesi, ancak kişisel deneyimle aşılabilecek bir tür gizem var sayılmış olabilir. Ama elçilik kavramını düşündüğümüzde, özellikle kitapsız elçilerin de var olduğunu düşündüğümüzde Kuran'a böyle bir niteliği yakıştırmamamız gerektiğini anlayabiliriz. Medrese öğretmenlerinin Kuran'ın yanında öğretmenine de gereksinim duyan bir ders kitabı olmadığını anlayabilmeleri gerekirdi. Andığım nedenlerden dolayı bunu bizim bugün anlamamız daha kolaydır. Bunların üstüne bir de Kuran'ın süresi dolmayacak, yerine yenisi gelmeyecek (2:66, 15:9, 18:27, 33:40) bir kitap olduğu bilgisi anımsanınca, bu kitabın açıklayıcı bir kişiye gerek duymaksızın anlaşılabilecek, yorumlanabilecek ve üzerinde uzmanlaşılabilecek bir yasa kitabı olduğunu belki eski dünyanın kuşaklarından daha kolay görebileceğimiz düşüncesi makul bulunur. İcazet veya el verme sisteminin kötü olduğunu söylüyor veya kitapların okuyan herkesin anlayabileceği biçimde yazılmasını yeriyor değilim kesinlikle. Yalnızca eski dünya ile bugün arasında bir karşılaştırma yapıyorum.

Metinlerin nesnel ve evrensel olabileceği düşüncesi doğrudan hadislerle ilgili değil, Kuran'ı anlamak için ön koşul olarak ortaya sürülen geleneksel bilgiyle ilgilidir. Hadisler bu geleneksel bilgi birikiminin yalnızca bir parçasıdır ama önemli bir parçasıdır.

21 Hadislerdeki Yokluk

Hadis derlemelerinde var olanları eleştirmek bir şey, var olması gerekip de eksik olanları saptamak başka bir şey. Hadisleri savunanlardan olan Mustafa Öztürk'ün bildirdiğine göre hadisler Kuran'ın metin uzunluğu bakımından, yani son derece yüzeysel ve sığ bir okumayla (yani aslında bu iyimser bir okuma demektir) yalnızca %4'ünü tefsir ediyor.[58] Kütüphanenizdeki Kütübü Sitte on bin sayfa mı? En iyimser tahminle 250 bin sayfa olması gerekiyordu. Kuran'ı birazcık okuduysanız ve ayetler arasındaki çapraz göndermelerinin farkındaysanız, hadis elçisi bu bağlantılar hakkında da azıcık bir şeyler söylemiş olsa 500 bin sayfa işten değil. Bu yokluğa birinci yazıda da dikkat çekmiştim. Aslında bu yokluk sayısal bir açıklama gerektirmiyor.

[58] Tefsirde Anakronizm, Ankara Okulu Yayınları, 2013, s.23.

Sözgelimi hadislerde *salât*ın biçimiyle ilgili en önemsiz ayrıntıyı buluyoruz ama *salât*ın sonucu veya ne öğrettiğiyle ilgili fazla bir şey bulamıyoruz. Bu ilginçliğe *Salât*-3 yazımda değinmiştim. Muhammed'in örnekliği hadislerde bulunacaksa nasıl Kuran çalıştığı hakkında en küçük bir bilgi kırıntısı neden yoktur? Yirmi yılı aşan bir süre boyunca ve hiçbirimizin erişemeyeceği bir yoğunlukta çalışan bu zeki adam düz okuma dışında hiçbir şey yapmamış, hiçbir yöntem geliştirmemiş ve bu yöntemleri öğrencilerine göstermemiş olabilir mi? İzleyeceğimiz ilk ve en önemli örnekliği Kuran'ı nasıl çalıştığı, nasıl içtihat yaptığı olmaz mıydı? Ve hadislerde bu konuda en küçük bir bilgi kırıntısı yok, bunun yerine gece saat kaça kadar uyanık kaldığı, kaç rekat (!?) okuduğu, yere ne zaman kapandığı gibi şeyler var. Kuran'ı bilen kişi, *salât*ın (her ne ise) biçiminin amaç olmadığını ve asıl amacın yeryüzünde /ülkede şerefli, adil, gönençli bir yaşam sürmek olduğunu bilir. Hadis kitapları amaçla, hedefle ilgili çok az şey içermesine karşılık anlamsız, nedensiz biçimsellikle dolup taşıyor. Bu, şuna benziyor. Bir mühendislik kitabı alıyoruz ve içinde mühendislerin çabalarını, teorilerini, hesap yöntemlerini, projelerini, eserlerini, bilgi birikimini bulmak yerine fakültedeki derslere nasıl gidilir, ders nasıl dinlenir, ödev nasıl yapılır, te cetveli nasıl kullanılır gibi konular buluyoruz. Yani mühendisliğe girişin girişinin girişini. Mühendisliğin kendisi nerede? Bu "mühendislik" kitabını ciddiye almadığımız gibi *salât*ın ne olduğu konusunda hadislere başvuramayız.

Hadislerde görmemiz gerekip de göremediğimiz bir başka önemli konu, insanların nasıl Müslüman olduklarıdır. Hadislerde Müslümanlığa geçişten çoğunlukla anlık bir karar gibi söz edilir. Aynı bugünkü gibi, birileri evlenebilmek için şipşak din değiştirip Müslüman olur. "Duyduk ve boyun eğdik" diyebilmek için 600 sayfalık büyük bir kitap olan Kuran'ın duyulması gerekir. Normalde bir süreç olması gereken bu geçişten sanki sözleşme imzalayıp takım değiştiriyormuş gibi söz edilir.[59] Erkeklerin Müslümanlığa geçişinin gereği olarak cerrahi bir işlemden söz edilmesi belki bu durumu açıklar. Bu kişilerin günlerce Kuran okuma oturumlarına katılıp sonunda ikna oldukları gün sünnetçi aradıklarını düşünmek gülünçtür. Hadisleri akılda tutan, ciddiye alıp nakledenler ancak ve ancak Muhammed'in öğrettiğinden hiçbir şey anlamamış olanlardır. İçerik incelendiğinde açıkça görülür ki altı veya daha fazla hadis kitabını yazanların Kuran'ı okuyup anlamış insanlar olmaları kesinlikle olanaksızdır. Kitabımukaddes'i de okumadıkları bellidir çünkü ondan kopya edilen pek çok hadis vardır. Bu kopyaların farkında olmaları daha da beter bir olasıktır.

"Hz. Peygamber'in vefatından sonra devletin başına kimin geçeceği meselesine Kur'ân-ı Kerim'de değinilmediği gibi Hz. Peygamber de bu meselede herhangi bir fikir beyan etmemiştir. Bu nedenle sahabe bu konuda Kitap ve Sünnetin genel ilkelerinden hareketle ümmetin başına geçecek kişiyi seçme işine girişmiştir. Bu konuya dair görüş beyan eden M. Said Hatipoğlu, 'Kur'ân-ı Kerim'de, devlet yapısını ve idare teşkilatını tanzim eden açık hükümler yoktur. Vahiyle bildirilmemiş meselelerin hallini müşavereye bırakan emirlerden ayrı olarak Nisa sûresinin 58 ve 59. ayetlerinde, siyasi düstur mahiyetinde olan dört emir yer almaktadır.' Der. O, bu dört emiri, 'emanetleri ehline vermek', 'insanlar arasında adâletle hükmetmek', 'Allah'a, Peygambere ve mü'min emirlere itaat etmek' ve

[59] Örnekler: https://sunnah.com/urn/417430, https://sunnah.com/nasai/26/146.

'ihtilaf halinde Allah'a ve Peygambere başvurmak' şeklinde sıralar."[60] Muhammed'den sonra kimin devlet başkanı ve/veya Müslümanların önderi olacağı gibi önemli bir sorunun hadislerde yanıtlanmamış olması, hadislerin "Kuran'da bulunmayan ayrıntıyı içerdiği" iddiasını çürütmeye yeter. Kuran'ın içermesi gerekip de içermediği ayrıntıların olduğunu (bu 'Kuran eksiktir' demektir ama böyle demeye çekiniyorlar) bir kez kabul ettiğinizde kendinizi ayrıntıları bozuk Tevrat'ta ararken bulabilirsiniz. Yeterince inanmışsanız Kuran'la çelişen "ayrıntıları" Kuran'a eklersiniz, tıpkı hadisleri okurken yaptığınız gibi. Ve pek çok "ayrıntının" bozuk Tevrat'ta da olmadığını göremezsiniz, tıpkı hadisleri okurken yaptığınız gibi.

Bir başka basit ama ilginç yokluk tarihlerdir. Sözüm ona Müslümanların bir takvimleri var ama nebinin bir iş yaptığı veya söz söylediği tarihi not almıyorlar. Hadislerin zaman ve yer kaydıyla aktarılmaması aktarıcıların ya bu işi önemsemediklerini ya da unuttuklarını gösterir. Her iki olasılık da onların ne iyi bir Müslüman ne de güvenilir bir aktarıcı olduklarını gösterir.

Hadislerde peygamberin yanlış bilinen kavramları düzelttiğini hiç görmeyiz. Ortada unutulmuş bir öğreti, bozularak tanınmaz hale gelmiş bir din var. Ama her nasılsa sahabe tartışmıyor, neden, nasıl diye sormuyor. Herkes neyin ne olduğunu biliyor, sözcükleri hiç yanlış anlamda kullanmıyorlar, olmayacak işleri hiç istemiyorlar, mantıksız veya yanlış soru hiç sormuyorlar. Bu durumun çok benzerini bugün fetva sitelerinde görebilirsiniz. Fetva siteleri hiç bir yanlış soruyu düzeltmeye çalışmazlar. Anlamsız veya anlaşılmayacak kadar kısa olan soruları bile soranın bilinçli olduğu varsayımıyla yanıtlarlar. Tartışma yoktur. Kuran metninden yargı çıkarma çok enderdir, o da aşırı ilkeldir. Her sorunun yanıtı aşağı yukarı aynı uzunluktadır. Hadis elçisi de tıpkı böyle davranıyor. Gerçek yaşamda yanıtı ayaküstü verilemeyecek sorular vardır. Soran, yanıtı anlayamayacağı için geri çevrilmesi gereken sorular vardır. Birden çok yanıtı olan sorular vardır. Sorunun yanıtını doğru verseniz de soranın bunu anlamayacağının işaretlerini verdiği sorular vardır. Yanlış soru diye bir şey vardır ve çok yaygındır. Bunların örneklerini görmediyseniz çocukların ana-babalara sordukları sorularda görebilirsiniz. Ana-babalar bu soruları geçiştirirler ama Allah'ın elçisi yetişkinlere bu muameleyi yapmış olamaz. Yaptığını varsaysak bile verdiği yanıtlar kesinlikle ölçü alınacak sözler olmazdı.

Hadis derlemelerinde Muhammed'in hutbelerinin birinin bile yer almaması, hadislerin Kuran öğrencilerinin merak edeceği öncelikli konuları içermemesinin çarpıcı bir örneğidir. Düşünün, en kalabalık cemaatlerin karşısında yıllarca söylediklerini yazmamışlar. Bu kişilerin İslam'ın i'sini bile bildiklerinden emin olabilir misiniz? Bir ülkenin başbakanı konuşurken bir sürü televizyon kanalı canlı yayında bunu verir çünkü söyleyeceklerinin önemli olduğunu düşünürler veya düşünür gibi yaparlar. Bakanların, subayların, danışmanların da dinleyicisi olduğu hutbelere bu kadarcık bir ilgi bile göstermemeleri açıklanabilecek şey değildir. Hadis kitaplarında "elçinin Cuma hutbeleri" diye ayrı bir bölüm olmalıydı, hatta Diyanet'in yayınladığı hutbe kitapları gibi bunlar çok

[60] Mehmet Hanifi Yoldaş, "Kur'ân-ı Kerîm'de İmam Kavramı ve İlk Dönem Mezheplerin İmâmet Anlayışları", Mesned: Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi, 10/1 (Bahar 2019): 243-278.

önemli sözlerin derlemeleri olarak ilgi çekmeliydi, bugün kelimesi kelimesine okunmalıydı. Ama hiçbir hadis kitabında "Allah Resulü"nün Cuma hutbesi yok. Gol!

Çok önemli kimi konuyu hadis kitaplarında bulamıyor olmamız bu kitapların gerçek durumu belgeleyen değil, politik bir gündeme hizmet eden bir çabanın sonucu olduğunu gösterir:

- Hadis savunucularının da "tarihin ilk anayasası" diye yere göğe sığdırmadıkları Medine Sözleşmesi hakkında hadislerde hiç bir tartışma yoktur.

- Hiç kimsenin anlamını bilmediği başlangıç harflerinin konuşulmamış olması, hadislerin bir tuzak olduğunu açık eden dev bir kırmızı bayraktır.

- Bütün elçilerin öğretisinin özü olan eşkoşma konusunda fazla bir şey yoktur. "Şunu yaparsam eş koşmuş olur muyum" benzeri bir soru bile yoktur.

- Doğrudan Kuran'ın anlaşılmasıyla ve uygulamasıyla ilgili, kimisi bugün de sorulan sorulardan hiç biri yoktur. Faiz ve rant konusu, evlatlığının eski karısıyla evlenmesi konusu, Muhammed'in ve öbür elçilerin yaptıkları hatalar, Muhammed'in benzetimli anlatımlar konusundaki fikri hiç konuşulmamış gibidir.

Hadislerdeki kişiler sanki bizim okuduğumuz Kuran'ı okumamışlardır, bizim takıldığımız yerlere veya başka yerlere hiç takılmamışlardır, Kitap'ı derinlemesine anlamaya çalışmamışlardır, uygulamalarının yönergelere uygunluğu konusunda hiç kuşkuya düşmemişlerdir. *Maun, kelale, ilaf, samed, beudeten* gibi Kuran'da bir kez geçen sözcüklerin anlamlarının çoğunlukla unutulmuş olması hadisleri aktaranların ve/veya yazanların Kuran'la hiç ilgileri olmadığının kanıtıdır. Hiçbiri bu sözcükleri sormamış, araştırmamış, hadis elçisinin bu sözcükler hakkında hiç bir şey söylememiş olmasını yadırgamamıştır. Benzer şekilde yazım hatası olması olası 20:63, 3:96 veya 48:24, 4:162, 5:69 ayetleri de konu edilmemiştir.[61] Yusuf'un ana-babasının kendisinin önünde yere kapanmaları, Kehf suresindeki anlaşılmayanlar, Zülkarneyn'in kim olduğu gibi herkesin aklına takılan konular konu edilmemiştir. Gerçekte bunların hepsinin yaşanmış ve konuşulmuş olduğu kesindir. Tersine, bu ayetlerin hiç merak edilmediği, sorulmadığı, dolayısıyla anlamlarının bilinmediği yalanı uydurulmuştur.[62] İlk bakışta birbiriyle çelişir görünen ama aslında çelişmediği kolaylıkla anlaşılabilecek olan *hamr* (içki) ayetlerinin, Enfal 1 ve 41'in birbirini neshettiği iddiası gibi iddialar hadis aktaranların gerçekten Kitap'ı hiç anlamadıklarını veya sabote etmeye çalıştıklarını kanıtlar. Bu aldatma girişimini desteklemek üzere veya buna aldanmış olanlarca "nesih hadisleri" uydurulmuştur.

Çok önemli konuların yokluğunun yanı sıra hadis derlemelerinde "Allah Resulü"nün neyi hangi gerekçelerle yaptığının bilgisi de bulunmaz. Sulanan tarladan onda bir, sulanmayandan yirmide bir zekat alınmasını bir kural yapan hadis[63] ve benzerlerinde

[61] Bu ayetlerin yanlış yazılmış olabileceğiyle ilgili yapılmış tartışmaların örneği için bkz. Jack Tannous, The Making of the Medieval Middle East, Princeton University Press, 2008, s.209-291.
[62] Müsned, II, 178, 196; Buhârî, "Tefsîr", 41; İbn Mâce, "Mukaddime", 19; Ebû Dâvûd, "Sünnet", 2, akt. ADEM YERİNDE, "MÜŞKİLÜ'l-KUR'ÂN", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/muskilul-kuran (03.01.2024); Jack Tannous, The Making of the Medieval Middle East, Princeton University Press, 2008, s.298.
[63] Buhari, Zekat 55/83 (1483). https://sunnah.com/bukhari:1483

yetkin çıkarımlar ve içtihatlar bulunmaz. Peygamber gerçekten bu kadarcık açıklamayla cemaatin bu buyruklara uymasını beklediyse iyi bir yönetici değildir. Bu hadislerde Kuran'ın şura ilkesi de görülmez. Bu sayılara nasıl ulaşıldı? Bu sayılar Kuran'daki ilkenin doğasından mı doğuyor yoksa olumsal, yani yer ve zamana göre atanmış veya deneyimle ortaya çıkmış sayılar mıdır? Hiç bir bilgi yok. Öte yandan müçtehitlerin yetkin içtihatları böyle değildir. Ne yaptığını bilen müçtehitler eldeki verileri masaya koyar, kanıtları gösterir, yaptığı nedensellik bağlarını gösterir ve bunların ardından çıkarımı ortaya koyar. Yani çıkarıma giden yolu gösterir ki bu yolu gösterdikten sonra okuyucu da bu çıkarımı onaylayabilir veya karşı kanıt getirerek itiraz edebilir. Yargıtay'ın iyi kararlarında (bu çoğunlukla eski kararları demek oluyor) bunu görürüz. Kanıtlar sunulur ve çıkarım yapılır. Böylece kararı okuyanlar yargıçların o sonuca nasıl vardığını anlar. Zaten kıyas denen beceri de bu şekilde ortaya çıkar. Kıyas taklitle yapılamaz. Ancak anlayarak yapılabilir. Anlamak için ise içtihatlara gerek duyulur. Oysa hadislerde içtihat yoktur, fetva vardır. Fetvalarda açıklama olmaz. Fetvalar dogmatiktir. Hadisin elçisi "ben onda bir dedim, onda bir oldu" diyor. Bunu hiçbir müçtehit yapmaz. Yargıçlar yapmaz. Muhammed böyle şeyler söylemiş olamaz. Söylemişse bile bu aktarımlar uzun açıklamaların (içtihatların) içinden bir iki cümleyi koparıp öksüzleştirdiği için kesinlikle dikkate alınamaz. Bu hadislerin bize sağladığı tek bilgi bunları aktaran kimselerin Muhammed'in uğraşlarıyla pek ilgileri olmadığı ve İslam'ın i'sini anlamadıklarıdır. Veya bu kişilerin Müslümanları kasıtlı olarak saptırmak isteyen kişiler olduklarıdır. Müslüman olan kişi Allah'ın görevlisi olduğunu düşündüğü kişinin sözlerini aktarırken yanlış yapma korkusuyla titremesi beklenir, nitekim bu yönde rivayetler de vardır. Bu kişilerin yolda gördüğü ünlü yazardan imza isteyen turist misali özdeyişler aktarmaları beklenemez.[64] Aktaranlara iyi gözle bakmaları da beklenemez.

Uzak bir ülkede kendi dillerinde çok iyi bir Kuran çevirisi bulan bir topluluk düşünün. Bunlar aylarca, yıllarca bu kitabı okusunlar ve ona iman etsinler. Ardından hadisçi misyonerler bu kitabı yazan (veya miras bırakan, sözcüklere takılmayalım) kişinin özgün sözlerini onlara öğretmeye gelsinler. Bu topluluk bu misyonerleri taşlayarak kovalarlardı. Çünkü o kitabı yazan kişiyle o sözleri söyleyen kişinin aynı kişi olabileceğini bir an bile düşünemezlerdi. Bu iki kitabı yazanların dikkate değer buldukları, sözünü ettikleri konular bile farklı. İftira edildiğini düşünürlerdi. Hadis savunucusunun bu senaryoya getireceği çürütmeyi biliyoruz: "Düşünemezlerdi çünkü Kuran'ı hadislerin yardımı olmadan okudular, ona göre yanlış anladılar." İşte buna döngüsel mantık deniyor. Hadisler ancak hadislerle doğrulanabiliyor! Şimdi Hadisleri Yalanlayan Hadisler bölümünü yeniden okuyabilirsiniz…

22 Kuran'ı Öğreten Peygamberin Kuran'dan Yanıt Vermemesi

Hadislerde "Resul"ün soruya Kuran'dan bölümler okuyarak yanıt vermesi yok denecek kadar enderdir. Muhammed'in soruları kendi sözleriyle yanıtlamaya gereksinimi olmamalı çünkü söylemek isteyeceği her şey Kitap'ta zaten var. Kitabı kusursuzca

[64] Bu konudaki rivayetler için Ignaz Goldziher'in İslam'da Hadisin Yeri Etrafında Mücadeleler (orj. Kaempfe um die Stellung des Hadis Im Islam) makalesine bkz.

öğrenmiş bir ulak, kitabın öğretisini kitapta olmayan ifadelerle anlatmaya çalışıyorsa ya ulakta bir sıkıntı vardır, ya da öğrettiği kitapta. Doğrudan kitaptan parçalar okumak yerine kendi cümlelerini söylemeyi seçmesi bir elçinin yetkin olmadığını gösteren apaçık kanıtlardır. Bunu ancak bizim gibi, elçi olmayan kişiler yaparlar. Allah elçisi olması şöyle dursun bir kralın elçisi bile zorunlu olmadıkça bunu yapmaz. Zorunlu olması ise ancak kralın sözlerinin anlaşılmaması durumunda olabilir. Ama bu durum, elçinin açıklamasını zorunlu yapan durumdur ki bir daha nebi gelmeyeceğini bildiren Allah'ın kitabı için bu zorunluluk düşünülemez.

23 Söze Saplanmak Eylemi Iskalamaktır

Hadis kitaplarında ağırlık hadis elçisinin ne yaptığında değil ne söylediğindedir. Bu, gerçekten arınmaya çalışan bir toplum için bir sarı bayraktır. Çünkü gerçekten arınmaya çalışan toplum, örnek almak istediği bir kişinin öncelikle ve en çok ne yaptığını sorar, ne dediğini değil.

Muhammed'in ve yoldaşlarının söze yansımayan önemli kararlarını ve eylemlerini nasıl aktaracak olmaları da sorulabilir. Yöneticilerin bazı eylemleri vardır ki iki cümlelik bir özeti yapılamaz. Yine geniş bir bağlam bilgisi gerekir. Bugünden örnek verirsek hükümet Abdullah Öcalan hakkında bir icraatta bulunduğunda, mesela terör suçlularının affıyla ilgili bir yasa tasarısı oluşturduğunda bu eylemin anlamını ancak Abdullah Öcalan'ı ve 1983'ten beri neler olduğunu bilen kişiler anlayabilirler. Veya Kenan Evren'in yargılanması için bir yasa değişikliği yaptığında veya bundan kaçındığında bunun ne anlama geldiğini ancak 1980'den beri neler olduğunu, hatta 1960'ta, 1997'de ve 2016'da neler olduğunu bilenler bilebilir. Veya Kaddafi'nin devrilmesine Türkiye'nin yardım etmesinin ne anlama geldiğini ancak 1970'leri hatırlayanlar bilebilir. Hükümet İstanbul Sözleşmesi'ni imzaladığında bunun anlamını 19. Yüzyıl'a kadar giden geniş bir modernleşme arka planını bilenler bilebilir. Yani bu "hadisleri" aktarabilecek olanlar yalnızca onlardır. Ama ortada aktarılacak tekil bir söz yoktur. Ancak "öncesinde bunlar bunlar olmuştu, bunun üzerine hükümet böyle karar verdi" biçiminde kaçınılmaz olarak yorum içerecek bir aktarım yapılabilir ki tarih kitapları bunlarla tıka basa doludur. AKP'nin veya Erdoğan'ın "Sünnet'ini" sonraki kuşaklara aktarmak isteyen kişiler bu olayları tarihsel arka planlarıyla, yani bağlamlarıyla anlatmak zorundadırlar. İcraatların ahlaki yönü ancak bu şekilde ortaya çıkabilir ve örnek alınacak kadar anlaşılabilir. Bu da verdiğim her bir örneğin binlerce sayfalık kitaplarla anlatılması demektir. Mustafa Kemal'in Söylev'inin hacmini hatırlayın ve üstelik pek çok konunun da üstünden atlamıştır. AKP'nin Sünnet'ini kayda geçirmek isteyenler ayrıntıya girmezlerse, yani eylemin bağlamını açıklamazlarsa gerçeklikle neredeyse hiçbir bağlantısı bulunmayan hayali bir örgüt veya kişi betimlemiş olurlar. Böylece sonraki kuşakların onu veya onları örnek almaları olanaklı olmaz. Hadis ravileri sözleri değil olayları anlatan bir aktarım yapamazlar, yapmak istememişlerdir veya yapmalarına izin verilmemiştir. Üçü de aynı kapıya çıkar. Bu nedenle hadis kitaplarında "Allah'ın elçisi" denen devlet başkanı olmuş kişinin ve onun kurmaylarının örnekliği bulunamaz.

24 Sahteliği Gösteren Kocaman Bir İşaret: "Resul"

Altı hadis kitabındaki hemen her hadiste Muhammed'den "Allah'ın resulü" diye söz edilir. Bu, o çağda hadis aktaran ("uyduran" demek daha doğru) kişilerin hemen hiçbirinin dikkatli bir Kuran öğrencisi olmadığını gösterir. Çünkü İnsanların arasında gezip dolaşan Muhammed'den Kuran'da *nebi* (haberci, ulak) olarak söz edilmiştir, *resul* (gönderi, elçi) değil. Bu tıpkı "Allahuekber" gibi bir işarettir. Kuran'da Allah'ın yüze yakın adından biri "ekber" değildir. Buna rağmen bu adın kullanılıyor, hatta Muhammed'in mesajının simgesi yapılıyor olması Cahiliye geleneğinin veya yoz kültürlerin çoğunluk vicdanında Kuran'ın mesajına baskın geldiğinin göstergesidir.

Muhammed, kendisine sürekli olarak "Allah'ın resulü" olarak seslenilseydi rahatsızlık duyardı ve onları düzeltirdi. Muhammed'in yukarıdaki inceliği anlamamış ve sahabeyi düzeltmemiş olması olası değildir.

Kuran'daki *resul* sözcüğüyle ilgili bir başka ilginçlik, gönderilen/gönderi anlamındaki bu sözcüğün hadisi kapsayamadığıdır. Kuran'da resul sözcüğü hem nebi (Muhammed) için hem de onun öğrettiği Kuran için kullanılıyor. Çünkü çok basit; ikisi de gönderilmiştir. Muhammed Kuran'ı yazmış ve sözel bir bütün olarak öğretmiştir ama hadisleri yazmamış ve Kuran'ın sözel bir devamı olarak öğretmemiştir. Bu durumda hadisler rusul/risal olmaz, yani gönderilen olmaz. Bu durumda hadisleri Allah'tan gelen bildirimler olarak kabul edenlerin 42:51 ayetinde açıklanan iki kanal dışında bir kanaldan Allah'ın insanlarla konuştuğunu öne sürmeleri gerekir.

25 Kötü Tefsirlerin Özellikleri

Bunların hatalarından biri hadisleri aktarmak değilse, hadisleri ayetlerin tartısında tartmadan aktarmaktır. Klasik usuldeki tefsirler başka bilginlerin görüşlerini aktarırken gerekçelerini sunmazlar, yani bunları birer içtihat olarak değil fetva olarak kabul ederler. Yaptıkları bu görüşleri yine ayetlerin tartısında tartmadan aktarmaktır. Yargıtay içtihatlarını okursanız dayanakları, kanıtları sunarlar ve mantıksal çıkarım yaparlar. Müftü veya padişah fetvalarında bu olmaz çünkü fetvaların işlevi farklıdır. Bundan dolayı tefsirlerde fetvaya yer yoktur, açıklamalar içtihat biçiminde yapılmalıdır. Fetva aktaran tefsirlerin yazarları başka bilginlerin görüşlerinin içinde yeğledikleri görüşleri güçlendirenin ne olduğunu da söylemezler, yani kendileri de içtihat yapmaz, fetva verirler. Nedenselliğin böylece kaybolması okurun gözünde hadislere gerek olduğu algısını güçlendirir. Kuran'ı gereği gibi okuyan, yani Kuran'ın kullandığı sözcükle söylersek *tilavet* eden kişi sürekli olarak ilgi ve nedensellik bağlantılarını arar. "Erimiş bakırı hem Süleyman hem Zülkarneyn kullanıyor, hmm, bu ikisi aynı kişi olabilir mi?" "Bazı suçları işleyen kadınlar bekleme süresi olmadan evden çıkarılıyor, hmm, '*daraba*' bu olabilir mi?" "*El maun*, 3:92'deki *el bir* olabilir mi?" "Falanca bölümde barışçı çoktanrıcılarla iyi geçinin dedikten sonra başka bir bölümde Allah'ın dinini egemen kılana dek çoktanrıcılarla savaşmamız söyleniyor, bu ikincisindeki bağlam bilgisini atlıyor olabilir miyim?" Bunun gibi sorular yan yana olmayan ayetlerin arasında bağlantı kurmayı arayan, böylece görünen çelişkileri ve kopuklukları gidermeye çalışan, böylece tutarlı ve anlamlı bir bütüne ulaşmaya çalışan sorulardır. Tutarlı ve anlamlı bütünün özelliği neden-sonuç bağlarıyla şebekeye bağlanmamış hiçbir yargının, hiçbir doğrunun

bulunmamasıdır. Böyle bir bütünde her bir yargı, öbür bütün yargıları açıklar. Dolayısıyla her sorunun yanıtı şebekenin içindedir, bulunamıyorsa da içeride bir yerde olduğu bilinir, dış kaynaklara başvurulmaz. Bu tutarlı bilgi/yargı şebekesi Kuran da olabilir, evrenin yasalarının bütünü de. Böyle tutarlı bir bütün arayan öğrenciler yeni bir Kuran yorumuyla karşılaştıklarında bunu hemen Kuran'ın önceden bildikleri içeriğiyle ve yaşamdan bildikleri bilgilerle karşılaştırırlar. Çözümünde hadislere başvurulan sayısız sorunda Kuran öğrencileri bunun kesinlikle gereksiz ve yanlış olduğunu, çözümün Kuran'ın içinde cam gibi apaçık göründüğünü bilir ve üzülürler. Olur olmaz her konuda hadise başvuran yorumcu tutarlı bir bütün aramaktan peşin olarak vazgeçmiş, o yüzden gözünün önündeki tutarlılığı göremeyen kişidir. Bu davranışın mecazî cezası bilginin ve bilgeliğin gittikçe karmaşıklaşmasıdır. Tutarlı bütün yalındır. Birbirinden bağımsız bilgi parçalarının uçuştuğu bir evren karmaşıktır.

Klasik tefsirlerde gördüğümüz gibi Kitap'ı sırayla ayet ayet yorumlamak yanlış bir şey olmak zorunda değildir. Ama bunu yaparken sureler arası göndermeleri yoğun olarak yapmamak, ayet gruplarını birlikte değerlendirmemek, ayetleri sure bağlamında okumamak, dilbilgisine eğilmemek, sözcüklerin kök-türev ilişkisine eğilmemek (anlambilime eğilmemek), bir sözcüğü kitap boyunca takip etmemek tefsircinin kitap üzerinde yoğun çalışmadığını gösteren işaretlerdir. Biz bugün çalışırken bunları ister istemez yapıyoruz, yapmak zorunda kalıyoruz. Dahası, bilgisayar nedeniyle bunları bugün yapmak daha kolay. Bu yöntemleri kullanmayan tefsirciler Kuran'ı hadislerin ışığında anlamaya çalışırlar, dolayısıyla hadisler nasıl birbirinden kopuk, bağlamsız ve anlamlı bir bütün oluşturmayan sözlerse Kuran'ı da öyle bir sözler ve özdeyişler yığını olarak anlamaya çalışırlar. Yani tefisrlerin birinci özelliği olarak sunduğum bilginlerin görüşlerini tartışmadan aktarma özelliğiyle aynı kapıya çıkıyor. Hemen önündeki ayeti Kuran'ın bütününü kullanarak anlamaya çalışmadığı için ayete özdeyiş muamelesi yapıyor ve özdeyişi anlamak için dış kaynaklara başvurmak gereği duyuyor ve böylece hadislere, söylentilere kapıyı açıyor. Önceki benzetmeyi sürdürürsem ayetlere serseri göktaşı muamelesi yapıyor. Ayetleri sırayla yorumlamak yanlış bir yöntem olmak zorunda değil ama bugün farklı okuma biçimlerini deneyimlemiş kuşağın bu tefsirlerden yararlanması son derece sınırlı olacaktır. Bilgimizi genişleten tefsirler bir konu veya kavram şebekesi kuracak, Kuran'ı bu konularla ve kavramlarla çalışacak tefsirler olacaktır. Sırayla okuma yapan klasik tefsircileri suçluyor değilim. Daha iyisini aramak, elimizdekine şükretmemek anlamına gelmiyor.

26 Türkçeyi İyi Kullanmamanın Maliyeti

Aktarılan bilginin -mişli geçmiş zamanla iletilmesi güzel ama terk edilmekte olan dilimizin bir özelliğidir. Birçok dilde bu ayrım bulunmaz. Bu ayrım bazen anlatımlara hız ve düzen kazandırır. Sözgelimi tarih kitabı veya makalesi yazıyorsunuz. Birincil kaynaklara ulaşarak edindiğiniz bilgiyi –dili geçmiş, aktardığınız bilgiyi –mişli geçmişle anlatırsınız, okuyan herkes her bir bilgi parçasının nereden geldiğini hemencecik anlar. Sözgelimi muhabirsiniz, editörsünüz, haber yazıyorsunuz. Aynı ayrım sizin neye birinci elden tanık olup neyi yalnızca sorarak öğrendiğinizi okurun kolayca ayırt etmesini sağlar. Sözgelimi mahkemede tanıklık veya bilirkişilik ediyorsunuz. Bu ayrım yargıcın sizin için neyin bilgi, neyin duyum olduğunu kolayca ayırt etmesini ve doğru karar vermesini sağlar. Bunlar

yapılmıyor elbette. –mişli geçmiş sokak dili dışında var olamıyor. "Resmi dil" veya "formel dil" adı altında saçma sapan, işlevsiz, anlamayı zorlaştıran bir kurallar dizisi izleniyor. Türkler Türkçenin nimetlerine şükretselerdi, hadisleri "Allah'ın Resulü şöyle de**miş**, şunu yap**mış**" diye çevirirlerdi. Böylece hadisler farklı bir uyanıklık düzeyinde okunur, haberin ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, bilmem kaçıncı ağızdan aktarıldığı kafalara dank ederdi. Fazla bir şey söylemeden çok şey söylenmiş olurdu. "Ama Arapçada –mişli geçmiş yok" diye itiraz edecek olursanız, size "çeviriden uzak durun" derim, başka bir şey demem.

27 Kuran Ayrıntılıdır

Kuran'da gereken ayrıntının bulunmadığı gerekçesiyle hadisler olmadan uygulanamayacağını öne sürenler, elçileri inkar edenlere (hümanist, ateist, deist vb.) ne kadar yakın durduklarının ayırdında değiller. Bu ikinci kesim diyor ki "idam cezası insanlık dışı, uygulamayız, bunun yerine müebbet veriyoruz". Veya: "Faizsiz bir ekonomi düşleyemiyoruz, bu yasağı uygulamamız olanaksız." Veya: "Bu kitapta kadın erkek eşitliği yok, biz bu kitabın gönderildiği toplumun düzeyini aştık, bugün uygulayamayız." Beridekiler de diyor ki "bu kitap çok genel, bundan ne anlayacağımız belli değil." Sözgelimi "bir işten boşaldığında yeni bir işe koyul"dan kastın ne olduğunu anlayamadıklarını öne sürüyorlar. Bu cümleyi açıklayıcı bir kılavuz olmalı ki bu kitabı uygulasınlar. Ayırdında varamadıkları şeylerden biri şu: Yetenekli biri öyle bir kılavuz yazar ki ötedekiler de beridekiler de memnun olurlar ama Kuran'ı yeterli bulan Müslümanlar memnun olmazlar. Bu açıklayıcı kılavuzla beriki kamp Kuran'ın yolundan saptırılırken Kuran'ı izlediğini sanır, öteki kamp Kuran'ın yolunun dışında kalma "özgürlüğünü" kullanırken Tanrı'nın cezasından kurtulacağını sanır, en azından bu yaşamdaki cezasından. Herkes memnun, önce dünyada rezilliği ardından ateşi boylar. Şimdilik her iki kampı tek kılavuzda tatmin edebilecek bir dâhi yorumcu örneği veremiyorum ama her kamp için yazılan ayrı ayrı açıklayıcı kılavuzların örneği verilebilir. Tasavvuf önderlerinin yazdıkları herhalde en iyi örneklerdir. Hümanistlerin tasavvufu çok sevmelerinin, hatta tasavvufçulara "hümanist" demelerinin nedeni budur. Yaşar Nuri Öztürk'ün kaybolmuş kalabalıkları deizme çağırması küçük bir örnek olabilir. İlmihal kültürü küçük bir örnek olabilir. Kuran'ın yeterli ayrıntıya sahip olduğu konusunda diretenler, şu anda okumakta olduğunuz gibi açıklamalar elbette yapacaklar. "Kuran yeterliyse sen bunca kitabı niye yazıyorsun" demeyin; bu açıklamalar Kuran'ın ayrıntılandırılması değildir. Onun sınırları içinde kalarak ulaşılabilecek yargıların açıklamasıdır. Hani "yasa yeter, yönetmeliğe gerek yok" diyen bir mahkeme yargıcının gerekçeli karar metni gibi düşünebilirsiniz. Gerekçeli karar metni bir yönetmelik değildir, yönetmelik yerine geçmez, saf yasayla o yargıya nasıl ulaşıldığını açıklar.

28 "Madem Kuran Yeter, Kurancı Yorum Kitapları Niye Var?"

Ömer Seyfettin'in Kaşağı öyküsüne benzeterek anlatayım. Kaşağının, atın ne olduğunu bilmeyen biri "bu öyküyü anlamak için bu öykü yeter" demesin mi? Kaşağının ve atın ne olduğuna sözlükten, ansiklopediden bakacak olması bu öyküyü anlamak için kılavuz kitaplara gerek duymasını gerektirmez. Seyfettin'in bu öyküde ne anlattığını Seyfettin'e yakıştırılan başka sözlerle açıklamaya çalışan, üstelik bunu yaparken Kaşağı'nın içeriğiyle

çelişen deliller sunan kişilerin olduğunu düşünün. Bu yorumları çürütmeye çalışmak için bir şeyler söylemek gerekmez mi? Kaşağı'da aslında neyin anlatıldığını yine öykünün içinde söylenenlere gönderme yaparak açıklayan biri boş bir iş mi yapmış olur? Öykünün içinde dilsel ve mantıksal şifreler bulunması, bu öyküyü belli bazı kitaplara ve belli bazı kişilerin açıklamalarına muhtaç mı yapar? At kullanmayan bir topluma atı anlatmak gerekmesi, bu öykünün kendini anlatamadığı anlamına mı gelir? Bunların üstüne bir de Seyfettin'in öykülerini sabote eden, yani bunların anlaşılmaması için çalışan kalabalıklar türediğini düşünün. At, kaşağı, seyis, ahır gibi kilit sözcüklerin anlamlarının çarpıtıldığını düşünün. Bunun nasıl yapılabileceğini açıklamaya gerek yok. "Kuran Yeter" kavramını anlamayanlar aslında işlerine gelmediği için anlamazdan geliyorlar. Yettiğini düşünsün veya düşünmesin, Kuran'ı birazcık çalışmış olan kişi Müslüman bir toplumda yoğun olarak Kuran yorumu üretileceğini, hatta bu işin soluk almak, yemek yemek kadar doğal ve sürekli bir iş olacağını bilir. Aslında Türkiye'de ve dünyada neden bu kadar az Kuran yorumu olduğunu sormaları gerekirdi ama o farkındalık düzeyine eremediler.

29 Tasavvuf ve Hadis Yakınlığı

Tasavvuf öğretilerini savunan söyleme baktığımızda hadislere yoğun olarak başvurulduğunu, hatta hadisişerifle yetinmeyip "kutsi" hadislerin anıldığını görüyoruz. Buraya kadar hadislerin gerçek dışılığını büyük oranda kanıtlarıyla ortaya koydum. Hem savımı güçlendirecek bir belirti olarak hem de Peygamber'in örnekliğini Kitap'ın dışında aramanın yanlışlığını göstermek için günümüzdeki tasavvuf öğrencilerinin düştükleri hatadan kısaca söz edeceğim.

Tasavvuf, kökeni, kaynağı kesin olarak bilinmeyen bir öğretidir. Hatta öğreti sözcüğünü hak etmeyecek denli katışık, karmaşık ve dağınık bir bilgi ve deneyim yığınıdır. Belli bir kökeni olmadığı gibi tasavvufçuların kendilerinin bile tasavvufun pek çok yabancı kültürden etkilendiğini itiraf etmeleri bir sarı bayraktır. Bu etki, tasavvuf bilgisini fazladan bir temkin ve kuşkuculukla karşılamamızı gerektirir. Tasavvufta kişisellik ve öznellik yoğundur. Tanıma ve formüle dökülemeyen deneyime yoğun olarak dayanılır. Tasavvufa göre Kuran yetmez, ama yanına eklenmesi gereken şey kitaplar değil, kılavuz kişilerdir. Bu demektir ki tasavvuf yoluna girmek isteyen kişinin önünde bir ders kitabı, bir müfredat, iyi tanımlanmış bir eğitim programı yoktur. Öğrencinin önünde neredeyse yalnızca esin verici kişilik örnekleri vardır. Bu örneklerin hemen hepsi eskiden yaşamıştır. Bu durum tasavvuf öğrencisini tıpkı hadislerde olduğu gibi bölük pörçük, aktarım zincirleriyle aşınmış ve nesnel bir doğrulama mekanizması bulamadığı bir bilgi yığınıyla baş başa bırakır. Tasavvuf öğrencisi bu yaklaşımda bir sorun görmeyince hadislerde de bir sorun görmeyecektir. Benzer biçimde, hadislerde sorun görmeyenler tasavvufa açık kapı bırakacaklardır. Müslüman halk kültüründe çoktan dışlanmış ve unutulmuş bulunan felsefeden veya sistemli düşünme bilgisinin nimetlerinden payını almış bulunanlar ise her iki bilgi kapısından aynı gerekçeyle uzak dururlar: **Bunlar bağlamını yitirmiş sözlerdir.** Söylenmiş olduklarını varsaysak bile bu sözleri doğru yapan ortamı ve koşulları bilmiyoruz. Tasavvufun içsel deneyime dayanıyor olması zaten başlı başına bir zorluktur. Bunun üzerine aradan geçen uzun zamanın ve aktarım zincirlerinin tozu da eklenince anlaşılmaz ve dolayısıyla yol gösterici veya esin kaynağı olarak işe yaramaz bir sözler yığınıyla karşı karşıya kalırız. Aynı şey tasavvuf sınıfına sokulmayan eski Uzakdoğu veya

Yunan bilgelerinin sözleri için de kısmen geçerlidir. Tıpkı hadislerde olduğu gibi "sahih" olan ve olmayan rivayetler okuruz. Tıpkı Kuran'ı ve birbirini yalanlayan bolca hadis bulabildiğimiz gibi araştırmamızı sürdürdükçe birbirini tekfir eden tasavvuf önderleri buluruz. İddialar arasında gerçekliği aramak samanlıkta iğne aramaya benzer. Bir süre sonra bakarız ki bu araştırmaya tükettiğimiz zaman ve emek Kuran'ı incelemekten eksilttiğimiz zaman ve emek olmuştur ve geri dönsek bile zarar çoktan gerçekleşmiştir.

30 Hadis Savunucuları İslam'ı İyi Savunamazlar

Çünkü "Peygamber Sünneti"nin sınırlarını ve anlamını kesin belirleyen bir metin yoktur. Oysa Kuran'ın metni bellidir. Anlamı üzerindeki tartışmalarda hakem metindir. Metnin çokanlamlılığını beğenmiyorsanız bile en azından başının, sonunun belli olduğunu teslim edin. Bu bakımdan Kuran geceyle gündüz gibi farklıdır hadislerden. Peygamber Sünneti İslam'ın iki parçasından biri olduğunda, İslam'a yapılan saldırıların iki hedefinden biri olur. Anlamı ve sınırları belirli olmayan bir şeyi saldırılardan ve eleştirilerden korumak zordur. Sözgelimi "yaşayan Sünnet" eleştirildiğinde, yani Müslüman toplumun yapıp ettikleri eleştirildiğinde buna nasıl karşılık verilecektir? Bulanık, dipsiz bir kuyuya dalınacaktır ve sonu gelmeyen tartışmalara girilecektir. Çok basit bir örnek vermek gerekirse Allah'ın "*ekber*"liğine bir eleştiri getirildiğinde Müslümanların buna karşı bir savunma oluşturmaları çok zordur. Kuran'da "*ekber*" yoktur. Türkçesiyle, Allah'ın "daha büyük" diye bir adı yoktur. Oğlanların sünnet edilmesinin çoktanrıcı Mısır'ın bir geleneği olduğu ortaya konduğunda Müslümanlar kendilerini neyle savunacaklar? Bunlar Müslümanların yumuşak karnı diyebileceğimiz çok basit açıklarıdır ama düşmanlar şimdilik bu kanatlardan saldırmıyorlar. Bu bilgiler şimdilik ne Batı'da ne Müslümanlarda yaygın bir rahatsızlık olmadı. Ama saldırdıkları yerler var. Sözgelimi Muhammed'i art niyetli bir politikacı olmakla suçlarken neredeyse yalnızca onun uyduruk biyografisini kullanıyorlar. Kuran'ın metnini kullanıyor gibi görünüyorlar ama aslında onun metninin bütünüyle dışında olan biyografiyi ve iniş sırasını kullanıyor ve "Muhammed Mekke'de zayıfken barışçıl ve mülayim sureler yazdı, Medine'de cemaatini kurunca ültimatom veren, saldırmayı buyuran sureler yazdı" diyorlar. Bu saldırıya hadislerden diledikleri yardımı da alıyorlar. İşte bu gibi saldırılara Sünnet'e ve hadise sarılarak karşılık verilemez. Doğru tutum şudur: "Biz yalnızca Allah'ın elçisini, yani Kuran'ı savunuyoruz. Ona başka bir kitabı ortak koşmuyoruz. Ona atılan iftiralar, efsaneler ve tarih hipotezleri bizi bağlamıyor. Onun bizim savunmamıza da gereksinimi yoktur, bunu ancak kendimiz için, acıdığımız insanlar için yapıyoruz. Gerçeğe saldırmayı bırakırsanız bunun yararını siz görürsünüz. Gerçeğin ne bizim savunmamıza ne de sizinkine gereksinimi vardır." Müslümanlar bu tutumu benimsediklerinde dinlerine karşı yapılan propagandanın onda dokuzu kurur. Buna göre kimin bilerek veya bilmeyerek "İsrail'in çıkarına" çalıştığını kendinize yeniden sorun lütfen.

31 Kişileri Tanrılaştırmanın Gözden Kaçan Sonucu

Telaşlanmayın, hadisseverlerin Muhammed'i Allah'a ortak koştuklarını öne sürmeyeceğim. Tanrılaştırmayı mecaz anlamda kullanıyorum. Yani insan olmaktan çıkarmak, hiç kimsede görülemeyecek olağanüstü pek çok özelliği aynı anda taşıdığını öne

sürmek anlamında. Öyle ki, aşırı yüceltilen bu kişileri tanımlamak için "dahi", "kahraman" gibi sözcükler yetersiz kalıyor. Bir öndere gerçekte sahip olmadığı özellikler yakıştırmak o önderi izleyenlere zarar verir. Bu aynı zamanda o önderin ilk yoldaşlarına da haksızlıktır çünkü aslında onlar, yani arkasından giderek ona büyük değer biçmiş olanlar büyük bir iş başarmışlardır ama bu başarı salt önderin abartılı gücünün sonucu gibi gösterilmektedir.

Mustafa Kemal örneğini bu ülke iyi bilir. Ne başardıysa yardımcıları sayesinde, doğrularına ve ülkülerine öyle veya böyle ikna olmuş kişiler sayesinde, hatta kendisini hiç tanımamış ama buyruğunda çalışmış, buyruğuyla ölmüş kişiler sayesinde başarmıştır. Ve fakat onu tanrılaştıran bir kesim her başarıyı onun kişisel becerilerine bağlayarak onlara çok ayıp eder. Bu basit bir ayıptan çok fazlasıdır. Bu ülkenin çocuklarının özgüveni kalmadı. Çünkü o yıllarda her ne güzellik yaşandıysa tek kişilik bir çalışmanın eseri olduğu onlara belletildi. Onlar da "demek ki bizde bir numara yokmuş" dediler ve kurtulmak için bir Mustafa Kemal daha beklemeye başladılar. Gelmeyeceğini düşünenler batan gemiyi terk etmekten başka bir çözüm düşünemez oldular. Bunun ne büyük bir moral çöküşü olduğunu anlatmaya sözcüklerim yeterli gelmez. Oysa "bunu sen başardın, senin baban, deden başardı" mesajı alsalardı bu özgüven kazandıran, güç veren bir aşılama olurdu ve bugün geleceğe daha umutla bakan, mücadele gücü ve hırsı olan bir toplumumuz olurdu. Ne ironiktir ki tanrılaştırılan bu adamın gençliğe seslenişi olarak bilinen kısa metin en küçük bir "ben başardım" iması içermiyor, tersine "başarabilirsin, önder bekleme" diyor. Mustafa Kemal'i gerçekte olduğundan büyük gösterme işini bu toplumu sabote etmek için bilerek yapan da var ama çoğunluk farkına varamıyor.

İsa Peygamber tanrılaştırılarak kendisine haksızlık edilen önderlere bir başka örnek olabilir. İncil'lere inanacak olursak bu kişi Yahudilere ve Yahudi olmayanlara ahlaki öğüt vermiş, onları bozuk Tevrat'ın hakikisini veya onun doğru yorumunu izlemeye çağırmış bir kişidir. Dört İncil'in her birinin son bölümlerine kadar edinilen bu izlenim Kuran'a aykırı da değildir. Son birer, ikişer sayfada ve özellikle kitap sırasına göre dördüncüsü olan Yuhanna'da öykü biraz fantastik bir özellik kazanır ve bu adamın ölüp dirildiğinden söz edilir. Bu son anormalliği öyküde nereye oturtacağımızı sorar ve kendi senaryolarımızı yazar, sorunu çözeriz, bu ayrı konu. Ama bu son anormalliği görmezden gelerek okuduğumuzda İncillerin İsa'sı tıpkı Eski Ahit'in peygamberleri gibi bir peygamberdir. Evet, "mucizeleri" vardır ama Eski Ahit peygamberlerinin de mucizeleri vardır. Bu karakter biraz da sonradan yazılan ve Dört İncil'e eklenen kitapların etkisiyle "tanrının oğlu" sayılmıştır. Bu, kendisine ve yoldaşlarına yapılan büyük bir haksızlıktır. Birincisi; bu kişi yarı tanrı olduğu anda onun ahlaki mesajı ikinci plana düşer. Adamın bir yönergesi var, "şöyle şöyle davranırsanız Allah sizi bağışlayacak" diyor. Konsillerin ve Kilise'nin yaptığı gibi "bu kişinin tanrı olduğunu kabul edenler bağışlanacak" dediğinizde bu mesajı örtmüş veya hafifletmiş olursunuz. Bu hem onun büyük sıkıntılara girerek verdiği emeklere hem de onu bugün izlemesi olası kişilere yapılmış bir haksızlıktır. Nitekim kilise Hristiyanlığı "inanmak" diye bir şey icat etmiştir, "yapmak"ı bastırmıştır. Bugün Müslümanlar olarak biz bile birkaç delinin kuyuya attığı bu taşı çıkarmakla uğraşıyoruz. Dahası; bu kişiye tanrılık yakıştırmak onun öğretisinin yayılmasını sağlamış olan ilk yoldaşlarına haksızlıktır. Bu yoldaşları onu izlemeye ikna eden şey onun "mucizeleri" veya tanrılığı değildi. İsa'nın ilk izleyicileri onun Tevrat yorumlarına hayran kalan, onun öğretisini tutarlı bulan kişilerdi. Bunlar Tevrat'ı çalışıp duran ama ondaki çelişkileri çözemeyen, belki İsa onları uyandırana kadar çelişkilerin farkında bile

olamayan ama gerçeği, tutarlılığı, güzelliği arayan insanlardı. İsa'yı tanrı yapmak bu öyküyü hepimizin kendimizi onların yerine koyabileceğimiz insani bir öykü olmaktan çıkarır, Yüzüklerin Efendisi'ne veya Harry Potter'a çevirir. İsa'nın ilk bağlılarını da bir illüzyon gösterisi izlemiş ve kanmış avanaklara indirger. Oysa bu kişiler İsa'yı dinlemiş, tıpkı İsa'nın yaptığı gibi Tevrat'ı çalışmış, Tevrat'ı ve İsa'nın yorumlarını anlamış, anladığını uygulamış kişilerdir. İsa'nın örnekliğini izlemişlerdir. Bugün Hristiyanların İsa'nın veya havarilerin örnekliğini izleyebilmeleri gerekir ama mitoloji onlara bu mesajın ulaşmasına engel oluyor. Böylece çok farklı yönlere dağılıyorlar, gerçeklikten uzaklaşıyorlar. Bozuk İncil'leri okuduğumuzda orada anlatılan ahlaki önderi görebiliyoruz. Gerçi epey bir parazit var, bir sahnede havrada vaaz veren adam bir sonraki sahnede biletsiz gösteri yapmaya başlıyor ama mesajı parazitten ayırt etmek olanaklı. Hele elimizde Kuran varsa daha da kolay. Hele hele Kuran'a da parazit karıştırma girişimlerinin en az birine uyanmış isek daha da kolay. Allah kendisi için bir şey istemez. Allah'ın egosu yoktur. "İsa'ya oğul demeyin" (4:171) diyorsa bu, insanlara, Hristiyanlara zarar verdiği içindir, Allah'ın ağırına gittiği için değil. Ona "oğul" demek, "tanrı" demek, onu olduğundan büyük göstermek onu örnek almayı ve izlemeyi olanaksız kıldığı için kötüdür.

İşte bugün gelenekçi söylemde Muhammed'in "örnekliği" adı altında yapılan, sonuçlarından biri bakımından Mustafa Kemal'e veya İsa'ya yapılandan çok da farksız değildir. Bu sonuç, o kahramanı izleme niyetinde olan insanları gerçekçilikten uzaklaştırmak, özgüvenlerini düşürmektir. Türk genci Mustafa Kemal'in olağanüstü biri olduğuna inanırsa onu örnek alamaz ve batan gemiyi yüzdürmeye çalışmak yerine kaçmaya çalışır. Hristiyan İsa'nın doğaüstü güçleri olduğuna inanırsa onun ahlaki mesajını izlemek yaşamının tek amacı haline gelemez, "inanıyor" olmakla avunur. Müslüman, Muhammed'in Kuran'ı bizim yaptığımız gibi çalışarak anladığına inanamazsa, ona sürekli olarak kopya (*gayri matluv* vahiy) verilmiş olduğuna, normalde hile sayılacak bir istihbaratın ve doğaüstü olayların eşlik ettiğine ve bu yolla başardığına inanırsa onu örnek alamaz. Hadis ve Sünnet savunucuları, kendi öne sürdükleri amacı bu nedenle gerçekleştiremezler.

Bakın, Cin Suresi'nde "Hayranlık veren Kuran'ı dinledik" diyorlar (72:1). "Nebi şöyle karizmatik bir adam, böyle mucizeler yaptı, gelecekten haberler verdi, falımıza baktı, bizi büyüledi" demiyorlar. Bütün odak okunan sözde. "Hayranlık veriyor" dedikleri kesinlikle Nebi değil, Nebi'nin okuduğu Kuran. Doğruya eriştiren Nebi değil, onun okuduğu Kuran. Demek ki aynı şekilde kim okusa aynı etkiyi yapacak. Bunu inkar etmek Kuran'ı inkar etmektir. Cinler bunları söyledikten hemen sonra kendi günahlarının derdine düşüyorlar, Nebi'yle ilgili tek söz yok. İşte bu, onu dinlemeye gelip de teslim olan herkesin durumunu gösteren bir örnektir. Evet, **dikkatleri Kuran'dan Sünnet'e yöneltmenin sonucu Nebi'yi örnek alamamaktır!**

32 “Hadis aktarıcılarına güvenmiyorsunuz da Kuran aktarıcılarına nasıl güveniyorsunuz?”

Hadis savunucularının çoğunun başvurduğu bu uslamlama çok önemli bir şeyi gözden kaçırıyor: Kuran’a onu bize ulaştıranlara güvendiğimiz için değil, kendisine güvendiğimiz için güveniyoruz. Kuran’ın metnine güveniyoruz, kişilere değil!

Belki de hadis savunucularının bu temel ayrıma sahip olmamalarına şaşırmamak gerek. Çünkü bugün aktarmayı, kopyalamayı, yaymayı ve yaşatmayı sürdürdükleri rivayetlere inanacak olursak Muhammed, kişileri ve toplulukları Kuran’la değil, karizmasıyla ve mucizeleriyle ikna etti. Her siyer kitabında bulabileceğimiz bu örneklerden birkaçını “Hz. Muhammed’in Hayatı” yazılarımda verdim. Kuran’a güvenmiş birinin bu öykülerden rahatsız olması gerekir. Çünkü bu öykülerde Kuran, olmasa da olur bir figüran rolündedir. Sanki çağrıyı yapan Allah değildir, Muhammed onun elçisi değildir de Muhammed kendi karizmasıyla, kendi iradesiyle, kendi hırsıyla bir reform seferberliğine çıkmıştır, bu nedenle kendi becerilerini kullanmaktan başka bir olanağı olmamıştır (ateistlerden tanıdık geldi mi?). Benzer durumu namazın sözde tarihçesini anlatan gelenekçi kaynaklarda da görürüz. “Cahiliye Arapları namazı biliyorlardı” iddiasına göre *salât*ı *salât* yapan Kuran değildir. Bu kavramlaştırmaya göre Kuran veya onun yerini alabilecek bir elçi sözü hiç olmasa da yapılan işe *salât* denebilir. Öyleyse *salât*, içine konan her şeyi taşıyabilen bir boş kap oluyor. Demek ki bizim onun içini Kuran’la dolduracak olmamız zorunlu değil, rastlantılara kalmış, arızî, mümkün, olmasa da olur bir durum. Tam olarak Kuran’ı figüran yerine koymaları nedeniyle gelenekçiler Yahudilerin ve Hristiyanların dua törenlerine namaz diyorlar ve bunların Müslüman *salât*ından farkını ortaya koyamıyorlar. Oysa neredeyse hiç ilgisi yoktur; biri sözlü yakarıştır, öbürü vahiy çalışması.

Kuran’ın yazarı A olsun. Hadislerin yazarları ise B, C, D… Hadisleri yasa kaynağı olarak görenler, B’yi, C’yi, D’yi güvenilirlik sınamasından geçirirler, bu, “hadis usulünün” bir parçasıdır. Oysa Kuran’ı yasa kaynağı olarak görenler A’yı güvenilirlik sınamasından geçirmezler. Onlar metni güvenilirlik sınamasından geçirir, onun yazarının A olma olasılığını değerlendirirler. İkisi farklı yaklaşımlardır, farklı arayışlardır, farklı mantıksal işlemlerdir.

Muhammed, “Kuran’ı ben yazmadım, ben onun yazarının elçisiyim” demiştir. Aynı şekilde Kuran yazmanları ve çoğaltıcıları “bunu biz yazmadık, biz Muhammed’in elçileriyiz” derler. Bu ikisi birbiriyle çelişen önermeler değildir. Bu nedenle Kuran’ı okuyan kişinin yazmanlara veya Muhammed’e güvenmesi gerekmez. Metnin kendisine ikna olur veya olmaz. İkna olanlara “Müslüman” diyoruz. Oysa hadiste böyle bir durum yoktur. Hadisler Muhammed’in **Kuran dışındaki sözleri** olma iddiasındadır. Bu demektir ki hadisin okurunu ikna edebilmesi, siyer öykülerindeki sahte Muhammed’in karizmasının ve mucizevi yeteneklerinin bugünkü karşılığıdır. Hatta şunu bile söyleyebiliriz: Hadislerin ikna başarısı, Kuran’ın başarısızlığı kadardır. Bence bunu herkes kendi vicdanında tartsın ve kendisini iknada neyin başarılı olduğunu sorsun.

33 Hadis "İlminden" Çıkış Yok

Hadis usulüyle ve hadis ilmiyle ilgili ansiklopedik düzeyde bilgi şudur: Hadisler hem aktarım zincirleri bakımından hem içerik bakımından sınanırlar. Ve fakat uygulamada yalnızca birincisi olmuş, ikincisi boş verilmiştir. Şimdi tarihsel belgelere dayanarak bunu kanıtlamaya çalışmayacağım, buna hiç gerek yok. Çünkü mantıksal kanıt dağ gibi gözümüzün önünde. Medrese ve ilahiyat hocaları içinde hadis uzmanları vardır. Bunlar Kuran uzmanlarından veya kelam uzmanlarından veya tefsir uzmanlarından farklı kişilerdir. Oysa hadisi içerik bakımından sınamak için önce Kuran'ı bilmek gerekir. Ama bunlar Kuran uzmanı değiller, bu işi nasıl yapıyorlar? Bu işi en iyi yapacak kişiler hiç hadis çalışmamış ve ömürlerini Kuran'a adamış kişilerdir. Hadisi değil herhangi bir şeyi Kuran'ın tartısında tartıp hakkını verecek olanlar onlardır. Ki ömrünü adamak şöyle dursun, birazcık yoğunlaşarak, ciddiye alarak Kuran çalışmış kişiler bunun ne boş bir iş olduğunu kısa sürede anlayıp kalıcı olarak vazgeçerler. Biraz da kısır döngü olarak böylece hadis ilmi, ancak Kuran'dan habersizlerin uğraşacağı bir alan olmaya mahkum olur.

Hadis ilmini yerden yere vuracak malzememiz bol ama asıl söyleyeceğim o değil. Hadislere gösterilen ilginin en büyük zararı Kuran'a ayrılacak sınırlı zaman, enerji ve dikkat sermayesini hadislerin emmesidir. Ben bunu ateizmi çürütme çabasına benzetiyorum. Ateizm misyonerleri, Müslümanların onları ciddiye almalarını, onlarla tartışmaya girmelerini isterler. Müslüman bu çağrıya karşılık verdiği anda zokayı yutmuştur ve rakip sahada oynamaktadır. Onlarla tartışmanın maliyetine bile değmeyecektir. Hadisleri okumanın, ayıklamanın, yorumlamanın maliyetine değmez. Çağrıya bir kez olumlu karşılık verdiğinizde bu maliyete katlandınız, sermayeden yediniz demektir. Benim bu sermayeye kısmen katlanmış olmam başkalarını uyarmak içindir (aslında hadisleri çürütmek için herhangi bir araştırma yapmadım, bulgular başka şeyleri araştırırken karşıma çıktı). Hadislerin bir tarih konusu olarak ait oldukları yere iade edilmeleriyle bu uyarı gerekliliği ortadan kalkacaktır. Aslında söylemek istediğimi atalar özlüce söylemişler: Bir deli bir kuyuya bir taş atar, çıkarmak için kırk akıllı kırk yıl uğraşır. Ben şunu ekleyeyim: O deli ateşe varır, taşı çıkaran akıllılar da Bahçe'ye.

34 Karataş Hadisi

Aslında hadis kavramını özetleyen şey, Karataş (*Hacerül Esved*) hadisidir. Kuran'a hiçbir şekilde uyumlulaştırılamayacak, apaçık aykırı bu öyküyü kabullenebilen bir zihin ve vicdanın tutarlıyla tutarsızı ayırt edebileceği varsayılamaz. O taş bütün bir hadis külliyatını temsil eder. Muhammed'in hadislerle ilişkisi neyse o taşla ilişkisi odur. Çoktanrıcı kültürün sayısız kalıntısı o taş için düzülen öyküde olduğu gibi İslam şemsiyesi altına sokulmaya çalışılmıştır. Ömer'e yakıştırılan söz ise bu yoz ve yıkıcı öğeleri açıkça reddetmeye vicdanı yetmeyen veya iktidar tehdidi ve can korkusuyla gerçeği söylemeye çekinenlerin bulmaya çalıştıkları sözde ara yolların örneğidir. Oysa gerçekle sahtenin arası bulunmaz. Gerçek, onu tanıyan tek kişi bile olmasa gerçekliğinden bir şey yitirmez.

35 Çoğunluk Olmanın Zehirli Sıcaklığı

"Ümmetim batıl üzere icma etmez." Ünlüdür bu hadis. Bir de şuna bakalım:

"Quod semper quod ubique quod ab omnibus fidelibus."

Bu da Katolik Hristiyanların ilkelerinden biri. Türkçesi: "Her yerde her zaman herkesçe bağlı olunan." Farklı seslerin duyulması karşısında kafa karışıklığı duyuluyor ise çoğunluğun dediğinin doğru olduğu ilkesidir. Bu çoğunluk elbette modern anlamda demokratik çoğunluk değil, bilginlerin çoğunluğu olacak. Bu da Müslüman kültüründeki *icma*nın bugün gelenekselcilerce anlaşılan biçimine, yani "alimlerin" sayısal çoğunluğuna körü körüne bağlılığa çok benziyor. Hristiyanlıktan Müslüman kültüre geçtiğini iddia etmiyorum. Bu, yanılgıda benzerliktir.

Gördüğünüz gibi yine karşımıza otorite çıktı. Otorite safsatalarının çeşitleri var, biliyorsunuz. Çoğunluk safsatası bunlardan biri. Bir diğeri yetkin olmayan otorite. Şimdi kurumsal hiyerarşide hiç kimsenin yetkin olmadığını öne sürecek değilim. Ama uzmanların, konum sahibi kişilerin bu konumlarından kaynaklanan yanlılıkları olur. Bunların ayırdında olmak gerekir. Mustafa Öztürk'ün kitaplarını incelediğim yazıda buna "uzman yanlılığı" adı vermiştim. Kalabalık olmak güzel şey. Güçlü olmak güzel şey. Hiyerarşidekilere güvenmek güzel şey. Uygar toplumda herkes bunlara arkasını yaslayıp vicdan muhasebesi yapmayı bırakmakla sınanıyor. Ya kalabalık olarak yanlış bir iş yapıyorsan ezilen azınlıkların çığlıkları kalabalığın onaylayıcı uğultusundan duyulmuyorsa? Ya güçlü olduğun için senin için de değerli olabilecek şeyleri kırıp döküyorsan? Ya önde gelenler emanet karşısında şımardılarsa? Peşin hükümlü yanıtlar vermeyelim ama soralım, sormayı unutuyoruz. Uygarlığın getirdiği işbölümü ve sonunda rahatlık, sağkalım dürtülerimizi köreltiyor. Yalnızca maddi değil ahlaki olarak da.

36 "Bunlar Hep İsrail'in Oyunu…" Tam Olarak Neler?

Hadislerin Yahudi Kökeni yazımda kaynağının Yahudi kitapları olduğu besbelli olan Kuran'a kesinlikle aykırı hadislere örnekler verdim. Bunları ben keşfetmedim, bu mesele "İsrailiyyat" olarak zaten biliniyor. Yani hadislerin pek çoğunun Yahudiliğin uydurması olduğu biliniyor. Bugün İsrailli veya Batılı Yahudi politikacıların Müslümanları nasıl yargılayıp mahkum etmeye çalıştıklarını dikkate alırsak tarih çizgisinde ortaya şöyle bir resim çıkıyor:

> Bir takım Yahudiler, İslam'ı sabote etmek için hadis uydurdular ve bu uydurukların ana akım İslam yorumuna girmesi için çalıştılar. Sonraki Yahudiler, bir takım atalarının uydurdukları bu hadislerdeki soykırımcılık, sübyancılık, saldırganlık gibi öğelerle Müslümanları suçladılar.

Yani ellerine üstüne "Müslüman" yazdıkları bir çorabı geçirdiler, bunu kukla gibi oynattılar. Sonra da bu çorabı göstererek "bakın Müslümanlar ne tehlikeli insanlar" diye tepelerine bindiler. Aynısını daha önce Hristiyanlara da yaptılar. Hristiyanlık Yahudiliğin devamıdır. Kurucusu olan Pavlus, İsa'yı "tanrının oğlu" yapan bir hahamdır. Yani Hristiyanlık hahamların kendi elleriyle yazdıkları dinin devamıdır. Bugün Hristiyanlığın dünyanın en saçma inancı olduğu propagandasını açık ve gizli olarak yapan da

Yahudilerdir. Şablon aynıdır. Aynı tuzağa tekrar tekrar düşmemek için şablonu iyi öğrenmek gerekir.

Propagandaları başarıya ulaşıyor. Kilise Reformu sonrasında maddeciliğin ve hazcılığın dibine vuran Batılılar Kitabımukaddes'in, yani hem Eski Ahit'in hem de Yeni Ahit'in elçi sözü olduğu düşüncesini iyice terk ediyorlar. Marvelous Quran kanalının yorumcusu Hany Atchan'ın da işaret ettiği[65] üzere bu dönüp dolaşıp yine Müslümanları vuracak çünkü Müslümanlar "Kuran'ın önceki kitapları onayladığı" yanılgısına düştüler.[66] Kuran Kitabımukaddes'i onaylamışsa ve akılcı bir okumayla Kitabımukaddes'in saçma şeyler anlattığı anlaşılıyorsa, arkeolojik ve tarihsel bulgular da saçmalık izlenimini güçlendiriyorsa Kuran da aynı sanık sandalyesine oturtulacak demektir. Bazılarınız "o kadar da değil" diyecek ama "Kuran'ın önceki kitapları tasdik ettiği" iddiası Yahudilerin çıkarınadır, bu nedenle Müslüman olmuş görünen hahamların bu iddiayı güçlendirmeye çalışacaklarını kestirmek zor değildir. Çünkü öncekileri onaylaması demek, Kuran'ın basbayağı gereksiz bir kitap olduğu veya en azından Yahudiliğin hakiki ve orijinal din, sonrakilerin de onun taklidi veya en hafifinden "devamı" olduğu anlamına gelir. Bu kadar düz mantıksal çıkarımları yapamayanlar kalkıp hadis inkarcılığının "İsrail'in oyunu" olduğunu söylemesinler, ayıp ve gülünç oluyor.

37 Daniel W. Brown'dan Notlar

İslam Düşüncesinde Sünneti Yeniden Düşünmek (Rethinking Tradition In Islamic Thought) kitabında Brown bu tartışmada dikkate alınabilecek bazı şeyler söylüyor. Şerh düşmeden aktarıyorum. Burada yazarın görüşlerini savunmaya çalışmıyorum, yalnızca bu konuda içtenlikle doğru yargıyı arayanları dikkate almaları gereken yorumlarla tanıştırıyorum.[67]

1) "İlk Müslümanlar Muhammed'in yoluna/Sünnet'ine sözgelimi halifelerin veya sahabenin yolları/Sünnet'leri üzerinde bir öncelik vermediler. Sünnet sözcüğü Muhammed'e özgü değildi. Dinsel yasanın kaynağı hakkında katı ayrımlar yoktu. Sözgelimi Muhammed'in Sünnet'inin yasa kaynağı olarak kullanılabileceği somutlaşmamıştı." (s.9)

2) 18. Yy'da çevrelerindeki toplumun çürümesi nedeniyle Müslüman reformcular soruna orijinal kaynaklar olan Kuran ve Sünnet'ten ayrılmak tanısı koydular. Sayed Ahmed Khan, Hristiyan kutsal kitabıyla Sünnet arasında kurduğu benzerliği "hadis eleştirisi" terimini İncil'e uygulayarak güçlendirdi. Kitabımukaddes'teki tutarsızlıklar ve bozulma onun genel karakterini açığa çıkararak, hakiki vahyi ve aktarıcının düştüğü notları metin içinde ayırt ederek açıklanabilir ve düzeltilebilir. Böylece, hem Kuran öncesi vahiy hem de Sünnet, Kuran'dan daha az güvenilirdir ve bozulmaya açıktır.

[65] "YT166 A Significant Threat to Islam and Why Your Children Are Not Immune to it" https://www.youtube.com/watch?v=8RhFaQxemT8

[66] "Tasdik"in gerçek anlamı ve Kuran'ın Tevrat ve İncil'le nasıl çelişip onları nasıl düzelttiğinin birkaç örneği için şu yazılarıma bkz: Hadislerin Yahudi ve Hristiyan Kökeni, Uzak Tanrı, Yahudi ve Hristiyan Kültürü.

[67] İngilizce orijinalinden çeviriyorum, Türkçe baskıda farklı olabilir.

Khan için Kuran'ın büyük mucizesi onun evrenselliğidir. İnsanın bilgisindeki artışa rağmen her kuşağın Kuran'ı güncel bulmasına çarpılmıştı. Kuran yorumları için hadislere fazla dayanmak bu evrensel ve ebedi niteliği riske atar. Hadis temelli yorum Kuran'ın anlamını belli bir tarihsel durumla sınırlar, böylece evrenselliğini örter. (s.44)

3) Kuran ile Sünnet arasında organik ilişki olduğu görüşüne meydan okumalar İslami düşünce tarihinde beklenmedik değildir. Şafi'nin bazı muhalifleri Kuran'ın her şeyi açıkladığını (16:89) ve yardımcıya gerek duymadığını öne sürdüler çünkü Şafi'nin merkezi savlarından birinin Kuran'ı müphemlikten kurtarma gereğiydi. Çekralevi, çalışmasını İslam'ın beş şart ve özellikle namaz/dua gibi bütün ayrıntılarının Kuran'da bulunabileceğini göstermeye adadı. Öğrencilerinden biri Muhammed Ramazan yalnızca üç namaz buldu. (s.46)

   Gulam Ahmed Pervez hadis vahyi temsil ediyorsa neden Allah'ın onu Kuran'ı koruduğu gibi korumadığını sorar. İki tür vahye neden bu denli farklı davranır? Kuransal vahiy söz konusu olduğunda Muhammed onun yazıda tam ve kusursuz olması için büyük çaba harcamıştır. Her sözcük hem belleğe hem kağıda işlenmiştir. Sözde vahiy içeren hadis ne yazılmış ne ezberlenmiş ne de toplanıp saklanmıştır. Örneğin zinanın cezası tanımlanmıştır ama alkol içmeye ceza belirlenmemiştir. Bu alkolün serbest olduğu anlamına mı gelir? Bu gibi aytınrılar Nebi'ye ve artçılarına Sünnet'i oluşturmak üzere bırakılmıştır. Allah'ın niyeti bu gibi ayrıntıları koşula göre değiştirmeye izin vermekti. Ama sonradan Müslümanlar Gayrimüslimlerin ve kendi içlerindeki aykırıların eleştirisine uğradılar: Kuran'da bulunmayan buyruklar önemliyse Allah bunları neden kendisi belirlemedi? Ve Nebi hangi yetkiyle Kuran'da bulunmayan yasaları uyguladı? Bu gibi sıkıştırmalara karşı anarşiden çekinen ulema Sünnet'in vahiy olduğu düşüncesini benimsedi. (s.54-55)

4) Sıdkî, Sünnet'in yalnızca Nebi zamanında yaşayanlar için geçerli olduğuna on kanıt sunar, bir kaçı: Nebi zamanında yazılmamıştır, sahabe korunması için hiçbir girişimde bulunmamıştır, harfi harfine aktarmamışlardır, Kuran'da yapıldığı gibi ezberlenmemiştir ve böylece kişiye göre farklı anımsanmıştır, Sünnet herkes için olsaydı insanlar onu dikkatle korur ve olabildiğince dolaşıma sokarlardı. (s.67)

   …Bu hadis Nebi'nin ve sahabesinin birbirlerinden farklı düşündükleri durumlar olduğunu ve vahyin daha sonra sahabeyi haklı çıkardığını gösterir. Ayrıca vahiyle ilgisi olmayan kararları sahabeyle birlikte vermesi gerekir. 8:67, 9:43, 66:1 gibi ayetlerde örneği var. Allah Muhammed'e her konuda ayrıntılı vahiy verecek idiyse neden sahabesine danışmasını buyurmuş olsun? (s.71)

5) Goldziher 19. Yüzyıl'ın tartışmasız en önemli hadis eleştirmeniydi. Hadisleri sistemli bir tarihsel ve eleştirel yönteme tabi tutan ilk akademisyendi. Çalışması 1896'da yayınlandı. Joseph Schacht'ın Muhammedî İçtihadın Kökenleri kitabı 1950'de yayınlandı. Goldziher gibi o da hadislerin hiç birinin veya çok azının Nebi kaynaklı olduğu sonucuna vardı. (s.85)

   Nebi'nin kendisi bile o sağken kendisi hakkında yalanlar yayanlar bulunduğunun farkındaydı. Bu, Buhari'deki bir hadiste açık edilmiştir. Sahabenin aralarında görüş ayrılığı ve tartışma olduğu belgelenmiştir. Örneğin Ayşe ve İbn Abbas'ın Ebu

Hureyre'yi eleştirdiği aktarılmıştır. Kimi sahabe kendisine ulaşan aktarımların gerçekliğini sorgulamıştır. Ömer iddiaya göre Fatima Bint Kays'ın bir aktarımından şüphelenmiştir. Ömer ayrıca üç sahabeyi hadis yaymasınlar diye Medine'den çıkartmamıştır. Ebu Hureyre Nebi'yle yalnızca üç yıl geçirmiştir ama en üretken hadis aktarıcısı olmuştur. Ebu Hureyre'nin kişiliği aleyhinde bol malzeme vardır, örneğin Ömer onu yalancılıkla suçlamıştır. Ayşe, Enes'i Nebi'nin sağlığında çocukken duyduklarını yaymakla suçlamıştır. Hasan Ömer'e ve Zübeyr'e yalancı demiştir.

Üçüncü Yüzyıl'da hadisler derlendiğinde hadis birikimi makul bir kurtarma umudu olmayacak kadar zarar görmüştü. Pervez bu durumla İncillerin bozukluğu arasında paralellik kurar. Müslümanlar İsa'nın ölümünden yüz yıl içinde kaydedilen İncillere güvenmiyorlarsa hadislere karşı ne kadar daha güvenmez olmalıdırlar? (s.90)

Araştırmacılar hadis sahteciliğinin muazzam bir ölçekte gerçekleştiğinde uzlaşıyorlar. Hadis bilimi bu soruna bir tepki olarak aşamalı olarak gelişti. Müslüman kaynaklar ilk düzenli hadis derlemesini Emevi kralı Ömer'in zamanına yazıyorlar. Böyle bir derleme günümüze ulaşmamıştır. […] Kimine göre hadis sahtecileri Nebi'nin zamanında bile etkindiler. Ömer'in halifeliğinde sorun o kadar ciddileşti ki hadis aktarımını bütünüyle yasakladı. (s.94, 96, 99)

6) Örneğin Ayşe, ölülerin yas tutan yakınlar yüzünden acı çektikleri hadisi hakkında (ki klasik hadis derlemelerinin çoğunda vardır) Kuran'dan alıntı yaparak 'hiç kimse başkasının günahını yüklenmez' demiştir ve bu hadisi aktaranların Nebi'nin sözünü yanlış yorumladıklarını öne sürmüştür. İtirazları hadisin derlemelere katılmasını hiç engelleyememiştir. (s.117)
7) Pakistan'da yargıç Muhammed Şafi tarafından çıkarılan bir mahkeme kararında hadis Kuran'ın altında sayıldı. Şöyle dedi: "Kuran Peygamber'e boyun eğilmesini talep ettiğinde bu onun kadar dürüst, sabırlı, içten, adanmış ve sakıngan olmak anlamına gelir. Yapıp söylediğimiz her şeyin bire bir onunki gibi olması anlamına gelmez çünkü bu doğal değildir ve olanaksızdır. Yapmaya kalkarsak yaşam kesinlikle zor olur." Ayrıca "her müminin Kuran'ı kendi okuyup yorumlama hakkı olduğunu, hiçbir yorumun bağlayıcı sayılamayacağını" ekledi. Bu yorumu nedeniyle görevinden çabucak alındı. (s.135)

38 "Kuran Yeter" Düşüncesi Zaman Geçtikçe Yozlaşacaktır

Yozlaşmaya başlamıştır bile. Kuran'ı çevirisinden daha bir kez okumamış olanlar bile "ben hadislere inanmıyorum, yalnızca Kuran'ı izlemek mantıklı geliyor" gibi şeyler söylemeye başladılar. Herkes her söylediğini ciddiye alarak söylemiyor elbette ama zaten bu da bir yozlaşma. Dinleyenler, duyanlar içinde bunu ciddiye alanlar var ve bu düşünce dünyamıza zarar veriyor. Hadisleri okumamış olmalarına değinmiyorum bile bakın, Kuran'ı okumamış olmalarına dikkat çekiyorum. Aslında Kurancılığı benimsediğini söyleyebilmek için her ikisinde de biraz zaman tüketmiş olmak, antiteze aşina olmak gerekiyor.

Her yeni düşünce akımı, her yeni davranış modeli yayıldıkça yozlaşma eğiliminde oluyor. Sosyal bilimlerin bu izlenimimi doğrulayan bulguları var. Elçilerin öğretilerinin yayılması

da böyle oluyor. İsa'dan daha önce söz etmiştim. İsa'nın öğretisi ve öğretiyi benimseyenler, kurumsal Yahudiliğe ve Roma paganlığına karşıt olma özelliğiyle baskıya ve saldırıya uğramıştır. Ve fakat Roma paganlığının ve Yahudiliğin tutarsızlığı o denli güçlüdür ki İsa'nın mesajına direnmek zordur ve minicik azınlık yavaş da olsa genişler. Bu azınlık sosyal bilimcilerin kritik kütle veya kritik eşik dedikleri bir orana ulaştığında yayılma hızlanır ve kısa sürede nüfusun çoğunluğu öğretiyi benimser. Mesaj Bizans İmparatoru'na kadar ulaşır, kendisi Hristiyan olur ve gerisini biliyoruz. Ve fakat bu öyküde yine herkesin bildiği çok önemli bir olgu vardır, o da mesajın yayılırken bozulduğudur. Hristiyanlık devlet dini olabilmiştir çünkü Roma paganlığına doğrudan karşıt bir öğreti değildir. Yayılmanın hızlanması, mesajın doğru iletilebilmesinin önünde bir engeldir de. Her zorlukla bir kolaylık vardır ve kolay gelen şey (Ar. *dunya, acele*) kalıcı (Ar. *ahira*, *beka*) olmaz. İsa'nın öğretisini benimseyen nüfusun zamana bağlı bir grafiğini çizecek olursak S biçiminde bir eğri elde ederiz (bunun Pareto İlkesi'yle birlikte açıklanabileceğini düşünüyorum). Bu grafiğin genel olarak Ortadoğu'nun ve fethedilen ülkelerin, özel olarak da İran'ın Müslümanlaşması için de çizilebildiği öne sürülüyor.[68] Ne var ki bu grafiğin düşey eksenine "İsacı nüfus" mu diyeceğiz, "Hristiyan nüfus" mu diyeceğiz, işte püf noktası burası. Öyle görünüyor ki başlangıçta İsa'nın mesajını izleyen nüfus, eğri dikleştiğinde Hristiyan nüfusa dönüşmüştür. Yani mesajın yayılma hızıyla mesajın sadakatle kopyalanma başarısı ters orantılıdır. Bildik "kulaktan kulağa" ilkesi. Yeni bir şey söylemiyorum, bunu sosyal bilimciler iyi biliyorlar ve bizim kuşağımız bunun somut örneklerini bir ömre sığacak zaman dilimlerinde gördü, görüyor. "Kadınlar Günü"nün ne olduğunu bilen, hatırlayan kalmadı örneğin. Eskiden bunu Türkiye'de yalnızca solcular bilirdi. Bir anda herkes bilir oldu ama anlamını, kökenini unutarak. Hristiyan bayramlarının seküler kutlama günleri sanılarak kutlanması da örnek verilebilir. Tam bugünlerde basın şirketleri oligopolü insan kaynaklı küresel ısınma temalı bir beyin yıkama kampanyası yürütüyor. Kısa süre sonra herkes küresel ısınmayı sözde biliyor olacak ama aslında hiç kimse bilmiyor olacak. Çünkü gayet derin bilimsel, hatta tartışmalı kökenleri olan bir bilgiyi halka yayamaz, tabana ulaştıramazsınız, olanaksızdır. Bunu ancak mesajı aşırı basitleştirerek yapabilirsiniz, zaten bu da hemen her zaman yozlaşma demektir. Hele bireylerin kendilerini bilmekle sorumlu hissetmediği bir kültürde (bkz. Uzmanlık Hurafesi yazım) bu yozlaşma kaçınılmazdır. Dayanaklar, kökenler, en basit uslamlamalar bile bilinmeden yeni bilgi sözde benimsenecektir, yani bir slogana indirgenecektir. Hristiyanlıkta bu olmuştur, "Müslüman oldu" diye bilinen kalabalıklara aynısı olmuştur. Nitekim "Kuran yeter" mesajına aynı şey olacaktır ve olmaktadır.

Muaviye ayarındaki ikiyüzlüler, şerefsizler, türlü politik çıkar kovalayan çeşit çeşit kişi ve öbekler yükselen her ne varsa ona tutunurlar. Amerika'da Ahl El Quran adında Kurancı grup var, Yahudilerle arası iyidir.[69] İnternette İngilizce yayın yapan Kurancı kişi ve öbeklerin çoğu modernist düşünceyi sünger gibi emmiş olduklarını görüyorum ki Kurancılar için doğru bir genelleme olacak gibi görünüyor. Kurancılık, küresel politik gündemin önünde bir engel olan İslam'ı zayıflatmak isteyenleri umutlandırıyor. Bakın bir Hristiyan misyoner örgütü Diyanet'in hadisleri ayıklama projesini nasıl yorumluyor:

[68] Richard W. Bulliet, Conversion to Islam in the Medieval Period, Harvard Universıty Press, 1979, The Curve of Conversion in Iran bölümü, s.16-32.

[69] https://web.archive.org/web/20251105043810/https://ahl-alquran.com/English/main.php

“Türklerin bu hadis ayıklama projesi İslam'ı akşamdan sabaha değiştirmeyecek. Ancak, Muhammed'in yaşamı ve kutsal metinlerin tarihselliği gibi ayrıntılı bir irdelemeden uzak tutulmuş tabu konuların eleştirel bir değerlendirmesine giden uzun bir yolculukta küçük ama değerli bir adım olabilir.”[70] Diyanet Kurancı olmaya uzak değildir.[71] Ben buna popülerleşmeyle gelen yozlaşma diyorum. Siz isterseniz “sistem, kendine yönelen tehdidi ehlîleştiriyor” diyebilirsiniz. Yani yozlaşmayı budalalıkla veya cahillikle de açıklayabiliriz, kötü niyetle veya sabotajla da. Bunları bir madalyonun iki yüzü olarak görüyorum. Bugün sövenler, engellemeye kalkanlar yarın kazanan veya kazanıyor sandıkları takıma geçmek için pek kıvrak, pek atak olacaklar. Yükselen hisseyi satın alacaklar. Düşme belirtisi gördükleri anda satmak üzere.

Bu durum bizim Kurancı olmamızı engelleyecek değildir. Tektanrıcı, İbrahim gibi, doğru bildiğini hiç kimseye onaylatmayı beklemez. İmanlı kişi, bugün kaybediyor gözüken takımda bulunmaktan telaşa kapılmaz. Kurancılık ayağa düştü diye Kurancılığından vazgeçecek olanlar, onu ayağa düşürenlerden çok farklı olmayacaklar. Hristiyanlığı pagan inanışlarının bir çorbasına çeviren kalabalığın içinde İsa’nın ne dediğini bilen ve izleyen bir azınlık vardı. Kısa vadeli çıkar için veya çoğunluğa uyum sağlama güdüsüyle veya korkuyla “teslim” olanların yanında Kuran’ı çalışan, konuyu bilen hakiki Müslümanlar da vardı. Yine de çabuk etkilenenleri ve kafa karışıklığı aşamasını tamamlamamış bulunanları bu gibi yazılarla uyarmayı gerekli buluyorum. Kurancılık “ayağa düşecek”, bilin ve bu sizi yıldırmasın diyorum. Kafası karışıkları kesinlikle aşağılamıyorum, ben de onlardandım.

39 Ben de Bir Hadis Yazdım!

Ebu Falan İbn Filan rivayet etti:

“Allah’ın elçisine gittim, Kuran’da olmayıp da bize anlattığı önemli şeyleri neden yazmadığını sordum. Okuma yazması olmadığını söyledi. ‘Ey Allah’ın elçisi, o zaman neden yazıcılara yazdırmadın’ diye sordum. Mürekkebin bittiğini söyledi. Ertesi gün bir sa’ mürekkep getirdim. Yazıcıların kağıdının bittiğini söyledi. Ertesi gün kendisine bir katır yükü parşömen getirdim. Yazıcıların kiminin sefere çıktığını, kimininse geçimle meşgul olduğunu söyledi. ‘O zaman okuma yazma öğrenip ben yazayım, benim zamanım var’ dedim ve üç ay çalışıp okuma yazma öğrendim. Kendisini adım adım takip edip söyleyeceği her önemli şeyi yazmak görevine başlamak üzere yanına gider gitmez beni çevrede sayısı hızla artan okuryazar Müslümanlara dağıtılmak üzere Kuran kopyaları yazmakla görevlendirdi.” (icmayla zayıf sayılmıştır)

[70] https://web.archive.org/web/20240121204306/https://www.lausanne.org/content/lga/2016-07/turkish-hadith-project

[71] https://web.archive.org/web/20171218030047/http://www.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/475909.aspx